

Møte tirsdag den 15. mai 2012 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 85):

1. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker
(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 8. mai 2012)
2. Interpellasjon fra representanten Ine M. Eriksen Søreide til utenriksministeren:
«20. og 21. mai avholder NATO sitt toppmøte i Chicago. Møtet vil være en oppfølging av møtet i Lisboa i 2010. Sentrale temaer på dagsordenen er NATOs forpliktelser i Afghanistan gjennom og etter transisjonen, styrking av NATOs globale nettverk av partnere og nødvendige kapasiteter for å beskytte NATOs befolkning og territorium. Til det siste punktet hører også den meget viktige diskusjonen om såkalt Smart Defence som i forbindelse med toppmøtet er tenkt gjort til en langsiktig strategi.
På hvilken måte forholder Norge seg til de temaene som reises på NATOs toppmøte i Chicago?»
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Lars Myraune, Siri A. Meling, Nikolai Astrup og Bjørn Lødemel om en tiltaksplan for å redusere konsesjonsbehandlingstiden for kraftutbygginger og overføringsnett
(Innst. 262 S (2011–2012), jf. Dokument 8:62 S (2011–2012))
4. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Vi bygger Norge – om utbygging av strømmettet
(Innst. 287 S (2011–2012), jf. Meld. St. 14 (2011–2012))
5. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup, Siri A. Meling, Elisabeth Aspaker, Frank Bakke-Jensen og Erna Solberg om etablering av kullkraftverk med fullskala fangst og lagring av CO₂ på Svalbard
(Innst. 261 S (2011–2012), jf. Dokument 8:48 S (2011–2012))
6. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i klimavoteloven
(Innst. 285 L (2011–2012), jf. Prop. 68 L (2011–2012))
7. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2009/29/EF for å forbedre og utvide ordningen for handel med utslippskvoter for klimagasser i Fellesskapet (revidert kvoteditiv)
(Innst. 286 S (2011–2012), jf. Prop. 77 S (2011–2012))
8. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 121/2011 av 21. oktober 2011 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2008/50/EF av 21. mai 2008 om luftkvaliteten og renere luft for Europa (luftkvalitetsdirektivet)
(Innst. 273 S (2011–2012), jf. Prop. 61 S (2011–2012))

9. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dåvøy, Hans Olav Syversen, Knut Arild Hareide og Geir Jørgen Bekkevold om plan for å sikre retten til livshjelp ved livets slutt
(Innst. 268 S (2011–2012), jf. Dokument 8:54 S (2011–2012))
10. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent Høie, Sonja Irene Sjøli, Ingjerd Schou, Frank Bakke-Jensen og Elisabeth Røbekk Nørve om fritt rehabiliteringsvalg og forbedret kvalitet og tilgjengelighet i rehabiliteringstilbudet
(Innst. 269 S (2011–2012), jf. Dokument 8:68 S (2011–2012))
11. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Kristian Lund***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant for Høyre, Kristian Lund, er død – vel 80 år gammel. Han ble født 12. februar 1932 i Furnes i Hedmark. Etter avlagt examen artium begynte han på Befalsskolen for Hærens samband og på ingeniørstudier. Han ble ingeniør i teleteknikk i 1958. Sine kunnskaper i teleteknikk supplerte han gjennom spesialutdanning i EDB – den gang et nokså nytt fagområde – både i USA og i Norge. Senere tok han Pedagogisk seminar.

Kristian Lund tjenestegjorde som offiser i Hærens samband. Han var lærer i elektronikk og datateknikk ved Hærens tekniske fagskole. For sin innsats fikk han Hærens tjenestemedalje og forsvarsmedaljen med stjerne.

Kristian Lund var medlem av Lillehammer kommunestyre i perioden 1971–1975 og medlem av Oppland fylkesting fra 1971 til 1983. Fram til 1981 var han Høyres gruppeleder og også medlem av fylkesutvalget.

I stortingsperioden 1973–1977 var Kristian Lund annen vararepresentant for Høyre. Han ble innvalgt som fast representant for Oppland i perioden 1981–1985. Han var medlem av sosialkomiteen i sin stortingsperiode.

Kristian Lund ble valgt som medlem og nestleder i Riksrevisjonen i årene 1986–1994. Han var IT-spesialrådgiver og ble senere salgssjef i IBM. Samtidig fortsatte han sitt politiske og samfunnsmessige engasjement på en rekke områder. Han var bl.a. medlem av Lillehammer kommunestyre, leder av Oppland Høyre og derved medlem av Høyres sentralstyre. Han ble også leder av det regionale høyskolestyret for Oppland. Kristian Lund hadde verv i Sparebanken Østlandet og i Sparebanken NOR.

Kristian Lund var ikke blant dem som skapte oppstyr rundt egen person. De mange og varierte tillitsverv viser allikevel at hans stillferdige vesen ikke var til hinder for at folk oppdaget hans mange kvaliteter. Også hans arbeid på Stortinget var preget av grundighet, sakkunnskap og ikke minst vennlighet. Mange i Stortinget har gode minner om Kristian Lund.

Vi minnes Kristian Lund for hans virke på Stortinget og lyser fred over hans minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representanten Kenneth Svendsen vil framsette et representantforslag.

Kenneth Svendsen (FrP) [10:04:09]: På vegne av meg selv, Ketil Solvik-Olsen, Christian Tybring-Gjedde, Jørund Rytman og Per Arne Olsen har jeg gleden av å foreslå å fjerne avgiften på båtmotorer.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:04:35]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 8. mai 2012)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 30 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra utenriksministeren innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Roald Hansen (A) [10:05:35]: Jeg vil først takke utenriksministeren for en bred og god redegjørelse.

Situasjonen i mange europeiske land gir masse næring for dyp bekymring: den høye ledigheten i mange land, den store ungdomsledigheten, mangelen på økonomisk vekst, de sosiale problemene som vokser i flere av landene, og den politiske utviklingen i land der folk vender seg til de politiske ytterlighetene i sinne og fortvilelse.

De tiltak landene gjennom EU-samarbeidet har fått på plass, har utvilsomt bidratt til at situasjonen ikke er blitt enda verre: nye overvåkningsmekanismer for finansinstitusjonene, støttefondet som komplementerer IMF, og finanspakten.

Jeg deltok på et gruppeledermøte blant de sosialdemokratiske partiene i Europa nylig. Holdningen var entydig: De ønsket ikke mindre EU, de ønsket mer – et EU som også understøtter en politikk som kombinerer behovet for budsjettbalanse med vekstfremmende tiltak. Uten EU-samarbeidet ville finanskrisen rammet de europeiske landene enda hardere.

Det er i disse dager 20 år siden EØS-avtalen ble undertegnet. Avtalen har vist seg fleksibel og bestandig gjennom de omfattende endringene som har skjedd i EU-samarbeidet siden 1994.

Det viktigste: EØS-avtalen har gitt norsk næringsliv forutsigbarhet og trygghet på vårt største og viktigste eksportmarked. Europautredningen bekrefter at integreringen i det indre marked har bidratt substansielt til den sterke økonomiske veksten vi har hatt gjennom disse årene. EØS-avtalen gir trygghet for at norsk næringsliv ikke diskrimineres i kampen om kundene. Vi har hatt fordel av den generelle harmoniseringen av regelverket avtalen innebærer.

Avtalen har gitt grunnlag for en omfattende arbeidsinnvandring, særlig etter 2004, som har bidratt til vår sterke økonomiske vekst. Deltakelsen i det indre marked har bidratt til moderniseringen av norsk økonomi.

Integreringen i EU har på flere måter også styrket arbeidstakernes stilling. Norske arbeidstakere har hatt en sterkere reallønnsutvikling enn arbeidstakere i andre land. På noen områder har EU-reglene gitt norske arbeidstakere bedre beskyttelse og sterkere rettigheter, f.eks. når det gjelder virksomhetsoverdragelse, likestilling og medvirkning.

EØS-avtalen innebærer at vi importerer regelverket EU-landene vedtar for det indre marked. Det er forpliktelsene i avtalen. Det har vært liten politisk strid om de nye reglene. De anses stort sett som både fornuftige, gode og ønskelige. Av 287 vedtak i Stortinget om nye avtaler eller lovendringer har 265 vært enstemmige.

I tilfeller hvor reglene ikke tar nok hensyn til særlige forhold i Norge, får vi tilpasninger. Det har skjedd i 50–60 tilfeller. Ett eksempel er lavere krav om mer fornybar energi i forbindelse med fornybardirektivet, fordi vår andel allerede er høy, takket være vannkraften.

Det er lagt fram en utredning om alternativer til EØS-avtalen. Det er bra for debatten. Men det er én gjennomgående svakhet ved disse alternativene. De bygger på den tro at Norge kan få en avtale med 27, snart 28, europeiske land, som innebærer at vi kan få fordelene ved markedsadgang, men at vi samtidig selv skal velge hvilke av reglene vi skal følge, eller se bort fra. Det er muligens et tegn på stor selvtillit, men det er ikke realistisk. Det er nok å vise til hvilke problemer Sveits har med å få nye avtaler, fordi de ikke er villig til å implementere det felles regelverket på tilfredsstillende vis. De er ikke villig til å ha et overvåkningsorgan som vårt ESA og ikke villig til å ha en domstol som kan avgjøre tvister. Det er som å tro at Norge skal få delta i neste fotball-EM, hvis vi krever at offsideregelen ikke gjelder for oss, og at vi kan få bruke hendene innenfor motstandernes 16-meter, hvis vi mener det er nødvendig.

Hvis man ønsker en avtale med EU-landene som ivaretar norske økonomiske interesser like godt som EØS-avtalen, finnes det ingen andre alternativer til EØS-avtalen enn fullt medlemskap.

Det denne alternativutredningen imidlertid peker på, og som også Europautredningen trekker fram, er at EØS-avtalen gir et større handlingsrom for å ivareta våre interesser enn det vi har benyttet til nå. Det er et godt innspill.

Handlingsrommet er brukt. Vi har fått tilpasninger i mer enn 50 tilfeller der norske forhold ikke er godt nok

fanget opp i det felles regelverket, fordi vi ikke er med når reglene vedtas. Men her kan og bør vi bli flinkere, som også utenriksministeren varslet i sin redegjørelse.

Gjennom disse 20 årene har EU-samarbeidet utviklet seg voldsomt i dybden. Antall medlemsland har gått fra tolv til snart 28. Det har utvidet seg til mange nye områder. Det berører nesten alle samfunnsområder, også hos oss, som Europautredningen peker på.

Flere endringer skaper særskilte utfordringer for vår avtaleform. EU-landene utvikler i økende grad politikk og regelverk gjennom overordnede strategier. Det gjør grensene mellom det som faller innenfor EØS-avtalen, og det som faller utenfor EØS-avtalen, uklare. Ett eksempel er Europa 2020, hvor det i myriaden av tiltak og prosjekter som ligger i dette, er krevende å se hva som er EØS-relevant, og hva som ikke er det.

Europaparlamentet har fått større makt, et organ EØS-avtalen ikke gir oss noen formell kanal til. Det utvikles nå et sterkere samarbeid mellom de nasjonale parlamentene og EU-parlamentet, ikke bare gjennom faste konferanser, som COSAC. Det utvikles også et tettere samarbeid mellom fagkomiteene i Europaparlamentet og de nasjonale parlamentene gjennom høringer om konkrete saker, skriftlige innspill og konferanser. Dette samarbeidet må vi ha som ambisjon at også EFTA-landene tar del i.

For 14 dager siden var det møte i den felles parlamentarikerkomiteen mellom EFTA-landene og Europaparlamentet, hvor vi drøftet disse problemstillingene. I resolusjonen fra møtet ber vi om at EFTA-landenes parlamenter kobles på dette parlamentariske samarbeidet.

Resolusjonen støtter også den anmodningen vår stortingspresident har sendt kommisjonær Malmström og Europaparlamentets president, om at Norge som medlem av Europol og Eurojust må få plass i det parlamentariske organet som skal opprettes for å sikre en parlamentarisk kontroll med disse viktige politikkområdene. EU-parlamentarikerne ønsker oss velkommen, men det er ikke gitt at kommisjonen ser dette som naturlig, ut fra det topilarsystem EØS-avtalen hviler på. Så det er en jobb å gjøre her. Forhåpentligvis vil avgjørelsen om vår deltakelse med fire observatører i det parlamentariske organet som skal følge det utenriks- og forsvarspolitiske samarbeidet i EU, skape presedens.

Det er viktig å understreke at én ting er å få adgang til samarbeidet mellom Europaparlamentet og de nasjonale parlamentene. En annen ting er at denne adgangen må benyttes – av oss. Invitasjonene må brukes. Vi må ha en sterkere oppmerksomhet på politikktutforming i Brussel hvis vi skal ha som ambisjon å påvirke – for bedre å ivareta våre egne interesser.

Vi får nå – samtidig med kollegene i EU-landene – nye forslag til direktiver og andre politiske dokumenter på vårt bord. Men det hjelper lite hvis vi ikke leser dem og ikke debatterer dem. Her tror jeg vi alle må erkjenne at vi har et forbedringspotensial.

Til slutt: EØS-midlene er et viktig bidrag til å utjevne de økonomiske og sosiale forskjellene i Europa. De skal bidra til utvikling i mottakerlandene på viktige områder, økonomisk og demokratisk. Men de kan også bidra til et

sterkere samarbeid mellom oss og mottakerlandet. Det kan gi en selvforsterkende effekt i form av økt handel, økte investeringer osv. Men jeg tror vi kan gjøre mer for å synliggjøre disse bidragene i mottakerlandene. En polsk EU-parlamentariker påpekte i møtet i den felles parlamentarikerkomiteen at han så EU-flagget overalt i hjemlandet, koblet til prosjekter EU har vært med på å finansiere. Men han så aldri noe norsk flagg. Hans oppfordring var: Dere må synliggjøre det dere bidrar med, bedre. Jeg tror det er et godt råd.

En god idé er også forslaget fra konsultativ komité om å forberede en informasjonsoffensiv i EU-landene i forbindelse med 20-årsmarkeringen av at EØS-avtalen trådte i kraft, i 2014.

Det er viktig å minne om at Norge, Island og Liechtenstein er fullt og helt med i det indre marked. Etter som tiden går, er det færre og færre i EUs institusjoner, for ikke å snakke om i EU-landene, i næringsliv, i regjeringsapparat og blant folk flest, som husker at EU-samarbeidet i realiteten også omfatter de gjenværende EFTA-landene.

Under COSAC-møtet i Warszawa høsten 2011, et møte hvor representanten Ine Marie Eriksen Søreide og undertegnede var til stede, hadde høyrepresentant Lady Ashton, da hun så deltakerlisten, spurt: Hva gjør disse nordmennene her? Er de her på grunn av 22. juli? Det illustrerer at det er behov for å minne mange om at vi er med på det aller meste av det som skjer i EU-samarbeidet, og en slik informasjonskampanje om EØS-avtalen kunne derfor være et bidrag til det.

Karin S. Woldseth (FrP) [10:15:49]: Først vil jeg takke utenriksministeren for en grundig redegjørelse om viktige EØS- og EU-saker.

I en tid med finansiell uro og ustabilitet i flere EU-land kan man fort bli forledet til å tro at disse landene vil være uviktige framover, og at EU er irrelevant for Norge. En slik forestilling bidrar ikke til å sikre norske interesser. EU med sine medlemsland vil fortsatt være vår viktigste partner på de aller fleste sentrale områder.

Stortinget skal snart ha en inngående drøfting av EØS-avtalen og dens utfordringer, og alternativer vil sikkert bli foreslått. Dette blir en viktig debatt, men den endrer ikke på noen av våre geopolitiske utfordringer. De forblir de samme, uansett hvordan vi organiserer samarbeidet med EU. Derfor er det viktig å ha et konstant og sterkt fokus på et tett samarbeid om en del strategiske, viktige spørsmål samt å bidra på de områdene Norge er gode på.

At det er en vanskelig tid i Europa, er ikke noe å diskutere – det er et faktum. Fremdeles er situasjonen uavklart i en del land, selv etter valgene, dessverre, slik vi ser nå i Hellas. Finanskrisen fra 2008 er fremdeles ikke over i land i Sør- og Øst-Europa, og nye utfordringer venter for eurosamarbeidet, er jeg redd.

På nyhetene sist søndag fikk vi se et Spania hvor offentlig ansatte ikke hadde fått lønn på seks måneder, og hvor folk i arbeid må ha hjelp fra familie og venner. Rekken av økonomisk vanskeligstilte land blir lengre og lengre, og enda flere vil komme.

Den største faren med den økonomiske krisen i Euro-

pa er, som jeg har påpekt både her og i Strasbourg tidligere, ungdomsledigheten. I flere land er nå ungdomsledigheten på over 40 pst., og det er mye – svært mye. Ikke bare utdanner man ungdom til ledighet, men man tar fra dem håpet om en framtid. Mange ungdommer er blitt spurt, i både Hellas, Spania og land som Serbia og Bosnia, om sitt syn på framtiden. Det som er illevarslende, er at de ikke har noe. Heller ikke har de tro på at politikerne kan ordne opp og få disse landene opp av den økonomiske bølgedalen. De har ikke bare mistet troen på framtiden, de har også mistet troen på demokratiet, og med håpløsheten kommer fort ønske om forandring.

Det er det vi ser i flere land, at ekstreme partier på både høyre- og venstresiden får fotfeste og vokser seg store nok til å være representert i parlamentene. Med holdninger som disse ekstreme partiene har, kan det fort utløses i vold. Frykten er all volds mor, og frykten for ikke å ha en framtid kan utløse voldelige reaksjoner fra en håpløs ungdom.

Utenriksministeren sier i sin redegjørelse at vi ikke har råd til å få en hel generasjon med unge uten jobb og uten framtid. Jeg er så inderlig enig med ham, også i det han sier om at det må skapes økonomisk vekst. Men for å få vekst må det være stabilitet, noe som akkurat nå mangler i flere land i Europa, land som kanskje hadde trengt den økonomiske veksten aller mest.

Vi hadde fire og ikke tre valg i Europa 6. mai, hvis man teller med Armenia. Armenia er vel det landet der valget ikke holdt de demokratiske standardene vi er vant til. Dessverre har landet et stykke å gå for å leve opp til de demokratiske prinsipper.

Når det gjelder Serbia, som også utenriksministeren var inne på, er det duket for en spennende andre runde av presidentvalget. To kandidater ser ut til å kjempe om presidentstolen, de samme to som sloss om den i 2004 og 2008, og som Tadic vant hver gang, med svært liten margin. Det som forundrer meg noe, er at vår statsminister uttrykker bekymring for at Tadic skal tape dette valget om en uke. Så mye bekymret det ham at han lørdag valgte å ta med seg representanter for Telenor og dra til Serbia for å kaste glans, for å bedre sjansene for Tadic til å vinne. Jeg håper ikke dette betyr at statsministeren ikke har tenkt å ha det samme gode samarbeidet med en eventuell ny president i Serbia.

Det er mange som bekymrer seg for utviklingen i Ungarn, som utenriksministeren helt riktig påpeker. Europarådet er i den grad bekymret at de har valgt å åpne egen sak mot Ungarn. Denne blir etter all sannsynlighet debattert under sesjonen i juni. Det skal sies at Ungarn har vært i kontakt med Venezia-kommisjonen, og man skal se på endringene som er gjort, komme med uttalelse om hvilke konsekvenser disse får, og hvilke vedtatte endringer man bør omgjøre. Men her ser man med all tydelighet hvilken fare ekstreme partier kan være, bare de blir store nok.

Det er dessverre slik at i altfor mange av de nye demokratiene bryter de med universelle menneskerettigheter: Aserbajdsjan, Ukraina, Romania, Ungarn og Bosnia, for å nevne noen. Rettigheter som brytes, er utallige: brudd på ytringsfriheten, brudd på forsamlingsretten, brudd på rettigheter på grunn av religion, rase og seksuell legning, og mange flere. I Aserbajdsjan fengsles opposisjonelle og

journalister for å være kritiske til det bestående. I Ukraina har vi Julia Timosjenko, som inntil nylig ikke hadde fått nødvendig legebehandling, og man kan nok spørre seg om hun har fått en rettferdig rettssak også, når man kjenner rettssystemet i Ukraina. I Romania – og for så vidt flere andre steder – blir romfolket fratatt sine rettigheter, forfulgt og trakassert i eget land, og i Bosnia får ikke etniske minoriteter stille til valg.

I Europa er det altså fremdeles en lang vei å gå. Det blir derfor viktig at Norge i alle de internasjonale og bilaterale fora viser en klar holdning til brudd på de universelle menneskerettighetene. Utenriksministeren sa at verden trenger en sterk europeisk stemme. Like viktig er det at Europa trenger en sterk og tydelig norsk stemme, som kan stille krav; at menneskerettigheter ikke bare er noe vi snakker om, men at vi forventer at alle land etterlever den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, som alle 47 medlemsland i Europarådet har signert og ratifisert, dvs. hele Europa og litt til.

Da har jeg fått sagt det som ligger mitt hjerte aller nærmest, så nå går jeg over til et par andre ting som Fremskrittspartiet også er opptatt av.

Først om reservasjonsretten som er nedfelt i EØS-avtalen artikkel 102. Mange av oss husker debatten om datalagringsdirektivet og de høye bølgene det skapte hos posisjonen da man foreslo å bruke reservasjonsretten den gangen. Det var ikke særlig populært – det kunne komme mottiltak, må vite.

Datalagringsdirektivet er fremdeles ikke innlemmet i EØS-avtalen, og jeg er her litt uenig med utenriksministeren om årsaken. Han sier at Island fremdeles har saken til vurdering, men det siste jeg hørte, var at Island har bestemt seg for å utsette saken inntil evalueringen er på plass, noe som betyr at det kan gå år før de bestemmer seg. Ting har en tendens til å ta tid i EU.

Postdirektivet henger også litt i løse luften. Her har Norge brukt sin reservasjonsrett. Her var det ingen advarsler mot å bruke den. Vi har ikke sett noen mottiltak ennå heller, men jeg forstår det sånn at den norske avgjørelsen om EUs tredje postdirektiv nå er til vurdering i EU. Når vil vi få vite noe om utfallet av dette, og hva skjer hvis de ikke godtar vår reservasjon? Det kunne jeg tenke meg å spørre utenriksministeren om.

Direktivet som setter rammene for fjernsynsvirksomhet, var også et av utenriksministerens temaer i redegjørelsen. Jeg kan ikke fri meg for at jeg reagerte litt da han sa:

«Ved innlemmelse av direktivet i EØS-avtalen legger vi til grunn at også forbudet mot alkoholreklame i rettede sendinger fra utlandet kan bestå.»

Det kunne være fristende å spørre utenriksministeren hva han baserer seg på når han legger til grunn at forbudet vil bestå. Er det ønsketenkning, eller er det fundert i signaler utenriksministeren har fått om at det er akseptert fra EU?

Avslutningsvis vil jeg innom EU-programmene, og med dem også så vidt innom nordområdene. Det er ikke levnet noen tvil om viktigheten av nordområdene og at de blir stadig viktigere både for Norge og EU – enten det gjel-

der fiskeri eller olje og gass. At det er her noen av de viktigste avtalene vil komme når det gjelder samarbeid med EU og Norge, er hevet over enhver tvil. Derfor er det viktig at Norge også deltar i de ulike programmene når det gjelder forskning og ikke minst transport. EU-programmer som INTERREG, Trans European Networks o. a. samt initiativ i den nordlige dimensjon, kan brukes til å utvikle et strategisk engasjement mellom Norge og EU, ikke bare sørge for at tilgjengelige programmer brukes, men at de også blir videreutviklet i løpet av de neste programfasene på en måte som gjør dem mer anvendelige for nordområdene og det potensialet som ligger der.

Vi er gode på skippertak i Norge når det handler om å fremme interesser på avgrensede områder. Men hvor gode er vi egentlig til å sikre at det er vedvarende kunnskap og oppmerksomhet om våre grunnleggende interesser i Brussel og de andre viktige hovedstedene?

Peter Skovholt Gitmark (H) [10:25:52]: Først en takk til utenriksministeren for en god og interessant redegjørelse.

Som et lite land med en eksportrettet økonomi er Norge svært avhengig av den økonomiske utviklingen hos våre fremste handelspartnere i Europa. EU-land utgjør i dag det største markedet for norsk næringsliv, om lag 70 pst. av importen og 80 pst. av eksporten.

I Norge i dag er det over 200 000 mennesker med EU-statsborgerskap som arbeider her til daglig. Det gjør oss avhengig av Europa, ikke bare av EU, men av europeiske enkeltland. Det betyr mye for oss som nasjon hvordan gjeldskrisen håndteres, og hvilke politiske, økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser den fører med seg. I en tid der innenrikspolitiske forhold ser ut til å bety mer for enkeltlands håndtering av krisen enn solidaritetsfølelsen med de land som opplever krisen sterkest, er det viktig å analysere dette. Det er derfor viktig å se på mulige konsekvenser også av valgene som fant sted både i Hellas og i Frankrike.

I Frankrike har den nyvalgte presidenten, Hollande, signalisert at han vil endre Frankrikes kurs. Hva vil det si for EUs politikk overfor de statene som opplever krisetid? Mens Sarkozy ofte opererte etter innfallsmetoden, er det mye som tyder på at Hollande vil ha en forkjærlighet for både statlig innblanding og økt pengebruk. Mens man med Sarkozys sterke, tøffe linje, til tider, opplevde både problemer og ikke minst en varm tone mellom Berlin og Paris, er det grunn også til å stille spørsmål om hva Hollandes politikk vil medføre. Det er ingen tvil om at noe av problemet knyttet til gjeldskrisen er nettopp for sterk pengebruk. Men samtidig kan en ikke ta vekk viktigheten av å få på plass langt høyere økonomisk vekst.

I en sånn kontekst er det viktig å komme inn på Tyskland, som holder en tøff linje med budsjett disiplin også overfor Hellas – noe som de fikk med seg Frankrike og de andre eurosone-landene på. Og mens Hollande, som jeg sier, vil framsette økonomisk vekst og pengebruk som mer overordnet enn det Sarkozy gjorde, vil jeg stille utenriksministeren spørsmål om hva han tror den fransk-tyske dialogen vil medføre i en nær framtid. Det er interessant på en dag som denne å stil-

le et sånt spørsmål når Hollande møter Merkel for første gang.

Valget i Hellas avstedkom ytterligere problemer i et land som allerede er hardt rammet av finanskrisen. Fløy-partiene styrket sine posisjoner på bekostning av de to tradisjonelt største partiene, Arbeiderpartiets søsterparti, PASOK, og Høyres søsterparti, Nea Dimokratia. Og blir det ingen enighet innen vår grunnlovsdag, vil Hellas bli ledet av et forretningsministerium, og det vil i løpet av kort tid finne sted et nyvalg.

Mye tyder på at Europas solidaritet står og faller på om Hellas viser vilje til reform. Så langt har Hellas gjort mye, men svært mye gjenstår. Det er store endringer både i gresk næringsliv og i offentlig sektor, og mye av dette har også stoppet opp i påvente av en politisk avklaring. Desto lengre tid det tar før den avklaringen kommer, desto verre vil situasjonen være for Hellas, og desto mer usikker vil framtiden være med muligheten for at Hellas eventuelt må tre ut eller bli tvunget til å tre ut av eurosamarbeidet.

Jeg savner en gjennomgang av Norges engasjement overfor Hellas. Norge er direkte involvert gjennom IMF og i «Task Force for Greece», en ekspertgruppe med deltakelse fra skatteetaten, som er tenkt å støtte de reformene Hellas skal gjennomføre. Samtidig bistår vi gjennom EØS-midlene til økonomisk utjevning og på migrasjon- og asylfeltet. Det er bra, og det har Høyres fulle støtte. Jeg vil gjerne at utenriksministeren redegjør for status og progresjon med hensyn til Norges støtte til Hellas i en, mildt sagt, utfordrende tid.

Utenriksministeren brukte mye tid i sin redegjørelse på å snakke om hvordan Norge skal utvikle og forbedre sin europapolitikk. Det er jeg glad for. Det er betimelig, og det er et svært viktig område.

Europautvalgets grundige rapport Utenfor og innenfor og høringsinnspillene viser at engasjementet er stort, og jeg ser fram til en oppfølging av utvalgets vurderinger og anbefalinger fram mot departementets melding til Stortinget til høsten.

La meg – når vi har tilhørere her – si at det er svært gledelig å lese den grundige rapporten som Europautvalget legger til grunn. Jeg håper at den vil medføre mer debatt om ikke bare EØS-avtalen, men også om EU i en norsk kontekst.

Jeg ser på EØS og de andre avtalene som Norge har med EU, som Norges livline til Europa. EØS er 20 år, og det eneste reelle alternativ – slik jeg ser det, slik Høyre ser det – til medlemskap er et fullverdig medlemskap. EØS-avtalen og andre avtaler med EU er av stor og største viktighet for Norge. Vi kan ikke ha et økonomisk samkvem med Europa som er like sterkt, uten avtaler som gjør det mulig. Når en ser på debatten som foregår i Sveits, ser en med all tydelighet noen av de problemene som et land som har valgt å stå utenfor den type avtaler, har, også når det gjelder handelsadgang.

For at debatten omkring EU-saker skal være relevant i Norge og sikre oss innflytelse, må regjeringen være til stede og være involvert tidlig i beslutningsprosessen og påvirke der den kan. Norsk tilstedeværelse på politisk nivå er langt fra god nok. NRK gjennomgikk 16 departemen-

ter og Statsministerens kontor for 2011 og fant at ni statsråder ikke hadde besøkt Brussel overhodet, deriblant vår olje- og energistatsråd, Ola Borten Moe, og vår næringsminister, Trond Giske. NRK finner videre at det var foretatt 16 reiser totalt, hvorav fire av utenriksministeren og fire av tidligere forsvarsminister, nå justisminister.

Jeg er glad for at utenriksministeren også i sitt reiseopplegg legger vekt på viktigheten av Europa og av Brussel. Men det er Utenriksdepartementets ansvar at også andre statsråder er til stede, kommer tidlig inn i prosesser og ser til at vi er med på å påvirke ting som er ment å være EØS-relevant, på et så tidlig tidspunkt at vi får innflytelse, og at vi slipper å bruke diskusjonen om reservasjon hver gang det er noe vi er uenig i.

Det faktum at Europaparlamentet har fått mer makt på beskostning av EUs øvrige organer, fører til at vi som et utenforland må endre fokus. Fortsetter vi vår lyttepoststrategi, mister vi ytterligere innflytelse.

Utenriksministeren sier i sin redegjørelse:

«Vi vil intensivere arbeidet med å sikre at vi politisk sett kommer tidlig nok på banen til å fremme norske interesser så effektivt som mulig.»

Det er på høy tid at vi intensiverer dette arbeidet. Men det er utenriksministerens oppgave å komme med konkrete tiltak, og et første tiltak kan være å overbevise egne statsråder om hvor viktig det er å være til stede, snakke med sine kolleger og komme i kontakt med dem som faktisk beslutter, før vi slipper å ta diskusjonen om reservasjon.

Det pekes videre på et «kompetanseløft i forvaltningen for å sikre en bedre utnyttelse av eksisterende EU- og EØS-kompetanse». Det igjen hilser jeg velkommen, men igjen mener jeg at det mangler en konkret strategi. Dersom vi fortsetter ned denne veien, er vi i ferd med å se at Norge blir om ikke irrelevant, så på kanten av irrelevant, og at vi får rene reservasjonsdebatter omkring direktivene flere år etter at de er ferdigbehandlet i EU.

Høyre mener regjeringen må delta aktivt overfor kommisjonen for så tidlig som mulig å påvirke saker, prioritere og sortere ut de saker som er eller ikke er relevante.

Det er ekstra viktig for et land som står utenfor, som har valgt å være utenfor, å bruke alle de kanaler vi har for å utøve vår innflytelse for i Norges interesse å endre de saker som har innvirkning for norsk næringsliv, norsk samfunnsnivå, norsk politisk liv, og ikke minst sammen med EU å være en større grad av pådriver innenfor både klima og miljø.

Snorre Serigstad Valen (SV) [10:36:08]: Jeg har tenkt å begynne med å takke utenriksministeren for en god redegjørelse i forrige uke, spesielt på området som gjelder ytre høyres framvekst i Europa. En av de mest alvorlige sidene ved krisen Europa opplever nå, er at nasjonalisme og fremmedfrykt er på frammarsj i hele kontinentet. Sannfinnene i Finland, Lega Nord i Italia, Frihetspartiet i Nederland, det østerrikske folkepartiet, nasjonalistene i Slovakia, fasistene i Jobbik i Ungarn – som for øvrig er medvirkende til en veldig bekymringsfull utvikling for demokratiet i det landet – er alle eksempler på en fremmedfiendtlig høyreside som har styrket seg i hele Europa med økonomisk krise

som bakteppe. Nyest er den sterke framgangen til Le Pen i Frankrike og nynazistene i Hellas.

Litt om Hellas: Det er gitt mye spalteplass de siste par årene til enkle forklaringer om late og ubrukelige grekere. Sannheten er jo at grekere jobber mer enn snittet i Europa. Det å jobbe i ukevis uten å få lønn er vel ikke akkurat tegn på latskap. Uroen og ytre høyres vekst må også i det landet leses som et tegn på den håpløsheten som nå rammer flere generasjoner veldig kraftig. Det er kutt, det er privatiseringer, liberaliseringer og en til dels ekstrem sparepolitikk som i altfor stor grad for veldig mange er svaret på en krise som det var finansnæringen som var hovedårsaken til. Det er ikke rart at folk blir sinte, frustrerte og fortvilte når overskuddet i en finansnæring i stor vekst over flere tiår går til de rike, mens de enorme underskuddene, når det først sprekker, blir sosialisert og fører landet det er snakk om, ut i dyp offentlig gjeld.

Derfor mener jeg at man heller ikke kan sidestille fløypartienes framvekst på høyre og venstre fløy, slik Fremskrittspartiet antyder, for der framveksten til den ytre høyresiden i Europa bygger på demagogisk hatretorikk mot enkelte folkegrupper, som lynavleder for folks opplevelse av en dyp personlig og felles økonomisk krise, bygger f.eks. venstresidens framgang i Hellas på folks avvisning av at det er de arbeidsløse, de fattige og vanlige arbeidere som må bære hovedbyrden for krisen. Det er en veldig forståelig, veldig legitim og veldig riktig reaksjon for de menneskene i Hellas. Det er veldig lite som skiller det fra f.eks. gryteopprørene på Island.

Det er viktig å huske årsaken til at denne gjelden har oppstått i første omgang. Jeg vil gjerne kommentere det representanten Gitmark sa. Det er ikke i hovedsak for stort offentlig forbruk i de kriserammede europeiske landene som har vært opphavet til krisen. I Hellas har det vært mislighold og en svært uansvarlig pengebruk over flere år, men hovedbildet i Europa er et annet. Det var jo redningspakkene til bankene under den første delen av finanskrisen som førte til at disse landene nå er i dyp gjeld. Irlands gjeld, f.eks., var i 2007 på 27 pst. av BNP, Spanias på 37 pst. og snittet i euroområdet på 65 pst. I 2010 hadde snittet økt til 85 pst., Spanias gjeld var doblet til 60 pst., og den irske var tredoblet til over 90 pst. Med unntak av Portugal gikk gjelden til alle de mest gjeldsrammede landene i Europa ned i perioden fram til finanskrisen begynte. Det er det viktig å ha med seg, og det er viktig å identifisere krisen i Europa som først og fremst en sosial og økonomisk krise som har store konsekvenser for de menneskene den rammer.

Det er nå en arbeidsledighet på nesten 11 pst. i eurolandene og 10 pst. i EU. Det betyr at 24 millioner EU-borgere er uten arbeid. Det gir økt fattigdom, det gir sosiale tragedier, og det gir sosial uro. 23 pst. – dvs. 115 millioner mennesker, nesten en fjerdedel av befolkningen i Europa – er fattigdomsutsatt, dvs. at inntekten er under fattigdomsgrensen, at den materielle levestandarden er mangelfull, eller at man tilhører en husstand som har falt utenfor arbeidsmarkedet.

Dette er vår generasjons største utfordring i Europa. Det er et spørsmål av langt større viktighet enn norsk utenforskap, som enkelte snakker om, og det er et spørsmål

som vil kreve vår hele og fulle oppmerksomhet ikke bare i debatter om EU og EØS her i Stortinget, men i lang tid framover.

Olov Grøtting (Sp) [10:41:16]: Jeg vil først takke utenriksministeren for en god redegjørelse den 8. mai. Jeg er spesielt glad for den anerkjennelsen som statsråden ga Alternativrapporten, som ble lagt fram før påske. Det er ikke noen hemmelighet at vi i Senterpartiet ivrer verken for EU-medlemskap eller for EØS-avtalen. Jeg vil dog understreke at vi er veldig for internasjonalt samarbeid. Det har så langt vært vanskelig å få opp en reell politisk debatt om EØS-avtalen. Jeg håper derfor at rapporten med de ulike alternativene for tilknytning til EU kan vitalisere og skape engasjement rundt denne diskusjonen.

Utviklingen i mange europeiske land i dag er skremmende. Det er budsjettunderskudd, gjeldsproblemer og skyhøy arbeidsledighet, spesielt blant unge. Innføringen av euro var et eksperiment som har slått feil. Felles valuta, felles pengepolitikk og felles rammer for den økonomiske politikken på tvers av helt ulike land med ulike økonomiske forutsetninger var rett og slett et høyrisikoprojekt. EUs medisin består av økonomiske hestekurer som gir velferdskutt og slett ikke bidrar til vekst. Vinner av Nobelprisen i økonomi Joseph Stiglitz sa til Dagens Næringsliv i vår at EUs kriseløsninger bare har gjort vondt verre: Innstrammingspolitikken fungerer mot sin hensikt. Det blir lavere inntekter, lavere skatteinngang, og en må bruke mer penger på arbeidsledighetstrygd. Det resulterer i dårligere kjøpekraft og mindre etterspørsel.

Den økonomiske krisen i Europa er nå i ferd med å utvikle seg til en politisk og demokratisk krise. Folk mener det er urettferdig at de sitter igjen med regningen for det banker og finansinstitusjoner har stelt i stand med velsignelse fra markedsliberale politikere. Folk har ikke lenger tiltro til at politikernes løsninger vil fungere. De unge mister framtidstroen. Den sosiale uroen gir seg uttrykk i lav valgdeltakelse, fremmedfrykt og økt oppslutning i begge politiske ytterkanter.

Foreløpig sitter vi på vår grønne gren her i Norge, med vår oljeøkonomi og fordi vi ikke er med i eurosamarbeidet.

Arbeidsinnvandring til Norge er viktig, og vi hadde ikke klart oss uten. Et bærende prinsipp må være at folk skal kunne leve av den inntekten de får. Derfor kan vi ikke akseptere at utenlandske arbeidere i Norge blir underbetalt. EØS-avtalen åpner for at utenlandske firmaer på lik linje med norske kan levere tjenester i Norge. Det er bra. Det som ikke er så bra, er at de kan opprettholde sitt lands lønns- og arbeidsvilkår. Det betyr at norske aktører ofte blir utkonkurrert. Tydeligst ser vi det kanskje i transportnæringen, der utenlandske trailere er i ferd med å ta over. Dette kan på sikt bli problematisk for oss også.

Historien har lært oss at økonomiske krakk, fattigdom og arbeidsledighet kan få alvorlige konsekvenser for fred og stabilitet. Jeg tror nok det er flere enn oss i Senterpartiet som bekymrer oss for den utviklingen vi i dag ser i Europa.

Jeg sa innledningsvis at vi er veldig for internasjonalt samarbeid, og vi ønsker et godt samarbeid med resten av Europa. Men vi må se på alternativene til dagens EØS-

avtale. Vi vet at den EØS-avtalen vi har i dag, ikke er den samme som den vi ble forespeilet tidlig på 1990-tallet. Den er blitt mye mer omfattende enn den var da den ble inngått. Alternativrapporten som statsråden henviste til i sitt innlegg, viser at det finnes alternativer til dagens EØS-avtale. Vi kan være utenfor – avtalen kan faktisk erstattes med en annen tilknytning til EU, eksempelvis i form av bilaterale eller regionale handels- eller samarbeidsavtaler. Eller vi kan bygge videre på EØS-avtalen. Det er mulig å forhandle den, og vi kan slanke den ved å ta ut saksfelt. Vi har et stort potensial i å utnytte handlingsrommet langt bedre enn det vi har gjort så langt. Reservasjonsretten har vi så vidt tatt i bruk. Vi bør jobbe for å øke legitimiteten til den retten i EU.

Senterpartiet mener at både den økonomiske og den demokratiske krisen i EU og Europautredningens påvisning av at EØS-avtalen svekker det norske folkestyret, bør føre til at Norge erstatter EØS-avtalen med en mindre inngripende ordning. Vi håper derfor at flere av partiene vil være med på en debatt om EØS-avtalen framover.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:46:31]: Krisen i EU blir stadig verre. Mye skyldes euroen, som har både medvirket til krisen og gjort det vanskeligere å komme ut av den. Som euromedlemmer kunne de søreuropeiske landene få billige lån på bakgrunn av Tysklands kredittverdighet. Resultatet ble økende gjeld og utsettelse av nødvendige reformer i arbeidsmarkedet og i produktmarkedene. Med finanskrisen kom problemene fram i lyset, og nå er gjeldskrisen et faktum. For å komme ut av krisen må landene nå kutte i offentlige utgifter og øke skatteinntektene. Da trengs økonomisk vekst. Men med euroen som felles valuta får ikke de kriserammede landene fordelene av fallende valutakurs, noe som kunne gitt dem mer konkurranseedyktig eksport og mulighet for ny vekst. Euroen hindrer det.

Som jeg sa i Stortingets europadebatt for halvannet år siden:

«Når pengepolitikken skal tilpasses de store landene, vil de små landene, med et annet forløp i økonomien, måtte velte byrden av nødvendige tilpasninger over på innbyggerne i form av kraftige sosiale kutt, med dramatisk arbeidsledighet som følge i mange tilfeller. Så eurosamarbeidet gjør nok finanskrisen mye dypere enn nødvendig i land som Irland og Hellas. Det er de mest utsatte menneskene på arbeidsmarkedet som betaler i form av skyhøy ledighet.»

Det er meget alvorlig når arbeidsledigheten i Spania nå er på 25 pst. Krisen i Hellas er om mulig enda mer akutt, også politisk. Så lenge EU ikke er villig til å føre en betydelig mer ekspansiv pengepolitikk, er det ett spørsmål som trenger seg på stadig sterkere: Er det noen vei framover uten å droppe euroen for noen av de mest kriserammede landene? Alternativet som synes å tre fram, er lang tid med høy ledighet, sosial nød og fare for politisk uro og konflikt. Ja, vi kan bare tenke oss hva som kan komme som følge av det.

I denne situasjonen vil det være behov for norsk solidaritet. Norge bidrar årlig med store finansielle støttebe-

løp gjennom finansieringsmekanismene i EØS-avtalen. Vi har nettopp fått en stortingsmelding om EØS-midlene. Jeg tror vi må drøfte om bruken av disse midlene nå må kanaliseres enda sterkere inn mot den akutte krisen i den sørlige eurosone.

EU har etablert nye tilsynsorganer for finanssektoren. Utenriksministeren uttalte i redegjørelsen at det er norsk interesse for å delta, før han tilføyde:

«Men tilsynsorganenes adgang til å fatte beslutninger med direkte gyldighet for enkeltelskaper reiser rettslige problemstillinger som må avklares.»

Det er jeg helt enig i. Hvis norsk tilslutning medfører overføring av direkte beslutningsmyndighet, avviker dette fra EØS-avtalens grunnleggende mellomstatlige prinsipp. Dreier det seg om suverenitetsavståelse, er det en konstitusjonell sak som krever grundige drøftinger, om både innhold, beslutningsprosessen og forholdet til grunnloven.

Utenriksministeren var i sin redegjørelse inne på flere av de problemsaker Norge for tiden har når det gjelder EU. Én gjelder EUs nye forordning om offshoresikkerhet. Et samlet offshoremiljø i Norge, fra fagbevegelsen til Olje- og energidepartementet, er kritisk. Den kan representere et nødvendig tilbakeskritt for Norge som et verdensledende land på sikkerhet offshore. Det beste ville være om forordningen ikke anses som EØS-relevant.

La meg også nevne en sak vi har fått innspill om fra maritim næring. EUs Community guidelines on State aid to maritime transport fra 2004 skal revideres. For norsk maritim næring og framtidig verdiskaping er det viktig at Norge bruker sin mulighet til å delta i høringen om saken for å sikre at våre maritime offshoresegmenter fortsatt ivaretas etter revisjon av retningslinjene.

En annen sak gjelder AMT-direktivet som regjeringen vil innføre, selv om det har vært reist spørsmål om Norges forbud mot alkoholreklame i rettede sendinger fra utlandet. Regjeringen har valgt å legge til grunn at forbudet kan bestå. Det støtter vi. Det gir regjeringen et stort ansvar – utviklingen på dette punktet vil bli fulgt nøye.

Utenriksministeren la i sin redegjørelse vekt på at vi fra norsk side må bli mer bevisste EØS-avtalens handlingsrom for å kunne påvirke og medvirke, men også for å sette tydeligere grenser for hva som er EØS-relevant. Dette er et viktig punkt som vi fra Kristelig Folkepartis side har vært opptatt av i mange år. Fra Kristelig Folkepartis side vil vi derfor gi full støtte til regjeringens arbeid for å sikre at man politisk kommer tidlig nok på banen, for å styrke koordineringen i sektorovergripende saker, for å se på handlingsrommet ved implementering i norsk rett og for å øke kompetansen i forvaltningen. Dette var også en av hovedkonklusjonene i Europautredningen. EØS-avtalen gir et betydelig handlingsrom for Norge. Vi må bli flinkere til å bruke det.

Vi er uenige om mye i europadebatten – ikke minst ønskeligheten av at man nå setter i gang et spill om EØS-avtalen, som er grunnmuren for vårt forhold til Europa. Kristelig Folkeparti mener at en stø kurs på dette feltet er det Norge trenger i en urolig tid for Europa. Men vi kan nok tverrpolitisk bli enige om å utnytte avtalen bedre. Det

synes jeg både Europautredningen og utenriksministerens redegjørelse legger opp til.

Trine Skei Grande (V) [10:51:55]: Venstre står fast ved EØS-avtalen og mener at den er en god tilknytning mellom Norge og Europa. EU kommer, uansett hvordan vi vrir og vender på det, til å være en av de viktigste handelspartnerne som vi må forholde oss til, og vi må ha gode avtaler.

Men vi deler også den store bekymringa for den økonomiske situasjonen i Europa, den vil sjølsagt påvirke oss – også den rekordhøye arbeidsledigheten i eurosone, som i Hellas, Portugal, Italia og Spania. Det skaper også langsiktige problemer for Europa og for oss.

Nå er nok jeg av den oppfatning at de fleste politiske retninger er godt representert når det gjelder skyld og ansvar for situasjonen man har kommet i i Europa. Det er regjeringer av de fleste politiske farger som står bak det som har skjedd. Jeg deler nok også bekymringa for at ytterfløyene vokser – om det er ytterste høyre, eller det er ytterste venstre. Det har aldri ført til gode politiske løsninger å dyrke noen av disse ytterfløyene, og som et sentrumsparti mener vi at de gode løsningene ligger i det politiske sentrum. Sjøl om urettferdighet har skapt vekst for ytterfløyene i europeisk historie mange ganger, har det aldri brakt noe godt med seg.

Muligheten for Norge er at det er en stor mengde med høyt kvalifisert arbeidskraft i Europa som også er mobil, og som Norge kan ta i bruk, for den unike sjansen som Norge har i dag, er at vi har en regjering som kan være blant de heldigste, nesten, i verden når det gjelder å ha handlingsrom til å møte de utfordringene vi nå står overfor. Det handler ikke bare om summen man står overfor, med tanke på pengebruk, men også hva man bruker pengene til. Nå får vi snart framlagt et revidert nasjonalbudsjett, og da får vi se om regjeringa klarer å møte disse utfordringene ved å satse på det som er framtidrettet, og som gjør at vi kan få et forsprang i Europa med hensyn til å satse på forskning, nyskaping og utvikling.

Så er jeg veldig glad for at utenriksministeren gjør rede for at datalagringsdirektivet ikke er ment implementert i Norge. Her får regjeringa bruke så lang tid den bare vil. Venstre mener at det burde vi sørge for tar så lang tid som overhodet mulig. Argumentasjonen er at dette fortsatt er til vurdering på Island, og jeg er glad for at vi har land i Norden som tar seg tid til å vurdere før man implementerer et så omfattende direktiv.

Vi ser nå at EU er i gang med å revidere direktivet, noe som vi påpekte under debatten om direktivet, da det ble sagt av arbeiderpartirepresentanter her i salen at det var ingen signaler om en slik revidering. Men vi ser at de liberale medlemmene i Europaparlamentet nå står i front for å få til en endring på dette veldig viktige punktet.

Det er vesentlige og store menneskerettighetsutfordringer på hele det europeiske kontinentet, og det er viktig å få en vridning fra en veldig interessebasert utenrikspolitikk til en mye mer verdibasert utenrikspolitikk. Utfordringene vi ser innenfor f.eks. Hviterussland, Ukraina og Ungarn, får også følger for oss. Vi mener at man mye mer burde ha

hengt seg på den kampen som EU driver, og brukt pressmidler overfor disse landene – i både Ungarn og Hviterussland. Vi ser at forfølgelsespolitikken i Ungarn, f.eks. mot romfolket, også får følger i norske gater. Det betyr at vi er en integrert enhet der vi må ta menneskerettighetsutfordringene på alvor, også i Norge. Det mener vi burde ha påvirket frihandelsavtalen som man nå holder på å forhandle med Hviterussland.

Utenriksministeren sa i sin redegjørelse:

«Samtidig ser vi at klimapolitikken legger nye føringer for energipolitikken. Det er naturlig, og det er ønskelig.»

Det er et sitat Venstre er helt enig i. Men vi syns det er forunderlig at man skal forhandle seg ned og ikke opp når det gjelder klimaforpliktelser. EU er en viktig aktør i klimapolitikken, og når jeg møter mine europeiske liberale venner, er jeg fascinert av hvor stor kraft og energi de bruker i EU-systemet for å få snudd klimapolitikken til å bli bedre.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:57:08]: Det er riktig, som det har vært påpekt, at det nå er 20-årsjubileum for EØS-avtalen. Det ble markert i beskjedne former i Brussel i går, da EØS-rådsmøtet fant sted. Det ble slått fast at denne avtalen har fungert i 20 år, og den har tjent begge parter godt. Det var interessant å høre både fra det danske formannskapet, fra EEAS og fra kommisjonens representanter det samme som vi har hørt på alle disse EØS-rådsmøtene, at i det store og hele fungerer EØS-avtalen godt. For et halvt år siden var det fra EU-siden påpekt at det var en rekke saker som ikke var blitt gjennomført slik det var avtalt. Felles innsats har ført til at den prosenten er blitt halvert, til 0,5 pst., som er lavt, dvs. høy implementering. Det tjener alle på. Og jeg vil her si at i den økonomiske krisen vi nå ser i Europa, er det bra at det indre marked eksisterer, at det fungerer, og at det er gode tilsynsmyndigheter som sørger for at reglene følges. Det tjener alle, ikke minst de minste, og Norge er blant dem.

Det var viktig for meg på rådsmøtet i går å understreke at informasjon om EØS-avtalen er noe vi alle har ansvar for å spre, og som det er påpekt her, arbeider vi med det i vår egen forvaltning ut mot egen befolkning. EØS-utredningen til Sejersted har påpekt det. Men det er også viktig at det skal gjøres i EU. Det er viktig at EU ser at på de nye samarbeidsområdene hvor vi kommer med, og hvor EU og vi har felles interesse av at vi er med, må også EFTA-landene få de rettighetene som skal til for at de kan delta meningsfullt i det samarbeidet. Det har vi påpekt. Det er viktig prinsipielt, og det er viktig også helt funksjonelt.

Så er det slik at min redegjørelse og EØS-rådsmøtet i går fant sted mot et bakteppe av krise, og det merket man tydelig i Europa i går. Jeg er enig med representanten Skei Grande i at det ikke er mulig å peke på én enkelt årsak eller én enkelt retning som har ført til den krisen. Derfor er den så kompleks, og derfor er den så vanskelig å håndtere.

Representanten Høybråten snakket om at det da var mulig å droppe euroen. Jeg tror ikke det er en varig strategi for landene sør i Europa. Dropper de euroen, har de fortsatt gjeld, trenger de fortsatt lån, og verdien av det de eier,

blir kraftig redusert. Så det er ingen enkel vei ut av krisen. Det understreker at dette er utfordringer de har sammen.

Representanten Høybråten var også inne på at vi burde vurdere å rekanalisere EØS-midler til land i sør. Jeg tror det er viktig at det opplegget vi nå har, med alle mottakerne av EØS-midler, står fast og blir gjennomført, for alle de mottakerne fortjener det som er blitt avtalt, og de bør få det på en forutsigbar måte. Dette får vi anledning til å diskutere når stortingsmeldingen skal debatteres her i salen. Jeg så med egne øyne i Polen i forrige uke hvor viktige disse midlene er, ikke først og fremst som et tiltak mot den statsfinansielle krisen, men fordi de bidrar på områder i samfunnet hvor det er lite penger fra før, penger som blir kuttet, og hvor forskjellen er helt tydelig. I går besøkte jeg kontoret som administrerer denne ordningen, i Brussel. De gjør en meget god jobb og får høy anerkjennelse for måten samarbeidet gjennomføres på.

Representanten Skovholt Gitmark stilte spørsmål om den fransk-tyske dialogen og hvordan utenriksministeren mente den ville utvikle seg. Vel, det første møtet finner sted i dag etter presidentinnsettelsen i Paris, og så reiser François Hollande til Berlin. Jeg tror at det valget var et godt valg for Europa, for jeg tror det nå kommer en ny tone, et nytt uttrykk for at veien ut av krisen ikke bare kommer gjennom strenge kutt og innstramminger. Det kommer gjennom finansiell disiplin, men også tiltak for vekst. Jeg er ganske trygg på at Tyskland og Frankrike fortsatt kommer til å finne et bredt felt av fellesgods på dette området som de kommer til å ta med seg inn i samarbeidet. Det er viktig.

Så vil jeg avslutte med å si at det ligger verdier i bunnen som det er viktig å stå opp for når Europa er i krise. Representanten Woldseth var inne på en del områder hvor hun understreket betydningen av Europarådet og respekten for europeiske menneskerettighetsinstrumenter. Det er jeg helt enig i, og det er viktig å minne om det nå. Jeg mener at Europarådet faktisk blir viktigere som organisasjon i de krisetider vi er i nå, særlig inn mot land som har store mangler i gjennomføringen av de forpliktelsene de har – Russland, Ukraina, Tyrkia, og vi har nevnt Hviterussland. Dette er land som det er viktig at vi holder et tett fokus på.

Ellers vil jeg si til representanten Skei Grande at jeg har veldig vanskelig for å finne ett område hvor ikke EU og Norge er helt enige, helt samkjørte og helt unisone når det gjelder å ha klare budskap til land som henger etter på demokratisiden, enten det er innenfor EU, sånn som Ungarn, eller utenfor EU, sånn som Hviterussland og Ukraina, noe vi også bekreftet i de mange møtene vi hadde i Brussel i går.

Hans Frode Kielland Asmyhr hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karin S. Woldseth (FrP) [11:02:24]: Moody's nedgraderte i dag 26 banker i Italia, i tillegg til hva som skjer i Hellas, de signalene den nye presidenten i Frankrike har

gitt, og situasjonen i Spania. Hvilke konsekvenser tror utenriksministeren at dette får i løpet av sommeren?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:02:45]: Jeg tror det er en påminnelse om at den lille pausen man trodde at finanskrisen var i ferd med å gli inn i, hvor man hadde utsikter til vekst, nedgang i ledigheten og en konsolidering, er meget skjør. I går ble det også offentliggjort tall fra forskjellige analyseenheter som sa at man kunne vente nullvekst og økende ledighet i Europa og en nedgang i vekst i eurosonen.

Av de begivenhetene som representantene peker på, vil jeg si at det som skjer i Italia, er et uttrykk for noe som er sterkt urovekkende, nemlig skjørheten i bankenes soliditet. Det er verdt å minne om at vår egen finansminister har understreket betydningen av at Norge nå holder orden i sitt bo, og betydningen av at bankene bygger opp reserver mens de kan, for å kunne være robuste i den situasjonen vi er i. Det som har skjedd i Italia på banksiden, er et uttrykk for dette.

Hellas har vi vært inne på. Det understreker bare at dette er et felles europeisk problem. Hellas er en liten del av Europas økonomi, men strukturelt vil Hellas' videre vei være helt avgjørende også for andre lands utsikter.

Peter N. Myhre (FrP) [11:04:00]: Jeg merket meg utenriksministerens omtale av EØS-avtalen, både forrige tirsdag og i dag. Men jeg merket meg også representanten Grøtting fra Senterpartiet, som tok til orde for å innføre bilaterale handelsavtaler istedenfor EØS-avtalen. Det som gjør uttalelsen interessant, er at representanten Grøtting representerer et av regjeringspartiene her i Stortinget. Derfor vil jeg gjerne spørre utenriksministeren om utenriksministeren er enig i at bilaterale handelsavtaler kan være et alternativ til EØS.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:04:49]: Nå hørte ikke jeg det innlegget som en betydelig nyhet fra Senterpartiets side. Det var vel en bekreftelse av hva Senterpartiet har ment lenge. Utgangspunktet for meg og for regjeringen er hva som er regjeringens politikk, hva som står i Soria Moria-erklæringen, regjeringserklæringen og de redegjørelsene jeg holder i Stortinget, som er regjeringens redegjørelser. Så det avklarer den saken.

Når det gjelder spørsmålet, har jeg ingen tro på at bilaterale avtaler gir et bedre utkomme for Norge. Jeg har ingen tro på at det å løfte store saker ut av EØS-avtalen er en god løsning for Norge, slik vi er eksponert. Jeg har tro på en grundig gjennomgang av EØS-samarbeidet, en økt bevissthet om det handlingsrommet vi har, ønsker og trenger for å være en aktiv europeisk deltaker. Så er jeg veldig opptatt av å få fram i hele det norske samfunnslivet, arbeidslivet og næringslivet betydningen av likebehandling, nemlig at det er like regler, og at de som våkner og går på jobb i Norge, kan vite at det er likebehandling – ikke forskjellsbehandling – og sikkerhet for det. Det er EØS-avtalen, slik den er i alle sine hovedtrekk i dag, vår beste garanti for.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:06:00]: Olov Grøtting, fra regjeringens støttehjul Senterpartiet, sier i sitt innlegg at det er viktig å øke legitimiteten i EU til reservasjonsretten. I det spørsmålet ligger et iboende, nærmest kontinuerlig ønske om at Norge oftere skal bruke reservasjonsretten. Nå har jo regjeringen varslet reservasjon i én sak.

Så jeg spør utenriksministeren om han deler det synspunktet at det er viktig å øke legitimiteten til reservasjonsretten i EU, og at dette betyr at det også vil komme flere saker i framtiden hvor bruk av reservasjonsretten er aktuelt.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:06:46]: For det første deler jeg ikke oppfatningen av Senterpartiet som et støttehjul til regjeringen. Jeg deler den oppfatningen at Senterpartiet er med i regjeringen som ett av tre partier som utgjør denne regjeringen – og det er jeg glad for.

For det andre mener jeg at det er veldig viktig at det er legitimitet rundt alle deler av EØS-avtalen, også den artikkelen som omhandler reservasjonsretten. Det ville være merkelig om vi sa at det var omvendt, at det var deler av EØS-avtalen som det ikke var så viktig at hadde legitimitet. Om vi bruker en artikkel eller en forordning lite eller mye, spiller jo ikke inn på om den skal ha legitimitet eller ikke. Jeg mener at Norge grunnleggende ikke er tjent med mange unntak og variasjoner hos oss i forhold til resten av Europa, vi er tjent med likebehandling. Men det er helt avgjørende at den retten, reservasjonsretten, eksisterer – EØS-avtalen kunne etter min mening ikke eksistert uten – og at den blir respektert når og hvis den blir brukt. Regjeringen har ingen planer om å bruke den retten i nær forestående fremtid, men vi er bevisst at vi har den, og vi er rede til å bruke den om vi mener at det tjener norske interesser.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:07:59]: Det er vel kjent at denne regjeringen bygger på EØS-avtalen som regjering, og vi har fått illustrert hvordan det i praksis utarter seg her i stortingssalen. Et par av regjeringspartiene bruker enhver anledning til å prøve å undergrave EØS-avtalen. Det burde bekymre flere enn utenriksministeren. Det bekymrer i hvert fall Kristelig Folkeparti.

Men det som kunne vært viktig i denne situasjonen, hvor vi nå har fått en debatt om alternativer til avtalen og en utredning av selve avtalens erfaringer, er om utenriksministeren nå kan fortelle Stortinget om vi kan legge til grunn at en eventuell fortsatt rød-grønn regjering etter neste stortingsvalg vil bygge på EØS-avtalen, slik den nåværende rød-grønne regjeringen gjør det.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:08:56]: Nå opplever ikke jeg at det har utartet i stortingssalen. Stortingssalen er vel altfor formell for det. Det har vært helt tydelig hele veien hva denne regjeringen har stått på. At det er diskusjoner, hører hjemme i demokratiet, og det synes jeg er helt greit.

Så er jeg – la meg si det – også veldig glad for Kristelig Folkepartis systematiske og konsekvente støtte til EØS-

avtalen. Det er faktisk viktig, og det er viktig for regjeringen å ha den støtten i det bredere perspektivet som utenrikspolitikken bør ha.

Når vi gjør klar for en ny periode med rød-grønn regjering etter 2013, vil det være forhandlinger, slik det var etter 2005 og 2009. Vi kjenner fasiten fra 2005 og 2009, og fra Arbeiderpartiets side tror jeg det ikke er å gå for langt å si at det utgangspunktet vi i dag har, er et naturlig utgangspunkt å arbeide videre på. Men jeg har respekt for at det skal det forhandles om, slik det ble tidligere, og vi kjenner altså hva som ble resultatet i 2005 og 2009. Jeg tror at for Arbeiderpartiet er det en fundamental sak å ha orden på forholdet til Europa, likebehandling og fokus på mulighet for verdiskaping, arbeid og velferd gjennom samarbeid med Europa.

Trine Skei Grande (V) [11:10:17]: Utenriksministeren sa at det finnes intet område der EU har hatt en mer verdibasert utenrikspolitikk enn Norge. Det stiller jeg meg meget undrende til. Vi ser nå at EU har stoppet forhandlingene om frihandelsavtale med Hviterussland, mens Norge tar det som en del av frihandelsavtalen med Russland og har ingen innvendinger mot at Europas siste diktator blir med på lasset ved en frihandelsavtale med Norge. På samme måte har EU hatt en meget skarp tone overfor Ukraina og utøvd press fra alt fra det idrettspolitiske til det andre i den situasjonen som vi nå ser, mens vi har sett en mye svakere tone fra Norge, sjøl om utenriksministeren ville styrke den etter forrige spørretime. Spesielt situasjonen i Hviterussland har bekymret oss. Hvorfor sier utenriksministeren at den er helt lik, når EU har en ulik politikk?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:11:25]: Vi forhandler i litt ulike oppsett med land om frihandelsavtaler. Poenget, som jeg har gjentatt flere ganger her, er at vi begynte en forhandling med Russland. Så inngikk Russland en union på dette området med Kasakhstan og Hviterussland, og sånn sett ble de med. Men en slik avtale med dem vil jo aldri tre i kraft før disse er medlemmer av WTO, og det ligger langt fram i tid. Derfor mener jeg at det ikke er et avgjørende hinder. Men det jeg sa i mitt innlegg, var ikke forskjell i den verdibaserte utenrikspolitikken. Der har faktisk EU og Norge på noen områder litt ulike innfallsvinkler, men stort sett henger de sammen. Jeg sa at i press mot disse landene, som ikke følger de europeiske menneskerettskonvensjonene, etterlyser jeg om det er noe på tiltaks-siden eller på uttrykkssiden som skiller Norge fra EU, og det er det ikke. Det er et klart felles uttrykk som kommer fra Europas demokratier til land som har dårlig demokratisk rulleblad og fortjener å høre det gjennom både tiltak, uttalelser og klare holdninger fra Norge og andre europeiske land.

Karin S. Woldseth (FrP) [11:12:34]: I innlegget mitt snakket jeg bl.a. om postdirektivet, og Norges reservasjon mot dette direktivet er nå til vurdering i EU. Derfor har jeg lyst til å spørre utenriksministeren om hvilken tidshorisont han tror det vil være før vi får et svar fra EU, og om

det eventuelt kan komme mottiltak på denne reservasjonen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:13:01]: Takk for spørsmålet, fordi jeg unnlot å svare på det i sted – det var ikke meningen – men jeg får anledning nå.

Representanten stilte spørsmålet om EU ville godta vår reservasjon. Jeg tror ikke det er helt slik de tenker, for selv en reservasjon gir oss begge forpliktelser til å forsøke å finne en løsning. Vi oppfatter nå at den ballen ligger på EUs side. Vi har hatt samtaler. Vi finner fortsatt ikke å kunne innføre det direktivet, slik det nå står. På møtet i EØS-komiteen i går ble det fra EUs side vist til en del direktiver som ikke er gjennomført av ulike grunner, og postdirektivet var nevnt i den sammenheng. Det kom ikke øvrige signaler fra EU i forhold til eventuelle tiltak, slik EØS-avtalen åpner for.

Så holdningen fra norsk side er fortsatt den at vi har gitt denne tilbakemeldingen. Vi gjorde det for ett år siden. Vi har hatt en del oppklarende samtaler, det utelukker vi ikke kan komme igjen. Vi venter å få et signal fra EU, som jeg tror vi må akseptere nå strever med en del andre problemer som kanskje ligger litt over det problemet. Men vi regner med at dette også i tur og orden blir tatt hånd om fra EUs side.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet over.

Helga Pedersen (A) [11:14:25]: Den siste tiden har det vært tilløp til debatt i Norge om vårt forhold til EØS-avtalen. Utenriksministeren har nå veldig tydelig klargjort at EØS-avtalen er en del av regjeringens fundament å styre på, men jeg tenker at alle som mener at EØS-avtalen er god for Norge, har et ansvar for å gå inn i den debatten som nå går der ute, og framføre sine argumenter.

Flere representanter før meg har i denne debatten beskrevet den veldig alvorlige situasjonen som mange europeiske land befinner seg i. Jeg vil bare starte med å si at jeg tror vår utmerkede utenriksminister ville fått en meget krevende oppgave om vi skulle sende ham ut i Europa for å forklare våre venner på et kriserammet kontinent at Norge med Europas laveste ledighet og veldig solide overskudd på statsbudsjettet, trenger å forhandle om nye avtaler for å styrke vår stilling. Jeg tror ikke han eller vi ville fått noen stor forståelse for det, for å si det litt forsiktig.

EØS-avtalen er vår aller viktigste internasjonale avtale. Den sikrer adgang til vårt viktigste marked, og dermed er den helt avgjørende for norsk næringsliv og for norske arbeidsplasser. EØS-avtalen er en veldig viktig forutsetning for folks grunnleggende trygghet i hverdagen, og særlig i den situasjonen som Europa befinner seg i nå.

En forutsetning for at vårt næringsliv skal kunne klare seg i et globalisert marked er stabile, forutsigbare og konkurransedyktige rammebetingelser. EØS-avtalen gir et slikt felles regelverk for det indre marked og sikrer norske bedrifter rammebetingelser som gjør at de kan konkurrere på like fot med europeisk næringsliv. Det er verdt å minne om at ca. 80 pst. av vår eksport i dag går til EØS-landene.

Europautredningen slår fast at EØS-avtalen har vært

en stabil og forutsigbar ramme for norsk næringsliv gjennom 18 år. Den har redusert behovet for utflagging av norsk næringsliv og bidratt til en enestående periode med høy sysselsetting, vekst og økt velferd. Den har også, til tross for kanskje noen hverdagsirritasjoner, bidratt til kvalitetsheving av norsk regelverk for å ivareta hensyn som helse, miljø, sikkerhet og forbrukerinteresser. I tillegg har den gitt oss innpass i faglig internasjonalt samarbeid og i forskning, for å nevne noe.

For meg er det derfor et paradoks at det nå settes spørsmålsteget ved om EØS-avtalen gir Norge. Når det bare i 17 av til sammen over 6 000 saker i perioden 1992–2011 har vært reist forslag om å benytte reservasjonsretten, og hele 265 av i alt 287 voteringer i Stortinget har vært enstemmige, kan det ikke være tvil om at et samlet politisk Norge har ansett EØS-avtalen som en stor fordel for Norge.

Så er det selvfølgelig slik at det at avtalen har fungert godt, betyr ikke at ikke noe kan gjøres bedre. I redegjørelsen til Stortinget i forrige uke understreket utenriksministeren nettopp at det handlingsrommet EØS-avtalen gir oss, kan og vil bli forsøkt utnyttet enda bedre. Vi «kan bli mer bevisste på hva slags muligheter vi har (...), spesielt når det gjelder vurdering av EØS-relevans og gjennomføring av regelverk», sa utenriksministeren. Det er viktig, men det er samtidig grunn til å understreke at det er i vår interesse å styrke et felles regelverk, ikke å få flest mulig unntak.

Flere av de debattene som er knyttet til EØS-avtalen, har vært knyttet til arbeidsliv. Et veldig viktig premiss for vårt videre samarbeid med Europa må være at vi styrker arbeidstakernes rettigheter, og at vi ikke svekker dem. Jeg sier som leder av Handel og Kontor, Sture Arntzen, uttalte til bladet Fri Fagbevegelse: «Jeg ser ikke noe alternativ til EØS-avtalen.»

Peter N. Myhre (FrP) [11:19:39]: Jeg vil også få takke utenriksministeren for en interessant redegjørelse.

Jeg har også notert på mitt papir at EØS-avtalen snart har virket i 20 år. Den gir altså Norge adgang til EUs indre marked bl.a., med 500 millioner innbyggere. EØS-avtalen har ikke bare virket tilfredsstillende – EØS-avtalen betød starten på den kanskje sterkeste økonomiske vekstperioden i norsk historie. To av regjeringspartiene vil si opp EØS-avtalen. Det er derfor bra at regjeringen og Arbeiderpartiet likevel har overkjørt Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti og lagt EØS-avtalen som et solid grunnlag for Norges tilknytning til Europa.

Fremskrittspartiet vil bygge videre på EØS-avtalen, og forbedre den. EØS-avtalens artikkel 19 slår fast at Norge og EU skal fortsette sine bestrebelser på en gradvis liberalisering av handelen med landbruksvarer. Denne prosessen er ikke kommet i gang for alvor. I et møte som en gruppe stortingsrepresentanter hadde med representanter fra EU-parlamentet i februar, ble det etterlyst vilje fra norsk side til å være med på å redusere tollsatser og kvotebestemmelser. Dette vil gjøre artikkel 19 i EØS-avtalen til noe mer enn en programerklæring. Mer frihandel innen landbrukssektoren vil gi mer mangfold og bedre kvalitet for norske forbrukere. Jeg håper derfor regjeringen etter snart 20 år

vil begynne å følge dette opp. Dette er plutselig blitt svært dagsaktuelt, siden norske bønder har begynt å blokkere for forsyningen av norske matvarer i protest mot regjeringen.

Et tema som utenriksministeren ikke omtalte, men som jeg vet han er opptatt av, er situasjonen på Kypros. Middelhavets tredje største øy er delt, og situasjonen synes fastlåst. Republikken Kypros på øyas sørlige del er medlem av EU. I nord er den tyrkiske befolkningen i flertall, og de har etablert den tyrkiske republikken Nord-Kypros uten særlig respons. Bare Tyrkia har anerkjent denne staten.

Men delingen av Kypros er nok en irreversibel prosess. Det er nå like utenkelig at Nord-Kypros skulle innlemmes i den kypriotiske staten i sør, som at den kypriotiske staten i sør skulle bli en del av Nord-Kypros, eller av Tyrkia for den saks skyld.

Historien er full av stridigheter mellom grekere og tyrkere i området. Regionen har imidlertid vært preget av avspenning over en periode på 40 år. Tiden er kanskje kommet for å erkjenne at en samling til ett rike er urealistisk på Kypros, og at det kan være like greit å tilpasse kartet etter terrenget, bokstavelig talt.

Jeg synes derfor at det er på tide at regjeringen tar opp Kypros-spørsmålet til ny vurdering, og hvordan Norge kan arbeide med dette internasjonalt. Dette blir nok et tema uansett, siden Kypros overtar formannskapet i EU fra 1. juli. Om vi ser for oss at øya skal bestå av to selvstendige land, eller en slags føderasjon med to kypriotiske territorier, må vi komme tilbake til. Men ingen er tjent med at denne saken forblir uavklart. Det vil derfor være en fordel om Nord-Kypros gis anledning til å forholde seg til internasjonale organisasjoner som EU/EØS, FN, WTO og NATO. Det vil også være en fordel for sør-kypriotene å få en løsning på øya, og ikke minst vil det være en lettelse for nord-kypriotene å komme i en situasjon der de bor i et ordentlig land og ikke bare i en uavklart sone.

Derfor vil jeg etterlyse regjeringens initiativ når det gjelder Kypros.

Nikolai Astrup (H) [11:24:05]: La meg først få lov til å takke utenriksministeren for en god redegjørelse og slutte meg til veldig mye av det som er sagt om alvoret i den økonomiske situasjonen som preger landene i Sør-Europa.

Slik jeg oppfatter utenriksministeren, er det to hovedbudskap i regjeringens europapolitikk. Det ene er å utnytte handlingsrommet som Norges avtale med EU gir oss, og det andre er å sette grenser for hva Norge skal innordne seg. Høyre ønsker begge budskapene velkommen.

Det å involvere seg mer i pågående og kommende regelverksprosesser og være aktive – ikke reaktive – har vært, og kommer fortsatt til å være, vår største utfordring i europapolitikken fremover. Det hjelper lite å ha rett hvis vi ikke får rett. Derfor er det positivt at utenriksministeren nå ønsker at regjeringen skal benytte handlingsrommet som våre avtaler med EU gir oss. Utenriksministeren trekker frem hjemfallssaken som et eksempel på det handlingsrommet som finnes. Jeg mener det må være langt viktigere å komme tidlig inn i prosessene med ambisjon om å medvirke så langt det er mulig, enn å trekke en sak helt inn for domstolene før den får sin endelige

ge avklaring – selv om det selvsagt må gjøres når det er påkrevd.

Like viktig må det være å bruke muligheten til å definere saksområder ut av EØS-samarbeidet. Datalagringsdirektivet er et godt eksempel på et direktiv som man med fordel kunne ha definert til å ligge utenfor EØS-samarbeidets rammer. Saken som nå løper om sikkerhet offshore, er kanskje et annet område som det er mulig å anføre at naturlig bør tilligge nasjonalstatene å beslutte suverent.

Beslutningsprosessene i EU har endret seg de senere årene og gjort det enklere for enkeltland å komme på banen, både gjennom formelle og uformelle kanaler for medvirkning. EU-medlem eller ikke – det er de synlige, konstruktive aktørene som former og driver prosessene videre. Norge bør være en slik synlig og konstruktiv aktør. Det forutsetter en sterkere tilstedeværelse blant EUs beslutningstakere enn det mange av statsrådene i regjeringen så langt har utvist.

Ta energipolitikken som et eksempel: Til tross for at det er et uttalt mål at det indre energimarked skal være realisert innen 2014, er det lite realistisk at regelverksutformingen vil stoppe med det. EUs Energy Roadmap 2050 viser tydelig hvilke ambisjoner EU har på energi- og miljøområdet. Norge kan og bør spille en betydelig rolle i arbeidet med å realisere EUs ambisjoner, fordi vi representerer en del av løsningen, men også fordi EUs beslutninger vil ha store konsekvenser for et av våre viktigste strategiske satsingsområder.

La meg – i likhet med utenriksministeren – anerkjenne Europautvalget for deres omfattende rapport Utenfor og innenfor. Den gir oss et godt historisk og analytisk rammeverk og hadde fortjent å danne grunnlaget for en mer opplyst europadebatt, både i denne salen, i landets klasserom og i det offentlige rom generelt.

Slik jeg leser rapporten, viser den at avtaleverket vi har hatt med EU de siste 20 årene, har vært gull verdt for Norge. Medlemskap hadde, etter min mening, vært enda bedre. Da hadde vi vært bedre i stand til direkte påvirkning i saker som uansett krever vår implementering. Jeg savner en slik europadebatt, og jeg savner konkrete tiltak for at Norge skal drive en aktiv europapolitikk.

Europautredningen viser med all tydelighet hvor integrert vi er i det europeiske samarbeidet, og hvor viktig den europeiske arenaen er for Norge. Det gjelder spesielt EØS-avtalen. Jeg regner med at jeg har utenriksministeren med meg når jeg sier at dette ikke er tiden for å skru klokken 40 år tilbake og gjeninnføre frihandelsavtalen fra 1973, og tro at de rettighetene vi har opparbeidet oss som likeverdige partnere i det økonomiske samarbeidet i Europa, skal bestå. Gjør vi det, blir vi B-medlemmer, ikke bare i det politiske fellesskapet i Europa – slik vi er det nå – men også i det økonomiske fellesskapet i Europa. Det er ikke ett skritt tilbake, det er en annen verden, og det er en verden vi har lagt bak oss.

Derfor slutter jeg meg til representanten Svein Roald Hansen – i og for seg representanten Helga Pedersen også – som slår fast hvor viktig EØS-avtalen er for Norge. Svein Roald Hansen gikk også så langt at han sa at det finnes bare ett realistisk alternativ til EØS-avtalen, og det er

fullt medlemskap i EU. Det var klokt sagt, og jeg slutter meg til den konklusjonen.

Steinar Gullvåg (A) [11:28:16]: Krisen i EU reflekteres i norske velgeres syn på EU. Aldri har EU-motstanden vært sterkere enn nå, og oppslutningen om EØS-avtalen vakler også. Meningsmålinger viser faktisk at et flertall i befolkningen – hvis de fikk velge i dag – ville foretrekke en handelsavtale hvor vi ikke har samme forpliktelser til å tilpasse oss EUs mangfoldige lov- og regelverk.

Vi kan mene vårt om mulige alternativer til EØS-avtalen, men jeg synes dette er bekymringsfullt. Vi har nettopp fått en europautredning som på alle måter dokumenterer EØS-avtalens store betydning for norsk nærings- og arbeidsliv, uten at det har særlig klangbunn i folket, hvilket, etter min oppfatning, understreker behovet for en bred og opplysende debatt om vårt forhold til EU. Det kan nemlig komme en dag da det ikke lenger er gitt at vi kan basere vårt forhold til EU på EØS-avtalen.

Behandlingen av vikarbyrådirektivet kan tjene som et eksempel på det som kan skje når debatten uteblir. Her har vi et direktiv som etter min og manges oppfatning er godt for norsk arbeidsliv, men som likevel møter motstand fra en samstemt norsk fagbevegelse – med unntak av Akademikerne. Motstanden mot vikarbyrådirektivet har islett av generell EØS-motstand, men mest av alt er den et uttrykk for manglende tillit til EU-systemets håndtering av arbeidslivsspørsmål. Da må vi erkjenne at EUs lovgivning på dette feltet i stadig større grad påvirker norsk lovgivning, og dette er ikke bare positivt. Utsendingsdirektivet, eller utstasjoningsdirektivet, som noen velger å kalle det, har etter min oppfatning hatt negativ virkning for norsk arbeidsliv, fordi direktivet legitimerer at utenlandske arbeidstakere kan tilbys andre lønns- og arbeidsvilkår enn det som er vanlig her til lands, og fordi EU-domstolen gjennom flere dommer har svekket fagbevegelsens aksjonsmuligheter. Her på berget har vi møtt direktivet med en rekke ulike tiltak for å bekjempe sosial dumping, ikke minst en allmenngjøringslov, som i realiteten lovfester tariffavtalene på utpekte områder.

Som utenriksministeren viste til i sin redegjørelse, står utsendingsdirektivet sentralt i to saker av stor betydning for vår kamp mot sosial dumping. EFTAs overvåkingsorgan, ESA, har betvilt Norges adgang til å stille krav om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Her kolliderer EU-retten med internasjonal arbeidsrett og ILO-konvensjon nr. 94, som de fleste EU-land har tiltrådt. Jeg vil tro at utfallet av denne saken vil ha vesentlig betydning, ikke bare for fagbevegelsens innstilling til EØS-avtalen. Desto mer gledelig er det at Borgarting lagmannsrett nå har gitt staten og fagbevegelsen fullt medhold i en tvist om allmenngjøringsordningens innhold, til beste for arbeidstakerne.

Nå har EU-kommisjonen gjort et forsøk på å rette opp noen av de skjevhetene som EU-domstolen har skapt ved håndhevingen av utsendingsdirektivet, uten å lykkes synnerlig. Forslagene er svært kontroversielle – så kontroversielle at de neppe blir gjennomført, i hvert fall ikke i sin nåværende form. Både svensker og dansker har gjort det klart

at de ikke kommer til å støtte de foreliggende forslagene. Europeisk fagbevegelse og sosialistgruppa i Europaparlamentet er like klare, fordi kommisjonen, gjennom fellesskapslovgivning, fortsatt forsøker å begrense fagbevegelsens aksjonsrett.

Det urovekkende i europeisk arbeidslivspolitik er nettopp at den bygger opp om et fritt arbeidsmarked, med mobil arbeidskraft, uten at dette i tilstrekkelig grad balanser opp mot arbeidstakernes rettigheter. Mens fagbevegelsen i de nordiske landene og i Tyskland er vant til å vinne fram med sine krav i forhandlinger, oppnår en svekket og til dels splittet fagbevegelse sør i Europa lite i møte med arbeidsgiverne, og heller ikke i EU. Vikarbyrådirektivet er et eksempel på dette. Her forsøkte europeisk fagbevegelse i flere år å forhandle fram en europeisk avtale med arbeidsgiverne, uten resultat. Så måtte det altså fellesskapslovgivning til for å rette på dette.

En stor og økende arbeidsledighet med rik tilgang på arbeidskraft gjør naturligvis ikke europeiske arbeidsgivere mer samarbeidsvillige. Dette ser norske fagorganiserte, og EU-skepsisen har vokst. Derfor har vi en jobb å gjøre, vi som mener at EØS-avtalen fortsatt bør være grunnlaget for vårt forhold til EU. Vi må gjennom vårt samarbeid med EU og i vår europapolitikk fremme forståelsen for at det er forskjeller og ulike tradisjoner ved de enkelte lands arbeidsliv, og at konkurransepolitikken ikke kan drives så hemningsløst at den svekker arbeidstakernes rettigheter.

Harald T. Nesvik (FrP) [11:33:41]: Også jeg vil benytte anledningen til å takke statsråden for en god redegjørelse – en redegjørelse som favner bredt, og som var inne på mange temaer.

Det har også vært en god debatt i dag, som viser spennvidden i Stortinget. Jeg må helt personlig få lov til å støtte opp om representanten Astrups innlegg, som jeg synes var et meget godt og poengtert innlegg, uten at jeg skal gå mer inn på hvorvidt man skal være medlem av EU på sikt eller ikke. Vi forholder oss til det som er per i dag.

Men jeg tror det er litt viktig at også vi i Stortinget, og særlig vi som er veldig for EØS-avtalen, er oss vårt ansvar bevisst når vi snakker om EØS-avtalen. Gjennom det ordskiftet som vi ser både i media og andre plasser, er det veldig lett at vi drar fram de negative konsekvensene når vi debatterer den. Hvorfor må vi ta det direktivet? Hvorfor kan vi slippe unna det? – etc.

Jeg tror vi må begynne å fokusere mer på de positive tingene. Norsk næringsliv hadde sett helt annerledes ut i dag hadde det ikke vært for EØS-avtalen og det markedet som EU representerer. Det er med på å regulere forholdet mellom Norge og EU-landene på en sånn måte at det forenkler prosessen betydelig for norsk næringsliv. Det har gitt dette næringslivet mulighetene til å kunne vokse også innenfor trygge rammer.

Det er også viktig at vi ser på den faktiske politikken som vi fører. Det kan ikke være slik at vi fra norsk side uansett, og til enhver tid, skal være den beste i klassen til så raskt som mulig å implementere alle direktiv som kommer, ja, lenge før EU-landene selv har gjort det. Norge skal selvfølgelig implementere det som kommer, men det kan også

være slik at vi for fremtiden bør kunne bruke litt kløkt og kanskje også stille krav tilbake om at EU-landene implementerer sine egne EU-direktiv langt raskere enn det man gjør, før Norge legger det inn i sin lovgivning.

Også i dette hus har vi en tendens til veldig raskt, og med litt harelabb, å gjennomgå disse EØS-sakene som kommer. Jeg tror det er viktig at de enkelte komiteene her på huset grundig går inn i de forskjellige direktivene, nettopp for at vi skal vite hva som skjer. Innskuddsdirektivet er jo en viktig påpekning i så henseende – en sak som ennå ikke er løst, men som til de grader, hvis det blir gjennomført slik man opprinnelig hadde tenkt det fra EU, vil være en betydelig svekkelse for norske forbrukere og innskuddsytere, innenfor bankvesenet. La oss håpe gjeldende regelverk vil gjelde, slik at Norge kan beholde sine gode garantier og ikke bli pålagt å redusere dem.

Fiskeripolitikken er også en svært viktig sak der vi deler felles farvann med EU. Norge har lenge jobbet for et utkastforbud, og ikke minst kampen man har hatt knyttet til Island og pelagisk sektor, og også knyttet til landingsforbud for den fangsten som er uregulert, i henhold til inngåtte avtaler, eller som det nå dessverre er blitt: ikke avtaler.

Jeg tror vi har en lang vei å gå. Men når det gjelder fiskerilovgivningen til EU, vil jeg si at hvis det nye utkastet som nå ligger til grunn for behandling, blir vedtatt, ja, da har man tatt sjumilssteg i riktig retning innenfor fiskeripolitikken i EU.

Tiden går fort, og derfor skal jeg bruke den siste delen av innlegget mitt til de såkalte EØS-bidragene som Norge er en del av. For perioden 2009–2014 skal vi bidra med 1,79 mrd. euro. Det er en økning fra 1,28 mrd. i foregående periode. Jeg tror det er viktig at vi får en gjennomgående debatt her i Stortinget i forbindelse med disse midlene, slik at man faktisk kan se hva midlene brukes til, ikke bare som en rapport i ettertid, etter at avtaler er inngått. Men kanskje man også kan ta en diskusjon i forkant for å se hvordan bruken av disse midlene kan øke muligheten for norsk næringsliv til i større grad å få innpass som følge av denne bruken.

Irene Johansen (A) [11:39:00]: Jeg vil først takke utenriksministeren for en god redegjørelse.

Jeg vil ta utgangspunkt i innledningen til utenriksministerens redegjørelse, der han omtalte at fjorårets debatt viser et sterkt engasjement i forhold til EØS-avtalen i Stortinget. Det er positivt at utenriksministeren oppfatter det slik. Jeg vil imidlertid også peke på at veldig mange saker som gjelder innlemming av direktiver i EØS-avtalen, blir vedtatt uten så veldig mye debatt, verken her i salen eller andre steder, noe også andre har vært inne på her i dag.

Datalagringsdirektivet, postdirektivet og vikarbyrådirektivet har skapt debatt og engasjement, men de aller fleste direktiver gjør ikke det. Hva sier det oss? Det skal man være forsiktig med å tyde, men jeg oppfatter at det er ganske tilfeldig hvilke saker som blir gjenstand for debatt. Det bekymringsfulle er imidlertid en tiltagende EØS-debatt med utgangspunkt i at vi i større grad bør bruke reservasjonsretten. Noen tar endog til orde for å avvike

EØS-avtalen til fordel for bilaterale avtaler eller andre ordninger. Det kan tyde på at det har vært for lite debatt og oppmerksomhet omkring EØS-avtalen og dens betydning for norsk økonomi og samfunnsliv. Her gir jo NOU-en om Norges avtaleverk med EU et bredt og godt grunnlag for en informert debatt.

EØS-avtalen kom i stand for snart 20 år siden. Som dokumentert i denne NOU-en har avtalen tjent Norge godt gjennom disse årene. Den har bl.a. gitt gode og trygge rammer for forbindelsene med vår viktigste partner, redusert behov for utflagging av norsk næringsliv, fordi vi har lik adgang til det indre marked, og bidratt til en enestående periode med høy sysselsetting, vekst og økt velferd i Norge. Den har også bidratt sterkt til en klar kvalitetsheving av norsk regelverk for å ivareta viktige hensyn som helse, miljø, sikkerhet og forbrukerinteresser på mange områder. I tillegg har den gitt oss et innpass i faglig internasjonalt samarbeid som er nesten uunnværlig.

EØS er mye mer enn et økonomisk og handelsmessig spørsmål. Det indre marked omfatter en rekke rettigheter for alle borgere og bedrifter. EØS-avtalen gir norske borgere muligheter og rettigheter som mange nok tar for gitt. Det gjelder muligheten til å studere, arbeide og forske i hele EØS-området. Det europeiske helsekortet, f.eks., som vi har med oss på reise, gir oss helsebehandling i hele EØS-området uten kostnader for den enkelte. Det er utviklet et omfattende samarbeid på en rekke områder under EØS-avtalen, som på forskningsområdet, miljø, utdanning, ungdomsarbeid, sysselsetting, næringsutvikling, kultur, energi, osv. Likeledes er vi også medlem av drøyt 20 av EUs mange byråer innenfor ulike områder.

Det som kjennetegner dette omfattende samarbeidet, er at det i hovedsak er utviklet etter norsk ønske og norsk initiativ, og det baserer seg også på et bredt politisk flertall her i denne sal. Det er ikke noe som er påtvunget oss, som man ofte kan få inntrykk av når noen uttaler seg om at EØS har blitt så mye mer enn forespeilet da avtalen ble inngått.

De alternativene til dagens EØS-avtale som skisseres av dem som tar til orde for det, kan ikke jeg se vil ivareta norske interesser og behov, sånn som EØS-avtalen gjør. De framstår også som lite realistiske, for det er ikke Norge alene som definerer innholdet i avtalen. Det skal det eventuelt forhandles om.

Det tas til orde for at regjeringen må utnytte handlingsrommet i EØS-samarbeidet bedre. Økt utnyttelse av handlingsrommet er også noe Sejersted-rapporten peker på, og som jeg oppfatter at også regjeringen er opptatt av. Norge har forsøkt å bruke handlingsrommet så godt man kan siden EØS-samarbeidet startet, og utenriksministerens understreking av å sikre norske interesser også gjennom å bli mer bevisst på avtaleverkets handlingsrom innenfor avtalerammene er således viktig og støttes.

EØS-avtalen har tjent oss godt de 20 årene den har eksistert. Norge har et betydelig handlingsrom, som utnyttes, og som også kan utnyttes enda bedre. EØS-avtalen er viktig for Norge. Alternativet er ikke andre avtaler, men fullt medlemskap i EU.

Som jeg innledet med å si, er ikke engasjementet i forhold til EU det aller største, verken her eller ute i befolk-

ningen – med noen unntak. Det er derfor viktig å understreke at det ikke bare er regjeringen som bør være aktiv i forhold til EU for å fremme norske interesser. Også Stortinget bør være det. Det er flere som har vært inne på det her i dag. Mulighetene Stortinget har, er blitt vesentlig bedre. Vi har nå fått eget kontor i Brussel, med en ansatt som kan bistå med å bedre kontakten mellom EU-parlamentet og Stortinget i viktige saker for Norge. Vi får også informasjon i alle saker som er fremmet til behandling, samtidig med de nasjonale parlamentene i medlemsstatene. Så vi må selv ta initiativ og være aktive i forhold til våre partier i parlamentet og melde oss på høringer osv.

Kåre Simensen (A) [11:44:21]: Utenriksministeren var i sin redegjørelse inne på svært mange interessante temaer. For egen del er jeg tilfreds med at utenriksministeren brukte tid på å snakke om de deler av Europa som har havnet litt i skyggen av nyhetene fra det kriserammede Sør-Europa, bl.a. de baltiske land.

Som de fleste har vært inne på: Krisen i Europa angår oss alle. Her hjemme vil og må vi føre en ansvarlig økonomisk politikk. Dagens framleggelse av revidert budsjett bekrefter det. Men vi bør også fortsatt ha et solidarisk ansvar overfor land innenfor EØS-området gjennom vår bruk av EØS-midler.

Gjennom våre EØS-midler er vi med på å bidra til å skape en merverdi for både enkeltmennesker og næringsliv i de land som mottar slik støtte. For meg er det en god nok grunn. Men dessverre møter vi mennesker som ikke ser det, og som i klare ordelag er svært misfornøyde med at Norge «gir bort» penger til Polen og de baltiske land uten å få noe igjen.

Jeg må få lov til å gi uttrykk for at slike holdninger nok ikke baserer seg på fakta, men kanskje er et uttrykk for å være seg selv nærmest – mens man sitter og gynger på den berømte grønne grenen.

Det er i en slik sammenheng at jeg er svært fornøyd med at utenriksministeren brukte tid på å synliggjøre at våre EØS-midler ikke er penger vi kaster ut av vinduet. Jeg er derfor svært fornøyd når han sier at «EØS-midlene er både et tydelig og solidarisk bidrag til økonomisk og sosial utjevning i Europa». Så langt har erfaringene vist at vi får mer igjen enn vi bidrar med, hvor det viktigste er at vi får det i form av å trygge arbeidsplasser både her hjemme og i det enkelte land. Men vi har en felles utfordring i å synliggjøre dette litt bedre.

Utenriksministeren var også innom EUs naboskapspolitikk og at den etter hvert har fått et tydeligere fokus mot nord. Det er bra. Hverdagen i nord kan være en god læringsarena, hvor vi gjennom våre daglige utfordringer, men også gjennom muligheter kan gi EU økt kunnskap om nordområdene. Det finnes mange treffpunkt. Utenriksministeren nevnte i sin redegjørelse de regionale rådene og at EU kan få en observatørrolle i Arktisk råd. I tillegg finnes det godt etablerte former for samarbeid gjennom ulike Interreg.-prosjekter.

I nord har fiskeriene gjennom generasjoner vært svært viktige for den utviklingen landsdelen har hatt fram til nå, og det er ingen tvil om at den kunnskapen om fiskerifor-

valtning vi har ervervet gjennom generasjoner, må kunne deles med andre.

At EU og Norge har mange felles interesser på dette området, er det ikke noen tvil om. Vi forvalter felles bestander, men vi har også noe å bidra med når det gjelder vår fiskeripolitikk.

I vår nordområdepolitikk er det viktig å sikre at det er lys i husene langs hele vår kyst. Hvordan vi har forvaltet våre fiskeriresurser, har bidratt til stabil bosetting og gitt arbeidsplasser både på sjøen og på land. Selv om det har svingt litt, har det over tid gitt godt utkomme til dem som har hatt sine arbeidsplasser på havet, og dem som har vært på land. Det har skapt en merverdi for den enkelte og de lokalsamfunn de er en del av.

Det å skape ringvirkninger i form av arbeidsplasser når vi skal utnytte våre ressurser, er viktig, enten vi snakker om fornybare eller ikke-fornybare ressurser. I dag er det enda viktigere at vi diskuterer dette, når vi i nord står på terskelen til å utvinne olje og gass og de store mineralforekomstene som vi vet finnes i det nordligste fylket, i tillegg til at vi skal leve av fisken i havet i generasjoner framover. Det som skjer innenfor fiskeriene i mitt hjemfylke, er derfor verdt å sette fokus på.

Gjennom kombinasjon av tildelte kvoter og leveringsforpliktelser til landanlegg har trålere bidratt til å opprettholde aktivitet langs hele vår kyst. Men i disse dager erfarer vi at kystsamfunn er i ferd med å miste landarbeidsplasser. Den fisken som skulle vært ilandført, er bokstavelig talt i ferd med å glipe ut av hendene våre, fordi de som har fått kontroll på de store trålerkvotene, velger å se bort fra de forpliktelsene som lå i bunnen for kvotene da de ble tildelt. Det vi dessverre registrerer, er at bunnlinjen i selskapene blir viktigere enn forpliktelsene overfor de lokalsamfunnene der kvotene var tildelt.

Samtidig ser vi at de samme aktørene sitter med kontroll på både landanleggene og fiskerikvotene. De sitter på begge sider av bordet og skalter og valter med fellesskapets ressurser som om de tilhører dem – noe de altså ikke gjør, men som aktørene later til å tro. At de er bundet opp av leveringsforpliktelser, velger de elegant å se bort fra.

Det som nå skjer, kan ikke befolkningen i mitt hjemfylke finne seg i. Siden jeg står her jeg står, må man være forsiktig med hvilke ord man bruker når man skal beskrive stemningen ute i lokalsamfunnene som er berørt. Men jeg kan si så mye som at ordet «irritert» er et for svakt uttrykk.

Samspillet politikk, kapital og ressurser er viktig. Politikken legger rammebetingelsene, og kapitalen følger disse. Men når kapitalen utfordrer politikken og rammebetingelsene, blir det mildt sagt vanskelig. I Finnmark er vi der nå når det gjelder tilgang til og kontroll på fiskeriresursene. Å bringe disse erfaringene inn i vår erfaringsutveksling med EU er derfor svært viktig. Spørsmålet blir: Hvem skal ha kontroll over et lands naturressurser? Svaret er gitt: De skal tilhøre oss alle og komme oss alle til gode. Min klare anbefaling til regjeringen er at den følger dette opp overfor de aktørene som i dag er involvert.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, får en taletid på inntil 3 minutter.

Else-May Botten (A) [11:49:47]: Det betyr vel ikke at jeg skal snakke dobbelt så fort?

Jeg vil takke utenriksministeren for en glimrende redegjørelse, og jeg er veldig glad for at Norge er en del av EØS-avtalen. Det er jeg faktisk stolt av å kunne si også. Ikke minst i en verden preget av usikkerhet og økonomisk turbulens, er det ekstra viktig å holde fast ved det som gir oss trygghet og stabilitet. Jeg registrerer likevel at det er krefter rundt om i landet som ønsker å klippe navlestrengen til EØS-avtalen, noe som jeg vil advare sterkt imot.

Hvorfor denne bekymringen? Jo, EØS-avtalen er vår viktigste internasjonale avtale og helt avgjørende for norsk næringsliv og norske arbeidsplasser. Den innebærer et felles regelverk for det indre marked og sikrer norske bedrifter likeverdige rammebetingelser som gjør at de kan konkurrere på like fot med europeisk næringsliv. Betydningen sier seg selv når vi vet at hele to tredjedeler av all norsk eksport går til det europeiske markedet.

Vi kan f.eks. ta den nære skipsfarten vår som går langs hele kysten, og til og fra havner i Europa. De er helt avhengige av å ha internasjonale, konkurransedyktige rammevilkår og av at vi er aktive i utviklingen av regelverket, bl.a. gjennom International Maritime Organisation, IMO, som er en av FN-systemets viktige brikker.

Jeg støtter det som ble sagt av Høybråten tidligere, om at vi må delta aktivt i ulike høringer i EU – som er viktig for ulike næringsaktører. En dagsaktuell høring for maritim næring er høringen til EU «State Aid Guidelines», som nå pågår, som er en høring som bidrar til egenmedvirkning. Vi må utnytte de mulighetene vi har for å kunne påvirke det internasjonale regelverket, slik at rammevilkårene er gode for våre aktører. Så her gjelder det å bygge videre på det som er bra, og ta tak i det som ikke henger sammen, og som vi så langt ikke er fornøyd med.

Flere av debattene knyttet til EØS-avtalen er også knyttet til arbeidslivet, og EØS-avtalen har på mange områder styrket arbeidstakeres stilling. Prinsippet om fri bevegelse av arbeidskraft innenfor EU- og EØS-området har over tid ført til at det er vedtatt regler som skal sikre likebehandling og sosiale rettigheter i vertslandet, og at man kan ta med seg opptjente rettigheter over landegrensene. Slike regelverk har bidratt til å gi arbeidstakere i alle land i EØS-området bedre rettigheter. Det må vi fortsette med. Jeg tror at den stemningen som er ute, tilsier at vi må jobbe mer med det som er negativt i forhold til hovedbudskapet i rapporten, og ta med oss det videre i arbeidet, og så skal vi bygge opp under det som er bra. Da tror jeg at dette skal gå veldig bra, og jeg ser fram til nye debatter til høsten om dette temaet.

Gunnar Gundersen (H) [11:52:50]: Det må være krevende tider også for utenriksministeren for å redegjøre for utviklingen i Europa. Den er krevende, man ser på mange måter et todelt Europa, der det skjer mye positivt på den politiske integreringsfronten inn mot de gamle østblokklandene. Men så har vi Sør-Europa som sliter med store utfordringer. Sånn sett overrasker debatten meg ganske kraftig når Senterpartiet kan snakke om markedsliberalis-

me og SV om at det ikke er land som har brukt for mye penger, som er skyld i krisen.

Mye av krisen i Europa i dag skyldes regjeringer som ikke har vært villig til å etterleve inngåtte politiske enigheter. Hele land har levd over evne, og det er stort sett land som har vært styrt av sosialister. Det gir grunn til ettertanke, for utfordringene i Europa er enorme, det er enorme ubalanser, og jeg tror sånn sett debatten gjenspeiler at vi ikke evner å ta inn over oss utfordringene.

I den sammenheng tror jeg det er viktig å understreke at norsk finansnæring og norsk banknæring er sunn. Den har husholdert bra med sine penger, den har vært lønnsom gjennom hele prosessen og hele krisen i Europa, og den har ikke ført til at norske myndigheter har hatt netto utlegg i forhold til krisen. Man måtte riktig nok stille opp med støttetiltak, men det har ikke vært en belastning på staten i Norge. Det er ganske viktig å slå fast.

Da forundrer det meg at finansministeren mange ganger er mer opptatt av å signalisere alenegang – at vi skal regulere sterkere enn det våre partnere gjør. Jeg noterte meg at innskuddsgarantien ble nevnt, men det er langt ifra at vi har fått en suksess enda. Det er på mange måter et godt eksempel, for der synes jeg regjeringen har jobbet godt. Men det er også mye som tyder på at EU kobler dette opp mot bl.a. kapitaldekningskrav og krisehåndteringsdirektiv, og der er vi helt fraværende. Det er ganske viktig at vi også er med på det, for Norge har helt særegne utfordringer. Vi er en uhyre sterk stat, vi har en stat som ikke låner. Det gir seg f.eks. resultater i at livselskaper ikke finner den type sikkerhet som Europa kan komme til å kreve av dem. Hvis vi ikke her er våkne og er på banen i forhold til hvordan EU skal skrive sine direktiver, kan vi risikere at livselskapbransjen forsvinner ut av Norge. Det kan jo ikke være poenget med at vi har en sterk stat – at vi rett og slett skal utradere visse næringer i Norge og overlate dem til andre, som beviselig har levd under mindre regulering, og som har hatt en mindre god soliditet bak seg.

Her vil jeg utfordre utenriksministeren til å være like aktiv i forhold til andre direktiv som han har vært i forhold til innskuddsdirektivet, og jeg ønsker ham også lykke til i å lykkes med det.

Karin Andersen (SV) [11:56:04]: Det er krevende tider i Europa, og ikke minst er det det for veldig mange vanlige folk, som opplever virkningen av den økonomiske krisen og bankkrisen.

Jeg er helt uenig med Høyre, som sier at krisen ene og alene skyldes at noen har jobbet for lite eller brukt for mye penger. Krisen skyldes mange ting, men det skyldes at man ikke har regulert bank- og finansverdenen på en slik måte at det ikke har oppstått bobler og ikke har oppstått behov for store redningspakker, at man baserer sin økonomi i for stor grad på spekulasjon og for lite på produksjon, og at man har basert seg altfor lite på at alle må bidra i spleiselaget hvis det skal holde.

Problemet nå er at folk ikke opplever den tryggheten og stabiliteten som var utgangspunktet for samarbeidet – enten man kaller det EU, EØS eller andre typer samarbeid. Det er viktig, for det utenriksministeren sa i sitt

innlegg, var helt avgjørende. Klarer vi å gjenreise tilliten til politikk og politikerne? Det er jo det som er på vei til å forvitne i Europa nå. Derfor må jeg spørre representanten Svein Roald Hansen fra Arbeiderpartiet som sier at sosialdemokratiet ønsker mer Europa, men mer av hva? Er det mer av det vi ser nå, med harde sparepakker som rammer folk flest, eller er det noen andre grep som kan gjøre at man ikke opplever disse svære krisene om igjen og om igjen? Da kan jeg utfordre spesielt på ett område, som handler om skatteparadiser. Hvis vi ikke sammen i Europa nå greier å tette disse hullene, kommer de igjen og igjen. Dette behandlet Europarådets parlamentarikerforsamling i forrige sesjon, og de var enige om at dette er av de viktigste tingene for å skaffe folk trygghet og for å ha stabilitet i økonomiene.

Europarådets sosialkomité hadde også høringer om innsparingstiltakene med UNCTADs direktør, Heine Flassbeck, som sa at medisinen som skrives ut nå, dreper pasienten. Kutt virker bare hvis de som har beriket seg og vært med på festen, også må være med og betale regningen.

To ting er viktig: Arbeidsliv blir påvirket. Vi er nødt til å hegne om de tingene som har gjort Norge til et vellykket land økonomisk, nemlig små forskjeller og et arbeidsliv det går an å leve av og med. Det er vi nødt til å stå fast på, fordi uten det vil det norske samfunnet forandre seg til det verre.

Til slutt: Romfolket er av de mest uglesette og vanskeligstilte i Europa. Jeg ber om at utenriksministeren jobber for at mer av våre EØS-midler brukes for å sikre muligheten for denne befolkningen til å få et verdig liv.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:59:27]: Utenriksministeren beskrev en økonomisk krise i EU som går over til en stadig mer alvorlig politisk krise. Utenriksministeren beskrev utfordringen i en situasjon med 24 millioner arbeidsledige i Europa – en ydmyk utenriksminister overfor det han ser som grunnleggende problem – det er bra.

I Sejersted-utvalgets utredning kan vi lese på side 447 at «verken i Stortinget eller i fagbevegelsen var det støtte til å liberalisere reglene» for arbeidsinnvandring utover det som på 1990-tallet ble gjort i forhold til sesongarbeid og spesialistkvote.

Og videre: Da utvidelsen av EØS med ti nye medlemsland ble godkjent av et tverrpolitisk storting i 2003, innebar det

«en radikal vending i synet på arbeidsinnvandring fra Øst-Europa i norsk politikk, og det var ingenting som tydet på at en slik vending hadde fått politisk støtte om det ikke var en del av et større felleseuropeisk prosjekt».

Stortinget har ansvaret for å ha innført en samfunnsorden som både Brochmann-utvalget og Sejersted-utvalgets konklusjoner sier er den største utfordringa for den nordiske velferdsmodellen noensinne. Dette er den største og mest alvorlige inngripen EØS-avtalen har i det norske samfunnet. Det er den samme politikken som nå har ført Europa inn i den dypeste politiske krise på årtier. Demokratiet har blitt satt til side til fordel for markedet. Fødera-

listenes unionsprosjekt har aldri vært noe den jamne europeer har identifisert seg med eller har funnet fellesskap i. Det er et europeisk eliteprosjekt uten tillitsvotum i befolkninga, og nå svikter sjølsagt tilliten til politikere som innførte fri flyt av arbeid og kapital i Europa.

Ytre høyres oppslutning i Frankrike og Hellas er de neste eksemplene på at noe er i ferd med å gå fryktelig galt. Vi er ferd med å gjøre ungdom fra de fattigste landene i Europa til et vandrende proletariat som byr fram sin egen arbeidskraft til lav pris. Få ting opprører meg mer enn å høre unge høyreliberalister i Norge påberope seg å forvalte vår tids solidaritet via dette systemet for utbytting, og jeg sier med Ottar Brox: Sjukdommen har nådd alle partier!

Partienes fremste tillitsvalgte er oftest blant dem som ikke opplever konkurranse på lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår fra lavtlønnet utenlandsk arbeidskraft. Tvert imot tilhører den norske eliten – ifra høyre til venstre – dem som ser plusser i husholdningsbudsjetter som følge av en stadig rære konkurranse i arbeidsmarkedet. Men som samfunn taper vi alle, både de som kjøper tjenester, de selskaper som blir utkonkurrert, og de som må reise.

Europa forandres. Det er et gedigent politisk eksperiment vi nå er vitne til at knaker i sammenføyningene. Vi vet ennå ikke den endelige konsekvensen av at Europa valgte fri flyt istedenfor å bygge opp solide nasjonale produksjons- og kunnskapsøkonomier utover 1990-tallet. Men vi har sett nok til at tida er overmoden til å velge en annen kurs. Demokratiske nasjonalstater med egen valuta er et framskritt!

Ivar Kristiansen (H) [12:02:46]: Jeg er litt overrasket over den vendingen debatten har tatt. Jeg lurer virkelig på hvilket inntrykk det må skape i våre naboland, og i Europa for øvrig, å høre norske parlamentarikere, særlig representanter fra to av regjeringens tre partier, med hevet pekefinger fortelle dem hvordan de skal opptre – i all vår vellykethet og all vår rikdom lever enda fetere enn noen andre ved hjelp av ekstreme olje- og gassinntekter som fyller statskassen med penger hver bidige dag, som bygger opp verdens største fond, som kan investere og trygge vår velstand, vekst og utvikling for generasjoner fremover, som kan sikre våre egne pensjoner, som skaper reallønnsvekst, som sørger for at vi har en investeringstakt i Norge som nesten ingen andre land til forveksling kan måle seg med.

Dette er aktivitet som kommer fra en sektor hvor representanter for de samme to partiene som nå retter pekefingeren mot våre naboland, mot våre europeiske venner, har stått på denne talerstolen og argumentert hardt og sterkt imot skulle bli utviklet. Jeg synes dette nesten er på grensen til å være pinlig. Dette er altså representanter som reiser seg opp her i dag og sier at nei, vi må reforhandle EØS-avtalen, den er ikke god nok. Jeg har en sterk mistanke om at våre europeiske venner mer enn gjerne tar oss på ordet. Det første som kommer på bordet i en reforhandling, vil være våre forordninger for norske fiskerier og for norsk landbruk.

Jeg vet ikke hva Karin Andersen, Lundteigen og alle de andre som står med pekefingeren rettet mot våre nordiske venner og Europa, har å legge i vektskålen på landbruks-

sektoren og på fiskerisektoren som skulle gjøre det enkle for oss i en situasjon hvor man tar seg den frihet å kalle det en «sykdom», altså at demokratiet har blitt erstattet til fordel for marked. Er det ingen grenser for usaklighet man kan tillate seg å peke på når det gjelder andre partiers tilknytning til det største og kraftigste markedet i hele verden – som åpner adgang for 80 pst. av norsk eksport, som sørger for at hjulene i privat sektor går rundt i Norge? Så kaller man altså dette for en «sykdom» – som har spredd seg til alle partier i Norge! Det man gjør, er at man vil kutte hovedpulsåren til alt som skjer av privat næringsliv og eksportnæring i Norge. Dette burde vi vært forskånet for.

Svein Roald Hansen (A) [12:06:06]: Representanten Karin Andersen spurte meg: Hva ønsker sosialdemokratene i Europa mer av når de ønsker mer EU? Jeg sa det faktisk i innlegget mitt: De ønsker mer vekstfremmende politikk – ikke bare nedskjæringer for å få balanse i underskuddene. For man kan ikke spare seg ut av denne krisen i landene i Europa; det må skje i kombinasjon med å få opp veksten.

For øvrig tror jeg at jeg kan underskrive alt det Karin Andersen pekte på i sitt innlegg.

Så sa representanten Olov Grøtting at vi bør se på alternativene til EØS. Ja, la oss gjerne ha en debatt om alternativene til EØS. Det finnes alternativer, det er det ingen tvil om: Et «slankere» EØS, som det ble nevnt – altså å ta mer enn fisk og landbruk, handelspolitikk og eurosamarbeid ut av avtalen – en frihandelsavtale, EU har naboskapspolitikk. Men til dem som ønsker det: Kan man ikke begynne med å fortelle: Hva er formålet, hva er hensikten, og hva ønsker man å ta ut? Først da kan vi få en diskusjon om hvorvidt vi er tjent med en slankere og annen avtale.

Jeg tror ikke det finnes noen avtale som kan gi bedriftene likebehandling i det indre marked, som altså er et marked for 80 pst. av eksporten vår. Men ønsker man å ta ut samarbeidet om forsvarspolitikken, samarbeidet om forsvarsmateriell? Ønsker man at vi skal gå ut av de mange programmene som vi samarbeider om – FoU, utdanning – en masse programmer? Det er ingen andre land som er med i de samarbeidsprosjektene, enn EU-medlemmer og EØS-medlemmer. Ønsker man ikke den likebehandlingen som EØS-avtalen gir for oss som individer når vi bosetter oss i sydligere land? Når vi studerer eller tar arbeid der, behandles vi som disse landenes innbyggere. Er det den tryggheten og sikkerheten man ønsker fjernet? Den er det bare EØS-avtalen som gir, ingen andre av de avtalene som EU har med naboer, frihandelsavtaler, gir den samme tryggheten for menneskene i de landene. Ønsker man seg ut av Schengen-samarbeidet og å gjeninnføre pass på Svinnesund? Ønsker man seg ut av politisamarbeidet? Ønsker man seg ut av det juridiske samarbeidet?

Det er en veldig entusiasme, også her i salen – også blant partier som nå mener vi bør se på, eller som har vært motstandere av EØS-avtalen – for nordisk samarbeid. Man leter med lys og lykte etter muligheter for å redusere grensehindre som gjør det vanskelig å bevege seg over landegrensene i Norden. Jeg tror ikke det er mulig å bygge ned de grensehindrene hvis vi går ut av EØS, for da er vi ute av

det indre marked, og det vil være de indre markedsreglene som vil ligge i bunnen for et sånt samarbeid.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:09:25]: Norge trenger Europa, Norge trenger et Europa som går godt, Norge trenger et Europa med økonomisk vekst. Europa er for norsk næringsliv alfa og omega. 70–80 pst. av norsk import og eksport går nettopp til Europa. 200 000 europeere jobber i Norge i dag. Europas viktighet for den norske økonomien i dag er uendelig stor. Skal vi ha en privat sektor i Norge i dag som faktisk leverer arbeidsplasser, trenger vi et Europa som er godt. Det gjør det så ekstra provoserende å høre deler av venstresiden som i sin iver etter å påføre Europa nederlag, også påfører seg selv de samme nederlagene.

Churchill sa at du kan ikke stå i en bøtte og tro at du kan løfte deg selv opp ved å trekke i håndtaket. Det er åpenbart noe av den medisinen som deler av venstresiden ikke har fått med seg. Når SVs søsterpartier i stort sett hele Europa i dag roper etter mindre kutt og mer pengebruk, glemmer man fullstendig at et av problemene er at Europa er i en gjeldskrise fordi man har brukt penger man ikke har.

Samtidig er jeg enig med utenriksministeren og andre når de sier at noe av den største utfordringen er nettopp at Europa mangler økonomisk vekst. Men da må man se på de tiltakene som bidrar til økonomisk vekst. Det å være med på å bygge ned bl.a. handelshindre er med på å bidra til økonomisk vekst. Det å gjøre det mer lønnsomt å ansette mennesker er med på å bidra til økonomisk vekst.

Det er ikke vanskelig å finne problemer knyttet til Spania. Men en av de utfordringene som nå gripes fatt i, er det spanske stillingsvernet, hvor man fram til nå har fått etterlønn på halvannen månedslønn per år man har hatt jobben. Det er en lov etter Franco. Det er helt åpenbart at den typen ordninger har bidratt til at barrieren for å komme inn i arbeidsmarkedet har vært så altfor høy. Det er en av grunnene til at man har en ungdomsarbeidsledighet på tett oppunder 50 pst. Jeg og Høyre ønsker et godt stillingsvern. Men det er samtidig noe helt annet å ønske et godt stillingsvern enn å se at stillingsvernet holder mennesker permanent utenfor.

Til Karin Andersen, som sier man ønsker spekulasjon og ikke produksjon: Nei, tvert imot. Er det noe Høyre og våre søsterpartier i resten av Europa virkelig ønsker, er det å få fart i økonomien, se til at det produseres varer, ikke bare for innenlands forbruk, men også for eksport. Da trenger du både et skattesystem som legger vekt på det, du trenger et stillingsvern og et arbeidsmarked som legger det til grunn, og du trenger handelsadgang også utover Europa som legger det til grunn.

Til sist: Jeg kan ikke registrere noe sted i noen av representanten Lundteigens søsterpartier at det er en iver etter mer senterpartipolitikk, verken her i Norge eller ellers i Europa.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:12:41]: Det er rimelig anerkjent at EU står overfor betydelige problemer. Utenriksministeren hadde en ydmyk holdning til de problemene og erkjente i den ydmykheten at her er det noen krevende

systemer som blir satt på prøve. Det mest krevende er at det er innført en økonomisk union med en felles valuta, uten at du har en politisk union. Du skal ikke være rakettforsker for å erkjenne at det vil gi problemer.

I mitt første innlegg påpekte jeg at unionens ideologi med fri bevegelse av arbeidskraft og kapital i en slik situasjon fører til at det blir veldig vanskelig å håndtere grunnleggende utfordringer for de menneskene som bor i de ulike land. Jeg beskrev hvilke konsekvenser det har for arbeidslivet. Vi har i det siste fått en gledelig debatt, også i fagbevegelsen i Norge, om konsekvensene av dette i Norge. Dette er krevende, dette er viktig.

Det ble spurt om alternativer. Jeg avsluttet med å si at jeg ser positivt på demokratiske nasjonalstater med egen valuta; det er et framskritt. Det framstilles mange ganger som om Norge har en underdanig situasjon overfor EU. Sjølsagt har vi ikke det, vi har en jambyrdig situasjon, i den forstand at vi ønsker å ha gjensidige, nyttige handelsrelasjoner og relasjoner på andre områder med EU. Vi er gjensidig avhengig av hverandre. Vi ønsker et stort økonomisk samkvem. Det hadde vi før EØS-avtalen, og det skal vi ha etter EØS-avtalen. Vi skal sjølsagt ha forskning og utvikling, vi skal ha en fri bevegelse av ideer, viten, kunnskap og kunst – som flere har sagt. Vi skal i det hele tatt ha nære relasjoner.

Men det essensielle i alternativet til en EØS-avtale er at vi skal ha et system som sikrer folkestyret bedre kår i Norge enn det vi har i dag, for derigjennom å sikre det som er de tre hovedstolpene som vi som EØS-motstandere står på, nemlig jamnbyrdighet mellom mennesker i det norske samfunnet, sikring av miljøet, slik at vi får en langsiktig forvaltning av våre naturressurser og mulighet til å føre en internasjonal solidaritet i forhold til den privilegerte situasjonen vi er i. Vi er et annerledesland. Vi skal ikke være et annerledesland som er seg sjøl nok. Vi skal være et annerledesland som er et lite, lite håp for andre. For oss er da et alternativ til EØS bedre.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:15:52]: Jeg vil takke for en god og bred debatt, som har belyst flere sider ved min redegjørelse – også en del nye saker. Det har kommet noen spørsmål til meg etterpå, som jeg kort vil kommentere.

Til representanten Nesvik vil jeg si at vi skal få en grundig debatt om EØS-finansieringsmidlene når meldingen kommer. Jeg er helt enig i at disse midlene også skal bidra til partnerskap mellom norske aktører og de landene vi samarbeider med. Det ser vi mer av nå enn vi så tidligere.

Når jeg ber om ordet nå, er det fordi jeg på vegne av regjeringen ønsker å anerkjenne alle de EU-borgerne som er i Norge og jobber og bidrar til vår økonomi, til vår kultur, til vår verdiskaping og til vårt mangfold. Dette er noe det norske storting har ønsket. Det er noe Norge ønsker, og det er noe vi hilser velkommen.

Det gjorde inntrykk på meg da jeg i forrige uke møtte den polske statsminister. Han fortalte at hans første besøk til Norge var mellom juni og september 1989, da han som glassmester og snekker – han var utdannet økonom, men kunne også de håndverkene – bygde folkehøyskole i Ma-

langen i Troms. Det han tjente på det, var grunnlaget for å gå videre i sin karriere i Polen. Han fikk kjøpt sin første bil. Han fikk grunnlag for å bli en aktiv samfunnsborger.

Statsminister Tusk sa til oss og til Hans Majestet Kongen at Norge er det stedet der polske arbeidstakere blir best mottatt i Europa. Han nevnte det som kontrast til en del andre land. Det er fordi vi har lovgivning, tradisjoner og respekt som gjør at vi tar imot mennesker som kommer og jobber. Vi er det land i Europa som per innbygger har flest EØS-borgere som arbeider i vårt land – opp mot 200 000. Jeg mener at uten det bidraget, uten at Norge er en del av den delen av det europeiske samarbeidet, hadde norsk økonomi hatt store problemer. Vi hadde vært et land som også hadde vært mindre mangfoldig, mindre spennende og mindre europeisk på det som er godt, slik det fungerer i dag.

Samtidig pålegger det oss et ansvar, som for regjeringen er en absolutt prioritet – å arbeide for et anstendig arbeidsliv, mot sosial dumping og mot de useriøse tilstandene vi ser i deler av arbeidslivet. Dette er et norsk problem, og det er et europeisk problem. Det er et problem av vår tid, som representanten Gullvåg meget godt beskrev, og som vi tar på det største alvor, som vi søker å påvirke og komme i rette med gjennom norsk lovgivning og norsk aktivitet. Men jeg tror ikke veien til å ta tak i dette er å koble oss fra europeiske prosesser, for dette handler om hvordan europeisk økonomi utvikler seg. Derfor må vi sammen med de sosiale partnerne, med fagbevegelsen i Europa, ha en aktiv dagsorden for dette, for å kunne ta godt vare på norske arbeidstakere og alle de fra EØS-området som kommer og gjør uvurderlig arbeid for Norge, og som vi skal være svært takknemlige for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [12:18:55]

Interpellasjon fra representanten Ine M. Eriksen Søreide til utenriksministeren:

«20. og 21. mai avholder NATO sitt toppmøte i Chicago. Møtet vil være en oppfølging av møtet i Lisboa i 2010. Sentrale temaer på dagsordenen er NATOs forpliktelser i Afghanistan gjennom og etter transisjonen, styrking av NATOs globale nettverk av partnere og nødvendige kapasiteter for å beskytte NATOs befolkning og territorium. Til det siste punktet hører også den meget viktige diskusjonen om såkalt Smart Defence som i forbindelse med toppmøtet er tenkt gjort til en langsiktig strategi.

På hvilken måte forholder Norge seg til de temaene som reises på NATOs toppmøte i Chicago?»

Ine M. Eriksen Søreide (H) [12:20:02]: Nå, bare få dager før NATOs toppmøte i Chicago, er det en god anledning til å reise en litt bredere anlagt debatt om det som skal skje på toppmøtet.

Det er også kun få dager til NATO igjen samles på amerikansk jord. Det er faktisk første gang siden 1999 i Washington at det er et toppmøte i USA. Det er en viktig

arena for å følge opp de siste årenes reform av alliansen, ikke minst for å stake ut veien videre. Balansen mellom kjerneoppgaver og det nære, nærområdeinitiativet, sett opp mot det å avslutte operasjonen i Afghanistan på en konstruktiv og mest mulig ryddig måte, kommer til å bli ett av hovedtemaene.

Det strategiske konseptet som ble vedtatt i Lisboa i 2010, har nå vært under implementering i halvannet år. Det var et konsept som pekte framover, men som samtidig etterlot en viss utfordring i implementeringen. Viktige forhold som avskrekkingsdoktrine, kjernevåpen, organisasjonsutvikling og organisasjonsreform har måttet videreutvikles i etterkant. De svært omfattende og krevende organisasjonsendringene i alliansen har jo også sammenfalt i tid med den mest alvorlige økonomiske krise i moderne tid, med svært store konsekvenser også for NATO. Det har vært til dels betydelige kutt i forsvarsbudsjettene hos våre allierte, kanskje særlig representert i Storbritannia, Tyskland og USA. Det er mer betydningsfullt som dimensjonerende faktor i dag enn man skulle ønske, og dessverre også i sterkere grad en vedtatt politikk og vedtatte reformer.

Samtidig med implementeringen av konseptet har NATO vedtatt og startet gjennomføringen av en meget omfattende endring av både den sivile organisasjonen og særlig hovedkvarter- og kommandostrukturen. Konseptet forplikter helt eksplisitt alliansen til såkalt kontinuerlig reform og effektivisering. Det er helt nødvendig for en organisasjon som på mange områder fortsatt er tilpasset den kalde krigens krav og militære størrelser. Men kutt eller sammenslåing av flere hundre komiteer, nedleggelse av flere hovedkvarter og en personellreduksjon på flere tusen stillinger skjer selvfølgelig ikke i fred og fordragelighet, sjøl om det er stor enighet om behovene for endring.

Ikke minst er finanskrise, budsjettkutt og slanking av organisasjonen bakteppet for det som vel skal være ett av møtets bærende temaer, nemlig Smart Defence. Det speiler jo til en viss grad EUs konsept om «pooling and sharing». Det er jo et samlebegrep for prioritering, spesialisering og multinasjonalt samarbeid som generalsekretæren i NATO har omtalt som et slags briste eller bære for alliansens framtid. Økonomien er i ferd med å tvinge fram løsninger som man har snakket om i årevis uten å gjøre noe med, men motkreftene er selvfølgelig tunge, både nasjonalt byråkrati, forsvarsindustri, tradisjoner og historie. Det er avgjørende at det settes nok politisk tyngde bak pratet om Smart Defence. NATO og medlemslandene har strengt tatt ikke råd til annet.

Samtidig er det en utfordring – også her: Harmonisering av alliansens militære kapasiteter krever en harmonisering av alliansens politikk. Medlemslandene er på mange måter et nokså godt stykke unna en felles prioritet og felles trusselanalyse, på samme måte som de også er et godt stykke unna en felles holdning til bruk av militærmakt. Vi kan jo se på Tysklands agering i Libya-konflikten som et eksempel på det.

Men finanskrise og kutt får også konsekvenser for Norge, kanskje mest tydelig ved at vi er nødt til å bidra mer på egen hånd i våre nærområder, samtidig som vi må

være beredt på å bidra mer dersom alliansen spør. Dette er jo også ett av de temaene som går igjen i langtidsplanen for Forsvaret, som Stortinget nå har til behandling.

Kjernevåpen er et annet sentralt tema. Det er også nylig debattert i en interpellasjonsdebatt her i Stortinget. Det er viktig med en klar, men realistisk tilnærming som ivaretar de ulike hensynene. Det er ingen tvil om at de taktiske kjernevåpene som i dag fins i Europa, reelt sett har liten militær verdi og er politisk omdiskuterte. Samtidig må man ta inn over seg mange alliertes frykt for å koble USA og Europa fra hverandre i dette viktige spørsmålet. Så lenge kjernevåpen fins hos potensielle motstandere, må også NATOs kapasitet være reell, og det må være en balanse mellom konvensjonelle våpen og kjernevåpen.

La meg også benytte anledningen til å anerkjenne det norsk-polske initiativet som utenriksministerne både i Norge og i Polen omtaler i gårsdagens utgave av New York Times. Det å få til en seriøs dialog med Russland om taktiske atomvåpen er veldig viktig. Det er helt åpenbart at dette spørsmålet må på bordet i de videre forhandlingene. Det er jo selvfølgelig også en klar forventning fra norsk side om at Russland er seg dette ansvaret bevisst.

Det er tett sammenheng mellom spørsmålet om avskrekking og missilforsvar. Obama-administrasjonen har tatt ledelsen i denne saken, og vi ser en reell, teknisk og operativ utvikling. Det er viktig for det politiske samholdet i alliansen ikke å la motstand, kanskje spesielt fra Russland, hindre framdrift og gjennomførbare løsninger. Russland skal informeres, men har altså ingen vetorett. Og vi kan vel kanskje si at missilforsvar – noe feilaktig – har blitt lakmustesten på et forbedret forhold mellom NATO og Russland.

Det er ingen tvil om at det ligger en forventning i lufta om at ISAF vil bli den siste store «out of area»-operasjonen for NATO på en god stund, men det kommer likevel klart fram i konseptet, som ble vedtatt i 2010: Kriser og konflikter utenfor NATOs grenser kan utgjøre en direkte trussel mot alliansens territorium og befolkning. NATO vil derfor engasjere seg hvor det er mulig og nødvendig for å forebygge og håndtere kriser, stabilisere post-konfliktsituasjoner og drive gjenoppbygging.

Med andre ord: Muligheten for operasjoner utenfor NATOs kjerneområde er fortsatt til stede, gitt at en situasjon skulle oppstå.

Libya-operasjonen er et eksempel på en situasjon som kan dukke opp veldig raskt og veldig intensivt, tett på alliansens kjerneområder, hvor hurtig reaksjon er påkrevet. Selv om operasjonen i det store og det hele kan anses å være vellykket, er det ingen tvil om at den også avdekket betydelige svakheter i alliansens militære kapasiteter, ikke minst forsterket av den ujevne økonomiske byrdefordelingen som jo er i NATO. Uten amerikanerne i førersetet faller alliansens evne ganske betydelig, og det viste også NATO. Norge gjorde en viktig og riktig innsats i Libya, og det må vi være forberedt på å kunne gjøre igjen.

NATOs nedtrapping i Afghanistan går videre. Det er nå kjent at Norges PRT i Meymaneh skal avvikles allerede i løpet av denne høsten. Selv om Norge skal fortsette å bidra betydelig til ISAF fram til operasjonen er endelig avslut-

tet, vil det nødvendigvis få betydning for innretningen av våre bidrag. Gradvis vil alliansens medlemmer befinne seg i samme situasjon. Da er det helt avgjørende at landene og NATO som allianse holder oppmerksomheten oppe til siste slutt. Det er alltid en stor risiko i en sånn fase for at man mister oppmerksomheten, og at oppmerksomheten flyttes over til andre områder. Uttrekket kommer til å bli uhyre krevende både teknisk og militært – og ikke minst politisk. Dersom byrdefordeling og ansvar forskyves ytterligere, vil selvfølgelig samholdet settes på prøve.

Komiteen var nylig i Afghanistan – i midten av mars – og snakket mye med både PRT, soldater og militære ledere der nede, og de bekymrer seg for at man kommer i en situasjon hvor landene nå plutselig tenker ulikt om tidspunkt for uttrekk, med det resultat at enkelte land ikke kan operere i enkelte områder fordi de har «caveats», og dermed blir byrden ekstra stor på de landene som ikke har satt opp «caveats». Så det er en problemstilling som i aller høyeste grad er reell. Et kollektivt ansvar for at alle medlemmene hjelper både alliansen og andre medlemsland hvor det er mulig, må være en kjerne.

Chicago-toppmøtet markerer jo på mange måter også en ny fase for NATO, hvis man ser alliansens historie som helhet. I de siste årene har NATO på mange måter blitt definert etter sine utenlandsoppdrag og etter sine operasjoner ute. Men NATO er jo langt mer enn Afghanistan. NATO er en allianse som for Norges del utgjør en helt sentral hjørnestein i sikkerhets- og forsvarspolitikken. Vi ser også at nettopp fordi man aldri kan planlegge for den neste konflikten, må man fortsette å ha en fleksibel allianse som kan håndtere både nærområder og operasjoner utenfor NATOs kjerneområde. På sett og vis kan man si at de store operasjonene NATO har vært med i de siste årene, enten det gjelder i Kosovo, i Libya eller i Afghanistan, på mange måter skjedde uten at NATO aktivt har oppsøkt situasjonene. Det betyr at fleksibilitet i alliansen er en helt avgjørende forutsetning for at man fortsatt skal kunne være en troverdig allianse som ivaretar alliertes både militære og politiske behov.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:30:02]: Under toppmøtet i Lisboa i desember 2010 satte NATO-landenes stats- og regjeringssjefer kursen for de neste ti årene med å vedta et nytt strategisk konsept, hvor Norge fikk gjennomslag for et fornyet fokus på NATOs kjerneoppgaver og forsvar av egne nærområder. Under møtet i Chicago vil gjennomføringen av konseptet stå sentralt.

Hovedspørsmålet er: Hvilket NATO skal vi ha i fremtiden? Flere utviklingstrekk setter dette spørsmålet på spissen.

For det første er det et faktum at en rekke allierte tvinges til å redusere sine forsvarsbudsjetter på grunn av den alvorlige økonomiske krisen.

For det andre nærmer vi oss slutten på den internasjonale stabiliseringsstyrken ISAF i Afghanistan, som har vært NATOs dominerende militære operasjon de siste årene, som interpellanten pekte på.

To spørsmål melder seg da: Hvordan skal vi ta vare på våre styrkers evne til samhandling når de ikke lenger ope-

rerer daglig sammen ute i felt? Og hvordan skal vi best ta vare på samarbeidet med ISAF-partnerlandene, som har gitt uvurderlige bidrag til NATOs siste operasjoner?

For det tredje ser vi en geografisk forskyvning med framvekst av nye stormakter, noe vi har debattert ved flere anledninger i Stortinget. Det sikkerhetspolitiske fokus, i likhet med det økonomiske og utenrikspolitiske, dreier østover mot Asia, noe som bl.a. kommer til uttrykk i USAs nye strategi. Disse overordnede, sentrale problemstillingene danner bakteppet for toppmøtet i Chicago. Møtet vil drøfte løsninger og svar på mange av disse utfordringene. Fra norsk side har vi gjennom lengre tid arbeidet systematisk og gått i bresjen for flere av de initiativene som nå tas.

La meg framheve noen hovedsaker, først forsvarspakken. Utgangspunktet er at alliansen må settes i stand til å møte hele spekteret av fremtidens utfordringer. Pakken inneholder tre hovedelementer:

For det første en mer rasjonell tilnærming til samarbeid og spesialisering. Ikke alle allierte trenger å drive med alt, for å si det på den måten. Ved at medlemslandene bistår og utfyller hverandre på en mer gjennomtenkt måte, får vi bedre ressursutnyttelse. Denne formen for «smart forsvar» er logisk og rasjonell, enten de økonomiske tidene er gode eller dårlige. Vi må styrke samhandlingen, og vi må bli bedre på oppgavedeling og derigjennom utnyttelsen av de samlede, felles ressurser. Alliert patruljering av enkelte medlemslands luftrom, som F-16-fly fra Norge har deltatt i over Island, Litauen, Latvia og Estland, er ett eksempel på «smart forsvar».

Forsvarspakken vil også inneholde et klart mål for hva slags utstyr og kapasiteter NATO trenger i 2020, og en bedre oversikt over de samlede ressursene, slik at alliansen lettere kan ta stilling til hvem som anskaffer hva.

Libya-operasjonen var på mange måter vellykket, men den avdekket også hull i alliansens verktøykasse, særlig hos de europeiske allierte, som interpellanten var inne på.

Forsvarspakkens tredje element skal ivareta den evnen til god samhandling som NATO-landenes styrker har opparbeidet seg i Afghanistan. Det innebærer at det vil bli økt fokus på trening, samtidig som antallet øvelser økes. Norge har i denne sammenheng foreslått at de nasjonale hovedkvarterene knyttes tettere til NATOs kommandostruktur, noe som også vil bidra til smartere ressursutnyttelse. Samlet sett vil denne forsvarspakken gjøre NATO bedre rustet til å ivareta medlemslandenes sikkerhet og møte vår tids nye utfordringer. Pakken samsvarer godt med Norges nærområdeinitiativ.

For det andre skal NATOs nye plan for Afghanistan vedtas under toppmøtet. Ved at ISAF-operasjonen avvikles i 2014, vil NATOs engasjement i Afghanistan etter dette bli begrenset og med vekt på trening og opplæring av de afghanske sikkerhetsstyrker. Toppmøtet vil sende et tydelig politisk signal om at NATO inngår en langsiktig forpliktelse med Afghanistan. Norge vil opprettholde et betydelig bidrag fram til avviklingen av ISAF-operasjonen, og vi vil forplikte oss til en forutsigbar og langsiktig finansiering av de afghanske styrkene. Jeg vil komme nærmere tilbake til omfanget av denne støtten i

redegjørelsen om Afghanistan den 29. mai her i Stortinget.

Det er ingen tvil om at Afghanistan-innsatsen har vært krevende. Samtidig viser afghanske styrkers håndtering av flere av den senere tids aksjoner fra opprørsgrupper og andre militante opprørere at vårt arbeid har gitt og fortsatt gir resultater. Vi erfarer at de afghanske sikkerhetsstyrker blir stadig bedre i stand til å håndtere komplekse operasjoner og angrep.

For det tredje vil vi i Chicago avholde flere møter med NATOs samarbeidsland. Deltakelsen i de militære operasjonene i Kosovo, Afghanistan og senest i Libya har vist hvilken verdifull rolle partnerlandene spiller. Forsvarspakkens forsterkede fokus på øvelser vil også komme partnersamarbeidet til gode. Afghanistans naboland er også invitert til et møte som vil legge vekt bl.a. på de praktiske sider ved ISAFs uttrekking og på behovet for regional støtte til stabilitet i Afghanistan.

En av de største truslene som alliansen står overfor – og som verden står overfor – er spredning av masseødeleggelsesvåpen og nye trusler fra langtrekkende raketter. Derfor besluttet Lisboa-toppmøtet i 2010 å utvikle et alliert missilforsvar. Vi er nå kommet til igangsettelse av første fase, som innebærer en begrenset evne til å overvåke og skyte ned raketter over visse deler av NATOs territorium.

Missilforsvaret er ikke rettet mot Russland, og Norge har hele tiden, sammen med mange allierte, vært opptatt av åpenhet, og at man så langt det er mulig samarbeider med Russland. Missilforsvaret alene er ikke svaret på faren for spredning av masseødeleggelsesvåpen. Regjeringen vil derfor fortsette med et aktivt engasjement for å styrke ikke-spredningsregimet, hvor NPT-avtalen spiller en hovedrolle, og arbeide for kutt i de kjernefysiske arsenaler. Det er helheten i vårt engasjement som vil gi uttelling, og vi er tilfreds med at stadig flere allierte ser behovet for en aktiv rolle også for NATO på nedrustningsområdet.

Som femte hovedtrekk vil jeg framheve gjennomgangen av NATOs strategi for forsvar og avskrekking. Dette ble innledet i forbindelse med vedtakelsen av NATOs nye strategiske konsept på Lisboa-toppmøtet. Hovedanslaget i rapporten som legges fram i Chicago, er at NATO må tilpasse seg et moderne trusselbilde for å kunne forbli en effektiv forsvarsallianse. Rapporten vektlegger det samlede bidraget fra konvensjonelle styrker, kjernefysisk avskrekking og missilforsvar. I tillegg har Norge, sammen med andre land, fått støtte for at nedrustning, ikke-spredning og rustningskontroll bidrar til sikkerhet og stabilitet, og for at man skal arbeide for å redusere antallet taktiske kjernevåpen i Europa. Det opprettes nå en permanent nedrustnings- og ikke-spredningskomité i NATO – det er bra. Rapporten bygger på det langsiktige målet om en verden uten kjernevåpen, samtidig som det fortsatt legges stor vekt på behovet for en troverdig avskrekkingskapasitet. Det er et viktig signal fra NATOs side at alliansens strategi nå refererer til kjernevåpenstatenes såkalte negative sikkerhetsgarantier. Dette er en forpliktelse til å avstå fra bruk av kjernevåpen mot land som ikke selv har slike våpen, og som har sluttet seg til Ikke-spredningsavtalen, og som overholder sine ikke-spredningsforpliktelser. Norge har sammen med

en gruppe av medlemsland arbeidet aktivt for å få til denne referansen.

For det sjette har Norge vært en pådriver for NATOs oppfølging av FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Før toppmøtet har vi tatt initiativ til at det opprettes en egen stilling som spesialrepresentant på høyt nivå for arbeidet med resolusjon 1325 i alliansen. Forslaget er blitt godt mottatt.

Verden er i forandring, og NATO må være i stand til å tilpasse seg, ikke ved å kullkaste velprøvde ordninger og prinsipper, men ved å ta vare på det beste og tilføre nye. Norge har grunn til å være fornøyd med det som skal vedtas i Chicago. Vi får gjennomslag for et fornyet fokus på NATOs kjerneoppgaver og utfordringer i våre nærområder. Det samme gjelder våre synspunkter innen nedrustning, kvinneperspektivet og koblingen av nasjonale hovedkvarter til NATOs kommandostruktur. Alt dette støtter opp om arbeidet med å utvikle det som kalles en «smartere» og mer moderne allianse.

Samtidig som vi opprettholder evnen til å ta hånd om kjerneoppgavene, i en tid med trang økonomi for mange av alliansens medlemmer, må vi også ha en beredskap for at uventede situasjoner kan oppstå, og som kan kreve at NATO og det internasjonale samfunn, med FN i spissen, reagerer raskt og effektivt.

Vi har en forsvarsallianse som bidrar til å bekjempe internasjonal terrorisme, som styrker en svekket statsmakt i Afghanistan, som heiser felles flagg for å motvirke sjørøveri utenfor Afrikas horn, og som grep inn overfor et libysk regime som begikk overgrep mot sitt folk.

Samtidig vender NATO nå en større del av oppmerksomheten hjemover, mot kjerneoppgaven: artikkel 5 og forsvar av eget territorium. Dette styrker solidariteten og oppslutningen i medlemslandene og svekker ikke NATOs evne til å ta ansvar også for global sikkerhet.

Vår økte fokusering på nærområdene er også i tråd med den bredere nordområdepolitikken, utviklingen av forholdet til Russland og vårt nordiske forsvarssamarbeid. Godt naboskap er et effektivt sikkerhetspolitisk virkemiddel.

I møte med den nye tid er alliansens grunnverdier urokkelige. Solidariteten og det demokratiske rotfestet er alliansens plattform.

Samarbeidet med partnerne er også et uttrykk for at dette ikke er en vestlig allianse som står i noe slags «motsetningsforhold» til resten av verden. NATO samarbeider konstruktivt også med land utenfor partnersamarbeidet, som India og Kina, og med regionale organisasjoner, som Den arabiske liga og Den afrikanske union.

USAs økte oppmerksomhet mot Asia og de fremvoksende økonomier er helt naturlig. I en globalisert verden kommer ethvert bidrag til fred og stabilitet i statene ved kystene av Stillehavet og Det indiske hav også det transatlantiske fellesskapet til gode.

Internasjonal politikk er ikke lenger et nullsumspill – om det noen gang har vært det – og økt vekt på Asia går ikke nødvendigvis på bekostning av Europa. Tvert imot understrekes det fra amerikansk hold at USA trenger NATO for å stå sterkere i det sikkerhetspolitiske samarbeidet med landene i Asia.

Det som gjør det attraktivt for partnere og andre å samarbeide med NATO, er ikke bare organisasjonens militære ressurser, men også den politiske styrken som følger av alliansens samhold og verdigrunnlag. Parallelt med tilpassing til en ny tid tar vi vare på alliansens fremste kapabilitet: samholdet og samlingen rundt demokratiske verdier.

Geir-Ketil Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [12:40:09]: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen. Det er tilsynelatende nokså stor enighet, tror jeg, om hva som er hovedlinjene og hovedprioriteringene, både fra NATOs side og fra norsk side.

Det er viktig å understreke, når vi nå ser på nedtrekket – og uttrekket – i Afghanistan, at dette vil falle sammen i tid med en annen viktig hendelse, nemlig presidentvalg i landet. Det er allerede ganske betydelig posisjonering i forkant av det. Mange bekymrer seg for kombinasjonen av uttrekket og det at man nå står i en situasjon hvor det politiske maktspillet tar ordentlig tak. Dette er noe vi får anledning til å komme rikelig tilbake til i debatten etter redegjørelsen om Afghanistan, men jeg tror det er verdt å nevne også i denne sammenheng.

For å utdype det jeg så vidt var inne på i mitt hovedinnlegg, alliansesolidariteten: Mange mener at man nå vil sette alliansesolidariteten på prøve – alle ønsker å ha en ryddig og ordentlig exit fra Afghanistan, men ingen ønsker å være den siste som drar. Man opplever at land enten har tematiske «caveats», i betydningen «begrensninger», at de bare kan jobbe enten med ANP eller ANA, eller har geografiske «caveats», at de bare kan operere i bestemte områder. De landene som ikke har den type «caveats», vil oppleve at presset blir veldig stort. Det er vanskeligere å få alliansesolidariteten til å vare, rett og slett fordi man er nødt til å stille opp for hverandre ved behov, også i en så krevende fase. Jeg tror det er liten tvil om at den fasen NATO nå går inn i i Afghanistan, kommer til å bli den mest krevende på lenge.

Det er også mange som har diskutert – og det kommer sikkert til å bli et tema også på toppmøtet – byrdefordelingen mellom USA og Europa. Klarest har vel kanskje Robert Gates sagt det – like før han gikk av som forsvarsminister i USA – nemlig at han hadde en klar forventning om at europeerne nå i større grad måtte ta ansvar for sin egen sikkerhet. Det faller i tid sammen med at USAs fokusering av naturlige årsaker dreies ganske betydelig mot øst – president Obama kaller seg den første stillehavspresidenten. Man ser altså at det får noen militære konsekvenser for Europa at USA trekker seg ut av land de har vært til stede i, og at de bygger opp i Asia. Samtidig er det ikke tvil om at Gates rører ved et punkt som har vært et tema i alliansen veldig lenge, nemlig byrdefordelingen, som har vært veldig skjev, og som gir utslag når man skal respondere hurtig på operasjoner, som f.eks. den i Libya. Man ser hullene i de militære kapasitetene.

Det er ingen tvil om at dette er en diskusjon som vil være sentral også i årene framover. Jeg tror at dersom man

klarer å få til også en politisk harmonisering – ikke bare en militær harmonisering – innenfor Smart Defence, tror jeg man kan være et stykke på vei til å klare å oppnå noe av det som kanskje særlig amerikanerne har vært opptatt av at europeerne skal stå for.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:43:28]: La meg i dette innlegget takke interpellanten for å ha reist denne interpellasjonen, som jeg mener er en veldig god måte å få snakket om NATO på, og som er meget tidsrelevant, siden vi har et kommende NATO-toppmøte.

Representanten, komiteens leder, sier at det er en følsom fase i Afghanistan vi går inn i – kombinert med uttrekk, politisk ustabilitet, presidentvalg og uklarheter rundt timetabell. Jeg er enig i den beskrivelsen. Jeg tror ikke vi skal svartmale den. Vi må gå til den prosessen med klare forventninger om at spilleregler følges.

Jeg er helt enig med representanten Eriksen Søreide i dette med en ordnet exit. Fra norsk side understreket vi for mange år siden betydningen «inn med de allierte, ut med de allierte» – i samforstand med afghanske myndigheter. Vi har på mange måter satt vår ære i at dette skal være Norges måte å jobbe på. Vi skal holde også andre ansvarlige for å jobbe på den måten.

Jeg deler uroen som komiteens leder har, at dersom det skulle bli slik som det på et folkelig språk blir sagt, at det blir trangt i døra, at det blir et rush mot utgangen, blir det en uverdigg og farlig måte å avslutte oppdraget på. Man har kunnet se tegn på og spekulasjoner om at det kan gå i den retning.

Jeg er mer håpefull enn det. Det er jeg på bakgrunn av hva jeg erfarte på utenriks- og forsvarsministermøtet i NATO i forrige måned, og på bakgrunn av det vi ser når det gjelder hvordan landene i realiteten innretter seg. Men helt sikker kan vi ikke være, og derfor må dette være Norges klare budskap og også måten Norge opptrer på. Jeg mener at når vi nå legger oss i selen for å avslutte PRT-opdraget vårt i Meymaneh tidligere enn planlagt, så er det i forståelse med og etter ønske fra den samlede ISAF-planleggingen, og vi skal da gjøre oss relevante på andre områder. Den alliansesolidariteten er det helt avgjørende å holde fast ved. Det er selvsagt slik at nedtrekksfasen også er sårbar når det gjelder det som er av usikkerhet på bakken i Afghanistan, og fortsatt må det være slik at vi prioriterer våre folks sikkerhet aller, aller øverst.

Til sist vil jeg bare si at når det gjelder byrdefordeling, er det en viktig debatt som alltid har vært i NATO og en debatt jeg mener Norge kan stå veldig opp i, når vi ser på det vi har lagt fram i langtidspanen, det vi har gjort de siste ti årene med omforming av vårt eget forsvar, det nivået vi er på i å satse på vår egen sikkerhet, og det vi viste i form av Norges evne til raskt og effektivt å være en bidragsyter i operasjonen i Libya. Da ble det påpekt fra mange at det var hull i NATOs planlegging og svakheter ved NATOs kapabiliteter. Ingen ting av den kritikken var relevant for Norge – tvert imot ble det fremhevet fra mange at norske og danske fly var blant dem som gjorde jobben fullt ut. Byrdefordeling er viktig for Norge, det har med alliansens sikkerhet og sikkerhetens udelelighet å gjøre.

Svein Roald Hansen (A) [12:46:48]: Det strategiske konsept som ble vedtatt i Lisboa i 2010, la vekt på flere av de hensyn Norge var opptatt av. Det la sterkere vekt på NATOs kjerneoppgave: å være medlemslandenes kollektive sikkerhetsgaranti. Målsettingen om å arbeide for en verden uten kjernevåpen og viktigheten av å se Russland som en strategisk partner ble slått fast. Ifølge det utenriksministeren nå sier, virker det som om oppfølging blir godt ivarettatt i Chicago, og det er bra.

Dette NATO-toppmøtet finner sted på terskelen til en nedtrapping av ISAF-operasjonen i Afghanistan, som man nå har vært inne på, avslutningen av den mest langvarige og omfattende internasjonale operasjonen hvor NATO har hatt en sentral rolle. Et viktig punkt på dagsordenen vil være ISAF-landenes engasjement i Afghanistan etter 2014. Vi har hele tiden vært tydelige på at når vårt militære engasjement avsluttes, innebærer ikke det at vårt afghanske engasjement er over. Vi skal fortsatt bistå afghanske myndigheter i deres oppgave med å skape trygghet og utvikling, gjennom finansiell støtte til både de afghanske sikkerhetsstyrker og til økonomisk og sosial utvikling. Dette vil ha bred politisk støtte her i salen.

Men jeg tror vi skal være oss bevisst at også den kommende etappen i arbeidet med å skape et Afghanistan som ikke igjen blir et arnested og fristed for internasjonal terrorisme, kan bli krevende. Vi må erkjenne at optimismen over hva vi skulle oppnå med tanke på å utvikle demokratiske verdier og forståelse for og respekt for menneskerettigheter i Afghanistan, var for stor. Mye er oppnådd, men mye gjenstår. Derfor skal vi ta fatt på den neste etappen med stor realisme. Vi trenger det Lenin kalte «revolusjonær tålmodighet» da han møtte forventningene om raske resultater etter revolusjonen.

For NATO som allianse blir det også viktig å trekke lærdommene av denne operasjonen – som utenriksministeren peker på – når det gjelder samhandling NATO-landene imellom. Hva skal disse erfaringene bety for kommende øvelser? Hva kan det gi av erfaring inn i det nye mantraet Smart Defence? Kjernen i dette begrepet må jo være å få mer forsvar ut av forsvarsbudsjettene i alliansen samlet sett, gjennom arbeidsdeling, gjennom samarbeid, gjennom samtrening og gjennom samarbeid om fornyelse og utvikling av forsvarsmateriell for å forsøke å tøyne de kostnadsdrivende elementene den teknologiske utviklingen så lenge har skapt innen det militær-industrielle kompleks.

Utenriksministeren ga en god oversikt over de sikkerhetspolitiske utfordringene alliansen står overfor. Jeg vil trekke fram ett aspekt til, nemlig den økonomiske krisen. Én ting er at den økonomiske krisen i Europa innebærer til dels betydelige nedskjæringer i de europeiske NATO-landenes forsvarsbudsjetter. Dette kan jo også tvinge fram nytenkning, mer «smart defence» og mer samarbeid. Slik nød lærer naken kvinne å spinne, kan trangere budsjetter lære landene å få mer forsvar ut av kronene.

Men mer alvorlig kan den sosiale uro være, som vi nå ser komme i de landene hvor ledigheten er størst, særlig blant de unge. Vi er på terskelen til en sosial nød i flere land. Vi ser hvordan demokratiet settes på prøve, først og fremst i Hellas, men flere land kan oppleve det samme.

Selv om mye tyder på at USA kan være på vei ut av krisen i den forstand at den økonomiske veksten begynner å ta seg opp, har landet fortsatt alvorlige utfordringer med sine budsjettunderskudd og underskudd på handelsbalansen. Derfor er håndteringen av den økonomiske krisen – i Europa og globalt – en helt sentral del av sikkerhetspolitikken framover. Vi løser ikke problemene med sosial uro i Hellas eller sviktende tillit til fremtiden hos den halvdel av ungdommen som er uten arbeid i Spania, med Smart Defence.

La meg til slutt understreke betydningen av at Norge også i Chicago gir en tydelig stemme til alliansens vektlegging av nedrustning, ikke-spredning og rustningskontroll. Dette er viktige sider av arbeidet for avspenning og sikkerhet. Det er bra at utenriksministeren holder trykk på dette, slik han også gjør gjennom artikkelen i New York Times i dag, sammen med sin polske kollega, om de taktiske atomvåpnene i Europa. De taktiske atomvåpnene har utspilt sin rolle og bør trekkes tilbake.

NATO må være en allianse som også bygger på en forpliktelse til å avstå fra førstebruk av atomvåpen overfor land som har frasagt seg denne type våpen. Slik sett vil henvisningen til dette i dokumentet i Chicago være gledelig. Hvis ikke land som har atomvåpen, viser vilje til å bygge ned, svekkes også den moralske stemmen overfor land som mener de bør skaffe seg slike våpen, og som vi må gjøre det vi kan for å forhindre skjer. For øvrig vil jeg støtte de posisjoner som utenriksministeren varsler i sin redegjørelse i Chicago.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [12:51:44]: Det fine med denne debatten er at det ikke er en debatt om ja eller nei til NATO, men en tydeliggjøring av NATOs fotfeste i Norge og det norske fotfestet i NATO. Gjensidigheten i den felles opplevelsen man har av å være delaktig i noe, er noe begge har nytte av. Det synes jeg er bra, for det gir på en måte forutsigbarhet og stabilitet i det hele. Det samme har regjeringen tydeliggjort i langtidsplanen som ligger til behandling nå. Man understreker igjen at NATO er bærebjelken i det sikkerhetspolitiske som man legger opp til internasjonalt, og man påpeker også FNs rolle i så måte. På nytt igjen er det en videreføring av en norsk tradisjon.

Så snakker man her om hva som vil være det viktigste for møtet i Chicago med hensyn til hva man skal gjøre. Det er ikke tvil om, etter mitt skjønn i hvert fall, at økonomien til samtlige NATO-land er nøkkelen til suksess eller grunnlaget for eventuelle bortforklaringer for det man ikke oppnår. Som i alt annet handler politikk om prioritering, og i en tid da mange land verden rundt – kanskje med unntak av Norge og noen få andre – sliter, er muligens ikke forsvarsatsing det som står øverst – av naturlige årsaker. Da er det store spørsmålet: Hvordan skal man greie å opprettholde det fokuset – fordi det er helt nødvendig? Til nå er det jo sånn at en av de viktige tingene i NATO har vært «burden sharing». Ja, men på hva slags måte er det «burden sharing» i forhold til at man skal delta? Er det volumet som teller? Er det type verktøy man bidrar med? Har man samme forståelsen av det? Jeg tenker i hvert fall sånn at skal man ha en organisasjon man er delaktig i, er man av-

hengig av å få – og ha – gjensidig respekt medlemslandene imellom. Da må man finne måter å gjøre det på som sørger for at man nå ikke bare snakker om «burden sharing», men at det faktisk oppleves at det er sånn. Man kan også stille spørsmål ved om man gjør ting på smarte måter i dag. Å endre struktur vil helt klart berøre landet, og la oss håpe at det ikke blir en diskusjon om arbeidsplasser i de enkelte landene, men heller om hva som er optimalt for NATO som verktøy for alle dem som er med her.

Så til Afghanistan. Det er vel ikke tvil om at Afghanistan har vært og er en stor, stor utfordring for NATO. Det er ganske interessant å snakke med folk som var der for ti–tolv år siden. Man kunne kjøre rundt i Afghanistan den gangen. Man følte seg rimelig trygg, man følte seg rimelig sikker, og man hadde en helt annen rekkevidde enn man har nå. Det virker på en måte som at ting har blitt verre og verre og vanskeligere og vanskeligere. Så kan vi selvfølgelig si at det ikke har vært noen store angrep utenfor Afghanistan med krefter derfra. Hvis det er suksesskriteriet, har det vært en suksess. Snakker vi med dem som har mistet noen av sine aller kjæreste, vil de kanskje si at for oss opplevdes det ikke som en suksess. Ser vi på alle de ressursene som er brukt der, opp mot det vi oppnådde, er det vel sånn at politisk kan vi ikke si noe annet enn at det har vært en suksess. Men det må være en suksess som også har en viss bismak, når vi ser på de negative konsekvensene som er der. Målet vårt er det ikke noen tvil om: Det er at det skal bli bedre i Afghanistan for enhver afghaner og således for hele verden. Men å si at det er en udelte suksess, tror jeg at i hvert fall jeg for min del vil være forsiktig med.

Så til USA og Europa. Det er på nytt igjen ikke tvil om at selv om USA sliter økonomisk, er USA fortsatt bærebjelken i dette. Jeg er helt åpen på at Europa og Norge er mer avhengig av USA enn omvendt. Vi er selvfølgelig gode lytteposter, vi er gode medspillere. Men i det store bildet: Hvis man sammenliknet Second Fleet Virginia opp mot det Norge har, er vi fortsatt en liten nasjon selv om vi har gjort store investeringer. Så det er avhengig av hvordan man velger å måle det.

Så har det vært snakk om atomvåpen. Det er selvfølgelig kjempeviktig. Det er mulig at jeg ikke har fulgt godt nok med i timen, men det er en stund siden jeg hørte president Obama snakke om World Zero. Det var en ambisjon, det ble snakket mye om det, men det har vært atskillig mer tyst i det siste. Likevel ønsker jeg fra denne talerstolen å gi honnør til UD og FFI som har vært med og laget verktøy for å verifisere atomvåpennasjoner som har bygd ned sine arsener. Det er vi, som ikke er noen atommakt, men som allikevel kan bidra til det. Det synes jeg er positivt, og det synes jeg vi skal ta med oss i dette.

Så tror jeg og håper at fremtiden blir enda smartere enn den er i dag. Det skumle med Smart Defence, etter mitt skjønn, er at hvis risikoen ved tap av menneskeliv blir mindre, vil terskelen for å bruke makt bli større. Jeg er ikke sikker på det, jeg håper selvfølgelig ikke at det er sånn, men likevel: Enhver utvikling av ulike verktøy som kan redusere faren for menneskeliv, er i utgangspunktet et pluss. Men vi bør selvfølgelig alle håpe at det ikke er nødvendig.

Helt avslutningsvis: Jeg støtter det utenriksministeren

har sagt om nordområdefokus. La oss invitere NATO-landene hit, la oss fokusere på hva NATO kan bidra med i forhold til fred og stabilitet, men også hva de kan bidra med når det gjelder den sivile dimensjonen.

Ivar Kristiansen (H) [12:56:49]: Det er en viktig interpellasjon interpellanten tar opp i dag, for det er helt åpenbart at NATOs fremtid i veldig stor grad også kommer til å berøre vår egen sikkerhetsmessige og sikkerhetspolitiske situasjon.

Med henvisning til den forrige debatten kan jeg gjerne fortelle forsamlingen at jeg i forrige uke deltok på en demokratikonferanse i Vilnius i regi av Parliamentary Forum for Democracy. Det er klart at de baltiske land, de tidligere sentral- og østeuropeiske land, har en frykt under vignetten «sikkerhet» som sannsynligvis er langt større enn den situasjonen som vi selv opplever. De har gjennomgått en situasjon internt via finanskrisen hvor også alminnelige demokratiske prinsipper virkelig har kommet til utfordring. Vi ser at ikke-demokratiske utvikling og økonomisk utvikling går hånd i hånd, men at antidemokratiske krefter og gjerne korrupsjon er det som fremstår som alternativ. De henviser – i betydelig grad med uro – til situasjonen i Russland, men nå også til den aktuelle situasjonen i Ukraina, som gjør at bekymringen sitter langt utenpå hos de refererte nasjonene. En ting har disse i hvert fall felles, og det er at våre nordiske naboland kanskje i større grad bør interessere seg for situasjonen i disse landene.

Det er åpenbart at NATOs nye strategiske konsept kommer til å bli endret som følge av ikke bare økonomiske endringer, men også på grunn av at det gamle forsvarsspillet, de gamle konsept, ikke er like vedvarende som før, og nye utfordringer står for døren. Overvåking, kontroll og terror har i større og større grad overtatt de gamle trusselbegreperne, og det er forhold som vi må forholde oss til. Samtidig er vi i en situasjon hvor det er helt åpenbart at vi ikke noe særlig lenger i samme grad som før kan lene oss både sikkerhetsmessig og økonomisk tilbake og i større grad stole på NATO-alliansens styrke enn vår egen styrke. Det gjelder i den situasjonen som flere har pekt på i debatten i dag, under utviklingen i våre nordområder og de felles retningslinjene og ambisjonene vi selv har lagt oss på i denne forbindelse.

Det er ingen tvil om, som interpellanten understreket, at når det gjelder regionale lager av taktiske atomvåpen, har vi anslagsvis 1 000–1 500 av disse på Kolahalvøya. Det er våpen som er tiltenkt og anvendbare for regional bruk. Jeg går ut fra at det er ingen i denne sal som ved noen form for fantasi ser for seg at disse noen gang kommer til å bli anvendt. Derfor må det være et politisk mål å få disse fjernet, samtidig som det må være et mål i norsk politikk å få denne typen atomvåpen med i de START-forhandlingene som for fremtiden skal finne sted.

Det er ingen tvil om at vi i dagens situasjon er nødt til å stille opp med de forpliktelser som vi har mulighet til selv. Vi har en økonomisk styrke som nesten ingen andre NATO-land har. Det er lett å forstå den argumentasjonen som USA bruker når det gjelder Europa, hvor man velger å trappe ned de økonomiske bidrag i en situasjon

der verdenssamfunnet stadig mer etterspør et verdenspoliti som kan stille opp der FN ikke stiller opp. Vi har sett det gjennom historikken fra Afghanistan, Irak og Libya, og det kommer nye situasjoner der vi vet at en eller annen institusjon er nødt til å gripe inn der behovet måtte være. Dette betyr at vi må delta i den fremtidige debatten. Vi må sørge for at de vedvarende bærende prinsippene i NATO-doktrinen står fast. Dette skal og må gå i takt med den demokratiske utviklingen som vi ser foran oss både i eget nærrområde og i og under hele alliansen.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:02:26]: Jeg vil slutte meg til dem som takket interpellanten for en viktig interpellasjon.

Jeg kan replisere til representanten Ellingsen at også en ren ja-og-nei-debatt på et litt mer ideelt plan kunne vært spennende å ha en dag. Men det er ikke tid for det i dag.

For ikke så lenge siden hadde vi en veldig nyttig og god debatt om atomvåpennedrustning her i salen, og utenriksministeren hadde en veldig god kronikk om temaet på trykk nylig. Jeg er stolt av Norges linje i atomvåpenspørsmålet og viljen regjeringen viser til å gå foran og prioritere dette arbeidet internasjonalt. Det må så klart også gjelde i NATO. Her vil det nok være stor uenighet medlemslandene imellom, men fra norsk side bør det være bred enighet om at førstebruksstrategien i NATO og atomvåpnenes betydning i alliansen henholdsvis må avskaffes og reduseres. En felles forsvarsallianse basert på det premiss at den forbeholder seg retten til å bruke atomvåpen, endog bruke dem først, er ikke bare i siste instans umenneskelig, det er, som representanten Ivar Kristiansen var inne på, ikke i tråd med virkelighetens verden – heldigvis.

Atomvåpnenes betydning i ulike lands og alliansers forsvarskonsept sementerer en mistillit globalt og er en trussel mot vår alles sikkerhet. Muligheten våre allierte har for å utsette våre naboer, gir ingen som helst økt sikkerhet for noen. Derfor må Norges klare linje være et NATO uten atomvåpen som del av det strategiske konseptet. Troen på atomvåpnenes fortreffelighet er en utdatert tankegang. Det vet de aller, aller fleste av oss. Det henger igjen fra den kalde krigen og står i veien for det nedrustningsarbeidet som Norge og veldig mange andre land støtter opp om.

Helt spesifikt bør vi, som flere har vært inne på, fokusere på utplasseringen og moderniseringen av taktiske atomvåpen i Europa. I Tyrkia, Nederland, Belgia, Tyskland og Italia er dette veldig aktuelle problemstillinger. Vi trenger økt åpenhet om disse våpnene og om hvor mange våpen som er utplassert. Våpnene bør trekkes tilbake. Det at land som Litauen og Ungarn av historiske grunner ønsker slike våpen utplassert i Europa på grunn av sitt forhold til Russland historisk, er ikke tilstrekkelig argumentasjon for å opprettholde utplassering av denne typen våpen i vår region. Skal man få Russland med på en utvikling med raskere og mer reell nedrustning, er man etter hvert nødt til å ta slike skritt.

Jeg er helt enig med utenriksministeren når han tidligere har sagt at det tjener NATO at alliansen tilpasser seg dagens utfordringer, utviklingen av et trusselbilde og det globale ikke-spredningsregimet. Der er det fortsatt en lang vei

å gå, vil jeg legge til. Jeg vil også legge til at et overraskelsesangrep fra Russland på ingen måte kan sies å være Europas største sikkerhetsutfordring, og en forsvarspolitikker etter er ikke heldig. Derfor slutter jeg meg også til skrytet av utenriksministerens initiativ sammen med Polen som sto på trykk i New York Times nylig.

I fjor hadde NATO ansvar for å koordinere og gjennomføre aksjonen i Libya med bakgrunn i resolusjon 1973 i FN. Norge bidro tungt i de første månedene av krigen. Vi deltok i 615 oppdrag der. Norge var med og valgte alene-gang i 1999 med bombing av Serbia, som ikke hadde FN-mandat, og som ikke klarte å hindre den humanitære katastrofen i Kosovo. Så var Norge i fjor med på å støtte opp om en aksjon med FN-mandat, som selv om den var omstridt, hadde grunnleggende støtte i langt bredere lag, både nasjonalt og internasjonalt. For Norge som et lite land bør det være helt avgjørende at folkeretten og humanitæretten har en så sterk stilling som mulig internasjonalt. Derfor mener vi det må være helt avgjørende for Norge at det foreligger et FN-mandat når vi deltar i internasjonale militære operasjoner. Like viktig er det at vi kan stå inne for operasjonene vi deltar i og har deltatt i, at vi har oversikt over konsekvensene og virkningene, og at vi tar ansvar for konsekvensene og virkningene av våre egne handlinger. Når sivile liv går tapt, må vi vite hvorfor, og vi må klargjøre svaret. Er vi ansvarlige for at sivile liv går tapt, må vi gi erstatning. Dette handler ikke bare om at vi ønsker strenge og forutsigbare internasjonale spilleregler, men ikke minst også om behovet for at FN har legitimitet som institusjon. Om Responsibility to Protect-instituttet skal være levedyktig eller ha legitimitet, er det ikke til å leve med at mange, og langt ifra bare NATOs tradisjonelle interessenemotstandere, mener at mandatet ble strukket i krigens siste fase, og at unødvendig mange liv gikk tapt.

Den mye omtalte, nylige rapporten fra Human Rights Watch gir grunnlag for en debatt om dette som vi bør gripe. Her bør Norge gå inn med et tydelig budskap om åpenhet og vilje til granskning i NATO. Hvis vi i fremtiden skal kunne ha internasjonal oppslutning om handling med FN-mandat for å beskytte sivile, må man for det første være sikker på at alt går riktig for seg, og for det andre sørge for den nødvendige tillit i verdenssamfunnet som gjør det mulig. Dette har også NATO, som en svært sterk og sentral militær part, et selvstendig ansvar for å sørge for, og det er det i Norges interesse å være pådriver for, også i Chicago.

Peter Skovholt Gitmark (H) [13:07:51]: Chicago-møtet kommer til å være et svært viktig møte for NATO. Dagens diskusjon har dekket flere av de viktige temaene. Jeg mener samtidig at man ikke må slippe av syne hvor viktig menneskerettigheter faktisk er for det verdigrunnlaget vi legger til grunn for NATO-alliansen, og at dermed også menneskerettigheter må ha en helt sentral plass på møtet som kommer i Chicago.

Når logistikk-situasjonen i Afghanistan er så vanskelig som den er, når transportrutene gjennom Pakistan ved gjentatte anledninger har blitt møtt med angrep fra både Taliban og Al Qaida, er det flere av våre allierte som har sett på baseløsninger og logistikk-løsninger nordfra. Ett av de lan-

dene hvor det er en permanent NATO-tilstedeværelse, er Usbekistan.

Usbekistan er et av de mest grufulle diktaturer verden har i dag. Landet blir styrt eneveldig, uten rettsstatsprinsipper og uten normale prinsipper når det gjelder demokrati og respekt for menneskerettigheter. Vilkarlige fengslinger, tortur, og til og med umenneskelige ting som vi nærmest ikke snakker om, som å putte et menneske i en gryte for så å skru opp varmen og vente til vedkommende blir kokt, finner sted i Usbekistan. Det ligger en meget god rapport fra Human Rights Watch til grunn, som gjør at man kan gå ytterligere i detalj, hvis man ønsker det, om alle de menneskerettighetsbrudd som faktisk finner sted.

Jeg mener utenriksministeren på vegne av Norge, på vegne av det felles verdigrunnlaget vi faktisk har i NATO-alliansen, bør ta opp de sterke spørsmål og reservasjoner man må ha før man inngår kontrakter om lån av baser og permanent tilstedeværelse i land som er fundamentalt udemokratiske, og som går i fundamentalt feil retning når det gjelder menneskerettigheter. Situasjonen knyttet til NATOs logistikkbase i Usbekistan er ikke noe man kan feie under teppet, men noe man må diskutere åpent og ærlig. Å ta det opp på NATO-møtet i Chicago vil være den absolutt beste måten å gjøre det på.

Vi kan ikke, selv om det er behov for logistikk-løsninger inn til Afghanistan, se gjennom fingrene med hva som skjer i det landet hvor man nå har fått tilstedeværelse, og som har blitt stadig viktigere for flere av bidragsyterne i Afghanistan.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [13:11:26]: Først vil jeg takke for en veldig god, substansiell debatt. Vi som er gløddende opptatt av utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikker, skulle selvfølgelig gjerne sett en full sal – men heller enn å fokusere på dem som ikke er her, må vi gi ros til dem som er her og deltar på en god måte i debatten.

Jeg synes det er viktig å understreke, når vi snakker om Afghanistan, hva som er grunnen til at Norge, og våre allierte, er i Afghanistan. Det er for å hindre at landet igjen skal kunne bli en frihavn for terrorisme. Det er det viktig å holde fast ved. Representanten Svein Roald Hansen nevnte at vi hadde for stor optimisme knyttet til demokratiutvikling. Jeg tror nok den optimismen delvis ble skapt av et behov på den norske politiske arenaen for å gi andre begrunnelser for vårt nærvær i Afghanistan, enn det som i realiteten er begrunnelsen. Det å bygge et stabilt afghansk samfunn er noe som vil bidra til å gjøre det levelig på sikt, også når det gjelder den afghanske befolkninga, og ikke minst å hindre at Afghanistan igjen blir oppmarsjområde for internasjonal terrorisme. Det å bygge institusjoner, det å bygge skoler – svært viktige ting – var altså ikke grunnen til at vi gikk inn. Men det er en viktig følge av vårt nærvær, og det som bidrar til å etterlate en håndterbar situasjon.

Det har kommet flere interessante momenter fra flere av representantene. Jeg vil bare si at den diskusjonen som representanten Snorre Serigstad Valen trekker opp, om Responsibility to Protect, om tilstedeværelse i kommando- og kontrollstrukturen, er to store debatter som jeg gjerne kan ønske at vi har hele interpellasjonsdebatter om. For de er

viktige – både det å legge kriterier for at Responsibility to Protect blir reelt og kan anvendes i framtidige konflikter, og det at Norge må være våken når det kommer til spørsmålet om å ha nordmenn i kommando- og kontrollstrukturen. Det er en viktig del av det å sikre legitimiteten og det å sikre at vi også har kontroll med operasjonene.

Til slutt tilbake til kjernevåpendiskusjonen: Jeg vil, som sagt, gi ros til det norsk-polske initiativet. Jeg tenker at alt som kan bidra til en realistisk og klar tilnærming til problemstillingen, særlig å få Russland i tale – det er jo de som i antall er de overlegent største, og dermed viktige å ansvarliggjøre – alle sånne tiltak mener jeg er av det gode. Men samtidig må man erkjenne at også i NATO har debatten om kjernevåpen dreid en god del siden Obamas Global Zero-initiativ i 2009, for nå er jo flere av landene mer opptatt av USA som en garantist på kjernevåpensiden enn faktisk av å bidra til reell nedrustning.

Det er mange dimensjoner. Det er uenighet mellom landene, men det norsk-polske initiativet kan i så måte være et godt bidrag til å løfte debatten ut av den litt fastlåste situasjonen som er akkurat nå.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:14:39]: Også jeg vil takke for debatten og på regjeringens vegne bare si at statsministeren, forsvarsministeren og jeg får med oss mange gode momenter her til toppmøtet i Chicago. Det blir ett toppmøte, men det blir også en del møter i randen av det, som vi nå er godt forberedt til å delta i, både med tanke på Norge som NATO-medlem og det jeg opplever med den politiske plattformen.

Så vil jeg gi noen korte kommentarer etter innleggene vi har hørt.

Når det gjelder nedrustning og atomvåpenenes rolle, har komiteens leder rett i at det er en ganske livlig debatt i NATO, og det er synspunkter – med litt ulik begrunnelse – som dekker de fleste sidene av den saken: tilhengere, motstandere, skeptikere, entusiaster. Man ser veldig mye av historien til NATO og historien til landene når man også ser standpunktene.

Når det gjelder Obamas tale i Praha, hvor han tar fram igjen visjonen om en kjernevåpenfri verden, opplever jeg det ikke slik at det har glidd i bakgrunnen. Men det er altså slik at NATOs strategiske konsept er en kombinasjon av konvensjonelle våpen og kjernevåpen. Norge arbeidet for å få inn nedrustning definert som et tillitsskapende, sikkerhetspolitisk fremmede tiltak. Det har vi lyktes med. Jeg opplever at vi har klart å bygge allianser med andre. Derfor er det polsk-norske initiativet viktig. Polen og Norge kan tradisjonelt ha inntatt noe ulike standpunkter på dette området. Vi finner det kritikkverdige at Russland både argumenterer med og ser ut til å gjennomføre utplassering av atomraketter i Kaliningrad som et sikkerhetspolitisk budskap til nabolandene. Det hører ikke hjemme i det moderne Europa, og det bør vi si klart ifra om. Det understreker også NATO-solidariteten.

Så får vi se hvordan denne debatten vil gå. Jeg opplever i alle fall at det er en modernisering i tenkningen rundt det som er summen av det NATO kommer til å legge

fram – først i det strategiske konseptet og så i spørsmålene om våre kapasiteter.

Så synes jeg representanten Skovholt Gitmark har et godt poeng når han påpeker det som skjer i nabolandene rundt Afghanistan. Det er klart at her blir vi utfordret, i den forstand at i alle fall for Norge, når vi tenker transitt, handler det om å få utstyr sikkert hjem og å avslutte oppdraget i Afghanistan på en sikker måte. Men det gir også anledning til å sette spørsmålet på dagsordenen i forhold til starter som vi nok kan få en type avhengighetsforhold til over kortere tid, fordi situasjonen i regionen er vanskelig. Men jeg er helt enig i – som jeg også avsluttet min interpellasjon med – at grunnlaget for NATO er ikke det enkelte våpen og den enkelte soldat; det er verdigrunnlaget. Det er kravet for å komme inn i alliansen, og det er limet som binder alliansen sammen.

Takk for debatten, og takk til interpellanten for å ha reist den få dager før toppmøtet i Chicago.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 2 avsluttet.

Sak nr. 3 [13:17:30]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter Skovholt Gitmark, Lars Myraune, Siri A. Meling, Nikolai Astrup og Bjørn Lødemel om en tiltaksplan for å redusere konsesjonsbehandlingstiden for kraftutbygginger og overføringsnett (Innst. 262 S (2011–2012), jf. Dokument 8:62 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [13:18:39] (ordfører for saken): Først vil jeg som sakens ordfører få takke komiteen for et godt samarbeid. Til tross for ulik tilnærming fra posisjon og opposisjon har vi lyktes med å skrive oss sammen på en del vesentlige områder. Det er jeg glad for, og det er også verdt å merke seg.

Norsk kraftforsyning er i hovedsak basert på fornybar vannkraft. I 2009 var Norges samlede kraftproduksjon på 133 TWh. 95 pst. av dette var vannkraft. Resten fordelte seg med ca. 1 TWh vindkraft og ca. 5 TWh varmekraft. Norge har store naturgitte forutsetninger for å øke produksjonen av fornybar energi betydelig.

I NVEs energistatus for 2010 framgår det at gjenstående potensial for vannkraft i Norge er på mer enn 20 TWh.

Da ser man bort fra alt som er vernet eller avslått tidligere. Mesteparten av dette potensialet er småkraft.

Når det gjelder potensialet for landbasert vindkraft, er også dette stort i Norge. NVE og Enova har anslått at det fram mot 2025 vil være mulig å bygge ut mellom 17 og 21 TWh landbasert vindkraft. Per i dag er i underkant av 1 TWh av dette potensialet satt i produksjon.

Det teoretiske potensialet for vindkraft til havs er enda større. Avhengig av hvilke dybder man opererer på, er vindkraftpotensialet på norsk sokkel et sted mellom 18 og 420 TWh. Som om ikke dette er nok, har vi et stort potensial for utbygging av saltkraft, tidevannskraft, bølgekraft og bioenergi. Samlet sett er potensialet fra disse teknologiene anslått til nærmere 100 TWh.

Vi kan herved slå fast at Norge er et land velsignet med store fornybare energiresurser. Vi er allerede i dag en energistormakt, og vi har forutsetninger for å bli enda mye større.

Dessverre er det i dag alvorlige begrensninger når det gjelder muligheter til å utløse dette potensialet. For det første har vi en behandlingstid for nye konsesjonssøknader som er altfor lang. For det andre har vi manglende kapasitet i strømmettet. Ifølge Energi Norge ligger det nå mer enn 800 konsesjonssøknader om utbygging av vann- og vindkraft og venter på å bli behandlet hos NVE. 600 av disse konsesjonssøknadene gjelder småkraftverk. Behandlingstiden for det enkelte anlegg kan være opp mot fem år.

Det har vært en nødvendig styrking av bevilgningene til konsesjonsbehandling i NVE de siste årene. Likevel er den samlede konsesjonsbehandlingstiden for lang. Det er det en samlet komité som gjentar i denne innstillingen. Derfor vil det være behov for å styrke kapasiteten både for behandlingen av konsesjonssøknadene i NVE og for ankebehandlingen i Olje- og energidepartementet. Kristelig Folkeparti mener også det er viktig å se på forenklinger i prosedyrene for saksbehandlingen som kan få prosessen til å gå raskere.

Den store forventede kraftutbyggingen som skal på plass når vi nå har fått de grønne sertifikatene, gir også strømmettet nye og store utfordringer. Dagens strømmett er en effektiv flaskehals mot nye kraftutbygginger og nytt kraftforbruk. Mens Sverige har fire parallelle 400 kV kraftledninger fra nord til sør i landet, som forgrener seg til åtte strekk i sentrale strøk, mangler vi fortsatt en sammenhengende 400 kV kraftledning fra nord til sør i vårt eget land. Per i dag er hele Nord-Norge i praksis avskåret fra å bygge ut vindkraft, selv om det er her vi har det største potensialet.

Det er alvorlig at dagens lange behandlingstid både for kraftproduksjon og ny nettutbygging kan resultere i at kraftprosjekter ikke får tilgang til de grønne sertifikatene. Konsekvensen av dette vil i tilfelle være at norske strømkunder betaler for at kraftutbyggingen og verdiskapingen skjer i Sverige. Vi må sørge for at det ikke blir tilfellet.

Kristelig Folkeparti er enig med resten av opposisjonen i at det er behov for en tiltaksplan med formål å få ned den samlede behandlingstiden i konsesjonssaker. Det bør utvikles et enklere lovverk med mindre overlapp, mer effek-

tiv saksbehandling og bedre koordinering mellom energi- og miljømyndighetene. Kristelig Folkeparti støtter også at det utarbeides tidsfrister for saks- og klagebehandling av energianlegg hos NVE og OED med tilhørende sanksjonsregime.

Jeg tar herved opp de forslagene som Kristelig Folkeparti er medforlagsstillere til i innstillingen.

Presidenten: Representanten Line Henriette Hjemdal har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Marianne Marthinsen (A) [13:23:59]: Jeg vil for det første, i likhet med saksordføreren, begynne med å si at dette er en innstilling hvor komiteen står samlet om mye av både virkelighetsbeskrivelsen og vurderingen av behovet for å få til raskere konsesjonsbehandlingsprosesser.

Det er en samlet komité som slår fast i sine merknader at køen for behandling av konsesjonssøknader hos NVE per i dag er altfor lang. Konsesjonsbehandling er jo et tilbakevendende tema når vi diskuterer fornybarsatsing i Stortinget – og barrierer. Vi har hatt mange og lange diskusjoner om grønne sertifikater. Vi har etter hvert inngått en avtale med Sverige som innebærer at over 26 TWh ny fornybar kraft skal inn i markedet innen 2020. Det er viktig i seg selv, men vi har også en klar ambisjon om at mye av det skal realiseres i Norge. Det ble også påpekt i merknader til elsertifikatloven.

Vi har et ønske om at det skal generere næringsvirksomhet i Norge, at det skal generere utvikling av fornybar teknologi i Norge, så dette er en ambisjon som handler om mer enn bare produksjon av kilowatt. Derfor er det viktig å ta disse barrierene alvorlig.

Det er to områder som peker seg ut som helt åpenbare hindringer for at det kan skje. Det ene er nett, og behandler jo nettmelding som neste sak her i salen. Det andre er konsesjonsbehandling av kraftprosjektene. Man kan altså ikke ha konsesjonssøknader liggende så lenge at det blir umulig å komme i gang innen 2020. Det er mye av årsaken til at fokuset er så stort som det er på konsesjonsbehandling fra regjeringens side. Gjennom de siste årene har bevilgningene til NVE økt kraftig. Det tok litt tid før vi begynte å se resultater av det. Det har sin naturlige forklaring i at det å lære opp nye saksbehandlere tross alt tar litt tid, men jeg forventer og tror at man nå er på rett vei. Tallene viser i hvert fall tydelig at man tar unna vesentlig flere konsesjonssøknader enn det man gjorde for få år siden.

Så sier komiteen også samlet at det er behov for en systematisk gjennomgang av rutineene, slik at vi sikrer at behandlingstiden går ned. Mitt inntrykk er at det arbeidet skjer, f.eks. ved at man nå blir mer bevisst på å behandle flere søknader i samme område i sammenheng. Man har altså fått på plass prioriteringskriterier for vindkraft og retningslinjer for vindkraft og småkraft, og det er bra.

Så foreslår opposisjonspartiene et ekspertutvalg. Jeg må si at jeg stiller meg tvilende til at et utvalg vil være svaret på de utfordringene som vi har her. Jeg har mer tro på at vi gjør den jobben som må gjøres, og utrustrer både NVE og OED, som jo står for klagebehandlingen, med de ressursene som faktisk trengs for å ta saksmengden unna, og at

man hele veien har en kritisk innstilling til om det jobbes godt nok og om arbeidet kan organiseres på bedre måter.

Når det gjelder konsesjonsbehandling av store nettutbygginger, kommer vi tilbake til det i neste debatt om nettmeldingen, hvor det ligger varslede endringer i konsesjonssystemet og hvor hensikten nettopp er å få tidsbruken ned. Jeg vil bare si helt kort om det at jeg mener det er et veldig fornuftig grep å sørge for at man får en politisk avklaring av behovet for mer nettutbygging langt tidligere i prosessen enn det som har vært tilfellet til nå. Det er mer demokratisk riktig, etter min mening, men jeg er også overbevist om at det vil føre til en vesentlig enklere prosess i fortsettelsen enn det vi har sett eksempler på i det siste.

Så jeg mener det er bra at komiteen her innstiller på at dette er et forslag som vedlegges protokollen, og at man har et kontinuerlig fokus på det, en kontinuerlig utålmodighet i Stortinget etter å sørge for at konsesjonsbehandlingstiden går ned, slik at vi faktisk får realisert de kraftprosjektene som naturlig bør realiseres i Norge.

Tor Sigbjørn Utsogn (FrP) [13:28:25]: Norsk vannkraft er næring, det er industri, det er samfunnsbygging, og det er god miljøpolitikk. De store kraftselskapene løfter store prosjekter som gir fornybar energi, til glede for hele landet – og sågar for utlandet.

For eiere av planlagte mindre kraftverk er det økonomiske løftet ofte langt større sett i forhold til tilgjengelig kapital, og ofte er det høy risiko og krav til veldig lange investeringer som ligger til grunn for en slik satsing. Ut fra et totalt vannkraftpotensial i Norge på over 200 TWh er det om lag 30 TWh, altså 15 pst., som enten venter på behandling eller er såkalt restpotensial. Det er mye. I tillegg må det sies at sannsynligheten er stor for at deler av det som i denne saken omtales som restpotensial på til sammen 23 TWh, ikke realiseres raskt nok på grunn av lang saksbehandlingstid og dertil nøling fra investorer.

Konsesjonsbehandlingstiden er for lang – det er komiteen enig i – men den har vært for lang i for mange år uten at tiltak har virket på tilfredsstillende måte. Det foreslås i denne saken at det bl.a. legges fram en tiltaksplan som raskt kan iverksettes for å redusere den samlede konsesjonsbehandlingstiden for kraftutbygging og overføringsnett for elektrisk kraft. Det er et godt forslag. Jeg oppfatter forslaget som vilje til i en kortere periode å prosjektorganisere konsesjonsbehandlingen innen forsvarlige rammer uten senket kvalitet til behandlingen, for å få realisert gode prosjekter innen fristen i elsertifikatorrdningen. Det er bare fornuftig, og dersom man vil ta et krafttak for å klare det, er man positiv til forslaget, og vil man ikke, kan man støtte seg kun på Meld. St. 14 for 2011–2012 om utbygging av strømmettet. Men den inneholder alene ikke de endringer som kreves for en offensiv saksbehandling for å komme i mål innen fristen, og den er ikke så konkret som en tiltaksplan kan være.

I brevet fra Olje- og energidepartementet som er vedlegg i saken, skriver statsråden:

«Jeg mener at dagens planlegging og konsesjonsbehandling i hovedsak er godt egnet for å nå målene i nettpolitikken».

Når vi vet at realisering av småkraftverk er tett knyttet opp til nettpolitikken for å kunne avlevere produsert kraft, er det litt skuffende å lese at man ikke er villig til å se på en tiltakspakke for å redusere saksbehandlingsskøen. Dette bremser etter min oppfatning utviklingen av en god miljøpolitikk, det bremser god distriktspolitikk, og det bremser grunneieres og andres vilje til å investere for fremtiden. For grunneierne i distriktene er det særs viktig å kunne utvikle eiendommen på en sikker måte i nye, produktive retninger som tjener både lokalt næringsliv og arbeidsplasser og gir grunneierne noe ekstra å leve av, og at de får lov til å realisere dette innen rimelig tid.

Siri A. Meling (H) [13:32:19]: Mye av norsk industri er bygget med basis i våre naturressurser, og to forhold gjør at vi står foran et nytt mulighetsbilde når det gjelder investeringer i ny fornybar energiproduksjon. For det første representerer klimautfordringen at vi og våre gode naboer i Europa har satt mål om en større andel fornybar energi. For det andre har vi nylig inngått en avtale med Sverige om et felles elsertifikatmarked for å stimulere frem 26,4 TWh ny fornybar energiproduksjon innen utgangen av 2020. Begge deler representerer et mulighetsvindu for Norge, norske energiprodusenter, norske lokalsamfunn og norsk industri. Dette mulighetsrommet ønsker Høyre at vi skal kunne benytte oss av, og vi vil legge til rette for en politikk som stimulerer frem denne type investeringer.

Ordningen med elsertifikater innebærer at norske forbrukere skal finansiere halvparten av denne ordningen uavhengig av om investeringene i ny fornybar energiproduksjon kommer i Norge eller i Sverige. For Høyre er det derfor viktig at minimum halvparten, dvs. 13,2 TWh investeres i Norge. Jeg tviler på at norske forbrukere og norsk næringsliv er interessert i å subsidiere investeringer i Sverige.

Bakgrunnen for at Høyre fremmet representantforslaget som nå behandles, er erkjennelsen av at tiden det tar å få konsesjon til nye prosjekter – både nye fornybarutbygginger og infrastrukturprosjekter – er lang, så lang at den representerer en flaskehals i forhold til å utnytte mulighetsbildet frem mot 2020. Saksbehandlingstiden for nye konsesjonssøknader er lang både for førstegangsbehandling i Norges vassdrags- og energidirektorat, NVE, og for ankebehandling i Olje- og energidepartementet. Spesielt gjelder dette søknader som omhandler småkraft. Ifølge Energi Norge ligger det mer enn 800 konsesjonssøknader for utbygging av vann- og vindkraft og venter på å bli behandlet i NVE. Om lag 600 av disse er søknader om småkraft. Dersom disse prosjektene skal komme under ordningen med elsertifikater, må de være i drift innen utgangen av 2020.

I dag skriver vi 15. mai 2012. Det betyr at det er 3 150 dager igjen til å skru på startknappen på et nytt fornybart energiprojekt, dersom du ønsker å benytte deg av subsidieordningen som det felles elsertifikatmarkedet med Sverige representerer.

Utbygging av en del energiprojekter er omfattende og tidkrevende også etter at en eventuell konsesjon faktisk er gitt. Dette betyr at konsesjoner sannsynligvis bør være endelig avklart innen 2016–2017 for at disse skal komme

inn under elsertifikatorordningen. Når vi samtidig vet at behandlingstiden for nye energiprojekter kan være opp til fem år, betyr dette at spørsmålet om raskere konsesjonsbehandling er overmodent i forhold til å ta reelle grep. NVE har fått økt saksbehandlingskapasiteten – ifølge statsrådets brev til energi- og miljøkomiteen datert 28. mars 2012 er antall årsverk innen konsesjonsbehandling i NVE doblet siden 2005 – og NVE har gjort endringer for raskere saksbehandling. Ifølge samme brev er det også endringer i fokus og ressurser innen Olje- og energidepartementet. Spørsmålet er om dette er nok. Fra Høyres side er vi utålmodige etter å få resultater i form av flere endelig avgjorte konsesjoner.

Derfor er jeg glad for at vi og de andre opposisjonspartiene står samlet om å kreve raskere behandling av energiprojekter. Vi står samlet om å be regjeringen utarbeide en tiltaksplan som raskt kan iverksettes for å redusere den samlede konsesjonsbehandlingstiden. Videre ønsker en samlet opposisjon at det utarbeides tidsfrister for saks- og klagebehandlingen av energianlegg hos NVE og OED. I den sammenheng er det viktig at fristene også har konsekvenser for andre aktører som har innspillmuligheter i disse saksprosessene.

Vi har etter hvert utarbeidet en rekke lover og forskrifter for hvordan søknader om energianlegg skal behandles, hvilke hensyn som skal tas, verdier som skal balanseres opp mot hverandre, og ulike aktører som har medinnflytelse over søknadens utfall. Dette har sannsynligvis vært en stor bidragsyter til å forlenge tiden det tar for å behandle konsesjonssøknader. En samlet opposisjon ønsker å nedsette et ekspertutvalg for å utvikle et enklere lovverk med mindre overlapping, mer effektiv saksbehandling og bedre koordinering mellom de ulike myndighetsinstansene.

For norsk energiproduksjon, norsk industri og norske arbeidsplasser er det uheldig at Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet signaliserer at de vil stemme imot disse forslagene.

Politisk enighet om energiutbygging er sannsynligvis også en forutsetning for raskere saksbehandling. Med tanke på alle de saker som har avdekket en intern uenighet mellom regjeringspartiene, er det nærliggende å mistenke at f.eks. statsråden i Olje- og energidepartementet har en ulik innfallsvinkel til en del prosjekter enn hans kollega i Miljøverndepartementet, som representerer et annet parti. Denne type interne dragkamper er også en hemsko i forhold til rask saksbehandling.

Knut Magnus Olsen (Sp) [13:37:42]: For Senterpartiet er bruk av naturen en kjernesak. Vi vil legge til rette for bærekraftig høsting av naturressursene som Norge har til rådighet. For å utnytte potensialet er et godt utbygget nett en forutsetning, men det kommer jeg mer tilbake til i neste sak.

I innstillingen til denne saken redegjør komiteen godt for potensialet i fornybar kraftutbygging, som mange av representantene før meg også har vært inne på. Samtidig er det slik at vi også er enig i at køen for behandling av konsesjonssaker hos NVE er for lang. Der vil jeg understreke at regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å effektiv-

sere konsesjonsbehandlingen av både nett og produksjon. Flere tiltak vil bli gjort.

Det er verdt å understreke at økte krav til dokumentasjon av kunnskapsgrunnlag og vurdering av samlet belastning også har økt.

Jorden skal forvaltes bærekraftig og langsiktig – også når det gjelder utbygging av fornybar kraft. Derfor må det tas hensyn til naturgrunnlag og miljø. Tiltakene som er gjort for å effektivisere konsesjonsbehandlingstiden, ivaretar dette på en god måte.

Saksbehandlingskapasiteten er betydelig styrket, og antallet årsverk i NVE er, som flere har sagt, doblet siden 2005. Kapasiteten i OED er også styrket. Det samme gjelder nødvendig koordinering mellom nett og produksjon i konsesjonsbehandlingen.

I sitt svarbrev til komiteen viser statsråden også til en rekke andre tiltak. Til sammen har det gitt klare resultater. Det betyr ikke at Senterpartiet er fornøyd. Vi skal fortsatt arbeide aktivt for at den gode utviklingen fortsetter, og dermed legge til rette for at regjeringens ambisjoner om fornybarutbygging innen 2020 nås.

Statsråd Ola Borten Moe [13:40:02]: La meg først få takke komiteen for å ha tatt opp og bidratt til å ta opp et viktig tema på en konstruktiv måte. Jeg synes den innstillingen som ligger på bordet i dag, og den virkelighetsforståelsen som mange har – på tvers av partilinjene og uavhengig av de forslagene som opposisjonen fremmer – er riktig og konstruktiv.

Elsertifikatavtalen med Sverige viser regjeringens høye mål og høye ambisjoner innenfor utbygging av fornybar energi. Avtalen gir klare mål og økt forutsigbarhet, for både bransjen og myndighetene, i årene som kommer. Med sertifikatorordningen på plass har regjeringen lagt til rette for at energiselskapene kan ta fatt på utbyggingen av de prosjektene som allerede har fått konsesjon. Men vi tar også på alvor vårt ansvar for å sørge for at tilstrekkelig mange prosjekt får tillatelse i tiden som kommer, og at de prosjektene som får tillatelse, har et nett å knytte seg til. Det stiller høye krav til framdriften i konsesjonsbehandlingen og på nettsiden.

Når det gjelder regjeringens tiltak for å øke effektiviteten og å styrke og tydeliggjøre de politiske valgene tidlig i konsesjonsbehandlingen på nett, viser jeg til stortingsmeldingen om utbygging av strømmettet som er til behandling etter denne saken.

For å bedre og effektivisere framdriften i behandlingen av prosjekter for utbygging av ny fornybar produksjon er mye gjort de senere årene. Blant annet er saksbehandlingskapasiteten betydelig økt, koordineringen mellom nett og produksjon er styrket, og prioriteringskriterier for vindkraft er innført for å sikre at de beste prosjektene blir behandlet raskere. Retningslinjene for vindkraft og små vannkraftverk er fastsatt, og veiledningsmaterialet til tiltakshavere er forbedret.

Ønsket om effektivitet må balanseres mot behovet for forsvarlighet. Jeg merker meg at også representantene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti i sine forslag er enig i at økt effektivitet ikke må gå på bekostning

av kvaliteten på saksbehandlingen. De senere årene er kravene økt bl.a. til utredninger, dokumentasjon, kunnskapsgrunnlag, vurdering av samlet belastning og konsultasjoner. Det medfører en mer omfattende saksbehandling på en rekke områder og bidrar ikke til å redusere tidsbruken i konsesjonsbehandlingen – uavhengig av intern kapasitet hos energi- og vassdragsmyndighetene.

Med vårt lov- og regelverk skal man ta mange hensyn, og det er mange hensyn som skal balanseres for å finne fram til de prosjektene og utformingen av dem som totalt sett er gunstigst for samfunnet. Likevel har effektiviserings tiltakene gitt resultater. NVE og OED har de fem siste årene gitt endelige konsesjoner til dobbelt så mye vindkraft, og til nesten 20 pst. mer vannkraft, enn i den foregående femårsperioden. NVE har i de siste fem årene ferdigbehandlet hele 13,6 TWh vannkraft, vindkraft og fjernvarme. En del av disse sakene ligger nå til klagebehandling i departementet.

Selv om mengden saker som avgjøres årlig, har økt kraftig de senere årene, betyr ikke det at vi er fornøyd. Framdriften i konsesjonsbehandlingen må øke ytterligere for at vi skal nå de ambisjonene som regjeringen har satt seg for fornybarutbygging innen utgangen av 2020. Dette er en utfordring som både Olje- og energidepartementet og NVE retter stor oppmerksomhet mot.

Jeg merker meg med glede at representantene deler regjeringens synspunkt om at framdrift i konsesjonsbehandlingen er viktig. Bred politisk enighet om fornybarsatsing er viktig for å skape forutsigbarhet. Mange tiltak for å effektivisere konsesjonsbehandlingen av både nett og produksjon er allerede gjennomført, og flere tiltak vil bli gjort. Jeg tror imidlertid ikke at det er en tiltaksplan vi mangler – nå må vi gjøre jobben.

Mindretallet foreslår innføring av tidsfrister for saksbehandling og klagebehandling av energianlegg, både hos NVE og OED, med tilhørende sanksjonsregime. Innføring av tidsfrister for saker med så betydelig kompleksitet innenfor en rekke samfunnshensyn er lite tjenlig. Slike tidsfrister vil være til hinder for en forsvarlig samlet vurdering av prosjektene i samme område – noe som er viktig både for koordinering mot nettutviklingen og for å finne fram til de beste prosjektene. Dette vil ofte kunne føre til at fasiten blir avslag istedenfor en skikkelig saksbehandling, og vil derfor ikke være et bidrag til en raskere fornybarutbygging.

Tidkrevende utredninger om lovforenklinger, tidsfrister og sanksjonsregime vil ikke fjerne det faktum at det også i framtiden vil være i konsesjonsbehandlingen vi er nødt til å ta avveininger mellom reelle interesse-setninger. Det er etter mitt skjønn ikke disse forslagene som kommer til å løse utfordringene vi står overfor, men det er nitid og skikkelig arbeid innenfor det lovverket vi har.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tor Sigbjørn Utsogn (FrP) [13:45:28]: Bakgrunnen for forslaget er at prosjekter ofte tar lang tid å bygge. Det kan ta år.

Spørsmålet mitt er: Kan statsråden garantere at alle konsesjonssøknader innenfor elsertifikatordningen er ferdig behandlet innen 2016–2017, sånn at prosjektene kan være i produksjon innen utgangen av 2020?

Statsråd Ola Borten Moe [13:46:02]: Det spørsmålet representanten tar opp, mener jeg er viktig og grunnleggende. Det påligger meg, departementet og NVE et stort ansvar i årene som kommer, å få nok saker igjennom systemet. Det er vårt ansvar, og det er selvsagt vårt mål at dette skal gjøres innenfor en tidsramme som gjør det mulig å delta i elsertifikatordningen. Da er den nødt til å være i produksjon innen utgangen av 2020.

Jeg kan ikke love at alle som søker, får ferdigbehandlet sine søknader innen 2016 eller 2017. Men jeg kan love at alle gode prosjekter, alle prosjekter det er mulig å se for seg skal bli gjennomført, skal – når man tar hensyn til beskrankningen i det norske nettet – få en skikkelig saksbehandling innen den tid.

Siri A. Meling (H) [13:47:14]: Statsråden sier at regjeringen ikke ønsker å slutte seg til forslaget om å gi tidsfrister, selv om vi fra vår side tenker at det kan være en pådriver for å sikre rask saksbehandling.

Så mitt spørsmål er om statsråden tror at kvaliteten øker proporsjonalt med tiden en bruker når det gjelder konsesjonsbehandling.

Statsråd Ola Borten Moe [13:47:47]: Nei, det tror jeg ikke, og av og til kan det sågar være motsatt, nemlig at raske avgjørelser kvalitativt kan være vel på høyde med de prosessene som tar tid.

Når vi likevel ikke ønsker å slutte oss til et regime med tidsfrister, er det fordi jeg er redd for at det kan virke kontraproduktivt. Jeg deler ambisjonen som jeg opplever er å få ned saksbehandlingstiden og opp kapasiteten. Men jeg er redd for at man i kompliserte prosesser der ulike reelle og legitime hensyn skal veies opp mot hverandre, og der man også er nødt til å vurdere samlede virkninger, fort kan komme i en tvangssituasjon der man for å nå tidsfristen blir nødt til å si nei til prosjekter som er gode, og som ellers ville fått ja. Dermed oppnår man det motsatte av det man ønsker.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [13:48:50]: Takk til statsråden for gode ord. Det er viktig å ta med seg at statsråd og komité – energi- og miljøpolitikere – ser likt på virkeligheten.

Vi har økt saksbehandlingskapasiteten, det er blitt bedre koordinering, og det er gjort prioriteringer. Likevel sier en samlet komité at i dag er behandlingstiden i NVE for lang. Statsråden sa selv i sitt innlegg at han ikke er fornøyd, og at han vil rette stor oppmerksomhet mot NVE og OED.

Mitt spørsmål er da: Hva vil den oppmerksomheten innebære, slik at vi – som komité og som ansvarlige på dette området – når vi ikke er fornøyd, kan bli det i framtiden?

Statsråd Ola Borten Moe [13:49:48]: Representanten vet jo at mitt viktigste mål er å gjøre Stortinget, og repre-

sentanten, fornøyd med den jobben som blir gjort. Det er til tider krevende, men vi gjør hva vi kan.

Når det er sagt, har jeg behov for å si at jeg mener saksbehandlingstiden i NVE i dag er for lang. Jeg mener at vår egen kapasitet i Olje- og energidepartementet er under konstant forbedring. Det er viktig, det er riktig, og det er noe jeg, og regjeringen, kommer til å ha kontinuerlig fokus på framover: Hvordan kan vi øke kapasiteten, hvordan kan vi jobbe smartere, hvordan kan vi få saker fortere gjennom systemet? Noe av svaret ligger i flere saksbehandlere og økte ressurser, noe ligger i endring av konsesjonssystemet, som vi inviterer Stortinget til å si noe om i neste sak – nettbehandlingssaken – noe ligger i regionale planer knyttet til vindkraft, osv. Jeg tror ikke det finnes ett enkelt svar på hva vi er nødt til å gjøre. Det er summen av alle tiltak og alle strategier vi iverksetter for å nå målet, som kommer til å gi et godt resultat til slutt.

Siri A. Meling (H) [13:51:14]: Som jeg sa i mitt innlegg, er tiden overmoden med hensyn til å ta reelle grep som faktisk virker. En ting er statistikk, en annen er fremtid, og, som jeg også sa i mitt innlegg, er det 3 150 dager igjen før en må trykke på startknappen for å komme inn under elsertifikatmarkedsordningen. Det tar i dag opptil fem år å få behandlet en konsesjon. Altså må svaret ligge i 2016–2017 for at en faktisk skal kunne benytte seg av ordningen med elsertifikater.

Hvis jeg leverte en søknad om konsesjon til statsråden i dag, kunne han da garantere at min søknad ville bli behandlet på en måte som gjorde at jeg eventuelt kunne benytte meg av elsertifikatmarkedet og trykke på startknappen innen 2020?

Statsråd Ola Borten Moe [13:52:08]: Det ville vært mitt mål og min ambisjon – med noen forbehold. For det første ville jeg da anbefalt representanten Meling å leve inn en konsesjonssøknad i et ikke vernet vassdrag. Det øker sannsynligheten for rask saksbehandling betydelig. Jeg tror også det er viktig å ha et godt prosjekt som ikke i for stor grad utfordrer andre hensyn som denne salen legger stor vekt på i andre sammenhenger. Jeg tror det er viktig at det ligger i en del av landet der det er tilgang på nett, og der vi lykkes med å få på plass nettkapasitet i god tid før 2020.

Er de tingene på plass, er det mitt mål, min ambisjon og min klare forutsetning at representanten Meling skal få svar i god tid til å kunne bygge ut før 2020.

Siri A. Meling (H) [13:53:00]: Med all respekt for statsrådens kunnskap må jeg påpeke at dersom jeg hadde søkt i et vernet vassdrag, ville min søknad blitt ferdigbehandlet veldig fort, fordi jeg da ville fått avslag.

Et annet spørsmål er – som jeg også var inne på i mitt innlegg – den politiske uenigheten vi kan ane som er mellom de ulike partier som leder ulike departementer. Det er klart at hvis vi skal få en raskere konsesjonsbehandling, er det avgjørende at regjeringen kan være tydelig på og stå samlet om prioriteringen med hensyn til utbygginger. Så mitt spørsmål til statsråden er om han etter at det nå har

vært et statsrådsskifte i Miljøverndepartementet, opplever at det er et bedre klima for bedre samordning, slik at vi kan ha håp om raskere saksbehandling og raskere avklaringer av disse konsesjonssøknadene.

Statsråd Ola Borten Moe [13:53:57]: Jeg er klar over at verna vassdrag er verna vassdrag, men Stortinget har også vedtatt at man skal kunne tillate utbygginger på inntil 1 MW i verna vassdrag, hvis det ikke går på bekostning av de verdiene man ønsker å verne.

Så til spørsmålet om samarbeidet med Miljøverndepartementet. Det har jeg hele tiden opplevd som godt og konstruktivt. Jeg tror det er viktig å understreke at Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet er satt til å ivareta ulike interesser, ulike sektorer, og at det innenfor alle regjeringer – tror jeg – vil være sånn at man til tider målbærer saker med et forskjellig utgangspunkt. Det ligger det ingen dramatik i; det er sånn vårt system er designet. Jeg har alltid opplevd at samarbeidet mellom OED og MD er godt og konstruktivt. Jeg opplever nå at det er bred forståelse i regjeringen og i Miljøverndepartementet for at vi trenger en kjapp og god konsesjonsprosess for å nå våre felles mål knyttet til fornybar energiproduksjon.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:55:15]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Vi bygger Norge – om utbygging av strømmettet (Innst. 287 S (2011–2012), jf. Meld. St. 14 (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marianne Marthinsen (A) [13:56:17] (ordfører for saken): Vi har nå til behandling stortingsmeldingen Vi bygger Norge – om utbygging av strømmettet, og jeg vil starte med å takke komiteen for godt samarbeid om den.

Så vil jeg gjerne si at jeg synes at det i seg selv er bra at vi har en melding. Etter mange år hvor det har vært investert lite, hvor vi har hentet ut effektiviseringsgevinster og hatt fokus på å bruke nettet mer effektivt, står vi nå overfor en periode hvor det skal gjøres store investeringer i sentralnettet vårt. Da mener jeg at det er bra at de strategiene som Statnett legger for utbygging, får en forankring i Stortinget, og at vi får en politisering av nettpolitikken, for dette er

utbygging av samfunnskritisk infrastruktur. Det er mange dilemmaer og avveininger som må gjøres, og det bør være gjenstand for politisk debatt og politisk behandling. Det er første gang Stortinget får seg forelagt en nettmelding, og jeg vil benytte anledningen til å rose regjeringen for det.

Det er mange årsaker til at vi nå er i en situasjon med behov for oppgradering og utbygging av nettet. Jeg skal ikke gå inn på det i detalj, bare kort nevne at vi har for dårlig forsynings sikkerhet i noen deler av landet, vi skal bygge mye mer fornybar kraftproduksjon, vi har fått tilknytningsplikt gjennom energiloven, vi har forbruksvekst i deler av industrien, særlig i petroleumssektoren, vi har områder med befolkningsvekst, og dessuten har vi et politisk ønske om å jevne ut regionale kraftpriser, og det krever flyt i systemet.

Denne meldingen slår fast en del kriterier for hva som skal utløse nettutbygging. Sånne kriterier har aldri blitt behandlet politisk før, og selv om Stortinget ikke går inn direkte og prioriterer linjetraseer, gir det noen signaler til nettutbygger – altså Statnett – om hva som er viktigst. Forsynings sikkerhet, N-1-kriteriet, har en klar førsteprioritet, slås det tydelig fast. Det betyr at investeringer i sentralnettet skal planlegges på en sånn måte at feil på én komponent ikke skal gi avbrudd for forbrukeren. Hensynet til næringsvirksomhet løftes fram som viktig. Enten det er snakk om lønnsom kraftproduksjon eller næringsetableringer som krever forbruk av strøm, skal man prioritere nettutbygging på en sånn måte at disse prosjektene kan få nettilgang og kan realiseres. Dessuten – som jeg allerede har nevnt – har man da ønske om å fjerne flaskehalser som bidrar til langvarige og store prisforskjeller mellom regioner i Norge. Det er noe vi ikke ønsker. Dette er prioriteringer som komiteen som helhet slutter seg til, og det er jeg glad for.

Så vil jeg i tillegg nevne at meldingen inneholder en klargjøring av kablingspolitikken. Det er i all hovedsak en videreføring av eksisterende kabelpolitikk, som innebærer at man i hovedsak kabler på lavt spenningsnivå, men at man er mer og mer restriktiv i bruken etter hvert som spenningsnivået stiger. På sentralnettsnivå betyr det at man i all hovedsak skal bygge luftspenn. Jeg mener det er bra at den avklaringen kommer, og slås fast i meldingen. Jeg har ikke tid til å gå videre inn på det. Vi har hatt mange debatter om kablingspolitikk i salen tidligere, og vi kan eventuelt komme tilbake til det senere i debatten.

Så er dette først og fremst en sentralnettsmelding. Det er de store kraftledningsprosjektene som har nasjonal interesse, og som bør ha forankring på nasjonalt nivå. Det mener jeg er naturlig. Men jeg vil samtidig si – og det påpekes også av komiteen i innstillingen – at tilstanden i underliggende nett er helt avgjørende for at vi skal lykkes i å ha en robust og sikker kraftforsyning.

Det er veldig viktig at vi har en regulering av underliggende nett som stimulerer til at det gjøres nok investeringer. Gjennomgangstonen i nettmeldingen er at konsekvensene ved å investere for lite og for sent er større enn ved å overinvestere, og det resonnerementet har gyldighet for hele nettstrukturen.

Jeg er også glad for at meldingen slår fast at utenlands-

kabler som er samfunnsøkonomisk lønnsomme, skal bygges. En samlet komité, med unntak av Fremskrittspartiet, slår fast behovet for flere kabler for å kunne håndtere økt kraftmengde.

Så vil jeg avslutningsvis nevne de endringene i konsekasjonssystemet som foreslås i meldingen, for det her vært litt diskusjon rundt dem – og om de faktisk kommer til å virke tidsbesparende. Her har jeg heller ikke anledning til å gå i detalj, annet enn å slå fast at det innebærer en tidligere avklaring av behovet for nett og en flytting av vedtaksmyndighet til Kongen i statsråd. Komiteen støtter enstemmig de endringene som gjøres. Samtidig er komiteen samstemt i at for å oppnå hensikten, som er å spare tid, må den tidlige politiske involveringen bety at påfølgende runder med politisk behandling blir begrenset.

Jeg håper vi får en god debatt, men først og fremst mener jeg det er bra at vi får en debatt og en nasjonal politisk forankring av politikken for de store nettutbyggingene.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:01:33]: Det burde være en selvfølge at et velstående, rikt land som Norge har et moderne, tidsmessig strømmett. Men sånn har det ikke vært, og derfor er det på høy tid at man nå gjør en innsats på dette feltet. Det er Fremskrittspartiet svært glad for. Det er på høy tid, men jeg konstaterer at det har sittet langt inne for denne regjeringen – og det føyer seg kanskje litt inn i holdningen denne regjeringen har til nettopp infrastruktur. Infrastruktur, i dette tilfellet samfunnskritisk viktig infrastruktur, som binder Norge sammen, er av fundamental viktighet.

Men bedre sent enn aldri. Vi skal ikke dvele for mye ved fortiden. Nå er det en veldig klar, samlet komité som imøteser mye større grad av utbygging på dette feltet.

Kraftnettet, elnettet, har vært mye diskutert i media fra tid til annen. Vi kjenner begrepet «monstermaster». Jeg tillater meg å forsøke å omdefinere det begrepet og kaller det heller velstandsmaster. Er det noe som kjennetegner et moderne land som har en godt utbygget infrastruktur, som har gode forhold for sine innbyggere, så er det bl.a. at man må bygge master, man må føre frem elektrisiteten til det ganske land. Da synes jeg det er greit om man ikke bare fokuserte på det negative, men faktisk også ser det positive – at ja, vi må bygge master, det er en bra ting. Vi skal ikke ha det sånn som vi faktisk har opplevd det de siste vintrene, at leveringsusikkerhet har gjort at man har måttet koble ut enkelte deler fra nettet – bl.a. i min egen hjemby, Harstad – at vi i Finnmark opplevde at Statoil nesten var i gang med å snu med hensyn til sitt gasskraftverk på Melkøya fordi man ikke hadde nok strøm ført frem til Finnmark. Det er en uakseptabel situasjon som et rikt land som Norge ikke kan være bekjent av. Derfor er det bra det tas tak i.

Men på ett punkt skiller Fremskrittspartiet lag med de andre partiene. Det handler om kraftutveksling med utlandet. Fremskrittspartiet vil ta et forbehold. Vi er klar og tydelig på at de rike naturressursene vi har, ikke minst i form av vannkraft, i dette landet, skal komme befolkningen til gode til en fornuftig pris. Da må ikke vi stille oss i den situasjon at vi bygger ut så mye overføringskapasitet til kontinentet at man på det viset presser prisene opp. Pris-

dannelsen fører til – på grunn av at vi har et større marked enn tilbudet man kan levere – at prisene går opp for vanlige norske borgere og næringslivet. Det er i hvert fall ikke fra Fremskrittspartiets syn en ønsket utvikling.

Når det gjelder visjonene om Norge som Europas grønne batteri – jeg tar litt på forskudd, litt med referanse til den forrige saken vi diskuterte, at all energien skal bygges ut – vil jeg ta det forbeholdet at jeg vil se at vi har fått på plass betydelig mer energiproduksjon, før vi skal fortsette å kable til utlandet. Innen den tid mener vi det vil være naturlig å ta en pause.

Der var statsråden veldig klar og tydelig før han ble statsråd. Min utfordring til statsråd Ola Borten Moe er: Hva skjedde i mellomtiden? Er man ikke lenger like klar på at det faktisk er norske interesser man først og fremst skal ivareta, og ikke europeiske interesser?

Den samme tydeligheten etterlyser jeg også fra statsråden når det gjelder utbyggingen. Før statsråden ble statsråd, var han veldig klar i Hardanger-saken. Nå har vi en lignende konfliktsituasjon i Nord-Norge. Jeg etterlyser en klar statsråd der også, når det nå skal bygges ut 420 kV kraftlinjer fra Ofoten til Hammerfest – som er en veldig viktig sak for Nord-Norge, men hvor reindriftsinteressene står i veien. 33 reindriftsdistrikter skal disse linjene krysse, og det er fare for betydelig utsettelse. Jeg skulle ønske at regjeringen og statsråden var like tydelige i den saken.

Jeg tar opp forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Bjørn Lødemel (H) [14:06:58]: Utbygging av overføringsnettet for elektrisk kraft er den viktigste faktoren om ein skal klare å utnytte dei moglegheitene ein kraftig forbedra kraftbalanse gjev. Eit tilfredsstillande utbygt nett er også ein føresetnad for at potensialet for ny kraftproduksjon skal bli utløyst. Eit godt utbygt straumnett, både innanlands og utanlands og til resten av Europa, er eit viktig tiltak for å redusere utslepp av klimagassar og for å leggje forholda til rette for næringsutvikling i heile landet.

Høyre har lenge etterlyst ei slik melding. Når meldinga endeleg no har kome, er det ei svakheit at ho ikkje omhandlar regional- og lokalnettet, og at ho i liten grad omhandlar finansiering og framtidig kostnadsfordeling i nettet. Det hadde også vore ein fordel om meldinga hadde vore ein del av ei heilskapleg energimelding.

Dessverre har det teke uforholdsmessig lang tid å få på plass viktig nettutbygging, bl.a. på grunn av manglande førearbeid og svak forankring i dei aktuelle lokalsamfunna. Praksisen må endrast dersom ein skal realisere ambisjonen om eit moderne og framtidretta nett i heile landet. For å få til dette bør Stortinget involverast sterkare i arbeidet med retningslinjer og prinsipp for framføring av kraftlinjer i Noreg. Det bør derfor utarbeidast ein nasjonal plan for kraftlinjer, som blir oppdatert og fremja for behandling i Stortinget ein gong kvar stortingsperiode.

Høyre meiner at det ved forsterkinga av sentralnettet bør vere eit sterkt fokus også på estetiske omsyn og konsekvensar for miljø og nærføring til busetnad. Mange sta-

der kan kraftlinjer i luftspenn også skape frykt for stråling og redusert livskvalitet. Det er viktig at desse omsyna også blir vektlagde ved vurderingar om ulike traséval og ved val av kabelløysing kontra luftspenn.

Høyre har tidlegare peika på at det bør opprettast eit fagleg utval som består av m.a. representantar for kabelprodusentar, forskingsmiljø og Statnett, for å gå igjennom nye teknologiske løysingar som kan takast i bruk i framtidens kraftnett. Statnett og andre nettselskap bør vere pådrivarar for utvikling og kvalifisering av ny teknologi.

Høyre støttar regjeringa sitt framlegg om endringar i konsesjonshandsaminga, sjølv om ein er skeptisk til om dette vil korte ned den totale handsamingstida. Ei politisk avklaring av prinsipielle spørsmål rundt behov og konseptval og ei tidleg involvering av dei aktuelle interessene er fornuftig og vil redusere konfliktnivået i utbyggingssaker.

Høyre meiner det er positivt at nettselskapa sine konseptvalutgreiingar knytte til store nettprosjekt blir offentleggjorde og underlagde ei ekstern kvalitetssikring. Det er også positivt at det blir lagt fram ulike konseptval, slik at styresmaktene utover i prosessen har reelle valmoglegheiter.

Høyre saknar ei langt meir offensiv haldning i meldinga når det gjeld å styrkje utvekslingskapasiteten mot Storbritannia og kontinentet. Dagens lunkne kabelambisjonar er ein unødige brems på norsk verdiskaping, og Høyre etterlyser ein større grad av tydelegheit på kva for strategiske og politiske vurderingar som bør gjerast for å sikre det naudsynste tempoet for utbyggingar.

Høyre viser til at auka fokus på fornybar energi i Europa gjev store moglegheiter for norsk energiproduksjon. Norsk vasskraft vil få auka verdi – ikkje berre i form av å forsyne Europa med meir rein, fornybar energi, men også i form av reguleringsevne for å balansere den kraftige satsinga på vindkraft i resten av Europa.

I dag er overføringskapasiteten frå Noreg til resten av Europa, og internt i Noreg, for å bringe krafta fram til innmatingspunktet ein betydeleg flaskehals når det gjeld å kunne utnytte Noreg sine fortrinn innan fornybar energiproduksjon.

Det er viktig at Noreg har ei aktiv rolle i samarbeidet med andre EU-/EØS-land om å utvikle eit såkalla supernett til havs.

Høyre er imot den nye regionalnettsordninga som NVE vedtok 7. mars 2012. Derfor vil Høyre føreslå:

«Stortinget ber regjeringa stille i bero dei varsla endringane i regionalnettsordninga og leggje fram ei heilskapleg tilnærming til spørsmålet om framtidens regional- og lokalnett.»

Høyre meiner at den nye modellen er unødvendig kostbar sett i forhold til det beløpet som skal fordelast. Dessutan vil dei regionale nettselskapa bli svekte ved at dei misser kundekontakten med brukarane av regionalnettet, som er både produsentar, distributørar og industrikundar. Dei vil også på sikt kunne misse viktig kompetanse til analyse og avrekning.

Høyre skulle ønske at det vi handsama her i dag, var ei heilskapleg energimelding, og at dette viktige feltet kunne

ha fått ei brei handsaming her i Stortinget. Denne nettmeldinga er ein del av ei slik melding, og Høgre ser fram til å arbeide vidare med å utvikle ny politikk på dette området.

Knut Magnus Olsen (Sp) [14:12:14]: Nettmeldingen handler om å bygge Norge. Bygging av nett er ikke målet, men et middel. Nettmeldingen bidrar til at vi bygger framtidens grønne næringsliv, framtidens klimaløsninger og sikkerhet for framtiden.

Senterpartiet vil bygge landet nedenfra og vil etterlate jorda i minst like god stand til våre etterkommere som den var da vi overtok den. For oss er lokaldemokrati og den enkeltes rett til å bosette seg hvor man vil i landet, helt avgjørende. Nettmeldingen bidrar til dette. Et godt utbygget nett er en forutsetning for å ta hele landet i bruk på veien mot en grønn framtid.

Innledningsvis må det sies at det er et stort etterslep i dagens nett. Mesteparten ble bygget fram til 1980-tallet. Det er 30 år siden. Derfor er det mange partier i denne sal som har ansvar for at etterslepet nå er så stort. Jeg er derfor glad for at regjeringen nå har lagt fram en ambisiøs melding.

Først og fremst er det slik at ren, utslippsfri kraft er en helt nødvendig ingrediens for å bygge framtidens Norge. Naturen har gitt oss et fantastisk utgangspunkt. Den fornybare kraften må høstes og flyttes dit hvor det er bruk for den – til bedrifter, til husholdninger, til å elektrifisere sokkelen og til å fylle tanken på elbilene.

Slik bygger strømmettet Norge. Den grønne kraften bidrar til en konkurransedyktig industri som møter framtidens klimakrav. Kraftproduksjonen gir inntjeningsmuligheter til grunneierne og skatteinntekter til kommunene. Dette gir kjærkomne inntekter som kommunene kan bruke til å bygge gode velferdstjenester til innbyggerne sine. Et velutbygget nett gir forbrukerne forutsigbarhet i strømprisene, likere priser over hele landet – og motvirker sjokkpriser som Midt-Norge opplevde i 2010, og frykt for at bergensområdet blir mørklagt.

I tillegg gir et godt nett trygghet mot strømavbrudd. Strømbruddene som følge av «Dagmar» førte bl.a. til at mobildekningen forsvant. For noen ga «Dagmar» bokstavelig talt spilt melk da strømmen til kjøleanleggene forsvant. Konsekvensene kunne ha vært så mye verre.

Derfor er jeg glad for nettmeldingens fokus på forsyningssikkerhet og for at investeringene i sentralnettet planlegges ut fra at feil på én komponent ikke skal slå ut forsyningen til forbrukerne.

Selv om bygging av nett har mange gode sider, vet vi også at det kan være kontroversielt. For Senterpartiet er det helt sentralt at lokaldemokratiet ivaretas i prosessene. Dem det gjelder, skal høres. Nettmeldingen endrer konsesjons-systemet på en måte som ivaretar lokalsamfunns og andre interessenters ønsker på en bedre måte. Det bør også føre til at konsesjonsprosessene tar kortere tid. Samtidig er det viktig og riktig også å legge vekt på avbøtende tiltak der strømmen framføres i luftspenn, og at bruken av kabel skal økes på lavere spenningsnivå, nærmere bestemt der folk bor.

Strømmettet binder Norge sammen. Det er et ledd i framtidens klimaløsninger. Med andre ord er nettmeldingen god senterpartipolitikk.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [14:16:20]: Det er stort behov for omfattende tiltak og investeringer i det norske strømmettet. Vi trenger å sikre forsyningssikkerheten for strøm, utjevne prisforskjeller mellom landsdeler og legge til rette for ny kraftproduksjon. Vi trenger også å redusere utslippene av klimagasser og legge forholdene til rette for næringsutvikling i hele landet. Da må vi ha et sterkere strømmnett.

Kristelig Folkeparti er ikke enig i regjeringens generelle påstand i meldingen om at vi «har et godt og vel fungerende strømmnett i Norge». Utbygging av det norske strømmettet har vært forsømt de siste 20 årene. Dette er et tverrpolitisk ansvar som også Kristelig Folkeparti tar sin del av ansvaret for. Men ansvaret hviler også tungt på sittende regjering, som i hele forrige stortingsperiode langt på vei ignorerte behovet for en mer offensiv nettpolitikk. Det er bl.a. et faktum at nye og sterkt etterlengtede kraftlinjer til Bergen og Midt-Norge lå til behandling hos myndighetene gjennom hele forrige stortingsperiode.

Kristelig Folkeparti mener regjeringen underkommuniserte behovet for rask utbygging av sentralnettet, særlig i nord. Dagens strømmnett er en effektiv flaskehals mot nye kraftutbygginger og nytt kraftforbruk. Vi har nådd kapasitetsgrensen i store deler av strømmettet. Det hjelper ikke lenger å flikke på gamle ledninger og traseer. Vi trenger nye. Samtidig står vi foran betydelig økt kraftproduksjon som følge av grønne sertifikater. Antakelig kan vi også vente en økning i forbruket som følge av ny aktivitet innen bl.a. petroleums- og mineralnæringen.

Statnett har signalisert et behov for investering i strømmettet i størrelsesorden 40–50 mrd. kr de neste 10–15 årene. Disse planene må følges opp og støttes helhjertet politisk.

Kristelig Folkeparti er enig med regjeringen i at de negative virkningene av å være for sent ute med nettinvesteringene er store. Regjeringen skriver i meldingen at konsekvensene av å investere for lite eller for sent er større enn konsekvensene av å investere for mye. Jeg vil påstå at vi allerede er for sent ute med nødvendig nettutbygging i Midt-Norge og i bergensområdet. Vi er også i ferd med å bli for sen i Nord-Norge. Konsekvensen har vi sett to vintre på rad i Midt-Norge og Bergen i 2010 og 2011. Mangelen på kapasitet i strømmettet disse to vintrene gjorde at vi måtte etablere flere nye prisområder for strøm. Strømkundene måtte bære kostnaden for manglende investeringer i sentralnettet ved å betale mer for strømmen. Fakturaen ble for mange strømkunder doblet. Konsekvensene av manglende nettutbygging i Nord-Norge er også blitt synliggjort bl.a. ved at Goliat-utbyggingen og Snøhvit-anlegget per i dag ikke kan forsynes med kraft fra nettet.

Kristelig Folkeparti mener Stortinget, som det øverste folkevalgte organ, bør involveres sterkere i arbeidet med retningslinjer og prinsipper for framføring av kraftlinjer i Norge. Det er et tankekors at det blir planlagt offentlige milliardinvesteringer uten at Stortinget er trukket inn

i prosessen. Sterkere involvering av Stortinget kunne sikret større forutsigbarhet bl.a. i spørsmål om bruk av jord- og sjøkabel på omstridte strekninger. Kristelig Folkeparti fremmer derfor sammen med Høyre og Fremskrittspartiet forslag om at det utarbeides en nasjonal plan for kraftlinjer, som oppdateres og fremmes for behandling i Stortinget én gang hver stortingsperiode.

Kristelig Folkeparti ønsker etablering av flere nye utenlandskabler til våre nordiske naboland og til kontinentet. Flere utenlandsforbindelser er nødvendig for å sikre tilstrekkelig importkapasitet i år med lite nedbør og streng kulde og på samme måte sikre eksportmuligheter i nedbørsrike perioder med stort innenlandsk kraftoverskudd. Flere utenlandsforbindelser er også en forutsetning for å utnytte verdien av norsk vannkrafts reguleringsevne. Kristelig Folkeparti savner en tydelig forpliktelse på dette i meldingen.

Statsråd Ola Borten Moe [14:20:52]: Å bygge ut strømmettet er å bygge ut Norge, noe tittelen på stortingsmeldingen reflekterer.

Strømmettet har en nøkkelrolle i landets kraftforsyning, nettet er bindeleddet mellom produksjon og forbruk av elektrisitet. I et kraftsystem med spredt produksjon, slik som vårt, er et robust overføringsnett enda viktigere. I de neste ti årene er det planlagt investeringer for mellom 40 og 50 mrd. kr i sentralnettet. En god politisk forankring av rammene er nødvendig for å få gode beslutninger og framdrift i prosjektene. Derfor er nettmeldingen viktig. Her legger vi fram regjeringens politikk for utbygging av strømmettet. Norge i dag har et av Europas mest effektive strømmett. Kapasiteten er i stor grad fullt utnyttet. Vi har de to siste tiårene opplevd en betydelig forbruksøkning, uten tilsvarende investeringer i nettet. Statnett er nå i gang med omfattende investeringer for å imøtekomme samfunnets behov.

En styrking av strømmettet er nødvendig av flere årsaker. Det gir bedre forsyningssikkerhet og møter forventet forbruksvekst. Det bidrar til verdiskaping og gir muligheter til å realisere flere vann- og vindkraftverk. Det støtter opp under klimapolitikken, det bidrar til mindre regional ubalanse og dermed en likere strømpris og likere forsyningssikkerhet over hele landet. Det bærende prinsippet er at samfunnets fordeler av en nettutbygging skal være større enn samfunnets kostnader. Den kritiske betydningen av strøm tilsier at konsekvensene ved å bygge et for lite nett er større enn konsekvensene ved å overinvestere.

Jeg mener at utbyggingen av nettet som hovedregel skal planlegges ut fra at feil på én komponent normalt sett ikke skal gi avbrudd for forbrukerne – det såkalte N minus 1-prinsippet. Med nettmeldingen inviterer jeg Stortinget til å slå fast dette prinsippet. Det vil bety en sterkere forankring av framtidige utbyggingsprosjekt, fordi man da aksepterer at nye linjer må bygges hvis forsyningssikkerheten er for dårlig.

Et velfungerende strømmett er avgjørende for verdiskapingen her i landet. Det er mange planer om nytt forbruk langs hele kysten, til ny industriell virksomhet og til petroleumsindustrien. Det ønsker jeg å legge til rette for.

Det vil videre komme stor utbygging av fornybar energi i årene framover, noe som bidrar til arbeidsplasser og verdiskaping. I tillegg bygger det opp under klimapolitikken. Det ønsker jeg også å legge til rette for. Vi må sørge for å ha et strømmett som har nok kapasitet til å kunne frakte energien fra kraftverkene og dit den skal forbrukes.

Vi må i tillegg ha tilstrekkelig overføringskapasitet mellom regionene, slik at det ikke blir langvarige, store forskjeller i strømpris mellom de ulike delene av landet. Det er også viktig å sikre god forsyningssikkerhet overalt – i alle deler av landet. Det gir forutsigbarhet for næringsutvikling og samfunnsutvikling.

Nettinvesteringene må gjøres i tide, slik at forskjeller i pris ikke hindrer forbruksutviklingen, som samlet sett er til nytte for samfunnet. Nettinvesteringer er nødvendige og viktige. Behovet for nettinvesteringer framover gjør at konsesjonsbehandlingen må være effektiv. Regjeringen mener at dagens planlegging og konsesjonsbehandling i hovedsak er godt egnet for å nå målene i nettpolitikken. Likevel kan vi bli enda bedre. Derfor foreslår vi endringer for å øke effektiviteten, styrke tidlig involvering av de berørte partene og tydeliggjøre de politiske valgene. De viktigste konkrete endringene er innføring av ekstern kvalitetssikring og tidlig politisk uttalelse fra departementet om behov og konseptvalg. I tillegg flyttes vedtaksmyndigheten til Kongen i statsråd. Denne modellen for avgjørelser av de store kraftledningssakene forener på en god måte dagens kunnskapsbaserte og faglige konsesjonsbehandling og det faktum at store kraftledningssaker er avgjørelser av stor politisk betydning.

Med denne meldingen har regjeringen klargjort målene for politikken for utbygging av strømmettet. Med klarhet rundt målene og virkemidlene er det nå tilrettelagt for at vi kan få gjennomført nødvendige og viktige investeringer, som sikrer at vi også i framtiden har en sikker strømforsyning. Vi bygger Norge for framtiden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:25:31]: I forbindelse med den omfattende debatten som foregikk om Hardanger og mastene som skulle bygges der, opplevde jeg at statsråden, som da ikke var statsråd, var veldig klar og tydelig når det gjaldt samfunnets behov for å fremføre nett.

Nå har vi en situasjon som er, om ikke av samme karakter, så ligner den litt: striden rundt nettet som skal bygges mellom Ofoten og Hammerfest. Det er trist dersom vi nå skal få utsettelse i årevis fordi det skal foregå rettsaker om det mellom reineiere og den norske stat. Derfor er det viktig å få en rask avklaring. Det er den nordnorske befolkningen og det nordnorske næringsliv som kommer til å lide dersom disse utsettelsene blir omfattende.

Jeg etterlyser statsrådets engasjement i denne saken. Kan han gi den samme tydeligheten i striden som nå foregår i Nord-Norge, med tanke på den resolute, klare tale han kom med i den forrige striden?

Statsråd Ola Borten Moe [14:26:39]: Jeg takker for spørsmålet.

La meg begynne med å si at i striden om Hardanger – Sima–Samnanger – savnet iallfall jeg et like klart engasjement fra representanten som han nå legger til grunn når det gjelder nettutbygging lenger nord. Det var ikke så mange som kjempet sammen med regjeringen for å få fram det viktige prosjektet på tid.

Når det er sagt: I denne meldingen inviterer vi Stortinget til å legge det såkalte N minus 1-prinsippet til grunn. Det gjelder selvsagt også for Nord-Norge. Jeg er kjent med at Statnett har store planer for å binde de to nordnorske fylkene til sentralnettet. Det som har forandret seg siden sist, er at jeg også er klagemyndighet i disse sakene. Det er viktig å ta den rollen på alvor og sørge for at de klagene som måtte komme inn, blir ivarettatt og behandlet på en skikkelig måte etter de reglene Stortinget har vedtatt. Det har jeg tenkt å gjøre innenfor de prinsippene som nå nedfelles i denne meldingen.

Siri A. Meling (H) [14:27:56]: Statsråden omtalte i sitt innlegg knapt – eller kanskje ikke – kraftutveksling med utlandet. Han tilhører et parti som for så vidt har en viss tradisjon for å bygge murer, gjerne tollmurer. Men energipolitikk er jo noe annet enn landbrukspolitik. I VG 3. april 2006 uttalte statsråden følgende om utenlandskabler:

«Vi bør ikke være en del av et europeisk kraftmarked. Vi bør være selvforsynt med billig kraft og la dette være et konkurransefortrinn for vår industri.»

Når vi sammenholder dette utsagnet med at ambisjonsnivået er halvert når det gjelder kraftutvekslingen med utlandet, mistenker vi statsråden for å legge politiske føringer til grunn for denne reduksjonen i ambisjonsnivå snarere enn tekniske årsaker. Vil statsråden være en aktiv pådriver for at vi tar ut det potensialet vi kan når det gjelder kraftutveksling med utlandet?

Statsråd Ola Borten Moe [14:29:08]: Ja, den uttalelsen har jeg et vagt minne om at Høyre har konfrontert meg med i et tidligere replikkordskifte her i Stortinget. Det som i alle høve er tilfelle, er at denne nettmeldingen først og fremst har et nasjonalt fokus. Den varsler et nasjonalt krafttak for å bygge ut eget strømmnett, sikre forsyningssikkerhet, sikre tilrettelegging for fornybarløftet og sikre likere priser over hele landet.

Så varsler denne meldingen også at det skal skje betydelige grep hva gjelder utvekslingskapasiteten med utlandet. Per dato er det ett konkret prosjekt under utbygging mellom Norge og Danmark. Det skjer nå mens vi snakker.

Jeg er kjent med at SydVestlinken er under utarbeidelse, og det er to konkrete kabelprosjekter, et mellom Tyskland og Norge og et mellom Storbritannia og Norge, som ligger i Statnetts investeringsplaner. De planene skal vi ta stilling til når konsesjonssøknad foreligger på vanlig vis. De skal være samfunnsøkonomisk (presidenten klubber) lønnsomme, og i det ligger også begrepet ... (presidenten klubber igjen).

D a g f i n n H ø y b r å t e n hadde her overtatt presidentplassen.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [14:30:30]: Kristelig Folkeparti mener at klima- og miljøhensyn må veie tungt i utviklingen av framtidens strømmnett. Viktigheten av å bevare biologisk mangfold og redusere utslipp av klimagasser må også tillegges vekt ved framføring av nye overføringslinjer. Derfor mener Kristelig Folkeparti at vi må åpne for mer bruk av jord- eller sjøkabel i sentralnettet enn det regjeringen legger opp til i dagens nettmelding. Jord- og sjøkabel bør vurderes ved framføring av kraftledningene i naturområder av særlig verdi, i områder hvor det biologiske mangfoldet er truet, og der framtidige klimascenarioer tilsier økt risiko for ledningsutfall på grunn av uvær.

Mitt spørsmål til statsråden blir da: Hvordan vil statsråden ivareta disse hensynene til naturområder av særlig verdi, med biologisk mangfold og klimascenarioer, når prinsippene når det gjelder kabling, som regjeringen legger opp til i en nettmelding, er de samme prinsippene som Stortinget vedtok i forbindelse med Ot.prp. nr. 62 for 2008–2009?

Statsråd Ola Borten Moe [14:31:37]: Spørsmålet fra representanten Hjemdal hviler på en forutsetning om at det er uforenlige hensyn å imøtekomme, på den ene siden å bygge ut et moderne sentralnett i luft og på den andre siden viktige hensyn knyttet til landskap, natur og miljø. Jeg mener at det ikke er det.

Jeg mener også at historien har vist i de sakene som vi nå har handsamet i den senere tid, både Sima–Samnanger og Aurskog–Sogndal, at vi klarer å ivareta begge deler. Regjeringens kablingspolitikk ligger fast. Det betyr at det i hovedsak er luftspenn som skal benyttes. Det er mest effektivt, det er billigst, og det berører i de fleste tilfellene miljøet minst. Så kan det være enkelttilfeller der det kan komme på tale med kabling av sentralnettet, men den listen ligger ganske høyt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:32:36]: Når man lytter til enkelte representanter fra regjeringspartiene, kan det høres ut som at man har litt store visjoner når det gjelder norsk utveksling av strøm til Europa, altså at man ser for seg denne visjonen om Norge som Europas såkalte grønne batteri. Noen av oss er jo litt mer opptatt av å forsyne Europa med gass enn med elektrisitet, men la nå det ligge.

Når man lytter til en del av de argumentene og uttalelsene som kommer, virker det nesten som om det er et mål i seg selv at strømprisen i Norge skal øke. Det er riktignok en helt naturlig konsekvens dersom man bygger ut nettet til Europa raskere enn man bygger ut kraft i Norge. Spørsmålet er: Deler statsråden dette synet? Mener statsråden at det er en målsetting i seg selv at norske forbrukere og norsk næringsliv skal betale høyere strøm, all den tid det er en knapp ressurs, eller er han av en annen oppfatning?

Statsråd Ola Borten Moe [14:33:46]: Nei, jeg mener ikke det er et mål i seg selv at den norske strømprisen skal opp. Jeg mener derimot det er et mål i seg selv å skape trygge forutsetninger for både produsenter og forbrukere av kraft i Norge, sånn at vi får både kraftutbygging

og også økt forbruk av elektrisitet for å legge til rette for arbeidsplasser og verdiskaping.

Så føler jeg at en av premissene som representanten legger inn i sin problemstilling, er at økt overføringskapasitet til utlandet nødvendigvis vil føre til en høyere strømpris. Sånn er det ikke. Vi har hatt utveksling med Sverige siden begynnelsen av 1960-tallet. Det mener jeg har tjent begge land på en god måte. Jeg mener vi skal ha en pragmatisk tilnærming til utvekslingskapasitet med utlandet der det er samfunnsøkonomien som ligger i bunnen, og i det begrepet ligger selvsagt også både forsyningsikkerhet og pris.

Siri A. Meling (H) [14:34:59]: Kraftutveksling med utlandet har vist seg å være god butikk, og inntektene fra disse forbindelseslinjene er med på å subsidiere sentralnettet i Norge. Med tanke på de investeringene vi står foran, går jeg ut fra at statsråden også er opptatt av kostnadsbildet.

Dersom vi i Norge ikke øker vår kapasitet med utlandet, er mitt spørsmål til statsråden: Så lenge vi har et felles nordisk marked, og hvis vi nå får det overskuddet av energi alle regner med at kommer, vil det ikke bli sånn at Sverige f.eks. vil bygge disse linjene for å få ut kraft av dette overskuddsmarkedet og dermed stikke av med inntekten som Norge alternativt kunne hatt hvis vi hadde hatt en regjering og en statsråd som viste ambisjoner når det gjaldt å øke kraftutvekslingen med utlandet?

Statsråd Ola Borten Moe [14:35:53]: Som jeg redegjorde for i mitt forrige svar, pågår det et betydelig arbeid for å øke utvekslingskapasiteten med utlandet. Det bygges nå en ny kabel til Danmark, det er under utredning en betydelig oppgradering av utvekslingskapasiteten med Sverige, og det er egne kabelprosjekter til både Tyskland og Storbritannia. Samlet sett vil dette representere en betydelig økning av vår utvekslingskapasitet med mange europeiske markeder. Det blir derfor helt feil å framstille dette som at regjeringen og departementet ikke ønsker en sånn utvikling. Jeg mener vi jobber for en fornuftig utvikling og en fornuftig utvekslingskapasitetspolitikk med de øvrige landene i Norden og i Europa.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Snorre Serigstad Valen (SV) [14:37:03]: Jeg har jo fratrudd energi- og miljøkomiteen. Jeg vil ta ordet likevel, for jeg har fulgt denne debatten lenge.

Jeg synes det er gledelig at Stortinget i dag behandler nettmeldingen fra regjeringen. Som jeg har sagt tidligere i denne salen, går norsk industribygging og norsk energipolitikk hånd i hånd. Et av Norges største konkurransefortrinn, rent historisk, er den rene kraften vi har, og som vi har kunnet produsere varer med. Slik blir det i enda større grad i framtiden, når vi bygger ut ny fornybar energi og øker overføringskapasiteten både innenlands og til utlandet.

Dette kan vi bruke til veldig mange flotte og smarte ting. Vi kan f.eks. bruke kraft til å elektrifisere sektorer

som i dag er fossile. Bilparken er kanskje der vi har kommet lengst. Vi selger mange elbiler i Norge, mange flere enn vi trodde for bare noen år siden. Det reduserer CO₂-utslipp. Det er bra. Petroleumssektoren er en annen sektor, som olje- og energiministeren selv har løftet bra.

Det er mulig å elektrifisere mer av norsk sokkel. Det legger regjeringen opp til i klimameldingen sin. Det krever god forsyningsikkerhet, og det krever sikker tilgang på kraft. Hvis man ikke har sikret seg dette før man gjennomfører slike prosjekter, kan det gå galt. Vi har mange ganger tidligere i denne salen diskutert slike tilfeller, som f.eks. Ormen Lange-feltet, som noen få advarte mot konsekvensene av å bygge ut før man hadde tilstrekkelig kraftforsyning, og som ikke ble lyttet til. Derfor er det viktig at vi tar dette på alvor.

Nøkkelen for å få til dette er infrastruktur. Det er det vi behandler i nettmeldingen. Som statsråden sa, innebærer nettutviklingsplanen til Statnett investeringer på 40–50 mrd. kr de neste ti årene. Det er en voldsom økning – og noe helt annet enn investeringene i det tiåret vi har bak oss. Det som skjedde etter at energiloven ble innført tidlig på 1990-tallet, var at pengene vi brukte på investeringer i og drift av sentralnettet, ble færre og færre – til vi rundt årtusenskiftet var nede på absolutt null. Det har ført til at vi har et stort etterslep og et veldig stort behov for utbygginger – som ikke har funnet sted, og som må gjennomføres.

Derfor er det bra at regjeringen i nettmeldingen fokuserer på ikke bare å øke effektiviteten i saksbehandlingsprosessene, men også på å styrke den tidlige involveringen av dem som blir berørt av byggingen av kraftlinjer. Jeg synes det er et veldig klokt grep å innføre det prinsippet at en ekstern aktør på et tidlig tidspunkt skal inn og kvalitets-sikre vurderingen av behovet for traseen som blir omsøkt, og alternative løsninger for denne linjen, og at dette sendes til departementet for uttalelse. Det fører til at vi i framtiden – selv om vi skal bygge store linjer og gjennomføre store prosjekter – sannsynligvis slipper politisk konflikt av den typen vi så i forbindelse med Sima–Samnanger, der man diskuterte hvorvidt man hadde behov for linjen eller ikke, mens man i realiteten ferdigstilte de siste detaljene rundt byggingen av den.

Et godt eksempel på at det er mulig å gjøre dette mye smidigere og mye bedre, er det store kraftlinjeprojektet regjeringen behandlet etterpå, nemlig Ørskog–Sogndal, der både Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet inngikk i en veldig god og veldig ryddig prosess, der man fant løsninger lokalt, der det ble mindre politisk støy – til tross for at det var snakk om et veldig mye større inngrep, rent objektivt sett. Det har med bedre og tidligere involvering av alle parter å gjøre.

Det var egentlig dette jeg hadde lyst til å løfte fram. Kanskje noe av det aller viktigste vi tar med oss fra behandlingen av nettmeldingen, er behovet for god forankring og tidlig involvering av dem som er berørt, slik at det å bygge framtidens infrastruktur i Norge ikke blir fortellingen om ødelagt biomangfold, sterke lokale politiske konflikter og konflikt mellom sentralt demokrati og lokalt demokrati, men tvert imot fortellingen om hvordan vi bygger landet, ruster det for lavutslippssamfunnet, ruster det

for ny industri og ny verdiskaping og en mer miljøvennlig politikk.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bendiks H. Arnesen (A) [14:41:48]: Et solid og stabilt strømmnett er av den største viktighet i dagens samfunn. I så måte har vi blitt veldig sårbare. Hele samfunnet blir helt handlingslammet hvis strømmen faller ut.

Vi som har levd en stund, og som vokste opp i Bygde--Norge i 1950- og 1960-årene, husker helt andre forhold. Da var det ganske vanlig at det oppsto strømbrudd, og at det kunne vare i lang tid. Kvaliteten på strømleveransene var heller ikke noe å rope hurra for. Jeg husker godt at min mor måtte steke brød og kaker om natten, når forbruket var så lavt at dette var mulig, og slik at ikke bedriftene skulle få problemer. Dette er noe å tenke over når folk roper etter mer strøm til sine elektriske apparater, men ikke vil se en eneste mast eller kabel i landskapet.

Strømmettet har gradvis blitt bedre, men samtidig har jo også forbruket eksplodert. Det brukes nå strøm til mange gjøremål – privat og i bedrifter – som for få år siden var utenkelig.

Vi må alle være tilfreds med at regjeringen nå tar sterke grep for å øke kapasiteten og for å bygge om deler av nettet. Når vi vet at dagens nett ble bygd på 1950-tallet og fram til 1980-tallet, forstår vi at det er behov for betydelige reinvesteringer. Uten en skikkelig strømforsyning kan viktige verdier i hele samfunnet stå på spill. Vi gjør lite med ny fornybar energi dersom den ikke når ut dit der verdiene skapes, og der folk bor.

I Nord-Norge har vi store naturressurser, og vi har et stort potensial for fornybar kraftproduksjon. Vi har store muligheter for småkraft, vi har masse vind, vi har bølger, og vi har tidevann. Jeg er en av dem som har tro på en kraftig økning i petroleumsaktiviteten i nord, og jeg forventer stor aktivitet knyttet til framtidig gruvedrift. Dette vil skape store ringvirkninger – skape grunnlag for mye annen næringsvirksomhet i landsdelen og for økt bosetting. Til dette trenger vi kraft, og da må kraften føres fram.

Siri A. Meling (H) [14:44:41]: Det er behov for å oppgradere og styrke sentralnettet i Norge for å øke forsyningssikkerheten, utnytte muligheter for verdiskaping både ved fornybare energiprojekter og ved utveksling av elektrisitet med Europa. Historikken har vist oss at det i dag tar lang tid å behandle konsesjonssøknader for denne type infrastrukturprosjekter. Høyre stiller seg derfor bak de endringer som er foreslått når det gjelder endringer i konsesjonsprosessen. For oss er det viktig med åpenhet og god dialog både om behovet for ny infrastruktur og hvilke alternativer som kan løse dette behovet. Vi håper at de endringer som er gjort, vil føre til både bedre og raskere konsesjonsprosesser.

Det er imidlertid svakheter ved denne stortingsmeldingen om utbygging av strømmettet. Høyre savner en helhetlig innfallsvinkel til disse spørsmålene og at saken er blitt behandlet i en energimelding. Sentralnettet er viktig, men

vi står også foran store investeringsbehov i lavere nettnivå. Disse omtales i hovedsak ikke i denne nettmeldingen, ei heller behandles i nevneverdig grad spørsmålet om kostnader, finansiering og tariffing i nettet. Vi står foran store investeringer, og spørsmålet er om det er hensiktsmessig at kostnadsfordelingen mellom energiprodusenter, industrikunder og forbrukere bør ligge fast etter samme fordelingsnøkkel som tidligere.

Videre savner Høyre muligheten for at Stortinget blir forelagt investeringsplanene i infrastruktur, og stiller oss bak forslaget om at en slik plan legges frem for Stortinget i alle fall en gang i løpet av stortingsperioden – på samme måte som Stortinget har en mening om andre store infrastrukturprosjekter, som innenfor samferdsel eller petroleumsinvesteringer. Vi ønsker å stille i bero de endringer som er varslet når det gjelder tariffing i regionalnettet, og ville helst sett dette spørsmålet i en større sammenheng – enten i form av en helhetlig energimelding eller i alle fall i en nettmelding som også omhandler regional- og lokalnettet. Vi frykter at de regionale eller lokale nettselskapene skal få en redusert posisjon, ikke minst i forhold til sine store kunder, dersom regjeringen går videre med de varslede endringer i tariffing av regionalnettet.

Til slutt vil jeg igjen påpeke at det er uheldig at regjeringen og statsråd Ola Borten Moe har redusert sitt ambisjonsnivå når det gjelder kraftutveksling med utlandet. Jeg registrerer at Arbeiderpartiet kan være på vei til å endre holdning til dette spørsmålet, og vil oppfordre statsråden til å gjøre det samme. En velfungerende kraftutveksling med andre land er viktig ikke bare for forsyningssikkerhet, men også for å ta ut det potensialet norsk fornybar energiproduksjon representerer i en europeisk sammenheng.

Bjørn Lødemel (H) [14:47:53]: Høyre har lenge etterlyst ei nettmelding som kunne leggje tilhøva til rette for ei raskare utbygging av strømmettet, og der ein på same tid tek omsyn til dei negative konsekvensane nye kraftlinjer har for miljø og nærføring til busetnad. Ein viser til dei store konfliktane som har vore kring bygging av nye kraftlinjer i sentralnettet dei siste åra, og det er viktig å ta lærdom av dei erfaringane ein har frå utbygginga av både nye 420 kV-linjer i Hardanger og Ørskog–Sogndal.

I meldinga blir det peika på at det skal vurderast visuelle verknader og påverknad på naturmangfald, verneområde, kulturminne, friluftsliv og reindrift ved bygging av nye kraftlinjer. Kraftlinjer har også store konsekvensar ved nærføring til busetnad, og desse omsyna må vegast opp mot kvarandre ved bygging av nye linjer.

Bygging av nye kraftlinjer gjennom verna område kan ha store konsekvensar for verneverdiane og vernegrundlaget. I Ålfoten i Sogn og Fjordane blei grunneigarane nekta å byggje nokre hundre meter med skogsveg, men Statnett fekk planleggje ei gigantisk kraftgate gjennom same området.

Høyre meiner spørsmålet om vern må takast opp til ny vurdering dersom ein vel å byggje linjer gjennom verna område, og at vernet må opphevast dersom utbygging fører til at vernegrundlaget fell bort.

Dersom ein vel å leggje nye kraftlinjer inn til buset-

nad, er det viktig å leggje til rette for å redusere ulempene for dei som bur i desse områda. Det kan t.d. vere å leggje jordkabel på kortare strekningar eller å trekkje linja lenger vekk frå busetnaden.

Kraftnettet skaper også stor uro og frykt for konsekvensane av elektromagnetisk stråling. Det er viktig å gjere tiltak som reduserer faren for elektromagnetisk stråling ved bygging av nye linjer og legging av jordkablar. Dette gjeld særleg ved nærføring til skular og barnehagar og område der barn og unge oppheld seg.

I Eikefjord i Flora kommune blei den nye 420 kV-linja mellom Ørskog og Sogndal flytta nærare busetnaden og skulen ved klagehandsaminga. Innbyggjarane og kommunen protesterte kraftig på dette og bad om at det blei føreteke nye målingar av strålingsfaren. Det fekk dei ikkje lov til. Det skaper frykt, usikkerheit og frustrasjon, og slik skal det ikkje vere.

Høgre meinar at det må føretakast målingar av elektromagnetisk stråling ut frå normallast og maksimal last av linja eller jordkabelen, i tillegg til dagens gjennomsnittsmålingar, for å skape tryggleik for dei innbyggjarane som får desse anlegga inn til sine nærområde.

Vi har dei siste åra sett store protestar mot utbygging av stramnettet mange stader. Dette kjem av at det ikkje har vore tilstrekkeleg tillit mellom offentlege styresmakter og dei som desse linjene vedkjem. Det er viktig å arbeide aktivt for å skape tillit, og då er dei nye tiltaka når det gjeld konsesjonshandsaming, ein god reiskap til det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:50:50]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup, Siri A. Meling, Elisabeth Aspaker, Frank Bakke-Jensen og Erna Solberg om etablering av kullkraftverk med fullskala fangst og lagring av CO₂ på Svalbard (Innst. 261 S (2011–2012), jf. Dokument 8:48 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil 5 replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bendiks H. Arnesen (A) [14:51:55] (ordfører for saken): Stortinget skal nå behandle et representantforslag om etablering av kullkraftverk med fullskala fangst og lagring av CO₂ på Svalbard.

Vi er alle kjent med de store utfordringene som er knyt-

tet til utslipp av klimagasser og til de miljøtruslene som dette fører med seg. Derfor har også regjeringen som hovedmålsetting å utvikle fremtidsrettede og effektive teknologier for CO₂-håndtering, og jeg er glad for at en samlet komité støtter denne hovedmålsettingen.

På Svalbard er det nedlagt et betydelig arbeid for å se på hvordan et eventuelt nytt kullkraftverk i Longyearbyen også kan brukes som et demoprojekt for fangst og lagring av CO₂. Dette er noe en samlet komité ser med stor interesse på.

Det er liten tvil om at kull i overskuelig framtid er den eneste realistiske energikilden for produksjon av kraft og varme på Svalbard. Dagens kullkraftverk i Longyearbyen er nå 30 år gammelt og trenger utvilsomt en oppgradering for å kunne sikre framtidig varme- og kraftproduksjon. Vi er også kjent med at dette kraftverket har fått pålegg fra Klima- og forurensningsdirektoratet om å bygge et nytt renseanlegg. Derfor ser en samlet komité med interesse på forslaget om å kombinere denne oppgraderingen med etablering av et demoprojekt for fangst og lagring av CO₂.

Komiteen har også merket seg at et slikt demoprojekt har fått støtte lokalt på Svalbard av UNIS, Bydrift Longyearbyen og Lokalstyret, og at prosjektet også støttes av SINTEF, Bellona og Zero mfl. På grunn av Svalbards særstilling når det gjelder miljømessig sårbarhet, er dette forskningsarbeidet av særlig viktighet. Derfor er det her flere spørsmål som må utredes nærmere når det gjelder dette prosjektet. Det gjelder både energibehov, teknologi og klimapotensial.

I brev til komiteen av 6. mars i år har statsråden på en god måte redegjort for dette. Statsråden mener i denne forbindelse at søknaden om en forstudie bør kunne vurderes gjennom CLIMIT-programmet. Det er også ønskelig å avvente Gassnovas utredning om mulighetsrommet for realisering av fullskala CO₂-håndteringsprosjekter før det tas endelig stilling til enkeltprosjekter av denne karakter. Den langsiktige planleggingen av energiforsyningen er i denne sammenheng meget viktig. Derfor er det nå viktig og nødvendig å komme i gang med en helhetlig utredning som omfatter både energiforsyning og rensekraft når det gjelder Svalbard-samfunnet. Jeg vil tro at dette også er viktig for å kunne bevilge midler fra det såkalte CLIMIT-programmet. Jeg har stor tro på dette tiltaket, men her er det viktig å gjøre tiltakene i riktig rekkefølge.

Når det gjelder de øvrige merknader og forslag fra mindretallet, regner jeg med at dette blir begrunnet av de partiene som står bak dette.

Tor Sigbjørn Utsogn (FrP) [14:56:03]: Det er jo hyggelig at sakens ordfører, fra Arbeiderpartiet, er enig med Fremskrittspartiet i vår merknad om at kull i overskuelig framtid vil være den eneste realistiske energikilde på Svalbard, selv om de ikke har støttet oss i komiteen på den merknaden.

Norge har i realiteten to kullkraftverk, ett i Longyearbyen og ett i det russiskadministrerte Barentsburg. Kullkraftverket i Longyearbyen er det eneste kullkraftverket på norsk jord som vi har driftsansvaret for, og det finnes i dag for liten grad av rensing der. Det må nå på

plass. Fremskrittspartiet er også positiv til samfunnsmessig betydningsfulle prosjekter på Svalbard som bekrefter og forsterker norsk tilstedeværelse nå og for ettertiden.

Verden er i rask endring og har i moderne historie alltid vært det, og vil etter all sannsynlighet også fortsette å være det. Svalbard, som en viktig del av nordområdene, vil fort kunne bli et langt mer strategisk område enn det det tross alt er i dag.

Myndighetene har pålagt kullkraftverket rensekrav for sot, svovel og NO_x, og det er bevilget 73 mill. kr til dette arbeidet i årets statsbudsjett. Disse pengene risikerer man er bortkastet dersom man ikke allerede nå ser at rensing, inkludert rensing av CO₂, i et nytt kraftverk også har behov for å komme etter hvert. Det er et godt argument i seg selv, og det står støtt på egne ben dersom man ene og alene forsvarer en rask igangsettelse av CO₂-rensing i Longyearbyen, basert på den læring og innovasjon som dette prosjektet kan gi. Vi har en helt unik mulighet til å kunne følge hele verdikjeden i regi av Universitetssenteret på Svalbard og verdens første feltbaserte utdanning langs hele CCS-verdikjeden.

Den næringsmessige og miljømessige gevinsten som ligger som en mulighet foran oss dersom vi offensivt tar denne rollen, er enorm i en verdensomspennende sammenheng. Vi vil kunne selge teknologi, utstyr og kompetanse til bygging, drift og vedlikehold til stater som pålegger seg selv å rense sine kullkraftverk, eller til bedrifter som ønsker å gjøre det samme. Internasjonalt vil norsk personell og norsk teknologi og kunnskap kunne ta denne ledende rollen. Det vil være et bidrag som er langt større innenfor CO₂-utslippskutt enn de krav vi setter til oss selv til CO₂-kutt i Norge.

Løsningen på forurensningsproblemene er å tenke lokale løsninger som også fungerer andre steder der forurensning finnes, og det er globalt.

Representantforslaget følger også Fremskrittspartiets politikk. Når vi ser muligheten til å oppnå en større del av de internasjonale CO₂-forpliktelsene for en brøkdell av kostnadene, er det viktig å gripe den muligheten. I tillegg kommer muligheten for norsk næringsvirksomhet til å gjøre penger på teknologien som ny næring, som en meget positiv konsekvens.

Det å avvente Gassnovas utredning er ikke et godt nok argument for å si nei til et nytt kullkraftverk på Svalbard. Dette er noe som haster, i den grad man ønsker å ta en ledende posisjon i forhold til kompetanseutvikling og utvikle teknologien til et produkt som norske bedrifter kan nyte godt av ved salg til utlandet.

Jeg tar herved opp forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, som er fremmet i innstillingen.

Presidenten: Representanten Tor Sigbjørn Utsogn har tatt opp de forslagene som han refererte til.

Nikolai Astrup (H) [15:00:29]: Klimautfordringene kan bare løses gjennom teknologiske kvantesprang. Norge har teknologi, kompetanse og kapital til å være en del av

løsningen, og som en stor produsent av olje og gass har vi også et ansvar for å bidra der vi kan.

Fossil energi vil være en viktig del av energimiksen i mange tiår fremover. Derfor er det helt nødvendig at vi lykkes med å utvikle en kostnadseffektiv teknologi for fangst og lagring av CO₂. I dette arbeidet vil teknologiseret på Mongstad spille en viktig rolle. Samtidig er det avgjørende at vi satser bredt på prosjekter som kan gi mye læring for pengene, og som gjør det mulig å forske på alle ledd i prosessen. Det er ikke minst viktig at Norge bidrar med flere muligheter enn bare TCM som forsknings- og teknologimiljøer kan bruke som utgangspunkt for læring og videreutvikling av ulike teknologiske løsninger.

Kullkraftverket på Svalbard er et meget godt egnet sted å etablere et pilot- og demonstrasjonsanlegg for fangst, transport og lagring av CO₂. På Svalbard kan forskere følge karbonet fra gruven gjennom forbrenning i kraftverket og rensing av røykgassen via noen kilometer med rørledning og ned i reservoaret. Det er ikke mange andre steder i verden forholdene ligger så godt til rette for et demonstrasjonsprosjekt. Geologien på Svalbard er den samme som på norsk sokkel, bare at det som i Nordsjøen befinner seg under vann, finner vi over vann på Svalbard. Kostnaden ved å bore injeksjonsbrønner på land på Svalbard er omtrent 1–5 pst. av en offshorebrønn. Universitetssenteret på Svalbard har allerede identifisert et egnet reservoar og boret flere brønner. Lagringsprosjektet, som videreutvikles under navnet Longyearbyen CO₂-lab, har knyttet til seg 15 industri- og forskningspartnere. På utdanningssiden kan Universitetssenteret på Svalbard bli det første universitetet i verden som kan tilby feltbasert utdanning langs hele CCS-verdikjeden.

Kullkraftverket er 30 år gammelt og modent for utskifting eller oppgradering. I dag renser ikke kullkraftverket for verken sot, svovel eller NO_x. Dagens situasjon i det Norge liker å fremstille som uberørt arktisk natur, kan dermed ikke fortsette, uavhengig av om det etableres et anlegg for fangst og lagring av CO₂ eller ikke. Klima- og forurensningsdirektoratet har pålagt kullkraftverket å rense for sot, svovel og NO_x, og det er bevilget 73 mill. kr til dette i statsbudsjettet for inneværende år. Samtidig mangler det en helhetlig plan for energiforsyningen i Longyearbyen. Myndighetene har ikke konkludert verken når det gjelder valg av fremtidig energibærer, strategi for fremtidig energiforsyning eller helhetlige krav til rensing. Det betyr at man risikerer å bruke 73 mill. kr på rensing av et 30 år gammelt kraftverk uten å vurdere kraftverkets fremtid og alternative muligheter. Det er derfor positivt at en samlet komité – her må jeg få lov til å korrigere forrige taler – fastslår at kull er den eneste realistiske energikilden for produksjon av kraft og varme på Svalbard.

Da gjenstår spørsmålet om det skal bygges et nytt kullkraftverk med rensing av både sot, svovel, NO_x og CO₂, eller om det gamle kraftverket skal lappes på i henhold til pålegg fra Klif. Gjøres det siste, har man i praksis utelukket å bygge et demonstrasjonsprosjekt for CCS senere, fordi det gamle kraftverket ikke produserer nok energi til å dekke fangstanleggets behov. Høyre mener derfor det bør bygges et nytt kullkraftverk, som tilfredsstiller krav til

utslipp av sot, svovel, NO_x og CO₂ fra dag én. Det er avgjørende at et slikt prosjekt utredes av CLIMIT og Gassnova så raskt som mulig, slik at kullkraftverkets fremtid kan avgjøres før utbedringene etter pålegg fra Klif iverksettes. Det betyr at det haster. Det ville være meget synd om denne unike sjansen skulle løpe fra oss fordi den ene etaten ikke styrer hva den andre gjør. Derfor er det avgjørende med en helhetlig vurdering av forholdene på Svalbard.

Jeg er glad for at en samlet komité er så positiv til dette prosjektet. Da gjenstår det bare å gjennomføre.

Knut Magnus Olsen (Sp) [15:04:26]: Spørsmålet om etablering av kullkraftverk med fullskala CO₂-fangst og lagring på Svalbard omfatter en rekke store spørsmål. Ett av dem er teknologiutviklings- og klimapotensialet. Et annet er framtidig energiforsyning i Longyearbyen.

Senterpartiets grunntanke er at jorden skal leveres tilbake til våre etterkommere i minst like god stand som den var da vi selv overtok den. Derfor er en ambisiøs klimapolitikk helt sentralt for oss. Men da må vi også ta hensyn til at Svalbard er særlig sårbart. Målinger viser at temperaturen og nedbørmengden øker på Svalbard, og at temperaturen her stiger raskere enn i resten av Norge. Havis- og fjordisutbredelsen rundt Svalbard er i endring. Permafrosten tiner. Det skaper ytterligere utfordringer for klimaet og for framtidens infrastruktur på Svalbard. Ikke minst vil bresmeltingen på Svalbard påvirke klimaet både globalt og regionalt. Med andre ord er arbeidet med å bremse klimagassutslippene kanskje særlig viktig for Svalbard.

Miljøet på Svalbard er sårbart både for klimaendringer og andre utslipp. Men i Norge har vi midler, kompetanse og muligheter til å utvikle framtidsrettede og effektive teknologier for nettopp CO₂-håndtering. Svalbard kan derfor være et interessant demonstrasjonsprosjekt for både fangst og lagring av CO₂. Svalbard har vært omtalt som et eldorado for CO₂-forskere. Prøveboringer i forbindelse med forskning på CO₂-lagring har gitt gode resultater. Svalbard er trolig det eneste stedet i Norge hvor man har strukturer i grunnen som egner seg for CO₂-lagring på land. Samtidig har ikke Svalbard de samme utfordringene som mange steder på kontinentet. Befolkningen på Svalbard er stort sett positiv til CO₂-lagring på Svalbard og slutter opp om visjonen om at CO₂ fra kullet blir pumpet ned igjen.

Mye ligger til rette for fangst og lagring av CO₂ på Svalbard. Avgjørelsen om hvorvidt det skal etableres et kullkraftverk med fullskala fangst og lagring her, må likevel tas på bakgrunn av en rekke vurderinger, deriblant hvordan framtidens energiforsyning til Svalbard skal være. Derfor mener jeg, som statsråden, at beslutningen om kullkraftverk med CO₂-fangst og -lagring på Svalbard må tas innenfor det apparatet som er opprettet. Søknaden om forprosjekt bør kunne vurderes gjennom CLIMIT-programmet, og videre bør Gassnovas utredning av mulighetsrommet for realisering av fullskala CO₂-håndteringsprosjekter foreligge før man tar stilling til enkeltprosjekter.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [15:07:38]: Vår tids største utfordring er klimaendringene. Vi har økte klimagassutslipp. Til dette trenger vi tiltak for å snu denne tren-

den. Til dette trenger vi teknologisk utvikling, vi trenger holdningsendringer, og vi trenger politisk mot.

Saksordfører Bendiks H. Arnesen hadde et godt innlegg der han snakket om framtidsrettede og effektive teknologier for CO₂-håndtering. Dette er viktig i et framtidens klimasamfunn. På Svalbard er det, som vi har hørt tidligere i debatten, kull som i uoverskuelig framtid er energikilden. Over lang tid har man på Svalbard arbeidet med de utfordringer kull gir oss med tanke på klimagassutslipp. Det har vært arbeidet tverrsektorielt, og man har jobbet grundig. Kristelig Folkeparti støtter Høyres forslag om etablering av kullkraftverk med fullskala fangst og lagring av CO₂ på Svalbard. Vi mener at dette er et viktig tiltak – et tiltak som vi i dag kunne gått videre på gjennom de naturlige prosessene. For Kristelig Folkeparti er dette også et tiltak som vi ønsker å ta med oss inn i det arbeidet vi nå driver med knyttet til klimameldingen, fordi dette er et viktig pilotprosjekt som vi kan gå videre på med hensyn til den prosessen også.

Da jeg hørte representanten Olsen fra Senterpartiet, var det en fantastisk beskrivelse av dette prosjektet. Befolkningen er med, mye ligger til rette, ordet «eldorado» ble brukt. Ja, det kan være av interesse. Samtidig avsluttet representanten Olsen med å si at vi må inn i de vanlige prosessene. Ja, alle slike prosjekter skal inn i de vanlige prosessene. Men samtidig oppnår vi ingen endringer hvis ikke vi i denne sal viser politisk mot – sammen med teknologiutvikling og sammen med holdninger. Nå dreier det seg om å vise politisk mot med hensyn til et prosjekt som har kommet mye lenger enn mange av oss egentlig skjønner.

Statsråd Ola Borten Moe [15:10:27]: Utslipp av klimagasser er, ved siden av bekjemping av verdens fattighetsproblemet, vår tids største utfordring. Regjeringen er svært opptatt av å finne gode tiltak som kan avhjelpe på dette. Ettersom fossile brennstoffer vil spille en stor og vesentlig rolle også i framtidens energiforsyning, er det et hovedmål for regjeringen å bidra til å utvikle framtidsrettede og effektive teknologier for CO₂-håndtering.

Jeg er glad for at det kommer nye initiativer på dette området, og i så måte er det konstruktivt at opposisjonen kommer med forslag. Det bidrar til å skape oppmerksomhet om dette viktige satsingsfeltet. Det er bra, ettersom vi fra statens side bruker mye ressurser på CO₂-håndtering.

Forrige uke åpnet vi Teknologisenteret på Mongstad. For alle som er opptatt av CO₂-håndtering, var dette en stor dag. Teknologisenteret utgjør en vesentlig del av vår satsing på teknologi for CO₂-håndtering. Det er et unikt anlegg. Jeg ønsker å trekke fram to forhold: For det første er det med sin kapasitet på 100 000 tonn CO₂ et svært demonstrasjonsanlegg. Det betyr at vi kan teste teknologier i forholdsvis stor skala. Testene blir dermed desto mer relevante for oppskaleringen. For det andre mottar anleggene røykgass fra både raffineriet og kraftvarmeverket på Mongstad. Ettersom røykgassene fra disse to kildene har ulikt CO₂-innhold, gir det unik fleksibilitet som er viktig for testing av teknologiene.

I tillegg til et teknologisenter på Mongstad står denne

regjeringen for en rekke andre aktiviteter på området som til sammen utgjør en helhetlig satsing på CO₂-håndtering. Vi i regjeringen jobber gjennom en rekke fora for å hjelpe utviklingen av CO₂-håndtering internasjonalt. Vi må innse at ambisjonene om å realisere fullskala CO₂-håndteringsprosjekter er utfordrende. Det ser vi svært tydelig i arbeidet med fullskalaprojektet på Mongstad. Det er flere ganger vist til både utfordringer ved de teknologiske løsningene og tilknytningen av et fullskala CO₂-fangstanlegg til et stort oljeraffineri i drift. Ingen er tjent med at de første fullskala prosjektene er dårlig gjennomført. Det er en forutsetning for regjeringen at investeringsbeslutningen som legges fram for Stortinget senest i 2016, er godt gjennomarbeidet og kvalitetssikret.

Vi må få fortgang i utviklingen av CO₂-håndteringsteknologi. Det er behov for mer forskning, flere demonstrasjonsanlegg, og ikke minst flere store eller fullskala anlegg. Gjennom behandlingen av Meld. St. 9 for 2010–2011, Fullskala CO₂-håndtering, i fjor sluttet Stortinget seg til at Gassnova skulle gjennomføre et utredningsarbeid, for nettopp å se på mulighetene for å realisere fullskalaprojekt i Norge, utover Mongstad. Gassnova er godt i gang med utredningsarbeidet, som etter planen skal ferdigstilles i 2014. Første delrapport er forventet innen utgangen av 2012. Studien skal kartlegge, analysere og vurdere ulike typer punktutslipp, inkludert utslipp fra eksisterende og eventuelt nye anlegg innenfor både kraftproduksjon og industri. Utredningen skal altså gi myndighetene et bedre kunnskapsgrunnlag knyttet til mulige CO₂-håndteringsprosjekter i Norge og vil være viktige i regjeringens videre arbeid med å legge til rette for fangst og lagring av CO₂.

Regjeringen har vurdert det sånn at tiden ikke er moden for å gjøre valg av framtidige energikilder i Longyearbyen nå. Det har Justis- og beredskapsdepartementet redegjort for senest i siste svalbardbudsjett. Man regner med at kraftverket vil kunne fungere tilfredsstillende i mange år framover, og at det derfor ikke haster med å avgjøre dette spørsmålet. Videre har lokalstyret i Longyearbyen fått utarbeidet en rapport rundt framtidig kraftforsyning i Longyearbyen. Denne rapporten danner et viktig grunnlag for Justis- og beredskapsdepartementets videre arbeid med energiforsyningen i Longyearbyen.

Etter mitt syn har vi nå et egnet apparat som gir et godt beslutningsgrunnlag for å vurdere ulike prosjekter innenfor CO₂-håndtering.

Før det kan tas stilling til enkeltprosjekter av den karakter som foreslås i representantforslaget, må vi avvete Gassnovas utredning. Å støtte eller å avvise et prosjekt på Svalbard på det nåværende tidspunkt ville være å foregripe dette arbeidet. Jeg kan derfor ikke se at det er grunnlag for det nå, og mener derfor at forslaget må avvises.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [15:15:38]: Det var nytt for meg at det skulle avvises, jeg trodde det skulle vedlegges protokollen.

Statsråden sier at vi skal avvete Gassnovas utredning, som skal være ferdig innen utløpet av 2012, men anbudet

på å rense det 30 år gamle kraftverket i Longyearbyen for sot, svovel og NO_x går ut nå i mai. Ser ikke statsråden at det vil være altfor sent dersom vi avventer Gassnovas beslutning og utredning ved utgangen av 2012 og lar kullkraftverket på Svalbard rense for sot, svovel og NO_x nå, og at vi i realiteten lukker døren for det som kan bli et helt unikt demonstrasjonsprosjekt for fangst og lagring av CO₂?

Statsråd Ola Borten Moe [15:16:30]: Om det tenker jeg følgende: Uavhengig av et eventuelt framtidig fullskala CO₂-håndteringsprosjekt på Svalbard, i Longyearbyen, er det viktig å møte de miljøutfordringene som skal adresseres der, nå. Det er i alle høve, mener jeg, fornuftig og riktig å rense de utslippene som skjer fra kraftproduksjonsanlegget i Longyearbyen.

Jeg kan ikke se – og jeg deler heller ikke analysen knyttet til det – at en rensing av svovel- og NO_x-utslipp fra kraftproduksjonen i Longyearbyen er det samme som å utelukke en eventuell senere oppskalering av et rensesanlegg på Svalbard.

Nikolai Astrup (H) [15:17:19]: Statsråden kan vel heller ikke selv tro på at hvis vi bruker 73 mill. kr på å rense et 30 år gammelt kullkraftverk nå, så kan vi rive det neste år for å bygge et fullskala demonstrasjonsanlegg. Statsråden må vel også se at i realiteten er det slik at hvis man velger å etterkomme Klifs pålegg om å rense for sot, svovel og NO_x, vil døren være lukket for å bygge et demonstrasjonsprosjekt i nær fremtid. Hva som da vil skje langt frem i tid, er en annen historie, men det er boret seks brønner, forskerne står klare, de mangler bare CO₂ til å fylle disse brønnene med. Det å skyve dette ut i mange, mange år virker ikke som en fornuftig fremgangsmåte. Vil statsråden sørge for at Klif får utsettelse med sine pålegg?

Statsråd Ola Borten Moe [15:18:16]: Jeg vil for det første understreke at det er Justis- og beredskapsdepartementet som har ansvaret for kraftforsyningen på Svalbard, og når det angår hva som konkret skal skje på Svalbard, er det riktig å forholde seg til Justisdepartementet.

Som olje- og energiminister kommer jeg ikke til å ta initiativ overfor verken Justisdepartementet eller Klif for at de påleggene som er kommet for å rense utslipp i Longyearbyen, skal få utsettelse eller ikke bli iverksatt. Jeg deler rett og slett ikke analysen av at dette er et gjensidig utelukkende prosjekt.

Nikolai Astrup (H) [15:18:56]: Nå er det slik at det er olje- og energiministeren som står her, og ikke justisministeren. Derfor er jeg nødt til å spørre ham om disse tingene.

Vil statsråden være enig i at det vil være upraktisk å ettermontere et rensesanlegg på et 30 år gammelt kraftverk som ikke har kraft nok til å drifte rensesanlegget, slik situasjonen er ved det gamle kraftverket på Svalbard? Ser han at det å bruke 73 mill. kr på å rense for sot, svovel og NO_x i realiteten vil være et hinder for å bygge et nytt kullkraftverk som et demonstrasjonsanlegg for fangst og lagring av CO₂?

Statsråd Ola Borten Moe [15:19:48]: Eventuelle tekniske utfordringer knyttet til en eventuell bygging av et fullskala CO₂-håndteringsanlegg på Svalbard må vi komme tilbake til når Gassnova har lagt fram sin rapport, og når vi har fått tid og anledning til å vurdere det. Jeg mener i alle høve at både regjeringen og Stortinget plikter å adressere de utslippene som skjer her og nå, og den forurensningsproblematikken som allerede eksisterer på Svalbard, uavhengig av framdriften for et CO₂-håndteringsanlegg.

Tor Sigbjørn Utsogn (FrP) [15:20:33]: Statsråden oppleves som å avvise spørsmålet om å si ja til demoanlegg nå og å si ja til å ta initiativ til å utsette rensekraftene på dagens anlegg – med referanse til forrige taler.

Siden statsråden svarer som han gjør, har jeg lyst til å spørre om han mener at et vedtak her i dag om et nytt, miljøvennlig kullkraftverk vanskeliggjør Gassnovas utredningsarbeid i så stor grad at vedtaket ikke lar seg inkorporere i Gassnovas utredningsarbeid, som skal legges fram politisk.

Statsråd Ola Borten Moe [15:21:17]: Nå ble jeg litt spørrende til problemstillingen.

Det regjeringen har foreslått, er at utslippene ved det eksisterende kullkraftverket på Svalbard skal renses, og at man eliminerer NO_x og andre lokale utslipp knyttet til det. Det mener vi er det som ligger på bordet nå, og er det som det er nødvendig å ta stilling til i denne saken.

Som jeg redegjorde for i svaret til representanten Astrup, mener jeg at det ikke er gjensidig utelukkende knyttet til et eventuelt framtidig fullskala CO₂-håndteringsprosjekt i Longyearbyen.

Nikolai Astrup (H) [15:22:17]: Statsråden er meget opptatt av å iverksette rensing av sot, svovel og NO_x umiddelbart. Det kan jeg forstå, fordi det har stått urensset i 30 år. Spørsmålet er om det ville være hensiktsmessig at man da ventet noen måneder til Gassnova var ferdig med sin utredning, slik at man kunne få en helhetlig tilnærming til hva som skal være Svalbards fremtidige energi- og kraftforsyning, hvordan den skal renses, og i hvilken grad det åpner for et fullskala demonstrasjonsprosjekt for fangst, transport og lagring av CO₂.

Hvorfor dette hastverket etter 30 år, når vi kan vente noen få måneder og se dette i sammenheng?

Statsråd Ola Borten Moe [15:23:08]: La meg først bare få komme med en bemerkning: En uke etter at verdens største demonstrasjonsanlegg for fangst og lagring av CO₂ sto ferdig på Vestlandet, på Mongstad, er det vel kanskje grunn til å reflektere over de store skrittene vi har tatt framover som nasjon knyttet til dette felles målet, også i Stortinget.

Så selv om Gassnova skulle konkludere med at dette er et godt prosjekt, og selv om vi politisk skulle konkludere med at det er et godt prosjekt som vi ønsker å iverksette, vil det med de erfaringene vi har fra Mongstad, ta noe tid før et slikt prosjekt er realisert. Jeg mener i alle høve at det er

viktig å stoppe de forurensningene som skjer på Svalbard og i Longyearbyen nå. Jeg kan ikke forstå hvorfor man prøver å skape et motsetningsforhold mellom det som kan være et godt fullskala CO₂-håndteringsprosjekt på Svalbard, og en nødvendig opprydding av lokal forurensning i Longyearbyen her og nå.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bendiks H. Arnesen (A) [15:24:31]: Jeg merket meg at representanten Utsogn fra Fremskrittspartiet sa at det var bra at jeg mente at kull i uoverskuelig framtid er den eneste realistiske energikilden for produksjon av kraft og varme på Svalbard, selv om vi skulle ha gått imot merknaden.

Jeg forstår at det er vanskelig å komme inn som vararepresentant i en sak som er under arbeid, og måtte gå inn i debatten. Så jeg skal nøye meg med bare å understreke det som representanten Astrup sa, at det var en samlet komité som sto bak den merknaden.

Jeg ser ikke de store motsetningene i Stortinget i denne saken. Det eneste som skiller her, er at opposisjonen vil igangsette prosjektet her og nå. Jeg tror både prosjektet og vi her i Stortinget vil stå oss på å ta tingene i riktig rekkefølge. Jeg har stor tro på dette prosjektet, og jeg har tro på en realisering av dette prosjektet. Jeg er ikke i tvil om at departementet og fagetatene vil samarbeide godt med Svalbard-miljøet for å finne en løsning som er tjenlig for alle parter – ikke minst for miljøet på Svalbard.

Vi vet at dagens kraftverk i Longyearbyen er over 30 år, som det har blitt sagt her, og det gjør også at det er viktig å holde dette arbeidet i gang slik at man kan komme videre. Jeg er enig med statsråden i at forslaget fra opposisjonen er konstruktivt, og jeg er sikker på at det vil bli løsninger som alle er tilfreds med.

La meg til slutt bare bekrefte det representanten Astrup sa i sitt innlegg, at saken skal vedlegges protokollen, noe som i praksis betyr at dette er en sak som det skal arbeides videre med.

Siri A. Meling (H) [15:26:55]: Jeg registrerer også at forslaget har fått en positiv omtale av en enstemmig komité, så jeg var noe overrasket over at statsråden kanskje fremsto litt negativ. Men det er bra at vi også fikk avklart at forslaget ikke skal avvises, tvert imot, det skal vedlegges protokollen. Enstemmigheten i komiteen om forslaget som sådant synes jeg er positiv. Klimautfordringen er vår tids største utfordring, og det å løse den med teknologiske nyvinninger er viktig.

Jeg var også til stede ved åpningen av Teknologisenteret på Mongstad og er glad for at vi har kommet til den milepælen det representerer, med tanke på å utvikle teknologi for rensing. Men jeg er samtidig glad for at vi fikk Stortinget og regjeringen med oss på å åpne for å vurdere rensing på andre steder enn på Mongstad – det arbeidet som Gassnova nå er i gang med.

Når det gjelder Svalbard, er vi fra Høyres side utålmo-

dig etter å benytte den muligheten som vi ser ligger der ganske opplagt. Longyearbyen må gjøre noe med sin fremtidige energiforsyning. Kull er naturlig, som også komiteen enstemmig har stadfestet, som en fremtidig energikilde. Svalbard har også muligheten for deponering på land. Som bl.a. representanten Astrup var inne på, er de geologiske formasjonene de samme på land på Svalbard som dem vi har på sokkelen. Så dette forslaget handler ikke bare om rensing, men det handler også om lagring. Det er klart at den læringseffekten vi kan få ved å se hvordan CO₂ oppfører seg i reservoarene, kan vi få til en langt rimeligere penge enn det vi har mulighet til gjennom tilsvarende undersøkelser i Nordsjøen og på sokkelen vår.

På Svalbard har vi en mulighet til å følge hele verdikjeden, fra kullet tas ut, til det brukes og til det deponeres. Vi har et lokalsamfunn som stiller seg positivt til denne typen etablering, og vi har også et miljø gjennom Longyearbyen CO₂-lab og deres industripartnere, som virkelig har grepet fatt i denne problemstillingen. De jobber aktivt med det, og de vil kunne være en viktig bidragsyter til prosjektet som sådant og til å bygge videre på den kunnskapen prosjektet vil kunne gi oss.

Så selv om vi ikke får flertall for dette forslaget i dag, håper jeg at de positive signalene en enstemmig komité gir når det gjelder dette prosjektet, viser at vi kan realisere det om ikke så altfor lenge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 6 og 7 behandles under ett – og det anses vedtatt.

Sak nr. 6 [15:30:04]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i klimavotelovent (Innst. 285 L (2011–2012), jf. Prop. 68 L (2011–2012))

Sak nr. 7 [15:30:14]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2009/29/EF for å forbedre og utvide ordningen for handel med utslippkvoter for klimagasser i Fellesskapet (revidert kvotedirektiv) (Innst. 286 S (2011–2012), jf. Prop. 77 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden fordeles med inntil 10 minutter til Arbeiderpartiet og 5 minutter til de øvrige partier og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre foreslår presidenten at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på ta-

lerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marianne Marthinsen (A) [15:31:28] (ordfører for sakene): Vi behandler nå altså to saker. Den ene er samtykke til å innlemme revidert kvotedirektiv i norsk lov, og så en egen sak om de endringene i klimavotelovent som er nødvendige for å implementere direktivet.

Først vil jeg gjerne takke komiteen for samarbeidet om disse to sakene, og for at komiteen har vært fleksibel for å kunne sikre en rask, men allikevel forsvarlig behandling av sakene. Det har vært viktig.

Så vil jeg også som saksordfører bemerke at lovproposisjonen om endringer i klimavotelovent er sendt til Stortinget før direktivet formelt er innlemmet i EØS-avtalen. Det er gjort av tidshensyn for å sikre at norske bedrifter innlemmes i det nye kvotesystemet samtidig som i EU-landene.

Her er det viktig å få sagt at forslaget til gjennomføringsregler legger til grunn at vi skal ha en harmonisert løsning, hvor EFTA-landene blir fullt integrert i kvotesystemet på samme måte som EU-statene og omfattes av de samme reglene for tildeling av kvoter. Det mener vi er et viktig grunnprinsipp for å sikre at norske bedrifter har samme konkurransevilkår som sine europeiske konkurrenter.

Det reviderte kvotedirektivet er et framskritt i den jobben som kontinuerlig gjøres for å få både et strammere kvotesystem og et bredere kvotesystem. Det innebærer en gradvis nedtrapping av gratiskvoter i systemet – det er bra – og det innlemmer flere sektorer enn før. For Norges del innebærer det at andelen norske utslipp som omfattes av kvotesystemet, økes fra ca. 40 pst. til omtrent 50 pst.

Den kanskje viktigste omleggingen som skjer, er en veldig mye sterkere harmonisering av måten tildeling av kvoter skjer på. Til nå har det vært sånn at landene har fått tildelt en kvotemengde og selv utformet nasjonale planer for hvordan kvotene skal fordeles mellom ulike sektorer, og hvor stor andel av dem som skal være gratis, selvfølgelig innenfor noen rammer. De planene har trengt godkjenning fra kommisjonen, men allikevel har det vært et ganske stort politisk handlingsrom for f.eks. å prioritere noen sektorer foran andre. Det blir helt annerledes nå. Med det nye kvotedirektivet vil alle kvotetildelinger skje på bakgrunn av samme beregningsmetode basert på benchmarking, helt uavhengig av hvilket land bedriftene eller virksomhetene befinner seg i.

Det er kanskje litt spesielt som politiker å mene at det er bra at politikere mister makt, men akkurat i dette tilfellet, når det handler om å videreutvikle en markedsbasert mekanisme, mener jeg faktisk det. Det gir et mer enhetlig system, det gir likere rammevilkår for bedriftene helt uavhengig av hvilket land de befinner seg i, og mindre rom for lobbying og gjennomslag for særinteresser.

Det er dessuten et system som belønner de teknologiledende bedriftene ved at de alltid vil komme godt ut sammenlignet med benchmark i sin bransje. For nors-

ke produksjonsbedrifter, som i stor grad befinner seg i teknologifronten, er det godt nytt.

Jeg vil bare kort nevne at virksomhetene deles inn i tre ulike kategorier, som bestemmer hvor mange kvoter de kan få tildelt vederlagsfritt. De bedriftene som regnes for å være utsatt for karbonlekkasje, kommer til å få tildelt 100 pst. gratiskvoter av historisk produksjonsnivå. Det mener vi i utgangspunktet er bra. Men allikevel kan det sies å være noe spesielt at petroleumsvirksomheten har havnet i den kategorien, og det er det da EU-systemet som har bestemt.

Derfor har komiteen gjennom sine merknader valgt å understreke det Miljøverndepartementet selv skrev i en pressemelding etter at denne avgjørelsen ble kjent. Der sies det at regjeringen legger til grunn at «petroleumsvirksomheten ikke skal få økonomiske lettelser som følge av kvotene, og vil komme tilbake med forslag for å ivareta dette». Alle, unntatt Fremskrittspartiet, imøteser at et sånt forslag kommer.

Så vil jeg også kort nevne det arbeidet som foregår i kommisjonen med å utarbeide et regelverk for å kompensere karbonlekkasjutsatt virksomhet for den indirekte CO₂-kostnaden de får gjennom økte kraftpriser. I går kom det melding fra kommisjonen om at listen over sektorer som kan omfattes, er klar, og at regelverket skal være på plass i løpet av to uker. Vi ser i hvert fall fra Arbeiderpartiets side at dette er et viktig tema for den kraftkrevende industrien, og vi følger nøye med på hva som skjer, for å være sikre på at norsk industri har samme rammevilkår som industrien i Europa for øvrig.

Så velger jeg å ta av saksordførerhatten et lite øyeblikk for å kommentere de delene av innstillingen hvor komiteen deler seg. Det er en samlet komité som gir sin støtte til at direktivet innlemmes i norsk lov, men Fremskrittspartiet har valgt å fremme et tilleggsforslag hvor de krever at Norge ikke skal sette i verk sine lovendringer før minimum 85 pst. av EU-landene har implementert direktivet i sine lands lovverk og i tillegg viser en praksis som er i tråd med dette.

For det første er tankegangen som avsløres her, grunnleggende usolidarisk. Det ville ha ført til at absolutt ingenting skjedde dersom de andre statene fulgte Fremskrittspartiets eksempel. Men først og fremst er det for meg veldig vanskelig å forstå hva dette egentlig skal bety, og hva som er Fremskrittspartiets hensikt med å fremme det. Det sentrale poenget med det nye kvotedirektivet er jo at kvotene blir tildelt fra kommisjonen til virksomhetene ut fra tildelingskriterier som er like for alle land. Det er helt umulig for noen nasjonalstat å vise en annen praksis. Man kan mistenke Fremskrittspartiet for ikke helt å ha forstått hva dette dreier seg om. Men det som er mer alvorlig enn et litt merkelig formulert forslag, er tonen til Fremskrittspartiet i deres særmerknader, som de heldigvis står helt alene om. Der gjentas partiets motstand mot Kyoto-avtalen, som er en interessant avklaring, i og med at vi har sett tendenser til diskusjoner i Fremskrittspartiet om hvordan man skal håndtere våre forpliktelser etter den avtalen. Partiet står også utenfor alle merknader som handler om hvor viktig det er at EU tar et lederansvar for å utvikle den typen meka-

nismer som verden trenger, dersom det skal være noen som helst realisme i det å få på plass et globalt regime.

Fremskrittspartiet stiller seg også utenfor henvisningene til København-avtalen og de utslippsforpliktelsene som Norge har meldt inn der, til tross for at den enigheten man kom fram til i København, omfatter nær sagt alle land og ikke minst alle de store utslippsnasjonene. Det er selvfølgelig en enorm svakhet ved den avtalen at den ikke er juridisk bindende, men jeg antar at alle partier på Stortinget tar seriøst de utslippsforpliktelsene som Norge har meldt under den avtalen.

Det er tradisjonelt Fremskrittspartiets hovedankepunkt mot Kyoto-avtalen at den ikke er omfattende nok. Det er en fascinerende argumentasjon fra et parti som nå skal ha en programprosess for å finne ut om det finnes menneskeskapte klimaendringer eller ikke.

I lys av utspillene vi har sett i det siste om tanker om å bygge en ny grønn borgerlig regjering f.eks., er det fristende å be de andre borgerlige partiene om en garanti for at den typen klimatankegang som Fremskrittspartiet her avslører, ikke får gjennomslag. Jeg skal la det ligge nå, men allikevel er tanken på mer gjennomslag for en offensiv klimapolitikk i en regjeringskoalisjon hvor Fremskrittspartiet er en dominerende aktør, noe spesiell.

Avslutningsvis vil jeg gå tilbake til kvotedirektivet og endringene i kvoteloven. Jeg mener det er bra at Stortinget i dag gjør et vedtak om å implementere kvotedirektivet i norsk lovgivning, og at vi gjør de lovtilpasningene som skal til. Det gjør det europeiske kvotesystemet mer omfattende, og det gjør at europeiske utslipp reduseres ytterligere. Det er grunnleggende sett bra. I tillegg bidrar Norge, gjennom sin tilslutning, til å videreutvikle en mekanisme som har global overføringsverdi. Det skal vi heller ikke undervurdere.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:40:37]: Endelig ble temperaturen – riktignok i denne salen – hevet noen hakk, og det er kanskje greit med litt ordentlig debatt av og til.

Det er sjelden jeg har opplevd å få kritikk, på vegne av Fremskrittspartiet, på grunn av tonen i merknadene, men det opplever jeg altså i dag, og det er en interessant og ny vending.

For å gjøre det helt klart: Fremskrittspartiet støtter direktivet. Vi støtter også lovendringen som følger av direktivet, men vi tar et lite forbehold. Vi tar et lite forbehold i en situasjon hvor Europa er i en vanskelig økonomisk situasjon – det er det vel ingen som er i tvil om i denne salen – hvor man kan sette spørsmålstejn ved viljen hos de enkelte medlemsstatene til å innføre en del av de bestemmelsene som kommer.

Dette gjør vi kun for å ivareta og sikre norske interesser. Det følger av vårt forslag at når EU innretter seg etter direktivet, gjør også Norge det. Men det setter vi som en forutsetning. Det er kun forskjell når det gjelder når direktivet og lovendringene som følger av det, skal implementeres i norsk lov. Vi sier – og det er det som ligger konkret i forslaget vårt – at det må skje på det tidspunkt når minst 85 pst. av EUs medlemsstater har gjort det samme. Det hand-

ler om likhet i konkurranse. Dette er et viktig marked for Norge.

Vi må kanskje uansett ta inn over oss det faktum at det nå, etter klimatoppmøtet i Durban, er under 15 pst. av verdens utslipp som er underlagt internasjonale avtaler om reduksjon. Det er et faktum som berører Norge, og derfor mener jeg det er naturlig å ta et forbehold.

Dette er en alenegang som EU, sammen med Norge og Sveits i hovedsak, kjører, og vi har et næringsliv som i stor grad deltar i konkurranse i internasjonale markeder. Men problemstillingen er – selv om man sier at man skal gi 100 pst. vederlagsfrie kvoter til de bransjene som regnes for å være utsatt for karbonlekkasje, noe som er vel og bra – at benchmarkingen og de historiske dataene som ligger til grunn, stiller enkelte bedrifter overfor store utfordringer, fordi man har – på det tidspunktet man gjør disse beregningene av historisk nivå – en lavere produksjon enn det man hadde i tiden etter, og det man forventer i tiden som kommer. Derfor er Fremskrittspartiet opptatt av å understreke – og det gjør vi også i våre merknader – viktigheten av å kompensere for det. Det mener vi er veldig viktig. Vi kan ikke stille oss i den situasjonen at vi som følge av dette setter norsk næringsliv, norsk industri og norske arbeidsplasser i fare. Det er i hvert fall ikke en utvikling Fremskrittspartiet ønsker.

Det er et faktum at vi ofte er beste gutt eller jente i klassen, selv om vi ikke er medlem av EU engang, og da mener jeg det er naturlig at man tar et slikt forbehold. Jeg skulle gjerne ønske at det var flere som fulgte oss i det forbeholdet.

Jeg registrerer at saksordføreren gjør et poeng av at Fremskrittspartiet tar noen forbehold når det gjelder petroleumsnæringen. Ja, det gjør vi, fordi – og et samlet storting sa det samme da vi behandlet petroleumsmeldingen – det er ønskelig å øke utvinningsgraden på norsk sokkel – såkalt haleproduksjon. Det var altså ønskelig fra Stortingets side, men det står i motstrid til å gjøre det mer kostbart å slippe ut CO₂ for den samme næringen, all den tid de marginale forekomstene nødvendigvis slipper ut mer CO₂. Det gjør det mindre lønnsomt med haleproduksjon. Det er i hvert fall noe Fremskrittspartiet har valgt å forholde seg til. Jeg konstaterer at resten av komiteen ikke gjør det.

Så til denne såkalte programprosessen som det vises til når det gjelder om Fremskrittspartiet tror på eller ikke tror på såkalt menneskeskapt global oppvarming. Det er ikke det Fremskrittspartiet har en prosess på. Men vi aksepterer, og vi sier, at det er klart at menneskelig aktivitet påvirker klimaet, på samme måte som det påvirker mange andre forhold rundt oss. Det det er tvil om – og som det fremdeles heller ikke er en vitenskapelig konklusjon på – er hvor mye dette utgjør, i forhold til det som er naturlige variasjoner. Det er det det eventuelt er tvil om.

Dermed vil jeg ta opp vårt forslag i sak nr. 6.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Nikolai Astrup (H) [15:46:05]: Høyre stiller seg bak utvidelsen og videreføringen av det europeiske kvotemar-

kedet, fordi det er et effektivt virkemiddel for å redusere utslippene i det som i realiteten er vårt hjemmemarked, nemlig EU-markedet.

Norge har jo stor handel med våre europeiske partnere. 70 pst. av vår import kommer fra EU, og 80 pst. av vår eksport går til EU-landene. Det er viktig at vi har like konkurransevilkår, og det er viktig at vi har et system som gjør at vi i vår del av verden bidrar til reduserte klimagassutslipp. Kvotemarkedet har, til tross for lave kvotepriser, vist seg å være et effektivt virkemiddel, og vi har tro på at det også vil være det i fortsettelsen. I tillegg nevnte saksordføreren at det europeiske kvotemarkedet kan ha en overføringsverdi for kvotemarkeder i andre deler av verden. Forhåpentligvis er dette noe vi kan bygge videre på når vi forsøker å lande et internasjonalt system for prising av karbon, CO₂, fra 2020, slik man ble enige om i Durban.

Så skal ikke jeg gå inn i en lang debatt om hva Fremskrittspartiet mener, Fremskrittspartiet kan snakke for seg selv. Men jeg merker meg at Fremskrittspartiet støtter direktivet. Det er Høyre veldig fornøyd med.

Det siste jeg vil nevne, er det saksordføreren tok opp om CO₂-kompensasjon for industrien. Det er også vi veldig opptatt av. Det er viktig at norsk industri har de samme vilkår som europeiske konkurrenter, og dersom man i EU kan kompenseres for CO₂-prisen i kraftprisen, må det også være mulig å gjøre det i Norge. Så vi mener det er positivt at også regjeringspartiene jobber for å få dette til.

Knut Magnus Olsen (Sp) [15:48:26]: Senterpartiet skal være ledende i å føre Norge fra det fossile til det fornybare energisamfunnet. Vi har gode muligheter til å medvirke med nye tiltak og ny teknologi som vil bringe verden nærmere en klimaløsning.

Skal vi nå klimamålene, må vi få kontroll over utslippveksten. Det skal fortsatt være slik at forurenser betaler. Det skal lønne seg å kutte utslipp av klimagasser.

Kvotedirektivet er en av mange brikker som vil bidra til å få dette til. Senterpartiet støtter at EUs reviderte kvotedirektiv innlemmes i norsk lov, og i motsetning til Fremskrittspartiet ønsker vi å gjøre dette uten betingelser. Vi støtter at nødvendige endringer for å implementere dette gjøres i klimakvoteloven.

Hovedmålet med direktivet er at klimakvotesystemet blir felles for Europa. Med andre ord skal regler for fastsettelse av samlet kvotemengde være lik. Det samme gjelder tildelingen av vederlagsfrie kvoter til de kvotepliktige virksomhetene og statens salg av klimakvoter.

I innstillingen om endringer i klimakvoteloven forutsettes det at forhandlingene mellom EFTA-statene og EU-kommisjonen fører til innlemmelse av kvoteregulverket i EØS-avtalen. Gitt det vil direktivet føre til en harmonisert felles europeisk løsning. Kvotetildelingen vil da skje på basis av samme beregningsmetodikk og ikke basert på hvilke land utslippene skjer i.

Skal norsk industri være konkurransekraftig også i framtiden, må omstillingen mot framtidens grønne næringsliv skyte fart. Samtidig må vi vokte oss for løsninger som fører til karbonflukt – at industrien flagger ut og utslippene flyttes til andre steder på kloden. Kli-

mautfordringen er global, selv om utslippene skjer lokalt.

I klimameldingen varsler regjeringen en sterk økning i fondsmidler. Norsk kraftkrevende industri er allerede den reneste i verden, og med nye 25 mrd. kr legger vi til rette for ytterligere energieffektivisering og CO₂-reduksjon, slik at vi er verdensledende også i framtiden.

Av samme årsak er kommisjonens pågående arbeid med å utarbeide retningslinjer i statsstøtteregulverket viktig for oss. Det åpner for at land kan gi særlig karbonlekkasjutsatte virksomheter kompensasjon for økning i kraftprisene som forventes, som følge av økte karbonkostnader knyttet til produksjon av fossil energi. Dette er et viktig tema for norsk kraftkrevende industri.

Vi har allerede sett gode eksempler på at bedrifter i Norge har utviklet teknologi som gjør dem langt bedre rustet til en framtid med strengere klimakrav. Et godt eksempel er Yara, som har utviklet en katalysator-teknologi som reduserer lystgassutslippene ved fabrikken med mellom 70 og 90 pst. Tiltaket førte til kraftig reduserte utslipp i Norge, og teknologien kan også eksporteres ut av landet og gi store utslippsreduksjoner på verdensbasis.

Vi trenger flere slike gode eksempler. Norge trenger flere bedrifter som omstiller seg og blir konkurransekraftige i den fornybare framtiden. Kvotedirektivet er ett av mange slike virkemidler som vi støtter, og vi hadde også håpet at alle partier kunne gå helhjertet inn for det.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:52:23]: Kristelig Folkeparti støtter regjeringens ønske om et bredest mulig kvotesystem med flest mulig deltagende sektorer og land. Innlemmelse av det reviderte kvotedirektivet i EØS-avtalen vil bidra til dette. Utvidelsen av kvotesystemet innebærer at andelen norske utslipp som er omfattet, øker fra om lag 40 pst. til om lag 50 pst.

Det reviderte direktivet øker graden av harmonisering mellom landene som er med i kvotesystemet, betydelig. De nasjonale allokeringssplanene som vi har hatt fram til nå, erstattes med et system hvor alle kvotetildelinger skjer på bakgrunn av samme beregningsmetodikk basert på benchmarking – uavhengig av hvilket land virksomheten befinner seg i.

Det er anslått at norske bedrifter i perioden 2013–2020 vil kunne motta i overkant av 150 millioner gratiskvoter. Norske utslipp forventes å bli høyere enn dette, og Norges deltagelse vil derfor bety at de årlige utslippene innenfor kvotesystemet reduseres.

Sektorer som regnes som utsatt for karbonlekkasje, vil få tildelt vederlagsfritt kvoter tilsvarende 100 pst. av historisk produksjonsnivå i forhold til benchmark i bransjen. Kristelig Folkeparti har merket seg at petroleumsvirksomheten er plassert i denne kategorien, noe vi har vært skeptisk til. Samtidig har vi merket oss at regjeringen i klimameldingen delvis har dekket opp for denne avgiftslettelsen for oljeindustrien med å øke CO₂-avgiften, noe vi er glad for.

Kristelig Folkeparti følger med på arbeidet for at et land kan gi virksomheter som er særlig utsatt for karbonlekkasje, kompensasjon for økningen i kraftprisene som forventes

som et resultat av kvotehandel. Dette er et viktig tema for norsk kraftkrevende industri.

Kyotoprotokollen er i dag det eneste juridisk bindende folkerettslige rammeverket for kutt i klimagasser. Kristelig Folkeparti mener det er viktig at dette rammeverket videreføres etter Durban-toppmøtet, selv om avtalen omfatter en stadig mindre andel av de globale utslippene. Videreføring av Kyotoprotokollen er ikke minst viktig for den videre framdriften i forhandlingene om en global avtale. EU har tatt viktige initiativ for å utvikle kvotehandelssystemer som allerede har global overføringsverdi, og som andre land ser til. Kristelig Folkeparti ser det som viktig og naturlig at Norge deltar i det europeiske kvotemarkedet. Norske bedrifters deltagelse i det europeiske kvotemarkedet er et viktig tiltak for å nå disse målene.

Når det gjelder debatten som saksordføreren var inne på, og frykten for Fremskrittspartiets forbehold og Fremskrittspartiets forslag, vil jeg si at det er gode grunner til å peke på bekymringer der, men det gir enda større grunn til bekymring når en ser på effekten av kvotehandelssystemet, med så lav pris som det er i dag. Når det er så lav pris, frykter vi for effektiviteten, og det krever derfor kanskje enda større kutt innenlands. For Kristelig Folkeparti er det viktig at en også ser at det er begrensninger i kvotehandelssystemet. Sånn sett er vi bekymret for at prisen de siste årene har vært nede på under 70 kr per tonn, for det bidrar ikke til den nødvendige teknologiutvikling og investeringer i utslippsreducerende tiltak. Kristelig Folkeparti mener derfor at Norge må jobbe aktivt for en innstramning i antallet kvoter som deles ut i forhold til det som er planlagt fra EUs side.

Presidenten: Den reglementsmessige tid for formiddagsmøtet er straks omme. Presidenten foreslår at møtet nå avbrytes, og at nytt møte settes kl. 18 for fortsatt behandling av sakene nr. 6 og 7. – Det anses vedtatt.

Første taler i kveldsmøtet blir statsråd Bård Vegar Solhjell.

Møtet ble avbrutt kl. 15.57.

Stortinget gjenopptok sine forhandlinger kl. 18.

D a g f i n n H ø y b r å t e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Bård Vegar Solhjell overbrakte 5 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Stortinget fortsetter behandlingen av sakene nr. 6 og 7 på dagsorden nr. 85.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [18:02:10]: Det reviderte kvotedirektivet utvider og forbeholder EUs kvotesystem. Direktivet gjeld for komande periodar på åtte år, frå og med 2013. Direktivet byggjer vidare på det eksisterande kvotesystemet, men er på fleire område betydeleg endra.

For det første vert systemet utvida til å omfatte fleire sektorar og fleire klimagassar.

For det andre vert ambisjonsnivået auka ved at den samla kvotemengda vert sett lågare.

For det tredje vert graden av harmonisering større, m.a. for å sikre like konkurransevilkår i Europa.

Eg ønskjer å understreke kor bra dette systemet er for miljøet ved at det vert sett eit tak for dei samla utsleppa frå verksemdar i heile Europa, og kor viktig det er at Noreg er med på det frå oppstarten. Norsk deltaking i EUs kvotesystem er eit av våre viktigaste verkemiddel for å redusere utsleppa av klimagassar.

Auken i den felleseuropeiske kvotemengda som følgje av Noregs deltaking i systemet vert vurdert til å vere på 145 millionar kvotar over perioden 2013–2020. Norske utslepp er forventta å verte høgare enn det. Noregs deltaking i kvotesystemet vil bety at dei årlege utsleppa innanfor systemet vert lågare enn dei ville ha vore om Noreg ikkje deltok. Dersom utsleppa frå norske kvotepliktige verksemdar vert som forventta, vil Noreg i 2020 bidra til at dei samla årlege utsleppa frå Noreg og EU vert om lag 11 millionar tonn lågare enn dei ville ha vore om Noreg ikkje deltok i dette systemet.

Samtidig vil Noreg arbeide for å gjere systemet betre. Prisen på kvotar ligg no på eit svært lågt nivå. Regjeringa vil derfor arbeide for at EU skal stramme inn på den samla mengda kvotar. Det er fleire måtar å gjere dette på. Eg merkar meg med interesse at spørsmålet om innstramming no vert diskutert ganske breitt i EU.

Når det gjeld andre delar av kvotesystemet, t.d. reglane for tildeling av vederlagsfrie kvotar, har norske myndigheiter ønskt å følgje EU. Noreg og EU-kommisjonen har òg ønskt at prosessen for tildeling av kvotar til norske verksemdar skal følgje same tidsskjema som i EU.

Det bør vere eit klart mål at direktivet vert gjennomført i norsk rett tidnok til at Noreg kan gå inn som ein integrert del av det felleseuropeiske systemet. Eg er oppteken av at norske verksemdar skal få tildelt kvotar samtidig med verksemdene i Europa, m.a. for å sikre like konkurransevilkår. For at dette skal vere mogleg, vil direktivet måtte gjennomførast i norsk rett før det er innlemma i EØS-avtalen.

Eit lovforslag til gjennomføring av det reviderte kvotedirektivet har alt vore på offentleg høyring. Høyringsinstansane er i all hovudsak positive til at direktivet vert innlemma i EØS-avtalen utan at det vert gjort spesielle unntak for Noreg, og det har ikkje kome vesentlege innvendingar mot lovforslaget.

Dei foreslåtte endringane i klimakvotelova vil gje rettsleg forankring for ei rekkje prosessar som må vere ferdigstilte før sommaren 2012. Takk vere Stortingets raske behandling av saka skal det no vere mogleg for Noreg å verte ein del av systemet allereie frå starten av.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [18:06:00]: Jeg ønsker å henlede statsrådets oppmerksomhet på et viktig punkt, som går på de virksomhetene som får 100 pst. vederlagsfrie kvoter, altså innenfor bransjer som anses for å være utsatt for karbonlekkasje.

Det er noen bedrifter som kommer dårlig ut i benchmarking, rett og slett fordi det historiske nivået blir for lavt i forhold til den produksjonen de har per tid.

Dette er viktig, dette kan i prinsippet bli et problem for flere virksomheter og norske arbeidsplasser i sin ytterste konsekvens. Hva vil statsråden gjøre for å ivareta disse virksomhetene, sånn at de ikke taper i internasjonal konkurranse?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [18:07:00]: Det er riktig at det har vore ein omfattande prosess både i EU og i Noreg om korleis ein skulle utforme kvotesystemet, korleis ein skulle setje såkalla benchmarking, altså grunnlaget for å berekne kvotar og kva bedriftene skulle ta med seg. Eg trur ein må kunne seie at nesten uansett korleis ein måtte ha gjort det, er det utruleg vanskeleg å finne eit system som er heilt rettferdig og rimeleg for alle. I alle fall er det vanskeleg å finne eit system der alle kjem godt ut. Derfor er eg òg merksam på at bedrifter kjem ulikt ut av den metoden som er vald. Det første å seie er at det at ein får vederlagsfrie kvotar, er eit bidrag inn i det. Det andre som det er verdt å vere merksam på, er at i den proposisjonen – ein av dei som nettopp vart overleverte her – skriv regjeringa at vi vil ta i bruk den såkalla karbonpriskompensasjonsmekanismen, som ein no arbeider med i EU, og at vi vil kome tilbake til ei innramming, for å ta den indirekte kostnaden som er. Eg vil likevel vektleggje at industrien har vore veldig positiv til EUs kvotesystem, trass i dei utfordringane.

Presidenten: Presidenten kan ikke se at flere har bedt om ordet til replikk. – Det bestemte hr. Amundsen seg for å gjøre, så da får han replikk nummer to – vær så god.

Per-Willy Amundsen (FrP) [18:08:17]: Takk, president!

I forbindelse med behandlingen av petroleumsmeldingen var det et veldig klart og tydelig, samlet storting – også representanter fra statsrådets eget parti – som vektla betydningen av at vi faktisk kan få en høyere utvinningsgrad på eksisterende felt, dvs. haleproduksjon, altså at vi får hentet opp mer av den oljen som er der.

Det er tidskritisk. Når man da varsler økt CO₂-avgift på norsk sokkel, betyr det også dårligere økonomi i de marginale prosjektene som vi her snakker om. Jeg oppfatter at man i petroleumsmeldingen kommer i strid med Stortingets vilje når man øker CO₂-avgiften, noe som vil ramme disse marginale feltene, og vi kan da risikere at oljen ikke blir tatt opp på grunn av at det nødvendigvis blir mer CO₂-utslipp på de marginale feltene.

Ser statsråden den problemstillingen, og vil han eventuelt imøtekomme den med noen gode tiltak, slik at vi kan få det beste av begge verdener?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [18:09:27]: Det som eg iallfall veit er Stortingets vilje, gjennom omfattande vedtak, og som òg er regjeringas vilje, er at vi skal redusere norske og globale CO₂-utslepp. Grunnen til at vi i klimameldinga har foreslått for Stortinget å auke CO₂-avgifta, er at vi veit at dette er eit viktig bidrag til å redusere klima-

gassutsleppa frå norsk offshorenæring, frå petroleumsnæringa.

Så er det òg slik at vi for tida har ein svært låg kvotepris – langt lågare enn det ein rekna med og la til grunn for få år sidan. Sist eg sjekka, for nokre dagar sidan, var han nede på 40 kr. Det kan vere litt annleis akkurat i dag, det har eg ikkje sjekka. Så det nivået på samla kvotepris og avgift som vi no legg opp til, er likevel ikkje høgare enn det vi hadde i mange år tidlegare. Men vi må opp på det nivået for at det skal bite, og næringa har gjeve uttrykk for at det er handterleg for dei.

Eg ser fram til den dagen Stortinget vil vedta dette. Stortinget vil då få moglegheit til å seie om dei er einige i regjeringa sin politikk på dette området.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Marianne Marthinsen (A) [18:10:54]: Jeg hadde egentlig ingen planer om å ta ordet igjen, men jeg sitter med såpass mange spørsmål etter representanten Amundsens innlegg, at jeg føler at jeg rett og slett må be om noen oppklaringer.

For det første er det umulig å slippe dette såkalte 85 pst.-kravet, som Fremskrittspartiet foreslår. Jeg klarer ikke å forstå det. Amundsen hevder han er redd for at Norge skal ende opp som beste gutt i klassen. Men det som er hele poenget med det reviderte kvotedirektivet, er jo at det er kommisjonen sentralt som deler ut kvoter til *alle* bedrifter – uavhengig av land – fra en gitt dato, nemlig 1. januar 2013. Her er det ikke noe rom for å bli best i klassen eller dårligst i klassen. Vi får bare veldig like klassekamerater. Så jeg lurer rett og slett på: Hva er motivasjonen, hva er det man mener med dette forslaget?

Så til det som sies om karbonlekkasjeutsatt industri: Amundsen refererer til at denne type industri vil få 100 pst. vederlagsfrie kvoter basert på benchmarking. Så sier han noe om at det gjør at bedrifter som vil utvide sin virksomhet, eller som vil etablere seg på nytt, blir nødt til å kjøpe. Det er helt greit resonnement, men det er jo et helt likt system for hele Europa, og det vil jo gjøre at norske bedrifter kommer helt likt ut som alle sine europeiske konkurrenter.

Når Fremskrittspartiet vil kompensere for det – hva er man da egentlig tenker på? Er det slik at man her blander sammen med den ordningen som kommisjonen jobber med, hvor man skal kompensere for indirekte CO₂-avgift? For det er et helt annet system, som ikke har noe med verken utvidelser eller nyetableringer å gjøre. Eller vil Fremskrittspartiet etablere et eget særnorsk system som skal kompensere for dette, der man da skal betale ut penger over statsbudsjettet til bedrifter som vil utvide? Hvilket omfang er det man ser for seg her? Hvor mye skal man kompensere – 100 pst. av kvotepris? Jeg er også veldig spent på om vi kommer til å se noe til dette i Fremskrittspartiets alternative budsjett.

Så til petroleumsvirksomheten: Representanten Amundsen påstår, senest i replikkvekslingen her, at det regimet

vi legger opp til, vil øke CO₂-kostnaden, f.eks. ved haleproduksjon. Det er jo helt feil! Det er åpenbart misforstått! I dag betaler jo petroleumsvirksomheten for kvotene, og CO₂-avgiften er redusert for å kompensere for det. Så man ligger på nøyaktig samme nivå som man historisk sett har gjort. Når kvotene blir gratis, ber alle i komiteen – unntatt Fremskrittspartiet – om at man får en sak som skal rette opp for det, slik at petroleumsindustrien ikke ender opp med en veldig mye lavere CO₂-kostnad. Så det hadde også vært interessant å få en avklaring på om Fremskrittspartiet mener det er riktig at petroleumsindustrien skal ende opp med en lavere CO₂-kostnad enn i dag.

Per-Willy Amundsen (FrP) [18:14:21]: Hvis man vil misforstå, så klarer man alltid å gjøre det.

Poenget i mitt innlegg – da jeg viste til benchmarking på virksomheter som historisk sett kanskje har en lavere produksjon enn de har i dag og i tiden fremover – er jo nettopp å illustrere at dette er virksomheter som vil få en større kostnad knyttet til sin produksjon som en følge av kvotedirektivet. Det er et faktum, og det betyr at man også er villig til å betale med arbeidsplasser dersom en ikke gjør noen grep for å møte den problemstillingen. Det er et faktum, det er en realitet, og jeg har selv snakket med bedrifter som har tatt opp dette spørsmålet. Jeg oppfordrer alle fra komiteen til faktisk å gjøre det samme.

Når det gjelder haleproduksjon, er det et spørsmål om hva prisen blir. Vi har nettopp hørt en debatt hvor alle har tatt til orde for en høyere kvotepris, og samtidig øker man CO₂-avgiften. Hvor dette slår ut, er høyst usikkert. Det er nettopp derfor jeg tar opp den problemstillingen – vi må ikke stille oss i den situasjonen at marginale felt ikke blir utbygd i tråd med Stortingets vilje fordi kostnadene i forhold til CO₂ blir for høye. Det er hele poenget, og det er ikke spesielt vanskelig å oppfatte.

Når det gjelder de 85 prosentene, er det nettopp for å demonstrere og vise at det er greit nok at man vedtar dette direktivet. Men at man knytter implementeringen av de lovvedtakene vi fatter i dag, til et krav overfor EU, synes jeg ikke er urimelig, for det har altså noen konsekvenser for norske virksomheter. Dersom EU, sammen med Sveits og Norge, nå gjennomfører denne type tiltak, strammer til på dette, får det konsekvenser for norske virksomheter. Da må man kunne ta et forbehold om at vi i hvert fall ikke kan praktisere de strengeste reglene i verden, dersom ikke EU – som er vår konkurransepartner – gjør det selv. Det er det forutsetningen bygger på, altså at vi har like kjøreregler som våre nærmeste konkurrenter.

For øvrig er Fremskrittspartiet enig med øvrige medlemmer i komiteen om direktivet. Vi stiller oss bak det, men vi ønsker altså å understreke ekstra viktigheten av at norsk industri, norsk næringsliv, ikke får unfair konkurranse. Vi kan komme i den situasjonen – og jeg kjenner til flere bedrifter som kan havne der – dersom man ikke gjør noe for å kompensere, ikke minst det jeg nevnte om negative utslag av benchmarking. Man får velge – skal man ta vare på norske arbeidsplasser, eller er man villig til å ofre norske arbeidsplasser på klimaets alter? Vel, det er i alle fall ikke Fremskrittspartiet med på.

Marianne Marthinsen (A) [18:17:38]: Det er kanskje grenser for hvor lenge vi skal holde denne disputten gående, men jeg er enig med representanten Amundsen i at det av og til er artig med litt debatt i denne salen også.

Jeg må innrømme, selv etter Amundsens andre innlegg, at det er forferdelig vanskelig å forstå hva som egentlig ligger i dette 85-pst.-kravet. Så lenge reglene er like for alle og trer i kraft på samme dato for alle, blir det helt umulig å skjønne, rent praktisk, hva som menes med at 85 pst. skal være implementert. Men la nå det ligge.

Jeg er langt mer opptatt av det som Fremskrittspartiet varsler gjennom sine merknader om kompensasjon til bedrifter som er utsatt for karbonlekkasje. Jeg oppfattet ikke at jeg fikk noe svar på hva slags system de egentlig ser for seg. Det er et system som ikke eksisterer i noe annet europeisk land per nå, det blir et helt eget særnorsk system, som vil gjøre at norske bedrifter får en konkurransefordel jamfør de europeiske, siden regelverket i utgangspunktet er likt for alle. Det solidariske i det kan man jo alltid diskutere. Men er det et statsstøtteinstitutt man skal innføre her? Og hvor mye er det som skal kompenseres? Kommer vi til å se det i Fremskrittspartiets alternative budsjett? Det har ikke representanten svar på.

Når det gjelder bekymringen for kostnadsnivået på sokelen, er det greit å ha med seg at situasjonen per i dag er at petroleumsvirksomheten betaler – hvis man sammenlikner med dagens oljepris – halvparten i CO₂-avgift, sammenliknet med det de gjorde for ti år siden. Å diskutere nivået på den avgiften er ikke urimelig, ut fra hvordan dette, historisk sett, har vært. Men regjeringens politikk så langt har vært veldig tydelig på at CO₂-avgiften skal justeres, slik at den samlede belastningen sammen med kvoteprisen blir omtrent den samme. Det å la være å justere CO₂-avgiften når prisen for kvotene faller helt bort, gjør jo at prisen for å slippe ut på norsk sokkel vil falle som en stein. At Fremskrittspartiet synes at det er greit, er jo også bare verdt å notere seg.

Så hadde jeg i stad egentlig lyst til å komme innom innlegget der Ropstad bekymret seg for lav kvotepris, bare for å melde at det er en bekymring vi i aller høyeste grad deler. I likhet med statsråden følger vi også med på diskusjonen som går i EU-systemet om å begrense kvoteomfanget. Det er ikke helt urimelig at den debatten kommer med tanke på hvor mye fornybar energi som har blitt subsidiert inn, at man også trekker noen kvoter ut av markedet. Jeg mener også at den lave kvoteprisen er en god begrunnelse for hvorfor man f.eks. i klimameldingen varsler en del tiltak som skal gjøres også i kvotepliktig sektor, fordi vi trenger flere incentiver for å få fram nye teknologiske løsninger, når kvoteprisen er så lav som den er.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [18:20:57]: Jeg tar opp problemstillingen, jeg reiser problemstillingen i forhold til de virksomhetene som kommer negativt ut i forhold til benchmarking. Det er en realitet, og det må også komiteen

ta inn over seg. Jeg, og Fremskrittspartiet, lanserer ikke noen systemer, vi utfordrer regjeringen til faktisk å ta ansvar for de bedriftene dette kommer til å ramme, for det kommer til å skje, og det vil få konsekvenser for norske arbeidsplasser.

Når det gjelder CO₂-avgift, gjenstår også det å se. Men det er en advarende pekefinger fra vår side mot hvor man kommer til å legge seg, om man eventuelt bør ha noen egne regler i forhold til marginale felt. Jeg mener det må være lov å stille denne type spørsmål, for dette er veldig viktig.

Jeg registrerer at man kan diskutere økonomi så mye man vil, men i saken står det altså at beregninger som er gjort av økonomiske konsekvenser for Norge, er usikre. Nettopp usikkerheten er det jeg vil til livs.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [18:22:12]: Eg fekk berre lyst til kort å påpeike noko som eg trur er viktig for at eit anna inntrykk kan setje seg: All mi erfaring frå arbeid med norsk industri, men òg alt det materialet vi har frå høyringsrundane, peiker eintydig i ei retning. Det er at norsk industri er tilhengar av ein velfungerande europeisk kvotemarknad og av å få ein meir velfungerande kvotemarknad som harmoniserer regelverket betre. Norsk industri meiner dei godt kan handtere konkurransen på like vilkår med andre europeiske land. I den grad dei har noko å utsetje, er det at den marknaden ikkje er større, og at ein i størst mogleg grad ønskjer å få liknande system som er endå breiare enn i EU. Så eg trur at dette er eit verkemiddel som fungerer for norsk industri, fordi dei er konkurransedyktige. Det er derfor dei gjev så tydeleg støtte og tydelege signal om det. Det trur eg òg er grunnen til at ein i all hovudsak gjev full støtte til at vi deltek i kvotemarknaden i den oppdaterte versjonen frå no av.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene 6 og 7.

Sak nr. 8 [18:23:35]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 121/2011 av 21. oktober 2011 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2008/50/EF av 21. mai 2008 om luftkvaliteten og renere luft for Europa (luftkvalitetsdirektivet) (Innst. 273 S (2011–2012), jf. Prop. 61 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Nikolai Astrup (H) [18:24:45] (ordfører for saken): Det er en enstemmig komité som slutter seg til direktiv 2008/50/EF av 21. mai 2008 om luftkvaliteten og renere luft i Europa. Jeg har derfor ikke tenkt å bruke så veldig lang tid på å snakke om selve direktivet. Det er et ukontroversielt direktiv, som bidrar til bedre målinger av luftkvaliteten i Norge generelt og i våre storbyer spesielt. De økonomiske kostnader ved nye målestasjoner skal tas over de løpende budsjetter i Miljøverndepartementet. Direktivet er et utmerket eksempel på positiv lovgivning, som utformes av Brussel til glede for norske borgere og det norske samfunnet.

Det er imidlertid underlig at et direktiv som er ukontroversielt og ukomplisert, skal ta nesten fire år å implementere i norsk lov. Komiteen stilte spørsmål til statsråden om hvorfor det har tatt så lang tid. Svaret var at det normalt tar noe tid før proposisjoner om samtykke til EØS-beslutninger fremmes for Stortinget. Det besvarer ikke spørsmålet, men bekrefter noe vi visste fra før. I Europautredningen NOU 2012 :2 fremgår det at det i gjennomsnitt tar 641 dager, nesten to år, å innlemme miljørettsakter fra EU i norsk lovgivning. Det er i seg selv altfor lang tid, men altså under halvparten av tiden som er brukt på å innlemme dette direktivet i norsk rett. Svaret fra statsråden gir intet svar på hvorfor det har tatt fire år – men kanskje får vi det nå.

Torstein Rudihagen (A) [18:26:45]: Saksordføreren brukte mesteparten av tida si på å fokusere på den tida som har gått før direktivet blei lagt fram for Stortinget. Eg skal ikkje kommentere det. Eg vil berre vise til det svaret statsråden tidlegare har gitt på spørsmål frå komiteen, og statsråden skal jo òg ha eit innlegg seinare, så eg reknar med at han i så fall vil kommentere det.

Elles sluttar eg meg til det saksordføreren sa om innhaldet i direktivet. Som saksordføreren sa, er det ein einstemmig komité som innstiller på å samtykkje til EØS-komiteens avgjerd om å innlemme EUs fjerde luftkvalitetsdirektiv i EØS-avtala.

Det er bra og nødvendig at både Noreg og EU er opp-tekne av kvaliteten på den lufta som vi alle skal puste inn. Partiklar eller svevestøv er svært skadeleg, kanskje særleg for dei som er plaga av astma og allergi – ofte er det kanskje òg ein årsak til at ein får astma og allergi.

Ein ser i mange storbyar rundt omkring at folk går, joggar eller sykklar med munnbind. Eg må seie at det er ille at vi har stelt oss slik at utslepp frå biltrafikk, oppvarming, fyring og andre ting gjer at det er helsefarleg å ferdast ute.

Det er heldigvis ikkje så ille i Noreg som i mange store byar rundt omkring. Men jammen merkar ein det òg her, iallfall i periodar. Det er derfor god grunn til å helse velkommen alle tiltak som kan betre luftkvaliteten. Om dette direktivet òg bidreg til det, er det veldig bra. Ialffall er det det som er målet med direktivet, slik det er skissert, nemlig å betre helsa til folk i område med mindre god luftkvalitet. Direktivet regulerer diverse stoff som kan vere helseskadelege å puste inn.

Så langt har Noreg i tur og orden innlemma dei ulike luftkvalitetsdirektiva i EØS i forureiningsforskrifta sidan rammedirektivet kom i 1996. Det er veldig bra at det er

gjort. Direktivet som vi no innlemmar, er først og fremst ei samanslåing og ein revisjon av dei førre direktiva, men det er nye mål og krav til små partiklar. Elles får det etter det eg kan sjå, ikkje dei heilt store konsekvensane. Forureiningsforskrifta har jo allereie krav til større partiklar.

For å få gjort noko, for å få redusert utsleppa, trengst det overvaking. Det blir lagt opp til styrkt overvaking. Som saksordføreren var innom, blir kostnadane tekne over dei årlege budsjetta. Dette er positive og nødvendige tiltak. Det er gode grunnar for å innlemme dette direktivet.

Tor Sigbjørn Utsogn (FrP) [18:30:12]: Retten til ren luft, rent vann og trygg mat er bare noen av de grunnleggende behovene for trivsel og produktivitet i samfunnet. Luftkvaliteten bestemmer for mange mye av livskvaliteten, og det ligger en klar helsemessig gevinst i å opprettholde og forbedre kvaliteten på lufta som vi puster inn. Problemer knyttet til partikler og svevestøv i lufta er for mange faktisk altoverskyggende når det gjelder deres helsetilstand.

Det er nettopp det dette direktivet handler om. Hensikten er å definere og fastsette mål for luftkvaliteten for å unngå eller begrense skadelige virkninger på menneskers helse eller på miljøet. I tillegg er direktivet en betydelig forenkling av EUs bestemmelser som gjaldt i 2008, da direktivet ble vedtatt i EU.

Dette er en ukontroversiell og positiv sak. Det ble sagt at dette er et eksempel på en positiv lovgivning fra EU, og det er vi helt enig i. Den kan i tillegg få direkte målbare helsemessige oppsider som vi skal være glad for.

Det har tatt fire år, som det er blitt sagt her tidligere, fra saken ble vedtatt i EU og til den ble fremmet for Stortinget. I brevet fra statsråden av 29. mars i år framgår det at EØS-komiteen fattet vedtak om å innlemme luftkvalitetsdirektivet den 21. oktober 2011. Det er redegjort for at alle EFTA-landene må ha regnet direktivet som EØS-relevant og akseptabelt. Er det da sånn å forstå at det er den norske EØS-komiteen som har ventet på et av de andre landene, altså Sveits, Liechtenstein eller Island? Det er fint om statsråden kan svare på det i et av sine innlegg.

Ellers er dette bare en positiv sak, og – som det tidligere er sagt – den er enstemmig fra komiteen.

Knut Magnus Olsen (Sp) [18:32:24] For Senterpartiet står det sentralt at alle skal sikres rett til ren luft. For oss står forebygging av sykdom i fokus. Derfor er vi glad for at en enstemmig komité slutter seg til at luftkvalitetsdirektivet innlemmes i norsk lov. Det er et steg på veien mot bedre luftkvalitet i Norge. Direktivets overordnede mål er at luftkvalitet skal bevares der den er god, og forbedres der den er dårlig. For å få dette til er overvåkning av luftkvalitet sentralt.

Innføringen av direktivet vil bl.a. føre til økt kunnskapsnivå om svevestøv og dets innhold. Jo mer vi vet om forurensningssituasjonen, jo lettere er det å gjøre målrettede tiltak for å begrense det.

Det nye direktivet gir nye grenseverdier og mål for fin-kornet svevestøv. Dette kommer i tillegg til de eksisterende grenseverdiene for grovkornet svevestøv. Det er jeg glad

for. Det er dokumentert, av bl.a. WHO, at finkornet svevestøv har større helsevirkninger enn grovere fraksjoner.

Luftkvaliteten i norske byer handler i hovedsak om svevestøv og nitrogen dioksid. Nitrogen dioksid kommer fra forbrenningsmotoren i bilen. Svevestøv kommer delvis fra eksos og delvis fra piggdekkslitasje av veibanen. Vedfyring kan også bidra til svevestøv.

Flere av byene i Norge har tidvis problemer med for dårlig lokal luftkvalitet. Det er særlig nitrogen dioksid som er et problem. Bergen har sågar hatt den lite ærerike plassen som Europas mest forurensede by.

Når det gjelder forekomsten av finkornet svevestøv i Norge, går utviklingen i riktig retning. Når det eksempelvis gjelder nitrogen dioksid, gjør det ikke det. Derfor er målrettede tiltak helt nødvendig.

God luftkvalitet er viktig for folks helse og livskvalitet. Særlig det mest finkornete svevestøvet når ned i de fineste lungeforgreiningene og kan gjøre skade der. Det øker risikoen for sykdommer i luftveiene og i hjerte-karsystemet. Personer som allerede har svakheter i luftveiene, som kols, lungefibrose eller astma, er særlig utsatt. Støvet kan aktivere betennelsesreaksjoner i lungene, og dieselpartikler kan trolig forsterke allergiske reaksjoner. Europeiske befolkningsstudier viser at dødeligheten i utsatte grupper fortsatt øker, selv ved kortvarige økninger i konsentrasjonen av svevestøv.

Astma- og Allergiforbundet er svært bekymret over de negative helsevirkningene dette kan ha, og den negative utviklingen. De forteller at 20 pst. av norske barn har eller har hatt astma ved fylte ti år. For litt over 20 år siden gjaldt dette kun 10 pst., og i 1950 var det kun 2 pst. Upubliserte tall viser at det øker fortsatt. Dette er skremmende.

Senterpartiet er opptatt av å ikke bare måle forekomsten, men å iverksette løsninger for å få utslippene ned. Kommuner som vil, kan gjøre det. De kan bruke verktøy som tidsdifferensierte bompenger og køprising for å få ned den mest forurensende bilbruken.

Trondheim har tatt i bruk tidsdifferensierte bompenger. Der har privatbilismen sunket med 10 pst., og kollektivtrafikken har økt med 20 pst. I Bergen er problemene med dårlig luftkvalitet minst like store som i Trondheim. Der har de valgt å la disse verktøyene ligge. Det er Senterpartiet lokalt lite fornøyd med.

Gode målinger er en forutsetning for å kunne gjøre målrettede tiltak og se om de virker. Jeg håper at dette bidrar til at flere byer tar i bruk de verktøyene som faktisk finnes, for folkehelsens del.

Direktivet bidrar til å styrke arbeidet vi allerede gjør i Norge på dette feltet. Derfor er Senterpartiet positiv til å implementere EUs direktiv om luftkvalitet og renere luft i Europa.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [18:37:09]: Direktivet om luftkvalitet og reinare luft for Europa er ei oppfølging av forslaget til tematisk strategi for luftforureining. Direktivet er ein del av Clean Air for Europe-programmet. Luftkvalitetsdirektiva regulerer ulike stoff som kan vere helseskadelege å puste inn. Målet er å betre helsa til folk i

område med mindre god luftkvalitet. Sidan rammedirektivet kom i 1996, har Noreg fortløpande innlemma direktiva i EØS og innarbeidd krava i forureiningsforskrifta kapittel 7.

Direktivet som no ligg føre for Stortinget, er først og fremst ei samanslåing og ein revisjon av dei førre direktiva. Rettsakta vil krevje budsjettvedtak over fleire år, og det er derfor teke atterhald om samtykke frå Stortinget ved innlemming i EØS-avtala.

Partiklar vert ofte kalla svevestøv. Kjelder til svevestøv er bruk av piggdekk og utslepp av eksos frå biltrafikk. Vedfyring med fossile brensler bidreg òg til svevestøv. Forureiningsforskrifta har allereie krav til større partiklar, PM₁₀, og det er i norske byar sett i verk tiltak for å overhalde dei.

Nytt med dette direktivet er nye mål og krav til små partiklar, PM_{2,5}. Dette er ei oppfølging av det europeiske arbeidet med luftkvalitet. Direktivet har krav til grenseverdiar for konsentrasjonar av små partiklar. I tillegg skal alle landa berekne eit nasjonalt reduksjonsmål for perioden 2010–2020. Reduksjonsmålet vert berekna på bakgrunn av målingar i perioden 2009–2010.

Med krav til grenseverdiar og reduksjonsmål følgjer òg kostnader til overvaking av små partiklar. Overvakinga av små partiklar vil gå over fleire år. Kostnadene vert tekne over ordinære budsjett. Klima- og forureiningsdirektoratet får kostnader på 2,4 mill. kr årleg til oppretting og drift av rurale målestasjonar for bakgrunnsnivå. I tillegg får kommunane Oslo og Trondheim utgifter på 1,6 mill. kr per år for å måle bybakgrunnskonsentrasjonar. Kunnskapen om svevestøv vert betra gjennom meir omfattande overvaking. Vi vil òg få betre informasjon om helseverknader og betre grunnlag for å vurdere målretta tiltak.

Det nye direktivet opnar dessutan for at medlemsstatar kan søkje om utsetjing av tidsfastsette krav til luftkvalitet for PM₁₀, NO₂ og benzen. Noreg har alt forplikta seg til å overhalde grenseverdiar for desse stoffa. Noreg har i forskrifta opna for å søkje om utsetjing av fristen for NO₂, men ikkje for PM₁₀. Direktivet stiller òg nye og reviderte krav til rapportering av tiltaksplanar, overvåkingsprogram og kvalitetssikring av luftkvalitetsvurderingar og kortsiktige handlingsplanar når det er risiko for at ein eller fleire alarmtersklar vert overskridne.

Så nokre merknader om tidsperspektivet her. Luftkvalitetsdirektivet vart vedteke i EU 21. mai 2008. Noreg melde så til EFTA-sekretariatet 28. oktober same år, 2008, at direktivet vart rekna for å vere EØS-relevant og akseptabelt. Før EØS-komiteen kan avgjere om direktivet skal innlemmast, må direktivet ha vorte rekna som EØS-relevant og akseptabelt av alle EFTA-land.

Vanleg prosedyre er at proposisjonen om samtykke til godkjenning vert avgjort i EØS-komiteen, at han skal leggast fram etter at saka er behandla i EØS-komiteen. Luftkvalitetsdirektivet vart behandla i EØS-komiteen 21. oktober 2011. Normalt går det litt tid frå avgjerd i EØS-komiteen til proposisjonen om samtykke vert fremma. Vi rakk ikkje luftkvalitetsdirektivet i haustsesjonen. Proposisjonen vart derfor fremma tidleg i vårsesjonen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [18:41:14]: La meg først få lov til å takke statsråden for at han ga et mer utførlig svar på hvorfor det har tatt så lang tid å fremme denne proposisjonen for samtykke i Stortinget – et langt mer utførlig svar enn det han sendte i brev form til komiteen. Det setter jeg stor pris på.

Mitt spørsmål er imidlertid om statsråden er enig i at det er for lenge når det i gjennomsnitt tar 641 dager å innlemme EUs rettsakter i norsk lov, slik det fremgår av NOU 2012 :2, Europautredningen?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [18:41:58]: Det bør vere eit mål at vi kan gjennomføre rettsakter i eit rimeleg tempo her i Noreg. Eg vil ikkje karakterisere det som eit generelt samfunnsproblem at Noreg brukar spesielt lang tid på å gjennomføre rettsakter. Tvert imot viser europeisk gjennomgang som har vorte gjort, at vi er spesielt dyktige til å implementere rettsakter, viss ein ser generelt på det breie biletet.

Så vil eg òg peike på at i dette tilfellet, som representanten sikkert høyrde av gjennomgangen, gjekk det mest tid frå Noreg melde det EØS-relevant og alle EFTA-land hadde meldt det EØS-relevant, til det vart behandla i EØS-komiteen. Så det er riktig at det har gått nokre månader etter EØS-komiteens behandling før vi har lagt det fram, men det er ikkje den vesentlege tida her. Det er dei åra som er imellom, frå vi behandla det som EØS-relevant, og til EØS-komiteen vedtok det.

Nikolai Astrup (H) [18:43:00]: Er statsråden enig i den beskrivelsen som tidligere lå ute på Miljøverndepartementets hjemmesider – under hans forgjenger – som skulle forklare hvorfor det av og til tar veldig lang tid å implementere EUs rettsakter i norsk lov? Den forklaringen var at det er stor intern uenighet i regjeringen både om direktiver er EØS-relevante, og hvilket departement som skal håndtere dem. Er det en problemstilling og en beskrivelse som statsråden kjenner seg igjen i?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [18:43:35]: Dei siste veke har lært meg at representanten Astrup er særst oppteken av at saker tek lang tid og når dei vert lagde fram, meir enn å kritisere innhaldet i dei, så eg skal førebu meg godt i framtida på dei spørsmåla om tidsperspektivet. No trur eg at eg nøyer meg med å seie at det var ukjent for meg at ei sånn beskriving låg ute, så det har eg ikkje lyst til å kommentere før eg har fått gått inn i det.

Presidenten: Det var en svarreplik som ikke tok spesielt lang tid, i hvert fall.

Nikolai Astrup (H) [18:44:03]: Er statsråden enig i at det er viktig å følge opp EUs rettsakter raskere enn det departementet gjør, og har han iverksatt noen tiltak for at så skal skje etter at Europautredningen påpekte at Miljøverndepartementet er et av de departementene som bruker lang tid på å implementere disse rettsaktene?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [18:44:32]: Ja, eg er oppteken av at vi skal gjennomføre EØS-rettsakter i Noreg i eit rimeleg tempo. Men igjen vil eg vektleggje at når ein samanliknar land i Europa, er jo det som kjenneteiknar Noreg, at vi er relativt dyktige til å gjennomføre det i eit rimeleg tempo, og i all hovudsak innanfor gjeldande fristar. Så skal eg sørge for å ha vanleg oppmerksomd på at òg Miljøverndepartementet følger opp dette.

I den grad det kan bidra, vil eg seie at denne replikk-runden nok vil få meg til å minnst dette spørsmålet i framtida.

Presidenten: Etter denne minneverdige replikkvekslingen er replikkordskiftet omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [18:45:22]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dávøy, Hans Olav Syversen, Knut Arild Hareide og Geir Jørgen Bekkevold om plan for å sikre retten til livshjelp ved livets slutt (Innst. 268 S (2011–2012), jf. Dokument 8:54 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [18:46:27] (ordfører for saken): Det er et viktig tema som forslagsstillerne har satt på dagsordenen i dag. En enstemmig komité gir derfor Kristelig Folkeparti-representantene ros for det.

Utviklingen i samfunnet har ført til at stadig flere mennesker avslutter sitt liv på sykehus og sykehjem. Det er stadig færre som dør i sine nære omgivelser hjemme, med sine nære rundt seg. Det kan føre til at samfunnet totalt sett får et mindre bevisst forhold til livets naturlige slutt.

Komiteen mener derfor at det er viktig å fokusere på hvordan samfunnet kan bidra til at den enkelte kan få en verdig avslutning på livet. Det vises i innstillingen til at det har vært gjort en del for å bedre helsetilbudet til alvorlig syke og døende, men det understrekes at det er behov for å bygge ut tilbudet om helsehjelp i slutfasen av alvorlig og dødelig sykdom, med hensyn til både kompetanse og kvalitet.

Jeg er spesielt glad for at en enstemmig komité sier at det er viktig å bygge videre på hospicefilosofien og implementere den i helsevesenet og i samfunnet generelt. Hospicefilosofien tar utgangspunkt i hele mennesket og bygger

på omsorg og omtanke for og pleie og behandling av alvorlig syke og døende personer og deres pårørende. Det er et stort behov for å øke satsingen på hjelp til alvorlig syke og døende og deres pårørende.

Alvorlig sykdom med dødelig utgang kan ramme mennesker i alle aldre. Det er derfor viktig også å rette oppmerksomheten mot alvorlig syke og døende barn og de problemstillingene foreldre til barn som fødes med alvorlige misdannelser eller begrensede leveutsikter, står overfor. Årlig dør rundt 160 barn i sine hjem, uten at barnet eller de pårørende har noe profesjonelt nettverk rundt seg. En enstemmig komité bruker det nye norske ordet for en slik situasjon, hvor de nærmeste lever med «ventesorg». Komiteen understreker at alle har samme krav på å få bekreftet sitt verd og å bli møtt med respekt i alle livets faser.

Det er dessverre slik at internasjonale undersøkelser viser at Norge skårer lavt med hensyn til tilgjengelighet og tilbud til alvorlig syke og døende. Representantforslaget skisserer seks innsatsområder for å gjøre tilbudet til alvorlig syke og døende og deres pårørende bedre, og det er her komiteen skiller lag. Regjeringspartiene viser til brev fra statsråden, og jeg regner med at de selv vil gå nærmere inn på det.

Fremskrittspartiet og Høyre støtter fire av forslagene fra Kristelig Folkeparti. Det gjelder forslaget om å få flere enheter for lindrende behandling i sykehusene. Fra Legeforeningen har vi fått synliggjort at det mangler dels kompetanse og dels økonomiske incentiver for å kunne få den nødvendige satsingen på lindrende behandling i våre sykehus. Faglige beregninger sier at behovet for antall palliative senger i Norge burde være 800. I dag har vi kun 200 slike. Opposisjonen ber derfor om en satsing for å dekke det nødvendige behovet.

Vi har nylig innført Samhandlingsreformen. Den legger opp til at langt flere skal få sitt medisinske tilbud ute i kommunene. Det er derfor et stort behov for å få på plass et tilbud med ambulante team som dekker alle kommuner, og som kan bidra med den nødvendige fagkompetansen med hensyn til den døende og dennes pårørende, i et nært tverrfaglig samarbeid med ulike andre aktører i kommunen og i nærmiljøet. Fokuseringen må være på den helhetlige tilnærmingen og på ulike behov som oppstår på mange plan.

I ti år har det vært gitt tilskudd til ulike prosjekter innen lindrende behandling og omsorg ved livets slutt. Dette skal evalueres senere i år, og det er viktig at det gode arbeidet som er gjort, ikke stopper opp.

Kompetanse er også et nøkkelord og et viktig satsingsområde. Opposisjonen ber derfor om at det utarbeides en egen plan for å bygge opp den palliative kompetansen i helsevesenet.

Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet står også sammen om et forslag om å opprette egen kreftkoordinatorstilling i alle kommuner og bydeler. Kreftforeningen har nå etablert en tilskuddsordning som kommunen kan søke på for å få opprettet en kreftkoordinatorstilling. Forslagsstillerne synes dette er et meget godt tiltak, men at det burde være et offentlig ansvar og noe som alle norske kommuner og bydeler burde få etablert.

Kristelig Folkeparti står alene om å foreslå å endre finansieringen for døende pasienter i sykehus fra stykkprisfinansiering til fullfinansiert rammefinansiering. Intensjonen i dette forslaget er god. Hensikten er å komme bort fra den situasjonen at sykehusene straffes økonomisk når de holder liv i pasienten en dag eller to ekstra. I dag ytes det en tilleggsrefusjon for palliativ behandling, som ble innført under Bondevik II-regjeringen. Men etter Fremskrittspartiets mening er det all grunn til å se på denne ordningen én gang til, slik at sykehusene får dekket sine faktiske kostnader til personell, materiell etc. nærmest for hver dag pasienten lever, slik at vi unngår etisk tvilsomme situasjoner, der det kan virke som om sykehusene premieres hvis pasienten dør fort.

Med dette vil jeg ta opp de forslag som Fremskrittspartiet er medforlagsstiller til.

Presidenten: Representanten Jon Jæger Gåsvatn har tatt opp de forslag han refererte til.

Thomas Breen (A) [18:51:11]: Som saksordføreren innledet med, er det bred enighet i komiteen om at dette er et viktig felt å diskutere. Derfor vil jeg starte mitt innlegg med å si at det er viktig at vi ikke bare diskuterer dette i Stortinget, men at det også fokuseres på dette ute i våre respektive partiorganisasjoner. Veldig mye av den omsorgen og den verdigheten vi her etterlyser, skal gis ute i kommunene, hvor våre partifeller er arbeidsgivere. Det er viktig at vi diskuterer tematikken og feltet med våre egne, slik at man kan få økt fokusering på dette i den kommunale omsorgen.

Forslaget er på en måte tredelt. Det ene handler om en generell verdighet ved livets slutt. Det andre handler om lindrende behandling for dem som nærmer seg livets slutt, og det tredje handler litt om endring av den ordningen som vi har i dag, altså om stykkprisfinansieringsdebatten.

Før jeg går inn på hvorfor vi i utgangspunktet er positive til at forslagsstillerne tar opp tematikken, og allikevel er negative til forslagene, vil jeg henvise til at mange av disse elementene allerede er innlemmet i gjeldende planer eller i varslet plan, jf. statsrådets brev.

Jeg skal ikke bruke mye tid på hva regjeringspartiene egentlig mener om det, men heller bruke litt tid på noen av inngangene i saken fra forslagsstillerne. Fire av punktene er det på mange måter lett å være enig i, fordi vi gjennom Omsorgsplan 2015 og Kompetanseløftet 2015 langt på vei er helt enig i det man fremmer i denne saken. Problemet med å legge de forslagene inn i en egen plan er at man risikerer å få for mange planer og dermed også mister noe av gjennomføringskraften, for det blir for mange planer fra Stortinget å forholde seg til for dem som faktisk skal utføre dem. Vi har lyst til å være tro mot både Omsorgsplan 2015 og Kompetanseløftet 2015, og ikke – på en måte – fragmentere det med å lage en ny plan. I det perspektivet kunne det vært interessant å høre om Høyre – når de da støtter fire av forslagene – mener det skal inngå i en egen plan, eller om det skal legges inn i de allerede eksisterende planer. Det kunne vært interessant.

Når det gjelder stykkprisfinansieringen, er vi uenige

med forslagsstillerne på basis av at det er litt skummelt å endre enkeltelementer i en ganske kompleks materie hvor man kanskje ikke overskuer konsekvensene fullt ut. Det er det ene. Det andre er at med å legge det inn i rammene kan man også risikere at man ikke får det fokuset man burde hatt, og man overlater det da til de regionale helseforetakene istedenfor til det enkelte helseforetak. Det kan da bidra til at man ikke får det fokuset man ønsker. Så det er vi rett og slett helt uenige om. Jeg registrerer at Høyre i hvert fall – og Fremskrittspartiet, hvis jeg ikke husker feil – også er uenig i det.

Når det gjelder kreftkoordinatorstillinger i alle kommuner og bydeler, kan man også langt på vei være enig i intensjonen bak forslaget. Spørsmålet blir om det er hensiktsmessig å pålegge alle kommuner og bydeler å ha en kreftkoordinator. Det viktige er jo at man sørger for at man har en helhetlig behandling for kreftpasientene, og at man sørger for at man får en god pasientflyt. Om det skal tillegges kommunene eller helseforetakene, er jeg ikke beredt til å konkludere på. Jeg regner med at det kanskje er noe av det som problematiseres i den nye kreftstrategien, og at det er en del av en større helhet. Derfor er det også for tidlig å gå inn i den, fordi vi vil avvente en sak vi vet kommer – som er varslet i statsrådens brev til komiteen – før vi konkluderer på det.

Så vil jeg si, rent generelt, at alle de seks forslagene er satsingsforslag. Det i seg selv gjør det krevende for regjeringspartiene å mene veldig mye rundt det, fordi vi forholder oss til våre statsbudsjetter. I det perspektivet er det interessant å se om man ser igjen dette i løpet av kort tid, i revidert nasjonalbudsjett, fra dem som da støtter forslagene.

Helt til slutt vil jeg også sette fokus på noe som kanskje er like viktig som de punktene som er listet opp, og som egentlig alle er enige om at vi skal imøtekomme på et eller annet vis, nemlig faren for overbehandling. Dette har man også dokumentert, og helsemyndighetene har vært opptatt av at det skjer for ofte og da bidrar til at man ikke får en verdig avslutning. Spesielt i kreftomsorgen vil det være viktig at man ikke driver behandling for lenge, fordi man da utsetter noe som er uunngåelig og kanskje påfører unødig lidelse. Det er også en viktig del av den debatten.

Sonja Irene Sjøli (H) [18:56:33]: Det siste spørsmålet representanten Breen tok opp, er et faglig spørsmål og heldigvis ikke politikk.

Jeg vil gi honnør til Kristelig Folkeparti som tar opp disse problemstillingene. Erfaringen viser at det er nødvendig å diskutere dem gang på gang. Jeg vil deretter takke saksordføreren for et grundig arbeid og en god redegjørelse også om Høyres, dvs. opposisjonens, standpunkter og forslag, som vi selvsagt står bak.

Omsorg ved livets slutt er en av de mest krevende oppgaver innen helsetjenesten og utfordrer både fagfolk og politikere. Hver eneste dag opplever mennesker å bli rammet av alvorlig sykdom og nære tap som tvinger dem inn i en totalt endret livssituasjon. Vi møter slike utfordringer svært forskjellig avhengig av hvor forberedte vi er, den livssituasjonen vi er i, reaksjoner i omgivelsene og ikke

minst den hjelp som tilbys fra helse- og omsorgstjenestene.

Respekten for menneskeverdet blir satt på en alvorlig prøve når vi møter mennesker i slutfasen av livet. Det er i slike situasjoner det egentlige menneskesynet i helsetjenesten og hos helsepersonell kommer for en dag. Det er nettopp nær ytterpunktene at vi finner de verdimeslige prøvesteiner i vårt samfunn. Menneskeverdet er særlig utsatt for å bli krenket eller truet i livets slutfase. Døden er institusjonalisert, den er avritualisert og i stor grad overlatt til spesialister. Selv om tilbudet har blitt atskillig bedre de siste årene, er det fortsatt altfor mange eksempler på at alvorlig syke og døende får for dårlig hjelp.

For å motvirke kravene om at helsetjenesten skal medvirke til selvsvalt avslutning av livet, er det viktig å sikre at tilbudet som blir gitt til mennesker mot slutten av livet, er så godt som mulig, både menneskelig og faglig. Så langt det er mulig, må det legges til rette for at behandling, pleie og omsorg kan gis så nær hjemmet som mulig eller i hjemmet, dersom pasienten ønsker det.

En alvorlig sykdom rammer ikke bare pasienten, men også den nærmeste familie, venner og nærmiljø. Mange alvorlig syke blir ofte isolert, de søker ikke selv kontakt, og de som står på utsiden, er redde for å bry seg.

Spesialiseringen i helsevesenet gjør at en kan miste helheten i omsorgen. Her har imidlertid hospicefilosofien vist vei. Verdigrunnet er optimal behandling, pleie og omsorg som retter seg mot pasientenes fysiske, psykiske, sosiale, åndelige og eksistensielle behov. Gode, gjennomtenkte tilbud skaper tillit og trygghet for pasientene, for pårørende og for personell. Hovedpoenget er at mennesker blir møtt og sett.

Antallet eldre, kreftsyke barn, unge og voksne og kronisk syke som vil ha stort behov for et godt pleie- og omsorgstilbud i livets slutfase, vet vi vil øke. Utformingen av tilbudet om omsorg ved livets slutt må ta høyde for at mennesker har ulike ønsker og behov for hvordan de vil tilbringe livets siste dager. I dag dør om lag to av fem på sykehus og samme antall på sykehjem. En av fem dør hjemme. Det er nødvendig å gi alvorlig syke og døende et reelt valg når det gjelder hvor de ønsker å tilbringe livets siste dager. Dette er særlig viktig i lys av at vi er et flerkulturelt samfunn, der mennesker har ulike syn på hvordan en verdig avslutning av livet kan være.

For mange vil det være viktig å kunne være hjemme i livets siste fase. Andre ønsker å være et sted hvor de kan få ro til en god og verdig avslutning. Dette krever at vi både legger til rette for en god hjemmebasert omsorg og samtidig bygger opp flere hospice, som et tilbud til dem som måtte ønske det.

Dersom flere pasienter skal få muligheten til å avslutte livet hjemme, i tråd med egne ønsker, må vi gi dem og deres pårørende trygghet for at de får god, kvalifisert hjelp. Det er helt avgjørende. Ambulerende palliative team kan gi denne tryggheten, forutsatt at det er fleksible ordninger der kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten samarbeider om å gi et helhetlig tilbud.

Det er fremdeles en lang vei å gå før vi kan si at vi er tilfreds med denne delen av helsetjenesten. Den tverrpolitisk-

ke enigheten som kommer fram her i dag, lover godt. Men jeg tror fremdeles det er viktig å ha noen etiske debatter og en god etisk refleksjon både for fagfolk og ikke minst for oss som politikere.

Laila Dāvøy (KrF) [19:01:43]: I januar i år var døden på sykehus tema i NRK-nyhetene. Flere og flere pasienter må dø alene på grunn av innsparinger, sa sykepleiere til NRK. I mars i år svarte sykepleiere på en undersøkelse, også foretatt av NRK, at pasienter i sykehjem dør uten at noen har tid til å være til stede. De ansatte fortviler. En ansatt sier følgende: Jeg er stolt over jobben jeg er opplært til å gjøre, men som oftest føler jeg at jeg ikke strekker til. Halvparten av de nesten 1 500 ansatte som ble spurt i den landsomfattende undersøkelsen, har opplevd at pasienter dør alene på deres sykehjem. Selv om de ansatte også sier at fire av fem dør en verdig død, er hver eneste som dør alene, en for mye.

Verdens helseorganisasjon sier bl.a. at palliativ omsorg bekrefter livet og betrakter døden som en naturlig prosess. Den lindrer smerte og andre symptomer og verken fremskynder eller utsetter døden. Palliativ omsorg tilbyr støttefunksjon for å hjelpe pasienten til å leve så aktivt som mulig inntil døden. Dette er livshjelp ved livets slutt. Døden er livets avslutning, og omsorgen bør derfor integrere både psykologiske og åndelige aspekter.

Med dette som bakgrunn synes jeg det er verdt å merke seg at bruken av fastvakt til døende i Norge har blitt redusert de siste årene. Døden bør betraktes som så viktig for et menneske at man må få mulighet til å ha noen rundt seg i dødsøyeblikket. Det bør gis anledning til å ha både pårørende og fagpersonell til stede når døden inntreffer. Jeg tror alle her er enige om det. Det er vårt ansvar som politikere å bidra til at dette blir en realitet for alle.

Hele komiteen påpeker i innstillingen at til tross for satsingen på det palliative tilbudet er behovet for helsehjelp i slutfasen økende. Alle er enige om at tilbudene må bygges videre ut. Men hva skjer i dag? I forbindelse med innføringen av Samhandlingsreformen har faktisk enkelte kommuner fått et så stort press på seg til å ta imot utskrivingsklare pasienter at de sier at de bruker korttidsplasser og palliative sengeplasser på sykehjem til dette.

Helseministeren har i brev til komiteen i forbindelse med denne saken bl.a. henvist til at regjeringen har som mål å gi tilsagn til 12 000 heldøgns omsorgsplasser i perioden 2008–2015. Det er også noe bekymringsfullt at det hittil er bygd under 1 000 helt nye sykehjemsplasser. Mange gamle syke vil også i fremtiden ha behov for institusjonsplass i siste fase av livet, ikke minst de som er helt alene uten familie. Men om en døende og dens pårørende føler seg trygge for at den døende vil få adekvat smertelindring og medisinhåndtering i hjemmet, vil flere velge hjemmet som stedet der de avslutter livet – det er jeg ikke i tvil om. Økt trygghet og bedre lindring i hjemmet vil redusere antall sykehus- og institusjonsinnleggelses. Tilbud om ambulante team, f.eks. gjennom hjemmehospice, som Fransiskushjelpen her i Oslo, er et flott eksempel som bidrar til verdighet ved livets slutt.

Helse- og omsorgsministeren peker i sitt brev på gode

tiltak som er igangsatt. Det er flott. Likevel er det verdt å understreke at behovet for palliativ behandling vil være økende i forbindelse med at vi får flere eldre i årene fremover. Vi må satse raskt og sterkt for å møte disse utfordringene. Jeg hadde derfor håpet at regjeringen hadde vært mer åpen for våre forslag. En god avslutning på livet bør ha høy prioritet.

Så til slutt noen få kommentarer til representanten Breens innlegg. Om man ville ha en egen plan eller innlemme i en annen plan – hvis det var det som var problemet, hadde det vært veldig interessant om vi kunne hatt en diskusjon om det litt tidligere. Det viktigste for meg, som en av forslagsstillerne, og for Kristelig Folkeparti, er faktisk at vi får en helhetlig plan med tiltak, med tidsbestemt gjennomføringstakt. Hvis det er slik at regjeringen har innlemmet eller varslet alle disse forslagene, kunne man kanskje likevel sagt ja. I alle fall vil det koste for regjeringen også. Så det er vel flere som må bli utfordret på i hvilke budsjetter man har tenkt å komme med tilsagn.

Ellers tar jeg opp det forslaget Kristelig Folkeparti har. Jeg er glad for denne debatten, og jeg er glad for at alle er enige om at her må vi satse.

Presidenten: Da har representanten Laila Dāvøy tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [19:06:56]: For 100 år sidan døyde dei fleste nordmenn i heimane sine. I dag døy 40 pst. av befolkninga på sjukeheim og 40 pst. på sjukehus, og berre 10–15 pst. av oss døy heime. Talet som døy på sjukeheim, er aukande. Vi opplever og har opplevd ei utvikling der døden er blitt institusjonalisert. Mange har difor lita eller inga erfaring med dødsleiet. Dei fleste føreset at det offentlege helse- og omsorgsapparatet og medisinsk-fagleg personell er til stades og tek ansvar og skaper tryggleik, slik at alle kan sikrast livskvalitet ved livets slutt.

Representantforslaget frå Kristeleg Folkeparti er viktig. Dei ønskjer ein særskild offentleg plan for å sikra alle rett til livshjelp ved livets slutt. Mange kan forstå dette forslaget. Å føla tryggleik og vera sikker på at ein sjølv eller nær familie blir sikra hjelp når ein er hjelpelaus, og at ein blir følgd opp på ein verdig måte ved livets slutt, er viktig for alle.

Det har vore ei markert satsing dei siste åra på å betra helsetilbodet til alvorleg sjuke og døyande. Trass i satsinga er behovet for helsehjelp i slutfasen av livet aukande. Ein samla komité er einig om at ein må byggja ut tilbodet vidare for å betra kompetansen og kvaliteten. Denne samrøystes merknaden er eg veldig glad for.

Det er mange gode forslag i saka, og det er mange gode svar frå statsråden om korleis desse forslaga blir varetekne. Eg ønskjer å retta fokus på pårørende si rolle. Denne regjeringa har innført ein ny rett til ti dagars permisjon for arbeidstakarar for å gi nødvendig omsorg til foreldre og ektefelle/sambuar. Det er òg innført utvida rett til permisjon og pleiepengar i 60 dagar ved pleie av nære pårørende i livets slutfase. Dette er eit veldig viktig tiltak. Slike ordningar gjer det lettare for pårørende å bidra og vera til stades ved livets slutt hos nære familiemedlemmer, til glede for

dei det gjeld, og til glede for helsevesenet. Hagen-utvalet understrekar at samfunnet ikkje ville ha gått rundt utan den frivillige og i all hovudsak familiebaserte omsorga. Denne arbeidskrafta vil koma som eit supplement til det offentlege og er ekstra verdfull når ein snakkar om ressurskrevjande omsorg ved livets slutt. Dei påpeikar at det er utilfredsstillande at folk har måtta sjukmelda seg eller gå av med pensjon for å kunna vareta krevjande omsorgsoppgåver for sine nærmaste. Utvalet påpeikar òg behovet for fleksible og gode permisjonsordningar for slik å oppretthalda kontakten med arbeidslivet. Utan slike ordningar blir det gjerne slik at pårørende som tek på seg omsorgsoppgåver over ein lengre periode, sjølve kan koma i ein vanskeleg økonomisk situasjon.

Hagen-utvalet foreslår òg å utvida denne permisjonsbestemminga ytterlegare, til eitt år, for å sikra at pårørende som står i omfattande omsorgsarbeid over lengre tid, lettare kan koma tilbake i arbeidslivet. Hagen-utvalet påpeikar òg behovet for opplæring og rettleiing av pårørende. Det gjeld ikkje minst når pårørende deltek og bidreg til lindrande behandling ved livets slutt. Så er det noko som eg saknar i Kristeleg Folkeparti sine forslag, er det større fokus på behovet for inkludering og styrking av pårørende sine rettar og deira situasjon i arbeidet med omsorg ved livets slutt.

I saka har Kristeleg Folkeparti teke opp behovet for å sjå på finansieringa av det palliative tilbodet ved sjukehusa. Dei foreslår å fjerna stykkprisfinansieringa for døyande pasientar i sjukehus, og dermed fullfinansiering over rammeløyvingane over dei regionale helseforetaka.

Så merkar eg meg at Framstegspartiet og Høgre ikkje støttar Kristeleg Folkeparti i dette spørsmålet. Senterpartiet deler mykje av intensjonen bak Kristeleg Folkeparti sitt forslag om endring av finansieringa. Eg vil visa til innstillinga til representantforslaget om plan for livshjelp, som blei behandla i Stortinget 2. mars 2010 – Innst. 150 S for 2009–2010 – der det blei vist til at Den norske legeförening i høyringsutsegnene sine til den saka viste til at stykkprisfinansiering, slik ho blir praktisert i dag, passar dårleg for alvorleg sjuke pasientar. Ei finansieringsform som premierer kort dødsleie, er etisk tvilsam. Det er sånn at pasientar med langtkomen sjukdom kan ha sjukdomsperiodar med svært komplekse utfordringar, der langvarige sjukehusopphald er nødvendige.

Eg kunne ønskja at vi gjekk litt meir inngående inn i denne problematikken enn det som er tilfellet, og som vi har moglegheit til i denne saka, med veldig mange forskjellige forslag.

Eg vil til slutt òg gjera merksam på at regjeringspartia i 2010 i merknadar til innstillinga om plan for livshjelp skreiv at dei

«ser at det kan være utfordringer rundt finansieringen av palliativ behandling ved spesialisthelsetjenesten i dag, og ber departementet gå igjennom finansieringsordningen for slik behandling».

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [19:12:13]: Vi må sørge for et verdig tilbud ved livets slutt. Den enkelte og de pårørende skal oppleve at dette skjer i trygge om-

givelser og med kvalifisert hjelp. Forslagsstillerne peker på flere muligheter for å videreutvikle og bedre tilbudet til mennesker i livets slutfase. Jeg vil følge opp tilbudet til denne pasientgruppen, bl.a. gjennom mitt arbeid med Omsorgsplan 2015 og Samhandlingsreformen.

Gjennom Kompetanseløftet 2015 sørger vi for at sektoren har tilgang på tilstrekkelig kompetent arbeidskraft. Å gi god omsorg og hjelp til mennesker i denne situasjonen krever kompetanse, kompetente mennesker.

Den kommunale omsorgssektoren er styrket med om lag 22 000 årsverk fra 2005 til 2011. Veksten består i hovedsak av personell med fagutdanning. Legedekningen i sykehjem er styrket, og må styrkes videre. Helsedirektoratet har gitt ut faglige retningslinjer om lindrende behandling både for spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten. Både medisinsk og kommunikasjonsfaglig kompetanse er avgjørende.

Regjeringen vil gi investeringstilskudd til 12 000 nye heldøgns omsorgsplasser i perioden 2008–2015. Også palliative enheter kan få slik støtte til å bygge ut og utvikle den palliative omsorgen. Mange vil nok likevel ønske å få omsorg ved livets slutt der de allerede bor, i kjente omgivelser og med kjent personale, enten det er i sykehjem, omsorgsbolig eller i eget hjem.

Derfor er det nødvendig å styrke kapasiteten og kompetansen i lindrende behandling og omsorg ved livets slutt, utenfor sykehus. Det er en egen tilskuddsordning for dette. Den er på ca. 16 mill. kr for 2012. Det er også etablert regionale ressurs- og kompetansesentre for palliasjon i regi av helseforetakene.

Pasienter som mottar lindrende behandling, beveger seg ofte mellom sykehus, sykehjem og eget hjem. Godt samarbeid mellom sykehus og kommuner er avgjørende for å skape verdighet for den enkelte i det som kan være en vanskelig tid.

Det er sentralt i Samhandlingsreformen at flere oppgaver i helsetjenesten skal løses lokalt. Tilbudet om lindrende behandling og omsorg ved livets slutt bør bygges opp som en del av den ordinære helse- og omsorgstjenesten. Mange av pasientene som i dag behandles i sykehus, kan få bedre hjelp i kommunen, nærmere pårørende og i egne omgivelser. Lindrende behandling og omsorg ved livets slutt som en integrert del av det kommunale ansvaret gir trygghet og forutsigbarhet for den enkelte og for pårørende.

I løpet av året vil jeg legge frem en ny kreftstrategi. Lindrende behandling og omsorg ved livets slutt er en viktig del av denne strategien. Strategien skal bidra til at samarbeidet mellom nivåene blir bedre når det gjelder pasienter i livets slutfase. Jeg har bedt Helsedirektoratet om å gjennomgå Nasjonalt handlingsprogram med retningslinjer for palliasjon i kreftomsorgen. Dette er gjort på bakgrunn av spørsmål som ble reist i representantforslag 8:11 S for 2009–2010 om behovet for økt satsing på livshjelp og i innstillingen til dette forslaget. Jeg understreket i mitt svar at retningslinjene skal gjelde for både voksne og barn. Helsedirektoratet er nå i gang med å utforme faglige retningslinjer for lindrende behandling til barn. Det forventes at retningslinjene er ferdig i 2013.

Mennesker skal oppleve at de får en verdig avslutning

på livet. Dette ligger fast i verdighetsgarantien, som nå er lovfestet i den nye helse- og omsorgsloven. Det må gis som en del av et helhetlig omsorgsløp. Tilbudet er styrket de siste årene, og vi skal fortsette å bygge ut omsorgstilbudet også i den siste fasen av livet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [19:16:40]: Det er en enstemmig komité som understreker viktigheten av at den helhetlige tilnærmingen som hospicefilosofien bygger på, med omsorg, omtanke, pleie og behandling til alvorlig syke og døende personer med pårørende, er viktig å bygge videre på og implementere i helsevesenet og samfunnet generelt. Hospice er et begrep og et tiltak som i dag er fjernet i Nasjonal handlingsplan med retningslinjer for palliasjon i kreftomsorgen. Vi hører statsråden fortelle at det nå arbeides med en ny veileder, som har vært ute til høring. Hvordan ser statsråden for seg at hospice som begrep og tiltak skal kunne revitaliseres i tråd med komiteens ønsker?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [19:17:24]: Jeg har sett gode hospicetilbud som det står all respekt av – både de som jobber der, og måten de har innrettet tilbudet på. Det som er viktig for meg, er at de som har behov for det, får en god palliativ omsorg som er bygget på kompetanse, og som er bygget på en organisering som passer den enkelte, enten det skjer hjemme, i sykehjem eller i sykehus. Det er slik at 95 pst. av de pasientene som får palliativ behandling, f.eks. på sykehus, er kreftpasienter. Derfor er det jeg har vært opptatt av at dette må tas med også i den nye kreftstrategien.

Sonja Irene Sjøli (H) [19:18:19]: Høyre er opptatt av å få bygget opp kompetansen ute i kommunene og også innen denne omsorgen. Vi peker jo på i innstillingen at undervisningssykehjemmene har en særlig viktig rolle i dette kompetansebyggende arbeidet, sammen med den kompetanseoppbyggingen som vi har i palliative enheter. Akkurat undervisningssykehjemmene har en viktig rolle også i kommunehelsetjenesten og i omsorgstjenester generelt. Mitt spørsmål er om statsråden har noen planer om, eller om hun vil sørge for, at det etableres flere undervisningssykehjem.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [19:19:08]: Slik jeg har forstått det fra oppstarten av, har det vært meningen å ha ett i hvert fylke. Det viktige med disse utviklingssykehjemmene, som tidligere var undervisningssykehjem, er nettopp at de skal kunne utvikle gode tilbud og drive kompetanseoverføring til andre sykehjem. Det har jeg også sett mange gode eksempler på, men jeg har lyst til å understreke at det er ikke det eneste stedet hvor man kan bygge opp kompetanse. Jeg nevnte at vi har satt av egne penger på budsjettet til kompetanseoppbygging. Jeg synes det er veldig viktig å få til en kompetanseoverføring til andre på bakgrunn av det gode arbeidet som gjøres i palliative enheter, og også satsingen på ambulante team, som er en satsing mellom sykehuset og kommunen, og som er

viktig for at man skal ha en større fleksibilitet i tilbudet til dem som har behov for og ønsker det.

Laila Dāvøy (KrF) [19:20:19] Jeg har vært på en rekke avdelinger for hospice, spesielt i sykehus, ikke fordi vi har veldig mange av dem – jeg tror jeg har vært på dem vi har. Det er helt riktig det som representanten Kjersti Toppe tok opp. Jeg skal ikke gjenta det, men i hvert fall samtlige steder jeg har vært, sier man at stykkprisfinansieringen slik den er utformet, ikke ivaretar godt nok – skal vi si – økonomien i det å behandle døende pasienter, fordi de ofte trenger svært, svært lange behandlingsløp, i alle fall når de er inneliggende på sykehus. Jeg har lyst til å henvise til forslaget vårt, som ikke nødvendigvis sier at vi skal fjerne stykkprisen verken i dag eller i morgen, men få en vurdering av den.

Mitt spørsmål er egentlig om statsråden kunne tenke seg å gå litt mer inn i dette, i og med at også Stortinget som helhet har vært opptatt av dette tidligere, og se om det finnes andre løsninger.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [19:21:32]: Det kan godt hende at det er klokt å se på finansiering innenfor mange ting, kanskje innenfor dette området også. Hvis årsaken er at man ikke får et godt nok tilbud, så er det veldig alvorlig. Jeg har sett flere av disse tilbudene. Vi har alle våre erfaringer og opplevelser, men jeg har aldri opplevd at det har vært snakk om økonomi når man har hatt behov for et godt palliativt tilbud på et av sykehuse- ne våre, heller ikke når det har vært et av de ideelle sykehuse- ne, som for alle praktiske formål er en del av det offentlige helsevesenet. Det som er viktig, er at vi finner den gode kvaliteten på dette tilbudet, den riktige kompetansen, den riktige organiseringen, slik at det tilfredsstiller den enkelte og de pårørende på en god måte og også imøtekommer den enkeltes ønske om hvor de vil avslutte livet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Thomas Breen (A) [19:22:58]: Jeg fikk et par spørsmål fra representanten Dāvøy. Det ene gikk på at vi ikke hadde nevnt dette før – referansen til Omsorgsplan og Kompetanseløftet. Det mener jeg positivt er feil. Det står i innstillingen, med henvisning til brevet fra statsråden, at vi slutter oss til det brevet. I de planene vi henviser til, står det ganske utførlig omtalt.

Det andre spørsmålet var: Det koster også penger for regjeringspartiene, og hva har vi fått til? Jeg kan bekrefte at det koster penger – det er ganske dyrt, rett og slett. Fra 2005 til 2011 var det en økning på 22 000 årsverk i helse- og omsorgssektoren. Det koster penger. Da vi gikk inn og sjekket, var det i 2011 i det store og hele en årsverks- økning av ansatte med helse- og sosialfaglig utdanning. Vi bevilger årlig 300 mill. kr til kompetansetiltak gjennom Kompetanseløftet 2015. Det har ført til at 14 000 ansatte i perioden 2007–2011 har gjennomført grunn-, etter- og

videreutdanning. Så langt i år er 8 700 under opplæring gjennom de tiltakene.

Vi har etablert en egen kompetansesatsing innen lindrende behandling og omsorg, som vi her diskuterer, som årlig får 16 mill. kr til å utvikle kompetansehevede tiltak ute i kommunene, gjerne knyttet til utviklingssentrene i hvert fylke. Mange av de sentrene jobber veldig konkret med lindrende behandling og omsorg ved livets slutt. Det fokusskiftet som har vært bare de siste årene på det feltet, er ganske imponerende.

Jo, vi gjør mye. Det som er litt overraskende, er at dette ikke har like stort fokus fra forslagsstillerne, all den tid dette er en konsekvens av forliket med Kristelig Folkeparti og Venstre for noen år tilbake. Det var jo det som var noe av byggesteinen for Kompetanseløftet 2015. Vi er i gang, vi leverer år for år, og målet er at planen i denne runden skal være slutført i 2015, både Omsorgsplan og Kompetanseløftet.

Laila Dávøy (KrF) [19:25:25]: Da takker jeg representanten Thomas Breen for en god gjennomgang av noe av det som vi fikk frem i forliket vårt i 2007 – det er veldig bra.

Jeg har et ønske om å si litt om palliasjon og barn. Barn som har alvorlige og livstruende sykdommer og livsbegrensende tilstander, har også et stort behov for lindrende behandling i vårt samfunn, noe en samlet komité påpeker i innstillingen. Saksordføreren var òg inne på dette. Komiteen viser til at barn som er døende, og dør, kan være et av de vanskeligste temaene i helsevesenet. Det kan gi langvarige sår også før barnet dør. Organisasjonen Ja til lindrende enhet og omsorg for barn gjør en formidabel innsats for å få en helhetlig og nødvendig palliativ omsorg for barn og unge. Lindrende behandling for barn må ses på helt spesifikt. Ja til lindrende enhet og omsorg for barn sier følgende:

«En aktiv og total (...) tilnærming til lindrende omsorg for barn starter fra diagnosen eller anerkjennelsen om livstruende sykdom (...), stilles. Den omfatter fysisk, emosjonell, sosial og åndelig støtte gjennom hele sykdomsperioden, til døden og ettervern hos foreldrene/foresatte (...). Det fokuseres på forbedring av livskvalitet og kan også gis i tillegg til kurerbar behandling. Denne type behandling og omsorg (...) gis fra dager, måneder til år.»

De sier videre:

«Palliativ behandling og omsorg verken fremskyn-der døden eller forlenger selve dødsprosessen, men ser på døden som en del av livet, og gir liv til et liv.»

Internasjonalt har det skjedd en del de siste årene når det gjelder palliativ omsorg til barn. En rekke land er kommet langt i sitt arbeid. I 2005 ble The International Children's Palliative Care Network etablert. Den norske organisasjonen som jeg nevnte, er med i denne organisasjonen. Det anslås at i alle fall tusen barn i Norge har behov for lindrende omsorg. Palliativ omsorg for barn krever både kompetanse og standarder, eller retningslinjer, for arbeidet. Statsråden var òg inne på at det nå utarbeides retnings-

linjer for palliativ omsorg til barn. Til nå har vi manglet det her i landet.

Det er veldig positivt at det arbeidet nå er i full gang, og at statsråden sier at disse retningslinjene vil være ferdige i 2013. Disse vil være kunnskapsbaserte anbefalinger som vi virkelig trenger. Jeg har lyst til å avslutte med å takke statsråden for å ha satt i gang dette viktige arbeidet relatert til barn.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [19:28:17]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent Høie, Sonja Irene Sjøli, Ingjerd Schou, Frank Bakke-Jensen og Elisabeth Røbekk Nørve om fritt rehabiliteringsvalg og forbedret kvalitet og tilgjengelighet i rehabiliteringstilbudet (Innst. 269 S (2011–2012), jf. Dokument 8:68 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tove Karoline Knutsen (A) [19:29:29] (ordfører for saken): Det representantforslaget vi her skal behandle, dreier seg om hvorvidt vi skal innføre en ordning med fritt rehabiliteringsvalg, på linje med fritt sykehusvalg, med rett for pasienter og brukere til å velge mellom ulike rehabiliteringsinstitusjoner.

Vi trenger gode habiliterings- og rehabiliteringstilbud over hele landet, og vi ønsker å styrke dette tilbudet. Stadig flere grupper av pasienter og brukere har god nytte av de mange habiliterings- og rehabiliteringstilbud som finnes. Slik behandling gis både i spesielle rehabiliteringsinstitusjoner, i sykehus og poliklinikker, i distriktsmedisinske sentra og i primærhelsetjenesten. Habilitering og rehabilitering kan også skje i andre sammenhenger, som i friskhus og i lærings- og mestringssentra.

Ifølge en oversikt fra Helse- og omsorgsdepartementet ser vi at kjøp av tjenester i private opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjoner har økt jevnt siden 2006, og at dette utgjør drøyt 1,5 mrd. kr i 2011. Slike institusjoner utgjør en viktig del av rehabiliteringstilbudet til mange pasienter med ulike diagnoser. Samtidig er rehabilitering omfattet av den samhandlingsreformen som Stortinget har vedtatt. Her har stortingsflertallet spesielt understreket at rehabilitering til den stadig økende eldre befolkninga og til folk med kro-

niske lidelser må bli bedre, og at de ulike tjenestene må koordineres bedre.

Det betyr også at primærhelsetjenesten, spesialisthelsetjenesten og andre rehabiliteringsaktører må ses i sammenheng, fordi mange pasienter og brukere nettopp har behov for en helhetlig plan når det gjelder den oppfølginga man skal ha. Jeg vil derfor understreke at rehabiliteringsinnsatsen for den enkelte pasient ikke nødvendigvis bare skal skje på ett sted, men i et samspill hvor mange sektorer og aktører deltar.

Helsedirektoratet nedsatte i fjor et bredt sammensatt utvalg som har vært i sving for å se på forholdet mellom ulike typer rehabilitering og hvordan ansvaret kan fordeles mellom spesialistrehabilitering og rehabilitering i primærhelsetjenesten. Utvalget leverte sin innstilling i februar i år. Og sjøl om utvalget mener at vi ikke har et godt nok kunnskapsgrunnlag til å trekke bastante konklusjoner, peker innstillingen nettopp på viktigheten av koordinerte pasientforløp og tar til orde for at flere pasienter og brukere kan få god og tilpasset rehabilitering i det kommunale tjenesteapparatet, nær der den enkelte bor.

Et fritt rehabiliteringsvalg kan på sikt føre til at det kan bli vanskelig å opprettholde det mangfold av rehabiliteringsinstitusjoner i alle regioner, slik som vi ønsker. Vi er enige med Helse- og omsorgsdepartementet i at fritt valg innen private opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjoner – tilnærmet likt det som praktiseres innenfor fritt sykehusvalg – ikke nødvendigvis sikrer pasientene helhetlige, tilpassede habiliterings- og rehabiliteringstjenester, fordi de fleste, som nevnt, trenger samhandling mellom ulike aktører og nivåer i rehabiliteringa.

Samtidig er det jo slik at pasienter og brukere ofte og som regel er med i planlegginga når det gjelder å sy i hop et godt rehabiliteringsforløp. På den måten bidrar den enkelte faktisk i betydelig grad med egne tanker og synspunkter på den rehabiliteringa som skal settes inn. Dette er for øvrig helt i tråd med den praksis vi legger opp til gjennom Samhandlingsreformen og Nasjonal helse- og omsorgsplan, hvor pasient og bruker er tiltenkt en aktiv og medskapende rolle i det helsearbeidet som angår den enkelte.

Vi anbefaler at representantforslaget Dokument 8:68 S vedlegges protokollen.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [19:34:27]: I denne sal har alle partier – ikke bare i vår komité, men også i andre komiteer, og da særlig i arbeids- og sosialkomiteen – gjentatte ganger understreket viktigheten og nødvendigheten av gode rehabiliteringstilbud.

Riktig rehabilitering til riktig tid har for veldig mange vært det helt avgjørende for å kunne stå i arbeid og har således også store samfunnsøkonomiske gevinster. I tillegg er rehabilitering helt avgjørende for mange med hensyn til å bli mest mulig selvhjulpne og til å lære seg å leve med sin nye situasjon.

Da min datter i fjor plutselig mistet evnen til å gå, var det mye som måtte læres. Vi fikk etter mye fram og tilbake tilbud om et opphold på Sunnaas, noe vi er veldig takknemlige for i dag. Opplegget på Sunnaas var mye mer hensiktsmessig enn det tilbudet hun først hadde. Selv om hun

sannsynligvis aldri vil bli som før igjen, førte oppholdet på Sunnaas til at hun i dag greier seg selv og er i full jobb. Uten rehabilitering hadde hun ikke vært der hun er nå.

Rehabilitering har tapt mot andre formål når budsjettene har blitt lagt fram de siste årene. Riksrevisjonens granskning av rehabiliteringsfeltet for perioden 2005–2010 bekrefter at det ikke er mulig å måle noen styrking, og det er derfor vanskelig å se at regjeringspartiene faktisk mener det når de sier at riktig rehabilitering til riktig tid er viktig. Dagens situasjon er lange ventetider og bærer i liten grad preg av å finne det mest optimale tilbudet.

Jeg har altfor mange ganger truffet folk som forteller at de riktignok fikk noe opptrening og oppfølging etter alvorlig skade eller sykdom, men at de er fortvilet over at samfunnet har brukt mye penger på vedkommende for å gi et tilbud som egentlig ikke var det riktige. Resultatet for mange er at veien tilbake blir unødvendig lang og dermed unødvendig dyr for samfunnet. I mange tilfeller påpeker disse at de sitter med en følelse av at systemet er mer opptatt av å ha gitt et tilbud enn av at tilbudet faktisk er det riktige. Slik kan vi ikke ha det.

Det er gledelig å konstatere at hele komiteen innser at rehabiliteringsfeltet trenger å styrkes. At Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet nå endelig innrømmer dette, er et viktig skritt på veien. Men fellesmerknader alene gir ikke bedre tilbud.

Statsråden sier i sitt brev av 28. mars:

«Jeg mener det ikke er hensiktsmessig å innføre en ordning med fritt valg av tilbud i private opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjoner da dette ikke vil bidra til å sikre helhetlige og sammenhengende tjenester (...).»

Påstanden er direkte oppsiktsvekkende – for det første fordi man med dette påstår at folk flest ikke aner hva de trenger, og for det andre fordi statsråden ikke på en god måte begrunner sin påstand eller har noen forslag.

Vi sitter atter en gang igjen med den samme konklusjonen som regjeringen har hatt i syv år: ingenting. Dette er dårlig nytt for pasientene. Igjen er vi vitne til en regjering som i valgkampen sier én ting, men som overhodet ikke følger opp i praktisk gjennomføring.

6. september 2011, i kommunevalgkampen, var statsrådens sekretær, Ragnhild Mathiesen, på besøk hos Ringen Rehabiliteringssenter. Da uttalte statssekretæren til Ringsaker Blad:

«Det er også slik at vi bruker private i helsevesenet hver eneste dag. Ikke minst i forbindelse med rehabilitering. Og den nye reformen handler mye om nettopp rehabilitering. Det er viktig å få fram at vi er opptatt av forutsigbarhet og de private aktørene er en viktig del av helsevesenet.»

Dette synes å sammenfalle lite med det faktum at statsråden i sitt brev til komiteen skriver:

«Det er ikke lagt opp til en godkjenningsordning for private opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjoner.»

Tall viser en nedgang i bruk av private aktører, og regjeringspartiene avviser valgfrihet for pasientene.

En samlet opposisjon er opptatt av kvalitet, valgfrihet, tilgjengelighet og ikke minst en styrking og forbedring av rehabiliteringsfeltet og fremmer derfor forslag for

å få dette til. Jeg tar med dette opp mindretallets forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Kari Kjønås Kjos har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Sonja Irene Sjøli (H) [19:39:11]: Til tross for at rehabilitering er løftet fram av flere som en av de viktigste helsepolitiske prioriteringene i tiden fremover, er feltet fortsatt – som andre deler av helse- og sosialvesenet – preget av ventetider, køer og utnyttet kapasitet utenom den offentlige helsetjenesten.

Høyre har som mål å sørge for et kvalitativt godt, tilgjengelig og mangfoldig tilbud til alle som har behov for rehabilitering. Til tross for lange og økende ventetider de siste årene, i tillegg til økt behov, har det innenfor en rekke velferdstjenester blitt lagt ned flere private og ideelle institusjoner.

På bakgrunn av dette og med et ønske om mer mangfold, økt kvalitet og valgfrihet, fremmet representanter fra Høyre våren 2011 Dokument 8:79 S. Ett av forslagene vi hadde, var å innføre en ordning på tvers av velferdssektoren med fritt behandlingsvalg.

Dette fikk ikke Stortingets tilslutning. Men nå ser vi behovet for at tiltakene i dette forslaget tydeliggjøres av interesseorganisasjoner, altså pasientorganisasjoner, som er opp tatt av svakheter i tilbudet slik det er nå. Blant annet vedtok Norsk Revmatikerforbund på sitt årsmøte 28.–30. oktober 2011 en resolusjon der forbundet krever at det innføres fritt rehabiliteringsvalg. Det vises bl.a. til at det er mange rehabiliteringsinstitusjoner som har kapasitet til å hjelpe revmatikere, men pasientene får avslag fra de regionale helseforetakene når de forsøker å benytte seg av tilbudet. Det viser seg at dagens praksis med kjøp av private tjenester er for restriktiv og bidrar til et dårligere tilbud for brukerne.

Høyre mener at valgfrihet og mangfold er et viktig bidrag til å gi alle brukere og pasienter rask og god hjelp. Rehabilitering skal være tilgjengelig når man trenger det, og der man ønsker det. Derfor ønsker Høyre å innføre et system med fritt rehabiliteringsvalg, der alle som har rett til rehabilitering, også skal ha rett til å velge hvor tilbudet skal gis – vel og merke blant forhåndsgodkjente institusjoner.

Norsk Revmatikerforbund har også påpekt at det for mange pasienter er slik at «kvalitet og rask rehabilitering er viktigere enn geografisk nærhet».

Høyre mener private og ideelle aktører utgjør et viktig supplement til det offentlige rehabiliteringstilbudet, og er en nødvendig samarbeidspartner for å sikre at alle med behov for rehabilitering kan få et best mulig tilbud.

Det er viktig at det offentlige har ansvaret for å finansiere behandlingen for pasientene og brukerne, selv om de skal velge å benytte seg av et annet tilbud enn det offentlige. Det bør gjøres en sentral prisfastsetting som ikke diskriminerer tilbydere etter organisasjonsform, så fremt de møter kvalitetsstandarder som forutsettes. Det er selvsagt nødvendig å følge opp kontinuerlig for at tilbudene som inkluderes i ordningen, er av god kvalitet, med klare standarder som sikrer både brukernes rettigheter og forutsigbarhet for institusjonene. Det må være en åpenhet om

kvaliteten på tilbudene, og denne må være lett tilgjengelig for pasienter som skal benytte seg av fritt rehabiliteringsvalg, og for deres pårørende, f.eks. gjennom oversiktlige og brukervennlige Internett-portaler.

Vi mener engasjementet fra Norsk Revmatikerforbund aktualiserer denne problemstillingen og viser behovet for å få en særskilt behandling av forslaget om fritt rehabiliteringsvalg, slik en av de viktige brukerorganisasjonene dette gjelder, mener er viktig å få på plass. Vi er glad for full støtte fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti for vårt forslag om å be regjeringen forbedre kvaliteten og tilgjengeligheten på rehabiliteringstilbudet og legge fram forslag om å innføre en ordning med fritt rehabiliteringsvalg. Personer med rett til rehabilitering skal fritt kunne velge mellom kvalitetssikrede institusjoner innenfor et transparent system med offentlig finansiering, som jeg var inne på tidligere.

Vi er skuffet over regjeringspartiene, som igjen vil stemme ned et forslag som vil kunne gi raskere og bedre rehabilitering, og gi pasientene rettigheter til å velge selv. Vi er skuffet, men ikke overrasket. Arbeiderpartiet har aldri vært pådriver for å gi pasienter rettigheter og frie valg – de har bare kommet diltende etter når de har vært nødt til det.

Kjersti Toppe (Sp) [19:44:03]: Høgre foreslår i denne saka at ein skal innføra fritt rehabiliteringsval i Noreg, der pasionar med rett til rehabilitering fritt kan velja mellom kvalitetssikra institusjonar innanfor eit transparent system med offentleg finansiering. Senterpartiet vil understreka at private rehabiliteringsinstitusjonar er ein viktig ressurs i rehabiliteringsarbeidet, at dei er eit viktig supplement til det offentlege helsevesenet, og at dei framleis skal ha ein sentral plass.

Statsråden har i sitt svarbrev til komiteen på ein veldig god og klar måte gjort greie for at habilitering og rehabilitering er ein prosess der det er viktig at ulike aktørar deltek, også andre aktørar i andre sektorar enn helsesektoren, eksempel er opplæringssetaten og Nav. Det skjer rehabilitering både i kommunehelsetenestene og i spesialisthelsetenesta, det skjer gjennom ambulante team, og det skjer gjennom lærings- og meistringssenteret bl.a. Kva slags tiltak som er nødvendige i kvart enkelt tilfelle, må vurderast i kvart enkelt tilfelle.

Vi kan vera einige om at mykje kan og må gjerast for å styrkja rehabiliterings- og habiliteringsområdet ytterlegare, men vi er ueinige i at det er hensiktsmessig å innføra ei ordning med fritt val av tilbod for å klara dette. Det er òg ei utfordring i forhold til ei utvikling med ytterlegare rettsbaserte helsevesen i staden for å sjå på kva slags behov som finst, og laga tilbod som dekkjer det.

Riksrevisjonen sin rapport som kom om rehabilitering, viste kva slags utfordringar vi har, og ein av dei tinga som kom fram der, var at det i dag er veldig stor variasjon mellom regionane når det gjeld talet på pasientar som får rett til fysikalsk medisin og rehabilitering. I 2010 fekk 1 pst. av pasientane innan fysikalsk medisin og rehabilitering ved Sykehuset Telemark rett til nødvendig helsehjelp. Til samanlikning fekk 90 pst. av pasientane ved Helse Førde slik rett. Dersom ein på eit slikt grunnlag skal innføra rett til fritt rehabiliteringsval, vil det slå veldig skeivt ut.

Fritt rehabiliteringsvalg er jo å kopiera ordninga med fritt sjukehusvalg. Vi har nettopp hatt ein riksrevisjonsrapport på den øg, og han viser at ordninga har sine klare svakheiter. Det er ei ordning som favoriserer ressurssterke pasientar, og ho favoriserer pasientar med høg inntekt og utdanning som kan det å klaga. Det som Høgre foreslår, kan vera eit steg på vegen mot eit endå meir byråkratisk helsevesen, der det er dei pasientane som kan det å klaga, som vinn fram. Derfor er eg veldig einig i svaret frå statsråden, at det er på andre måtar vi skal styrkja rehabiliteringsfeltet enn å gi ytterlegare klagemoglegheiter til pasientane.

Laila Dāvøy (KrF) [19:47:42]: I dag står vi overfor en rekke utfordringer innen rehabilitering, og det har vi gjort i mange år, med lange ventelister, køer og uutnyttet kapasitet utenom den offentlige helsetjenesten. Vi hører om private og offentlige rehabiliteringsinstitusjoner som sliter for å overleve. Noen er allerede nedlagt, og andre står i fare for det i disse dager. Det er ikke fordi behovet er borte.

I rapporten fra Riksrevisjonen om rehabilitering innen helsetjenesten fremgår det at flertallet av fastleger i landet vårt har opplevd at deres listepasienter får dårligere funksjon i påvente av et rehabiliteringstilbud, og at pasienter har falt delvis eller helt ut av arbeidslivet og har opplevd større grad av isolering.

I brevet fra statsråden om representantforslaget slår hun fast at «habiliterings- og rehabiliteringsfeltet skal styrkes», og at tilbudet skal være slik at «alle som har behov for habiliterings- og rehabiliteringstilbud får tilbud tilpasset sine behov». Men slik er det jo ikke i dag, noe også tall fra helseforetakene synliggjør. De viser at det har vært en reduksjon i helseforetakenes sengekapasitet knyttet til rehabilitering på 8 pst. i perioden 2005–2010.

Undersøkelsen fra Riksrevisjonen viser også at det har vært en reduksjon i antall liggedøgn og dagopphold knyttet til rehabilitering. Samtidig har det vært en økning i antallet polikliniske konsultasjoner, men økningen her er ikke like stor som reduksjonen i antall liggedøgn og dagopphold.

Det har skjedd en endring i organiseringen innenfor sykehusene, men like fullt gjør utviklingen med avvikling av sengeposter og reduksjon i helseforetakene meg bekymret – jeg er i hvert fall ikke beroliget. Jeg er redd for at dette kan innebære en risiko for at enkelte grupper som tidligere fikk et rehabiliteringstilbud i spesialisthelsetjenesten, nå kan få et redusert tilbud. Det er mye som tyder på at dette er i ferd med å skje. Risikoen vil være størst for pasienter i de kommunene som ikke har et veletablert rehabiliteringstilbud. Det er 16 pst. av kommunene som ikke har f.eks. rehabiliteringsplasser i institusjon.

Pasientorganisasjoner uttaler også i disse dager en sterk bekymring for mindre tilgang på fysioterapi, mindre tilgang på behandlingsplasser, for ventetider, og noen får også avslag.

Selv om tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det har vært en økning i antall plasser på kommunalt nivå, opplever mange kommuner behov de ikke maktet å dekke, og det er store variasjoner rundt i landet vårt.

Problematikken har økt i takt med innføringen av Sam-

handlingsreformen og det at pasienter nå tidligere skrives ut fra sykehusene. Så vet vi også at kommunene i mindre grad klarer å tilby tilrettelagte rehabiliteringstjenester til yngre pasienter enn til eldre.

Det er altså mange utfordringer når det gjelder rehabiliteringsfeltet, og utfordringene og behovene vil være økende i årene som kommer, ikke minst med tanke på at vi får flere eldre som vil trenge rehabilitering. I tiden er også et stadig sterkere krav om pasientautonomi. Jeg håper derfor at habiliterings- og rehabiliteringspasienter i fremtiden vil få mulighet til å velge et rehabiliteringstilbud innen et kvalitetssikret system med offentlig finansiering.

Når vi tenker på rehabiliteringstilbudet vi har hatt opp gjennom årene, har vi en rekke familiebaserte, familieeide rehabiliteringsinstitusjoner som tradisjonelt har gitt et fantastisk tilbud til mange. Det er en del pasienter som har ønsket å komme tilbake til disse år etter år. Jeg tror at mange av pasientene ville velge disse ideelle, tradisjonelle og gode rehabiliteringsinstitusjonene hvis de fikk velge. Gitt at de nå overlever, alle disse, hvilket jeg ikke er sikker på – jeg hadde besøk fra en for bare noen få uker siden som går for halv maskin – vil pasientene, får vi håpe, fortsatt kunne bruke disse i årene fremover.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [19:52:46]: Jeg er opptatt av at de som har behov for habilitering og rehabilitering, skal få et tilbud som er tilpasset behovet deres. Habiliterings- og rehabiliteringsfeltet skal styrkes. Samhandlingsreformen er et viktig bidrag til dette.

Dette forslaget fremmes utenom budsjettprosessene. Jeg tolker det dit hen at det er ment at det kan gjennomføres innenfor dagens økonomiske rammer. Økte ressurser på ett område i sykehussektoren, f.eks. rehabilitering, vil gi mindre ressurser på andre områder.

Hvis forslaget skulle gjennomføres, måtte det i så fall skje ved tildeling av forhåndsgodkjenning, eller konsesjoner. Tildeling av konsesjoner innebærer at det stilles krav til institusjonene. Det fastsettes fast pris. Ordningen med fritt brukervalg i institusjoner som har fått konsesjon, ville innebære at de andre sykehusene i Norge betaler kostnadene gjennom de regionale helseforetakene.

Ordningen vil kunne gi overkapasitet av noen tjenester og for liten kapasitet for andre. Kostnader og inntekter vil være uforutsigbare både for institusjonene og for sykehusene som må betale. På sikt kan man frykte at det først og fremst vil være kommersielle institusjoner som maktet å håndtere en slik uforutsigbarhet. Disse vil dermed kunne utkonkurrere noen av de ideelle institusjonene og overta en større del av denne virksomheten.

Habilitering og rehabilitering er prosesser som involverer mange aktører som samarbeider. Det gjelder også aktører i andre sektorer enn helsesektoren – som opplæringsstaten og Nav.

Spesialisthelsetjenesten yter flere tjenester som inngår i en rehabiliteringsprosess. Dagopphold og poliklinikk blir stadig mer vanlig – også når det gjelder rehabilitering.

I tillegg ytes det tjenester i private opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjoner. Rehabiliteringstjenester som ytes av slike private institusjoner, kan være ett av flere tiltak i en

helhetlig prosess. De regionale helseforetakene skal følge regelverket for offentlige anskaffelser når de inngår avtaler med de private institusjonene. Gjennom avtalene sikrer de regionale helseforetakene at det er god kvalitet på tilbudet i institusjonene de inngår avtale med. Institusjonene trenger ikke forhåndsgodkjenning for å delta i konkurransen. Pris fastsettes med utgangspunkt i den tjenesten som etter avtalen skal leveres. På den måten blir de private opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjonene en del av det helhetlige tilbudet i regionen.

Hvilke tjenester som skal tilbys den enkelte pasient, skal vurderes på medisinsk grunnlag. Dersom det overlates til markedet fritt å avgjøre bruk av private institusjoner, vil det kunne vanskeliggjøre samarbeidet med andre som yter tjenester i rehabiliteringsprosessen. Målet er å sikre en helhetlig, målrettet tjeneste.

Det som derimot er viktig, er å styrke tilbudet totalt sett. Antall opphold i private opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjoner har økt fra rundt 29 000 i 2006 til 40 000 i 2011. Økningen kan i stor grad tilskrives at tilbudet om dagopphold øker. Større vekt på dagtilbud er i tråd med endringene i organiseringen av rehabiliteringstilbudet.

Vi foreslår som kjent i revidert nasjonalbudsjett ytterligere 200 mill. kr til å finansiere økte pensjonskostnader ved kjøp fra private. Dette er et viktig signal om at regjeringen fortsatt vil satse på disse aktørene.

Jeg er enig i at det må arbeides med god kvalitet i habiliterings- og rehabiliteringstilbudet. Virkemidlene i Samhandlingsreformen skal sikre helhetlige og sammenhengende tjenester av god kvalitet, med høy pasientsikkerhet, og de skal være tilpasset den enkelte bruker. Det gjelder også samarbeid med private institusjoner om den enkeltes habiliterings- og rehabiliteringsprosess.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sonja Irene Sjøli (H) [19:57:09]: Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet og flere pasientorganisasjoner mener det er uheldig at pasienter med behov for rehabilitering ikke har et system som sikrer dem valgfrihet, da dette kunne gitt både bedre kvalitet og raskere behandling. Jeg må si at jeg synes statsråden er ganske bastant i sin avvisning av forslagene her, og jeg har også registrert det hun sier i brev til komiteen, at valg av tilbud i private opptrenings- og rehabiliteringsinstitusjoner ikke sikrer pasientene helhetlige og tilpassede habiliterings- og rehabiliteringstjenester. Jeg må be om veiledning fra statsråden om hvor hun kan finne denne dokumentasjonen.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [19:57:59]: Det som regjeringen er opptatt av, er at rehabiliteringen skal være en del av en prosess. Det skal være basert på medisinskfaglige anbefalinger og kriterier. Det er nettopp derfor vi mener at når noen er vurdert for rehabilitering, skal det være en del av den prosessen som spesialisthelsetjenesten ivaretar.

Så må jeg si at mye rehabilitering skjer i kommunene. Jeg var senest i går på Aker, som har fått et fantastisk flott rehabiliteringstilbud, kommunalt, som kommunen og

spesialisthelsetjenesten skal samarbeide om. Det er veldig viktig, det er et veldig bra tilbud for mange pasienter, og denne typen mer lokale tilbud er det viktig også å satse på fremover.

Laila Dávøy (KrF) [19:59:09]: Det pågår et arbeid – ikke i Helsedepartementet, men statsråden er kjent med det – når det gjelder samfunnskontrakt opp mot de ideelle, og der skal det skapes forutsigbare rammer, også for rehabiliteringsinstitusjoner. Mitt spørsmål til statsråden er egentlig om dette arbeidet snart er ferdig og finner sin løsning. Bakgrunnen for det er, som jeg sa i mitt innlegg også, at det er en del rehabiliteringsinstitusjoner, non-profit, som i disse dager faktisk går for halv maskin, og som er meget bekymret for om de klarer å overleve dette året. Så spørsmålet er om man kommer i havn med dette i løpet av kort tid.

Jeg føler av og til at statsråden er i ferd med å si at vi overtar for de private og bygger opp nytt i det offentlige. Jeg håper det ikke er det som skjer.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [20:00:10]: Når jeg sier at det i dag er bevilget 200 mill. kr til private og ideelle institusjoner – og det er en lang rekke av dem – for å betale pensjonskostnader, er det fordi vi satser på denne typen institusjoner. De er – for alle praktiske formål – et veldig viktig supplement til det offentlige helsetesenet, som vi er opptatt av å ivareta. Men vi er uenig i det forslaget som fremmes her, når det gjelder måten å gjøre dette på. Det høres tilforlatelig og veldig greit ut med fritt brukervalg, men skal du klare å ha kontroll over både kapasitet, kvalitet og kostnader, er man nødt til å ha dette som en del av hele det medisinske opplegget, og da er vi opptatt av at det skal det være, og det skal også være forhåndsgodkjent når det gjelder kvalitet.

Sonja Irene Sjøli (H) [20:01:17]: Jeg fikk ikke svar på spørsmålet mitt, og derfor ønsker jeg å gjenta det: Hvor kan vi finne dokumentasjon på at fritt rehabiliteringsvalg ikke sikrer pasientene et godt tilbud?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [20:01:37]: Det kan godt gi pasienter et godt tilbud. Mitt poeng var at rehabilitering er en del av en behandlingsprosess. Det er en av mange deler. Habilitering og rehabilitering er en svært viktig del. Det mener jeg er best ivarettatt ved at det er et forløp på det – at spesialisthelsetjenesten kan henvise til det tilbudet som er riktig når det gjelder den aktuelle diagnosen eller sykdommen. Jeg er veldig redd for at et fritt brukervalg av rehabiliteringstjenester – som høres veldig fint ut – vil gi overkapasitet noen steder og vil i hvert fall ikke ivareta en del av disse institusjonene og vil gi større uforutsigbarhet til en del av de institusjonene som vi er opptatt av å ivareta.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bent Høie (H) [20:02:47] (komiteens leder): Når man

hører statsråden og de rød-grønne representantene i denne saken, må man tro at verken pasientene eller de som driver institusjonene, vet sitt eget beste på dette området – siden dette forslaget er støttet av både pasientorganisasjoner og de organisasjonene som representerer de institusjonene som dette vil omfatte. Det skulle bare mangle at ikke pasienter som har behov for rehabilitering, også skulle ha muligheten til fritt valg av sted for rehabilitering – så lenge man har rett til rehabilitering, og så lenge institusjonen er godkjent når det gjelder kvalitet, selvfølgelig.

Det hører med til historien at disse partiene har kjempet imot stort sett det som er av pasientrettigheter og muligheter for pasienter til å velge. De argumentene som brukes, er akkurat de samme argumentene som ble brukt da de andre rettighetene ble innført.

Det er helt åpenbart at det er systemet som skal beskyttes, og ikke hensynet til den enkelte pasienten. Når pasientorganisasjonene går inn for dette, er det nettopp fordi pasientene veldig godt selv har en klar oppfatning om hvor de ønsker rehabilitering, og ikke minst innen rehabilitering burde det legges stor vekt på pasientens eget ønske.

Når statsråden snakker om pasientens ønske på dette området, endrer man plutselig ordbruken fra å snakke om pasient til å snakke om marked. Statsråden sier at dette ikke kan overlates til markedet fritt å få bestemme. Men markedet i denne omgang er altså pasienten. Det er pasienten som skal få muligheten til å bestemme dette – en pasient som allerede har fått innfridd en rett. Statsrådets bekymring for økonomien må også her være ubegrunnet, fordi dette er pasienter som har en rett til rehabilitering. Det er ikke slik at det blir fritt fram for pasienter i Norge å velge å få rehabilitering. Det er selvfølgelig slik at man skal ha en rett til det også.

Institusjonene vil være godkjente, og det er ikke minst de institusjonene som drives av ideelle organisasjoner, som har stor troverdighet og som har opparbeidet seg et godt navn og rykte blant pasientene, som vil ha store muligheter innenfor dette feltet.

Men i bunn og grunn handler det om at pasienter som har behov for rehabilitering, bør ha de samme rettighetene til å kunne velge fritt som pasienter innenfor andre områder i helsevesenet. Derfor er dette et forslag som Høyre kommer til å gjenta helt til vi får gjennomslag også for denne pasientrettigheten, slik vi har fått gjennomslag for alle andre pasientrettigheter vi har foreslått over tid.

Tove Karoline Knutsen (A) [20:06:02]: Bare en kort merknad. I det utvalget som har utredet funksjonsfordeling mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten når det gjelder rehabilitering, har det vært flere brukerorganisasjoner med. Utvalget konkluderer med at vi nå må ha mer rehabilitering i primærhelsetjenesten. Store pasientgrupper vil tjene mer på å ha rehabilitering nært der de selv bor – ikke minst gjelder det kronikere, som vi nå har satt et større fokus på gjennom Samhandlingsreformen.

Representanten Høie snakker om hvem som vet best hva som fungerer. Alle som vet noe om rehabilitering, sier at vi vet for lite, men det vi kan konkludere med, er at vi trenger mer rehabilitering i primærhelsetjenesten. Jeg

mener også at forslaget om fritt rehabiliteringsvalg, som vi her har diskutert, kan gjøre det mye vanskeligere for rehabiliteringsinstitusjoner – ikke minst i den landsdelen hvor jeg bor – og føre til at de kommersielle vil vokse på bekostning av de ideelle, som statsråden også var inne på. Det synes jeg at forslagsstillerne også skal ha i mente.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Stortinget er da klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker holdt i Stortingets møte 8. mai 2012 vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Presidenten: I sak nr. 2 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Line Henriette Hjemdal på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av vårsesjonen 2012 legge frem en tiltaksplan som raskt kan iverksettes for å redusere den samlede konsesjonsbehandlingstiden for kraftutbygging og overføringsnett for elektrisk kraft.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Det nedsettes et ekspertutvalg med sikte på å utvikle et enklere lovverk med mindre overlapping, mer effektiv saksbehandling og bedre koordinering mellom energi- og miljømyndighetene. Utvalget legger frem sine anbefalinger i forbindelse med statsbudsjettet for 2013.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Det utarbeides tidsfrister for saks- og klagebehandling av energianlegg hos NVE og OED med tilhørende sanksjonsregime. Tidsfristene må også omfatte andre aktører som gjennom lovverket har innspillmuligheter i konsesjonsspørsmål.»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:62 S (2011–2012) – om representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter Skovholt Git-

mark, Lars Myraune, Siri A. Meling, Nikolai Astrup og Bjørn Lødemel om en tiltaksplan for å redusere konsesjonsbehandlingstiden for kraftutbygginger og overføringsnett – vedlegges protokollen.

Presidenten: Venstre har varslet at de vil støtte forslagene.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 49 stemmer for innstillingen og 48 stemmer for forslagene.
(Voteringsutskrift kl. 20.14.42)

Anette Trettebergstuen (A) (fra salen): President! Jeg har stemt feil.

Jette F. Christensen (A) (fra salen): Eg har også stemt feil. Eg såg på Anette!

Presidenten: Med dette omfattende tilløp til feilvotering vil presidenten ta voteringen på nytt, slik at vi er sikre på at vi får riktige stemmetall.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 52 mot 45 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 20.15.43)

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Per-Willy Amundsen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa stille i bero dei varsla endringane i regionalnettsordninga og leggje fram ei heilskapeleg tilnærming til spørsmålet om framtidens regional- og lokalnett.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 58 mot 39 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.16.19)

Komiteen hadde innstilt:

I

Meld. St. 14 (2011–2012) – Vi bygger Norge – om utbygging av strømmettet – vedlegges protokollen.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at det utarbeides en nasjonal plan for kraftlinjer, som oppdateres og fremmes for behandling i Stortinget én gang hver stortingsperiode.

Presidenten: Det er flertallet i komiteen, dvs. Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, som står bak II i innstillingen.

Presidenten antar at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet da ønsker å stemme imot innstillingens II.

Det votes først over II.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 52 mot 45 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.17.07)

Presidenten: Det votes så over komiteens innstilling til I.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Tor Sigbjørn Ut-sogn på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det etableres et nytt kullkraftverk med CO₂-rensing og lagring fra dag én på Svalbard, og at dette kan stå ferdig innen utløpet av 2015.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget forutsetter at staten dekker kostnadene ut over kvotepris for dette anlegget, men at skattebetalernes ansvar og risiko er tydelig avgrenset i prosjektet.»

Det votes alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:48 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup, Siri A. Meling, Elisabeth Aspaker, Frank Bakke-Jensen og Erna Solberg om etablering av kullkraftverk med fullskala fangst og lagring av CO₂ på Svalbard – vedlegges protokollen.

Presidenten: Venstre har varslet at de vil støtte forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 52 mot 45 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 20.18.09)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten har Per-Willy Amundsen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Ved innlemmelse av rådsdirektiv 2009/29/EF (Revidert kvotedirektiv) i norsk lov skal det legges til grunn at lovendringen tidligst iverksettes på det tidspunkt da minimum 85 prosent av EU-landene har implementert direktivet i sine lands respektive lovverk og viser en praksis som også er i tråd med dette.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.18.48)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

l o v**om endringer i klimakvoteloven****I**

I lov av 17. desember 2004 nr. 99 om kvoteplikt og handel med kvoter for utslipp av klimagasser gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

§ 2 (*lovens stedlige virkeområde*)

Loven gjelder for utslipp av klimagasser

- a) i riket, unntatt på Svalbard,
- b) fra virksomhet på Norges kontinentalsokkel,
- c) fra luftfartsaktiviteter innen EØS-området, samt
- d) fra luftfartsaktiviteter til og fra EØS-området

Kongen kan bestemme at loven skal gjelde for Svalbard, samt gi nærmere bestemmelser om lovens stedlige virkeområde ellers.

§ 3 skal lyde:

§ 3 (*utslipp som omfattes av denne loven*)

Loven gjelder utslipp av klimagasser fra stasjonære industrivirksomheter og luftfartsaktiviteter.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke klimagasser, aktiviteter og virksomheter som omfattes av første ledd.

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om at utslipp av klimagasser fra produksjonsheter med kapasitet under en fastsatt grense skal være unntatt fra denne lov. Kongen kan i forskrift også gi bestemmelser om at flere produksjonsheter som ligger på samme sted, og står i nær driftsmessig sammenheng, eller som ikke ligger på samme sted, men som står i nær driftsmessig og fysisk sammenheng, skal vurderes under ett ved beregningen av kapasiteten. Kongen kan i forskrift også gi bestemmelser om at visse transportaktiviteter, herunder transportaktiviteter som ikke

overstiger visse aktivitets- eller utslippsgrenser, skal være unntatt fra denne lov.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke kvotepliktige luftfartøysoperatører som skal forholde seg til norske administrerende myndigheter.

§ 4 skal lyde:

§ 4 (*kvoteplikt*)

Den som driver virksomhet eller utfører aktiviteter som nevnt i § 3 eller i forskrifter gitt i medhold av loven, er kvotepliktig etter denne lov og må innlevere kvoter tilsvarende sine kvotepliktige utslipp i samsvar med bestemmelsene i § 12. For virksomheter som omfattes av forurensningsloven kreves i tillegg tillatelse etter forurensningsloven § 11. For luftfartøysoperatører kreves en godkjent plan for overvåking av utslipps- og aktivitetsdata.

§ 5 skal lyde:

§ 5 (*søknad om utslippstillatelse og kvotetildeling*)

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om søknader om tillatelse til kvotepliktige utslipp etter forurensningsloven § 11 annet ledd og om søknader om tildeling av vederlagsfrie kvoter. Forurensningsmyndighetene kan i det enkelte tilfellet fastsette hvilke opplysninger eller undersøkelser søkeren må sørge for.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for søknad om tildeling av vederlagsfrie kvoter og for godkjenning av den kvotepliktiges rapportering av klimagassutslipp etter § 15, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

§ 6 skal lyde:

§ 6 (*opplysninger og undersøkelser*)

Etter pålegg av forurensningsmyndighetene plikter den kvotepliktige uten hinder av taushetsplikt å gi forurensningsmyndighetene eller andre offentlige organer de opplysninger som er nødvendige for gjennomføring av gjøremål etter loven.

Opplysninger som nevnt i første ledd kan også kreves fra andre offentlige myndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Forurensningsmyndighetene kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Vedtak etter første eller annet ledd treffes ved forskrift eller enkeltvedtak.

Forurensningsmyndighetene kan pålegge kvotepliktige å sørge for eller bekoste undersøkelser eller lignende tiltak som med rimelighet kan kreves for å slå fast om krav til beregning eller måling, overvåking eller rapportering av kvotepliktige utslipp eller aktivitetsnivå er overholdt.

§ 7 skal lyde:

§ 7 (*gebyr*)

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om betaling av gebyr for opprettelse og drift av konto, vedtak om tildeling av kvoter, utstedelse av kvoter, og for godkjenning av

overvåkingsplaner. Kongen kan i forskrift fastsette at omkostninger i forbindelse med forurensningsmyndighetenes kontroll etter § 15 skal dekkes av den kvotepliktige.

§ 8 skal lyde:

§ 8 (meldeplikt)

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om at den som driver virksomhet eller utfører aktiviteter som nevnt i § 3 eller i forskrifter gitt i medhold av loven, har plikt til å gi melding til forurensningsmyndighetene om planlagte endringer i virksomheten eller aktivitetsnivået og informasjon om gjennomføring av slike endringer.

§§ 8a og 8b oppheves.

Ny kapitteloverskrift skal lyde:

Kapittel 2. Tildeling av kvoter

§ 9 skal lyde:

§ 9 (salg av kvoter)

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om organiseringen og gjennomføringen av salg av kvoter.

§ 10 skal lyde:

§ 10 (tildeling av kvoter vederlagsfritt)

Kongen kan i forskrift fastsette bestemmelser om tildeling av vederlagsfrie kvoter for perioden 2013–2020, herunder bestemmelser om omgjøring av vedtak om tildeling på bakgrunn av våre folkerettslige forpliktelser eller på bakgrunn av endringer i stasjonære industrivirksomheters kapasitet, aktivitetsnivå eller drift som har innvirkning på grunnlaget for tildelingen.

Det settes av en kvotereserve for vederlagsfri tildeling til høyeffektive kraftvarmeverk i perioden 2008–2012. Kongen gir nærmere bestemmelser om størrelsen på denne reserven, hvilke typer virksomheter som kan søke og øvrige kriterier som skal ligge til grunn for tildelingen etter dette ledd.

§ 11 skal lyde:

§ 11 (Det norske registeret for klimakvoter)

Det norske registeret for klimakvoter skal inneholde opplysninger om utstedelse, utdeling, beholdning, overdragelse, overføring til oppgjør og sletting av kvoter.

Kongen utpeker en ansvarlig myndighet for opprettelse og drift av registeret. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utformingen og driften av dette registeret, herunder gi bestemmelser som innskrenker adgangen til å overføre kvoter der dette er nødvendig i henhold til regelverket under Kyotoprotokollen 1997 til FNs rammekonvensjon 1992 om klimaendring.

Offentlige myndigheter har rett til å få tilgang til opplysninger fra kvoteregisteret i den utstrekning dette er nødvendig for å fremme deres oppgaver i eller i medhold av lov.

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan det gis tilgang til opplysninger i henhold til EØS-avtalen vedlegg XX nr. 21.

§ 12 skal lyde:

§ 12 (plikt til å overføre kvoter til oppgjør)

Den kvotepliktige skal innen 30. april hvert år overføre et antall kvoter som svarer til virksomhetens eller operatørens rapporteringspliktige utslipp det foregående året, til en nærmere angitt oppgjørskonto i registeret.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke typer kvoter som kan godkjennes som oppgjør for kvoteplikten, og prosedyrene for dette. Hver kvote som innleveres skal representere utslipp av ett tonn CO₂-ekvivalenter.

Dersom den kvotepliktige ikke innen fristen etter første ledd har satt inn et tilstrekkelig antall kvoter på oppgjørskontoen, skal den kvotepliktige innen 1. mai året etter at oppgjør i medhold av første ledd skulle ha funnet sted, plassere kvoter på den angitte oppgjørskontoen svarende til underskuddet fra det tidligere året. I tillegg skal det ilegges overtredelsesgebyr etter § 19.

§ 13 skal lyde:

§ 13 (utstedelse av kvoter på grunnlag av utslippsreducerende prosjekter i sektorer innenlands som ikke har kvoteplikt)

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utstedelse av kvoter på grunnlag av utslippsreducerende prosjekter i sektorer innenlands som ikke har kvoteplikt.

Kapitteloverskrift flyttes og skal lyde:

Kapittel 4. Rapportering og kontroll

§ 14 skal lyde:

§ 14 (rapportering)

Den kvotepliktige skal hvert år innen en frist fastsatt av forurensningsmyndighetene rapportere foregående års kvotepliktige utslipp av klimagasser til forurensningsmyndighetene.

Kongen kan i forskrift eller i det enkelte tilfellet gi nærmere bestemmelser om rapporteringen, herunder bestemmelser om hva som skal rapporteres og hvordan utslippene skal beregnes eller måles.

§ 15 skal lyde:

§ 15 (forurensningsmyndighetenes kontroll)

Forurensningsmyndighetene kontrollerer og godkjenner den enkelte kvotepliktiges rapportering av klimagassutslipp etter § 14. Godkjenningen av utslippsrapporten er et enkeltvedtak.

Kongen kan i forskrift eller enkeltvedtak bestemme at den kvotepliktiges utslippsrapport og luftfartøysoperatørens tonn-kilometerdata skal verifiseres av en uavhengig tredjepart før innlevering. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om krav til og akkreditering av verifikasjonsinstans, herunder om utarbeidelsen og innholdet av verifikasjonserklæringer.

§ 16 skal lyde:

§ 16 (internkontroll)

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrifter om in-

ternkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.

Kapitteloverskrift flyttes og skal lyde:

Kapittel 5. Sanksjoner

§ 17 skal lyde:

§ 17 (*suspensjon av retten til å overføre kvoter*)

Dersom den kvotepliktige ikke innen 1. april det enkelte år har rapportert sine utslipp i henhold til bestemmelsene gitt i eller i medhold av § 14, skal forurensningsmyndighetene suspendere vedkommende fra retten til å overføre kvoter i kvoteregisteret fram til tilfredsstillende rapportering foreligger.

§ 17a oppheves.

§ 18 skal lyde:

§ 18 (*tvangsmulkt*)

Ved overtredelse av rapporteringsplikten etter § 14 kan forurensningsmyndighetene fatte vedtak om tvangsmulkt til staten. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den kvotepliktige oversitter den fristen som forurensningsmyndighetene har fastsatt for å rette forholdet. Tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer.

Tvangsmulkten ilegges den kvotepliktige etter § 4. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Forurensningsmyndighetene kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 19 skal lyde:

§ 19 (*overtredelsesgebyr*)

Dersom den kvotepliktige ikke har overholdt sine forpliktelser etter § 13 første ledd, ilegges forurensningsmyndighetene et overtredelsesgebyr til statskassen. Overtredelsesgebyret skal tilsvare 100 euro på forfallstidspunktet for hvert tonn rapporteringspliktig klimagassutslipp som det ikke er plassert kvoter for på den angitte oppgjørskontoen i henhold til § 12 første ledd. *Overtredelsesgebyrets størrelse skal indeksreguleres i tråd med den europeiske konsumprisindeksen.* Gebyret forfaller til betaling 14 dager etter påkrav. Ved forsinket betaling skal det betales renter etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Kongen kan i forskrift endre størrelsen på overtredelsesgebyret.

Informasjon om hvem som er ilagt overtredelsesgebyr og omfanget av overtredelsen skal gjøres tilgjengelig for offentligheten.

Nåværende § 21a blir ny § 20.

§ 21 skal lyde:

§ 21 (*straff*)

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene om meldeplikt i § 8 og rapporteringsplikt gitt i eller i medhold av § 14 i denne lov.

Nåværende §§ 23 og 24 blir §§ 22 og 23.

II

§ 19 første ledd tredje punktum trer i kraft 1. januar 2013. For øvrig trer loven i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2009/29/EF for å forbedre og utvide ordningen for handel med utslippskvoter for klimagasser i Fellesskapet (revidert kvotedirektiv).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 121/2011 av 21. oktober 2011 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2008/50/EF av 21. mai 2008 om luftkvaliteten og renere luft for Europa (luftkvalitetsdirektivet).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt seks forslag.

Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Jon Jæger Gåsvatn på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Jon Jæger Gåsvatn på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 6, fra Laila Dávøy på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å fjerne stykkprisfinansiering for døende pasienter i sykehus og dermed fullfinansiering over rammebevilgningene til de regionale helseforetakene.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 91 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.20.39)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for satsing på livshjelp som innbefatter opprettelse av kreftkoordinatorstillinger i alle kommuner og bydeler.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 69 mot 28 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.20.58)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:54 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Laila Dávøy, Hans Olav Syversen, Knut Arild Hareide og Geir Jørgen Bekkevold om plan for å sikre retten til livshjelp ved livets slutt – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslagene nr. 1–4, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for satsing på livshjelp som innbefatter investering og drift for flere enheter for lindrende behandling i sykehusene.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for satsing på livshjelp som innbefatter minst 600 nye kommunale plasser (senger) for lindrende behandling de neste fire årene, og tilskudd til drift av disse.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for satsing på livshjelp som innbefatter opprettelse av ambulante team for lindrende behandling som dekker alle kommuner.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for satsing på livshjelp som innbefatter kompetanseheving av helsepersonell.»

Venstre har varslet at de vil støtte forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 51 mot 46 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 20.21.40)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten har Kari Kjønaas Kjos satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen forbedre kvaliteten og tilgjengeligheten på rehabiliteringstilbudet og legge frem forslag om å innføre en ordning med fritt rehabiliteringsvalg, der personer med rett til rehabilitering fritt kan velge mellom kvalitetssikrede institusjoner innenfor et transparent system og med offentlig finansiering.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:68 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent Høie, Sonja Irene Sjøli, Ingjerd Schou, Frank Bakke-Jensen og Elisabeth Røbekk Nørve om fritt rehabiliteringsvalg og forbedret kvalitet og tilgjengelighet i rehabiliteringstilbudet – vedlegges protokollen.

Presidenten: Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 52 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.22.37)

Sak nr. 11 [20:22:47]

Referat

1. (310) Revidert nasjonalbudsjett 2012 (Meld. St. 2 (2011–2012))
2. (311) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2012 (Prop. 111 S (2011–2012))

3. (312) Endringar i skatte-, avgifts- og tollovgivinga (Prop. 112 L (2011–2012))
 4. (313) Samtykke til at Norges Bank inngår en avtale med Det internasjonale valutafondet (IMF) om å stille nye lånemidler til disposisjon for IMF's generelle låneordninger (Prop. 114 S (2011–2012))
Enst.: Nr. 1–4 sendes finanskomiteen.
 5. (314) Kommuneproposisjonen 2013 (Prop. 110 S (2011–2012))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
 6. (315) Innkrevjing av lokalt finansieringstilskott på omsetnad av drivstoff i Tromsø og ein del andre saker på Samferdseldepartementet sitt område (Prop. 113 S (2011–2012))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 20.24.
